
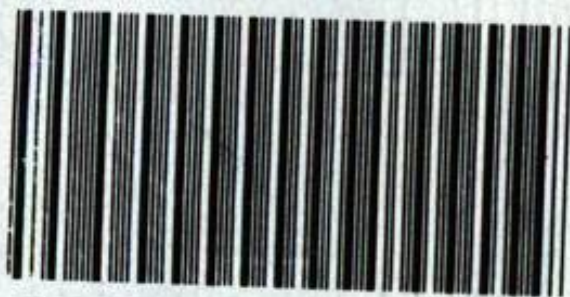

Biblioteca Valenciana

Ioannis Ludouici Viuis Va

3 1000002216607

XVI/194

2. 22280

H 6

~~1~~
11

S. XVI
194

✓

IOANNIS LO
DOVICI VIVIS VA
lentini, Excitationes animi
in Deum.

Præparatio animi ad orandum.

Commentarius in orationē Dominicam.

Preces & meditationes quottidianæ.

Preces & meditationes generales.

E I V S D E M

*Ad ueram Sapientiam introductio. Satel-
litium animi, siue Symbola, Princi-
pum institutioni potissimum
destinata.*

Ex postrema recognitione autoris.

B A S I L E AE.

Ex cart. m. de maioribus

1540

VITA HOMINIS
Christiani.

- 1 Memoria beneficiorum Dei perpetua.
- 2 Gratitude erga benefactorem.
- 3 Amor erga optimum.
- 4 Veneratio erga potentissimum &
sapientissimum.
- 5 Ex amore Dei amor hominum.
- 6 Amor dei retractio à uanitate, stimulus
ad sancta opera.
- 7 Amor hominum retractio à nocendo,
stimulus ad beneficentiam.

IOAN. LOD. VI³
VES IOANNI BARRO
so inclyti Regis Lusitaniæ à negocijs
Indicis, uiro clarissimo, S.

ISTINEMVR
omnes, adeo
curis, & cogi
tationibus a
lienis à pieta
te, ut cuique
nostrum opus sit crebra reuo
catione animi, tanquam mili
tis emansoris, & in officio suo
cessantis, ut consuescat humo
se ad coelum atq; originē suam
attollere, Quisq; existimet di
ctum

a 2 ctum

Etū sibi à Domino, quod Martha solícita es, et turbaris circa plurima, porro unum est necessarium. Quocirca exercitamenta reliqua, occupationis sunt à nobis quæsitæ, hoc unū est necessitatis à Deo indicæ, ad illum exitum, cui est homo missus in uitā. Eā ad rem composui mihi pridem libellum, quē quo tempore uisum fuit cōmunem multis facere, habuit apud me amplam atq; honorificam tui mentionem Christophorus Mirādius meus: declarauit nobilitatem tui generis, tum ingenium, eruditionem,

tionem, probitatem, quæ ego
ex opusculo quodam tuo ue-
strati lingua conscripto facile
perspexi, non potui non com-
plecti, & suspicere dotes ani-
mi, exercitas internegotia tam
uaria & magna, huiusmodi in-
genia uehemēter gratulor Lu-
sitaniæ: & prudentiam bonita-
temq; regis, quum alijs argu-
mentis colligo permultis, tum
quod tales uiros publicis mu-
nerib. præficit. Adiecit idem
Christophorus de studio erga
me tuo summo & propè singu-
lari, testato & quasi consigna-
to literis tuis ad Andreã Xua-
rium,

rium, hominem tui amantissimum. Quibus de rebus omnibus alius erit cōmodior dicendi locus: nunc angustijs excludimur epistolæ dedicatoriæ. Quapropter libellus hic qualiscunq; fuerit, certè maximis de reb. maximeq; necessarijs, sub tuo nomine prodibit: nec tu aliter dedicationē hanc accipies, quàm amoris inter nos mutui pignus. Vale. Antuerpiæ, Mense Augusto,
Anno 1535.

IOAN.

7

IOANNIS LODOVICI
Viuis, Excitationum ani-
mi in Deum

P R A E F A T I O.

Ancta illa & prae potēs
natura, quem Deum ap-
pellamus, & in sui admi-
rationem magnitudine
nos rapit, & bonitate
ad beneuolentiam inuitat, & quottidiana
beneficentia ad gratitudinem. Tum natu-
rae nostrae imbecillitas, necessitatesq; non
quottidianae modò, sed singulorum quoq;
momentorum, uti ad illum confugiamus,
nos docent: quoniā is unus potest omnia,
immensa ui ac potentia praeditus: de boni-
tate autem illius nihil non speramus, toties
experti. Itaque siue contemplamur prae-
stan-

Oratio
seu pre-
catio.

stantiam, siue accendimur ad amandum
tantam bonitatē, illumq; qui prior amore
prouocauit, seu quid poscimus necessariū,
siue compotes voti gratulamur, attollit se
animus ad Deum. Hæc oratio seu preca-
tio dicitur, per quam uel tacentibus nobis,
uel uerba in ore formantibus, cor nostrum
Deo loquitur. Ille autem qui scrutatur re-
nes & corda Deus, uerba sermonemq; e-
iusmodi intelligit. Sed sapientem oportet
esse precationem nostram, & sale condi-
tam, ne nos Deum faciamus hominis simi-
lem, ut illum capi & delectari existime-
mus audiendis suis laudibus, & tanquam
rebus gestis, ut quòd sit omnipotens,
quòd cœlum & terram condiderit, quòd
magna ediderit atque admirabilia, quæ
nemo unquam mente & cogitatione con-
sequi ualeat, nedum dicendo explicare.

Homi-

Hominum est hic affectus, nec planè sapientium. At non pauci, quando Deum orant, interrogati quid agant, respondent, laudo Deum. Quid tu Deum esse uanum aliquem principem censes, te autem assentatorem illius, & quasi parasitum, qui adularis, et subblandiris, ut aliquid impetres? Precatio omnis non Dei gratia reperta est, sed nostra, ad quorū utilitatem refertur. Nam & petitio ad necessitates nostras pertinet, ut sciamus, quis sit omnium largitor: gratiarum autem actio, ut agnoscamus beneficium, & amemus beneficium: consideratio bonitatis, & charitatis, ad redamandum adducit: magnitudinis autem, ad cultum & reuerentiam, adde etiam ad amandum illum, qui quum sit tantus, dignatur nos tamen respicere. & in partem admittere magnitudinis, &

a s beati

beatitudinis suæ. Itaq; quum potentem nominas, quum uniuersitatis authorem, uenerare maiestatem, ama in tanta magnitudine, tantam bonitatem, benignitatemq; effusissimam. Quocirca oratio, quæ ad Deum fit, eò spectat, ut contemplatione magnitudinis & bonitatis, nascatur & adolescat in nobis charitas erga Deum, cultu & reuerentia admista, quasiq; temperata. Charitas, quoniam certissima est uia, atq; adeò unica ad nostram beatitudinem, maximopere est è re nostra, ut augeatur quotidie. quod fit, recordatione & cogitatione crebra, atq; intenta. etenim si rarò aut segniter ueniat in mentem, flaccescet utiq; ignis, & extinguetur prorsum. Hac de causa qui multiplicare in orando uerba prohibuit, & longum facere de eo quod petamus sermonem, idem nos filios suos monet,

monet, atq; hortatur, ut semper ac continenter oremus, hoc scilicet orationis genere, quo mens nostra per contemplationem diuinæ uirtutis maiores indies concipit amoris flammæ, magnoq; & pleno gradu ad foelicitatem suam contendit. Nihil est ergo maius, nec homini Christiano utilius, quàm precari Deum: nihil quæ in prima illa, & uera Christianitate uel factum est crebrius, uel ardentius, quod Pauli epistolæ indicant, & conciones sacræ, quibus hodie quoque utimur, recepto ab priscis illis ritu ac more. Nec dubiũ, quin inter epulas, inter studendum, in opificio quocunq; exercendo, in secundis, in aduersis rebus idem factitarint, nihil sit deniq; absq; numinis imploratione transactum. Sed quibus tamen rationibus ac modis attollamus nos in hanc contemplationem,

Oratio
olim frequentis-
sima,

Petitio.

nem, ad amoris flammam suscitandas, maioris est speculationis et ocij, aliudq; in tempus differamus. Hoc uerò loco de petitionibus tantum dicemus. Vult nos Dominus omnia ab se uno expectare ac poscere. In quo uno fontes sunt atq; origines bonorū omniū. nec nobis potest nocere, quicquid ab illo in nos manarit, nempe optimo, & nostri amantissimo: nec est quod prestare non ualeat potentissimus. Non habet eam facultatem angelus, ut sit omnipotēs: nec dæmon in eo quod efficere potest, probam uoluntatem, qui pessimus est, & hostis noster. At homo infirmus & miser, nec potentia ualet, & uoluntate incertus est, ac mutabilis. Iubet ab se peti Dominus, nō ut gratiā habeamus benefactori, sed quia nostra ipsorū interest, ut amare illum condiscamus, à quo sunt nobis bona uniuersa.

Pro-

Protrahit interdum ille uota nostra, ne apud imperitiam atq; inconsiderantiã nostram, quod leui opera exorauimus, uilescat: sed ut munus diu desideratũ, & quasi emptum caro, magnificiamus, ac proinde etiam largitorem: quod nobis uehementer conducit ad cultum & amorem comparandum. Quocirca non est desistendum ilicò, nec inter primas continuo petitiones, si differamur, abiiciendus animus, tanquam non impetraturis: imò uerò ad petendum instantius ardentiusq; consurgendũ, exemplo uetulae illius, quod nobis magister noster ad imitationẽ proponit, quae sedulitate sua iniquum & deorum atq; hominum neglectorem iudicem, ut de sua causa cognosceret, perpulit, & sententiam ferret secundum ipsam. Quapropter reputans ego cum animo meo petitionem, si amore

amore, atq; eius comite fiducia conditatur,
 ualidam esse indubiè, ut uoti compotes fia-
 mus, tum precationem Dominicam cano-
 nem precationum omnium commentario
 lo mihi extendi, tum alias inde preces de-
 riuari, in quibus petitio esset haud nuda
 prorsum, sed reputatione uel maiestatis,
 uel bonitatis, uel infirmitatis nostræ adiu-
 ta. non quo sic Deo existimarem persuasu-
 rum me facilius, quæ cupiam: quæ enim
 esset cogitatio dementior, aut insanior? sed
 ut me purgatione ac sublatione animi ap-
 tiores ad impetrandum exhiberem. Bre-
 ues precatiunculas confeci, siue quia in-
 terdum iustis, & à Deo attributis occupa-
 tionibus distinemur, per quas non licet lon-
 gis precationibus immorari. Aliàsq; ani-
 mus noster pondere hoc corporis obru-
 tus, & retardatus longa intentione delas-
 satur.

satur, & flaccescit. Imitatus sum in hoc
ueteres illos sanctos patres, quos in soli-
tudine uitam transigentes, & operi ma-
nuum intentos, Cassianus refert breues
quasdam preces, & tanquam amen-
tata iacula solitos ad Deum transmittere,
dum animus incalcesceret, continuo post re-
dire ad opus. Poterunt haec mea locum in-
uenire inter preces illas, quas composuerunt
homines ingenij ac peritiae nullius, frigide
atq; ineptissime, sine ulla prorsum tantis
in rebus uel uerborum uel sententiarum
dignitate: & leguntur tamen à plurimis,
allicefactis solo orationum titulo, qui pen-
si nihil habent, ut ad Deum se animis sus-
stollant dum precantur, sed ut grandem
profundant uerborum aceruum, quomo-
docunq; collectum. Equidem non arbitror
referre, quibus ore uerbis, sed quam te ad
Deum

Cassianus

Deum orando erigas. Itaq; quaecunq; idemum præstat oratio, apta est & conducibilis. neq; enim spectat Dominus eloquentiam dicentis, aut artificium, quæ in nobis, quod ad Deum pertinet, infirmissima & caliginosa sunt: sed precantis mentem, quam unam ille exaudit, etiam prius quam incipiat fari. Sed illa tamen uidentur esse eam ad rem uerba accommodatissima, quæ menti lucem aliquam, de eo quod poscit, adferunt, & exuscitant affectum iacentem. quod me, quantum pro uirili parte mea potui, et pro instituta breuitate secutū profiteor. Adieci excursionses quasdam, seu indicaui uerius, in quas animus precatatione excalfactus expatiari posset, si uellet, quamdiu saluberrima illa pietatis aurula spiraret. quæ ut plerisq; nostrū raro contingit, quia nec uotis eā accersimus, nec

nec illi excipiendae ac detinendae nos para-
 mus, ita quum datur non est praetermitteren-
 da, quin fructus ex illa colligamus, quam
 possimus uberrimos, pareamusq; adiura-
 tioni sponsi in Canticis, ne soporata dul-
 cissimo & salutari somno sponsam ad uitae
 huius occupationes & curas excitemus,
 donec ipsa ultro expergiscatur. Itaq; ut co-
 piosior ad meditandum suppetat materia,
 praeter orationes, in quibus est haud sane
 parua, excursions habebit paratas, quasi
 quaedam ad expatiandū diuerticula. Prae-
 missa est ad orandum preparatio, quoniā
 ad hoc tantum & tam praecipuum opus
 pietatis, magna est animi purgatio necessa-
 ria, ut propius ad Deum accedentes exau-
 diamur, incassum alioqui clamaturi. A' pri-
 mo uni mihi haec composueram, quibus me
 praeter lectionem sacrarum literarum, in
 b rebus

Pre-
 tio

rebus æui huius asperis consolarer, quæ
 permultæ quottidie tum extra nos, tum
 in corpore, atq; animo accidunt: opem à
 Deo poscerem, in hac iugi necessitate mor-
 talitatis nostræ. postea uisum est commu-
 nem facere hanc meam operam, si cui etiã
 alteri prodesse queam, ad promouendũ in
 pietate gradũ, quod ego ingenis quæstus
 loco deputo. Primũ enim est, ut ipse sis bo-
 nus: proximum, ut alios facias. Indigemus
 iam olim profectò Christiani omnes, humi
 perpetuò repentes, stimulis & incitamen-
 tis ad mentes nostras erigendas, quæ abie-
 ctæ prorsum in aspectum rerum uilissimarum,
 quas calcare conueniebat, ita
 expetunt, ut immortalitati ac
 beatitudini anteponant.

PRAEPA-

PRAEPARATIO ANIMI ad orandum.

AD diuinam maiestatem con-
templandam, quum se ani-
mus accingit, & prae-
parat, id faciat liber, ad tan-
tum ascensum, atq; expeditus, nempe iussis
tantisper curis uitae huius absistere, & mo-
tibus animi sedatis.

In quiete est locus Domini, non in com-
motionibus.

In illam contemplationem sublatius, ne
te impudenter aut temere ingeras, ne cum
ignominia & damno repellaris.

Nec singulorum causas inquiras, quae
sita sunt in diuina sapientia, quam ne an-
geli quidem assequuntur.

Quod hominibus sapientibus tribui-
mus

mus, ut impares fateamur nos illorum rationibus ac consilijs, quanto reuerentius concedendum est Deo.

6 Qui scrutatur maiestatem, opprimetur à gloria: non aliter, quàm qui intentis & in conuiuentibus oculis, serenum solem intuetur.

7 Nolite plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapite ad sobrietatem.

8 Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcipit tibi Deus, ea cogita semper, & in pluribus eius operibus ne fueris curiosus.

9 Non est enim necessarium tibi ea, quæ abscondita sunt, uidere oculis tuis.

10 In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus.

11 Plurima enim super sensum hominum
osten-

ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit
suspicio illorum, & in uanitate detinuit
sensus eorum.

Ergo de diuinis rebus senti reuerenter: 12
fac ueniat tibi in mentem, te esse puerum,
& sapientiam Dei non assequi, qui etiam
in humanis passim cæcutias.

Esse rudem, nec arcana Dei didicisse, 13
quum etiam humana te propè omnia late
ant.

Esse angustum, & amplitudinem diui- 14
norum pectore tuo non capi.

Esse malum, ideo hæsitare, & malitiam 15
uelut pondus trahere te à deo ad se, ab spi-
ritu ad carnem, à sublimitate coeli ad terræ
humilitatem.

Esse suspicacem, et ex te alia metiri: di- 16
uina ex humana mensura censere, sæpe eti-
am ex tua ipsius, hoc est parua & praua.

b 3 Quum

17 Quum contrà, si Dei opera cū eius facultate & potentia compares, minima tibi uidebuntur, & longè illi factu faciliora, quàm tibi cogitatu.

Summitte ergo te maiestati omnipotentis, iussis omniscij, monitis amantissimi ac beneficentissimi.

18 Ille sit scopus uitæ tuæ, ad illum rectè tendito, siue calcanda sunt opes, siue deijciendus & prosternendus, uel obstans filius, uel parens.

19 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Iesus Christus uenit in mundum ad peccatores seruandos.

20 De Iesu Christo cogitabis, non ut de bono quopiam & sapienti uiro, sed tanquam de uirtute et sapientia et bonitate Dei, quē pater dedit recōciliationem & salutem hominum, magistrum atque exemplar generis.

ris humani.

Illius fiducia erit lapis ædificij firmissi- 21
mus.

Vita eius pro antidoto cuiusvis morbi, 22
atq; affectus: suppliciū pro solatio incom-
modorum, & calamitatū uitæ: resurrectio
pro spe uerorum bonorum.

De diuis senties tanquā de egressis mor 23
tal'em sortē, iunctis Deo, & (ut sic dicam)
membris Dei.

Ad coniunctionem Dei, hoc est ad sum- 24
mam beatitudinem & finem humanum ue-
nitur per charitatem Dei.

Quæcunq; sunt in mundo, coenum esse 25
duces præ charitate et gratia Dei: foelix si
illam conciliaris tibi, etiam rerum quæcun-
q; in mundo optari possunt iactura.

Sine illa nihil est dulce, nihil lætum: cū 26
illa nihil amarum, aut triste.

b

4

Pec

24 P R A E P A R A T I O A N I M I

27 Peccatū auersio est et separatio à Deo,
id est à fonte uitæ, ac boni uniuersi.

28 A peccati actione, occasionibus, causis,
etiam imagine & specie longissimè fugito:
id est, quàm proximè fieri poterit, accedi-
to ad Deum.

29 In tentatione ne confidas tuis uiribus:
nec cum tanto potentiore, quàm tu es, con-
grediare, te uno fretus.

30 Sed illius opem implora, qui dixit: Con-
fidite, ego uici mundum.

31 Itaq; tibi diffusus, ad sapientiam crucis
te recipe, ac uerbo fidei te sepi, tanquam ua-
lida armatura.

32 Noueris te ipsum, quàm infirmus es cor-
pore, quàm inscius corde, quàm prauus uo-
luntate, quàm seruus eorum possessor quæ

33 habes. Itaq; modicè, ac potius demisse de
te senti, cōscius infirmitatis tuæ. hæc est ue-

ra

ra animi modestia, nō illa quæ in gestu aut cultu aut uerbis est sita. uera cuiusq; animi demissio ante Deum est, ut illum intuitus, planè intelligat illum esse omnia, se ipsum uerò nihil penitus: aut si quid sit, minimū quiddam esse, & uelut guttulā, atq; eam ex immenso illo mari destillatam, nec futuram diutius quā dū ab illo conseruetur.

Quandoquidem à Deo sunt bona omnia, nec aliunde ueniunt, quum quid feceris boni, ilicò erige te ad recordationē unde sit bonum illud, eiq; habeto gratiam, qui eas tibi dignatus est uires impartiri, quibus rectè ageres: alioqui immemor iudicaberis beneficij, ac proinde ingratus.

Caueto etiam atq; etiam, ne tibi in mentem ullo modo ueniat, posse te Deo prodesse. neu tibi de bono opere blandiaris, tanquam eo sis tibi Deum promeritus: quæ
b s cogi-

26 PRAEPARATIO ANIMI

cogitatio pestilentissima est, & saepenumero optimorum operum corruptela, ad quam tollendā Dominus noster dixit: Posteaquam haec omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus.

36 Reputa cum animo tuo, te Deo nec commodare posse, nec nocere. siue enim bonus siue malus fueris, tibi eris, ne tua rectè facta tanquam ad rationem cum Deo incundam in cogitationem reuoces, & ad expensionem precij cuiusquam, unde tibi uana & perniciofa fiducia nascatur, qualis Phariseo illi Euangelico.

37 Acutus tibi uideris: tanto peior, ni & bonus.

38 Hebes: tarditatem Christus boni consulit, modò adsit uoluntas recta.

39 Doctus: frustra, nisi tibi proffit doctrinatus

Ne

Nequicquam sapit sapiens, qui sibi non 40
sapit.

Rudis: atqui Christo magna est erudi- 41
tio, facere, quæ ipse iubet.

Tantum scis, quantum operaris. 42

Animosus: aude igitur contemnere, quæ 43
alios terrent, fortuita.

Timidus: imò nimis audax, si violare 44
audes Dei leges, hoc est, inimicitias cum
Deo suscipere.

Formosus: frustra, si deformis insit a- 45
nimus.

Vide, ne in formoso hospitio habitet ho- 46
spes deformis.

Deformis: Christus solam spectat for- 47
mam animi.

Sanus: quorsum, si mens insana? 48

Aeger, admoneris tuæ mortalitatis. 49

Et hac ibis illuc, ubi nullis deinceps 50
morbis

28 P R A E P A R A T I O A N I M I

morbis attingere, sempiterna erit sanitas.

51 Perfrueris delicijs ac uoluptatibus: delicate alis grauem tyrannum.

52 Laboribus exerceris, sic uinces, et domabis hostem tuum.

53 Aerumnis premeris, ea est uia expeditissima ad fastigium uirtutis.

54 Validus es, exerce robur tuum ad maximum præmium.

55 Inualidus: uirtus animo eget, non lacertis.

56 Celer: effuge ergo uitium, quod te persequitur.

57 Tardus: satis celer es, si animo cœlos transcendis usque ad Deum.

58 Longæuus: solus uiuit diu, qui bene.

59 Vitæ breuis: tam facile in cœlum itur per breuem, quàm per longam uitam.

60 Morbos, casus humanos, mortem neque

que tibi neque alij cuiquam optaueris, uel
timueris: sed æquo animo expecta, quid
Christus, cui sumus curæ, de nobis statue-
rit. Et id quicquid fuerit, ferendum mode-
ratè, considerantibus à quo mittantur, non
sine caussa nostri boni.

Quid iuuat anxium esse de morbo, aut 62
morte, nihil profecturum? quod ergo te in-
uito euenturum est, eueniat libente.

Laborandum est tota uita, non ut ne 63
moriatur, nam id nec fieri potest, nec op-
tari debet: sed ut ne malè moriamur.

Fratres ama, uel quia digni sunt, uel 63
quia commendati à Christo: illisq; opta, ac
pro uirili pro cura maximū illud bonum,
Dei gratiam ac fauorem, Et ea per quæ il-
lud facile nanciscantur.

Malos noli perditos, sed emendatos. 64

Non mentiendum cuiuscunq; lucri gra 65
tia,

30 PRAEPARATIO ANIMI

tia, non assentandum.

66 Non irascendum, quicquid contingat:
nemini succensendū, non malè dicendum,
non obtrectandum, non execrandum, quæ
omnia sunt contra hominis naturalem ha-
bitum.

67 Ambigua aut incerta ne in sinistram in-
terpretationem rapias, quod est uolunta-
tis prauæ.

68 Non insolenter aut arroganter uel sen-
tiendum, uel loquendum, quod est & Deo
& hominibus odiosum.

69 Nemini mortalia inuidendum, quod est
hominis non reputantis fragilitatem &
fugacitatem earum rerum.

70 In ignominia memineris quid obiectū
sit Christo in os: & ea non rarò exhibetur
tanquam morbi alicuius medicina, ut Da-
uidi.

In

In laude fac animo succurrat, quæ ha- 72
bes bona, nō tua esse, commendari à Deo,
huic habendam gratiam.

Mala tua sunt, bona autem Dei. 72

Quod si homines guttam admirantur 73
quandam, quid facerent, si ad illum se fon-
tem uberrimum contemplandū erigerent?

Iam uero reflecte in teipsum oculos: ui 74
debis quàm exigua res sit homo, quàm le-
uia humana omnia, & nulla prorsum lau-
de digna.

Fac ueniant tibi in mentem lapsus tui 75
frequentes, siue in uirtute, siue in sapien-
tia, & ingenio: qua cogitatione uelut fri-
gida suffusa, dilues fallacem laudationis
ebrietatem.

Ne illa uel sumas, uel optes in uita, quæ 76
occupatione ac cura sui abducere à cultu
pietatis solent: ut uaria, & graua negotia,
pro-

procuraciones rerum asperarum, grauium, difficilium, intricatarum.

77 Quid prodest homini, si uniuersū mundum lucretur, animæ uerò suæ detrimentum patiatur?

78 Nobilis tibi uidere, utinam uirtute & decore bene parto: sed ut ita sit, aliena certè uirtute nihil mereberis.

79 Ignobilis: non potest esse ignobilis, cui Deus est pater.

80 Boni nominis: non es, si male à Christo audis.

81 Infamis, Christus uidet an meritò: & da operam, ut illi te approbes.

82 Affectus iniuria: fortasse amore tui nimio falleris, sed Deus ultor.

83 At tu potes ipse ulcisci: melius te ulciscetur Deus, sine tuo periculo, et ubi ludenti dolebit magis. Sed noli optare alteri ultionem,

tionem, ne in te redundet. An tu putas nihil commisisse te ultione dignum?

Gratiosus: unus est uerus & sempiternus amicus Deus. 84

Inuisus: si tua culpa, corrige: sin minus, acquiesce Dei amicitia. 85

Desertus ab amicis: at (si modò uis) non à Deo, firmissimo amico. 86

Refrixit amicorum amor desuetudine: optimè, quod semper Christus nobiscū uersatur, nec desuescit. 87

Charus potenti, sæpe homini pessimo: sed quid hoc, si inuisus Christo, potentissimo, summo, æterno? 88

Inuisus potenti: at potentibus dominatur Christus. 89

Diues: uide ne ad paucos dies diues, ad æternitatem pauper ac miser. 90

Pauper, & pannosus: non opus est ad lon-

c

lon-

34 P R A E P A R A T I O A N I M I

longum tempus diuitijs, & eam personam
non respicit Christus.

92 Famelicus: non alit nos panis, sed uer-
bum Domini. & satur es, si pastus pane,
hoc est doctrina Christi.

93 Opulentus, potens: uoces tantum au-
dis circumstrepentium, non conscientiam
tuam, quæ clamat te esse inualidissimum at
que infirmissimum.

94 Sed quid potes? malefacere magis quàm
benefacere, ledere potius quàm prodesse.

95 Et in quos potes? in eos ipsos, qui si ob-
sequium subtrahant, nihil poteris.

96 Iam quale est, in alios posse, non in te
ipsum?

97 Amicitijs fultus, memineris amicos o-
mnes esse homines, id est mutabiles, et mor-
tales.

98 Sed quid iuuat infirmorum & misero-
rum

rum animantium beneuolentia, nisi & ab illo ameris, cuius te amor potest beare?

Propinquos habes, & consanguineos 99 multos, ac magnos. An non iniuriam facis Deo, qui talem habens patrem, consanguineos de quibus gloriare quæris, mortales miserrimos?

Refertur tibi pro beneficio gratia: si ea 100 gaudes, quàm bene Deo creditur, qui nunquam non remuneratur, & proluxissimè.

Memineris tu uicissim referre, quam 101 potes Deo, cui tam multum debes.

Non refertur: optime Deo fiditur, qui 102 semper refert.

Et caue, ne committas ipse, quod cul- 103 pas in alio.

Viuis in patria: imò in exilio, ni adsit 104 Deus.

In exilio: nusquam est exiliū, ubi adest 10

- 106 Deus, qui est nobis omnia.
- 107 In ædibus splendidis: tanto tu deterior,
si locum nitidum flagitijs contaminas.
- In sordidis ædibus, in carcere: at in mū-
do Dei tēplo, et quod ille uniuersum prae-
sentia sua complet.
- 108 Morieris: hac ad illum ibis, qui te am-
plius non sinet mori.
- 109 Per cruciatus: eo libentius ad immor-
talitatem illam reuolabis.
- 110 Omnia si habes praeter gratiā Dei, per-
niciem habes, non bona.
- 111 Qui eam habet, huic nihil bonorum
deest.
- 112 Eam si nactum te credis, caue ne esse-
raris animo. nam sublatus à teipso, amittes
illam.
- 113 Tu qui stas, uide ne cadas: ne iudices
fratrem tuum, ne tu peior eo fias, ille te
melior.

Ostendam tibi ô homo, quid te oporteat facere: facere iudicium & iusticiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Nô propter illius morositatem, aut difficultatem, quæ nulla est: sed propter tuam fragilitatem, quæ maxima.

Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, et cœli non sunt mundi in conspectu eius.

Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquã iniquitatẽ.

Agnosce ergo te ipsum malum, ô homo: Deum autem bonum, & bonitatis, si quam habes, authorem.

A C C E S S U S

ad orandum.

Spiritus adiuuat infirmitatem nostram,

c 3

Nam

38 PRAEPARATIO ANIMI

- 2 Nam nos quid oremus, sicut oportet, nescimus.
- 3 Sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
- 4 Qui autem scrutatur corda, scit, quid desideret spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis.
- 5 Sacrificate sacrificium iustitiae, & sperate in Domino.
- 6 Accedenti ad orandum Deum, cogitanda est in primis tanti principis maiestas, qui nos finxit, qui etiam cogitata nostra intuetur, & oblita nobis recordatur, conferenda cum nostra humilitate, ut merito possimus dicere, Loquar ad dominum Deum meum, quum sim pulvis & cinis, & putredo consumenda.
- 7 Quoniam quidem actionum nostrarum omnium spectator est Deus, sic te gere,

re, ut illius oculis dignum est.

Memineris non esse linguam, quæ pre- 8
cetur, sed mentem.

Quid si mens aliud agit? quæcunq; uer- 9
ba lingua pronunciet, nihil oras.

Inanis est strepitus, & proinde Deo in- 10
gratus.

Orabo spiritu, orabo & mente: psal- 11
lam spiritu, psallam & mente.

Oratio collocutio est cum Deo, in eum 12
oportet esse mentis nostræ oculum inten-
tissimum, non aliter quàm oculum iacu-
lantis in album, ut collimet: alioqui in di-
uersum, quàm quò destinarat, abibit.

Fructus ueræ, atq; in id quod conuenit 13
intentæ orationis amplissimi sunt atque u-
berrimi: refert enim ad nos bonorum o-
mnium, quæ optamus, copiam.

Si oculum à Deo uel ad tuos affectus, 14

c

4

uel

40 PRAEPARATIO ANIMI

uel ad aliena iudicia deflectas, ô quantam facis iacturã? quàm leui re ac uana, quàm solidam & perennem commutas?

15 O quàm excellentis operæ, quàm uile premium proponis? quum liceret, si uelles, maximum & præstantissimum consequi.

16 Idcirco Dominus noster præcipit nobis filijs suis, ut quum quis nostrum ad tam sacrum colloquium se accingit, secedat in seipsum prorsum, hoc est, in penitissimũ pectoris sui conclaue, in altissimũ mentis suæ silentium, quò nec adfectus admittat suos, nec respectum alieni iudicij. Ibi seclusus omnibus, solum Deum cogitationum & uotorum suorum conscium roget. Hunc uerò qui uni sibi uiderit fundi preces ac uota, nec aures oculos ue spectari hominum, remuneraturum puram illam simplicitatem cordis plena manu.

Alio-

Alioqui perit ingens ab oratione fructus. homini te approbari concupisti: habes quam expetieras mercedem, quid aliam uel expectas à Deo, uel queris?

Quiescāt omnia, & cedant operi, quo 17
maius nullum esse potest in uita, nec præstabilius.

Abscedite uiles ac degeneres cūræ: cum 18
principe atq; authore omnium loquendum est.

Discede malitia, nam ad optimum accedo. 19

Abi odium, nam ad amorem ipsum. 20

Cessate nugæ ac res leues, nam ad seria 21
& solida, & permansura uadimus.

Meditationi nostræ magna insit attentio, cum pia ueneratione. 22

Petitioni magna fiducia, nō ex meritis 23
nostris, sed ex illo qui sic iussit nos facere,

6 5

CHIVS

42 PRAEPAR. AN. AD ORAN.

cuius in hanc sententiam sunt syngraphæ.

24 Petite, & accipietis.

25 Quaecunq; orantes petitis, credite accepturos uos, & fiet.

26 Omnia quæ petieritis in oratione, credentes accipietis.

27 Si uos, quum sitis mali, nostis bona dona filiis uestris dare, quanto magis Pater coelestis dabit spiritum bonum petentibus à se?

28 Si manseritis in me, et uerba mea in uobis manserint, quodcunq; uolueritis, petetis, & fiet uobis.

29 Sed addamus tamen ad cautionē, quod est apud Iacobum:

30 Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis uestris insumatis.

AD

AD COMMENTARIUM in orationē Dominicam,

PRAEFATIO.

Aulus Iesu Christi apostolus negat scire nos, quemadmodum sit orandū, quid petendum à Deo, quibus uerbis. uidelicet in maxima uersamur ignoratione tum diuinæ naturæ, tum nostri ipsorum, & rerum futurarum. Itaq; metuentes Deum ex nobis ipsis, non aliter sæpenumero infinitam illam maiestatem adimus, quàm ex nostris principibus quempiam, cui abblandimur & adulamur, ut auferamus quæ cupimus, tum illi bene optamus, ac precamur, & saluum esse iubemus adcuntes, et ualere discedentes, à quo uno salus est omnis & ualentia. Iam quæ nobis.

nobis ipsis optemus profutura & saluta-
 ria, profectò nescimus. multa enim faci-
 mus uota, usq; adeò nobis noxia, ut exe-
 crationes potius uideri possint. Postula-
 mus à numine ingenium, literas, facundi-
 am, robur, animum, formam, sanitatem, di-
 uitias, opes, cōnubia præclara, potentiam,
 liberos, dignitatem: nec sunt ista hominum
 uera bona, & plurimis sæpe exitio fue-
 runt. Quocirca, ut religionis, ita etiã præ-
 cationis, quæ religionis cultus præcipua est
 pars, is demum esse author et magister po-
 test, qui naturam & nostram & diuinam
 pernorit, ut quid homini salutare sit, tene-
 at, quid à Deo expetendū, dignum et Deo
 ipso et petente: iam quibus uerbis, non tam
 Deo congruentibus (ille enim uerborum
 omnium uim & significantias excedit)
 quàm dicentis animo, ut quemadmodum
 ritè

rite sit de Deo sensurus nō ignoret, amorq;
nascatur ex intelligentia, & confirme-
tur. Magister coelestis sapientiae, imō coele-
stis ipsa et diuina sapientia, in nouitate suae
gratiae nouam precandi Deum formulam
suis praescribit. Erant quidem in lege pre-
ces, haud sanē paucae: erant psalmi, sed in
illis omnibus sapor quidam inerat ueteris
ruditatis, & caliginis. Dominus autē uer-
bum abbreviatum suis protulit, purgatum
nouitate luminis transcœlestis, in quo uer-
bo inessent thesauri sapientiae, deprompti
ex libro illo septem sigillis signato, quem
ipse solus dignus inuentus est qui aperiret.
Oratio hæc qualis tandem sit, quid opus
est coniecturas inquirere? illa una sit instar
plurimarum, quod à tali sit authore pro-
fecta. quid enim potest ab illo exire non
sumum, & suis omnibus numeris con-
sum-

summatum? At uerò si uirtutem atq; ex-
 cellentiam precationis huius, quantum in-
 genium nostrum sinit, uelimus expendere,
 animaduertamus primū breuitatem: nam
 quando uniuersis uelut quædam exhibea-
 tur regula, conueniebat breue esse, ut capi
 & contineri posset, à pueris à senibus, ab
 ægrotis, à mulierculis, ab occupatis, à ru-
 dibus, à tardis, ab obliuiosis, à segnibus.
 Iam uerò nullum est uerbum, in quo non in-
 numerata occultentur mysteria, nimirum à
 diuina sapientia dictatum. Contempletur
 quiuis attentè ac piè, sentiet uerum hoc es-
 se. nam profani, qui uerba hæc frigidè ac
 oscitanter, atq; aliud agentes pronunci-
 ant, quī possunt in recondita penetrare?
 utiq; haud magis quàm in alio quocunq;
 seu Aristotelis seu Platonis opere, seu cu-
 iusuis alterius hominis ingenio atq; erudi-
 tione

tione præcellentis. Quàm multa sunt de
explicatione orationis huius à sanctis ui-
ris, à magnis ingenijs perscripta, nec ta-
men uarietatem & multitudinē sensorum
potuerunt exhaurire? quottidie inueniun-
tur, quæ dicantur noua, nec unquam per-
tingetur fundum. Est ad hæc precatio mo-
derata, digna certè quæ ab opere dicatur
opifici suo. Quid enim in illa poscimus à
patre, quod non auderet quiuis ab extra-
neo postulare? quid poscimus à benefici-
centissimo, quod erubesceret quis à duris-
simo rogare? Age porrò, quæ desideria,
quàm nobis utilia, quàm digna, quæ apud
Deum exponantur? qualis eorum ordo
atq; descriptio? Vota & desideria omnia
humani pectoris ad bonum feruntur, ue-
luti ad scopum quendam ipsis propositū:
fugiunt uerò malum, atq; aspernantur. Hic
à Domi-

à Domino & postulamus bona, & mala deprecamur. Primum omnium qui rogat, cum spe ac bona fiducia quod exoraturus sit, debet rogare: alioqui aut ne uerbum quidem omnino faciet, aut quod proximū est, frigide petet, ac subdubitans. quæ causa est, cur multi, quod optant, non assequantur. Fiducia autem ex consideratione duarum rerum nascitur, quod is à quo aliquid expectamus, & potest facere, & uolet. Voluntas in paternitate declaratur, potentia in sede coelesti. Prior uerò est paternitas, ut pium nomen bonitatis nos alliciat, antequam deterreat magnitudo, & de uoluntate sumamus fiduciam, priusquam de potestate cogitemus. Sublati ad celsitudinem potentiae statim maiestate illius imbuimur, & proni ueneramur, atq; adoramus excellentiā naturæ, Sanctificetur

tur nomen tuum: quo uerbo sanctum illius regnum testificamur, & nos illi cum angelis perlubenter subijcimus. Extemplō autem precamur, ut faciat nos ex illo regno foelicitatis, qui nos profiteamur esse ex regno potentiae. Postquam uenerati sumus maiestatem, adimus bonitatē: à qua postulamus, uti efficiat nos tales, qui uerè ac bona fide sanctificemus nomen Domini.

Tum ut ille in nobis regnet solus, quo nos abdicata nostra uoluntate in scia, praua, perniciosa nobis ipsis, induamus uoluntatem illius rectā, sapientem, & nobis salutarem. Haecenus bona mentis. iā bona corporis, ut non sinat nos necessarijs ad hanc uitam rebus defici: in quo etiam subest sensus spiritalis, ut sancto & salubri pane doctrinae suae pascat animos nostros. Sequitur malorum euitatio, ut à malis praesentibus

d bus

bus purgemur, ut cōdonētur nobis noxiæ
 in Deum: nec ab ijs purgemur duntaxat,
 quæ aduersus Dei leges patrauimus, sed à
 noxia uoluntate contra proximum, ut li-
 beri atq; expediti ab ira, odio, liuore, simi-
 les fiamus diuinæ probitatis, quo chario-
 res illi simus, nempe propinquiore uirtu-
 te. Tum ut deuitemus uentura mala animi
 in hac uita, oramus ne nos adeò inualidi
 oppugnemur ab hoste tam forti ac poten-
 te. Postremò rogamus, ut à malis uitæ hu-
 ius, quæ mentem nostram perturbant, libe-
 remur, & à consortio illius mali, qui desti-
 natus est igni ac supplicio sempiterno. Ni-
 hil reliqui fecimus, quod non petierimus,
 utiq; quod nobis expediat: & ostendimus
 obiter, nihil habere nos à nobis ipsis, om-
 nia et corporalia & spiritalia ab uno Deo
 expectari à nobis, ac rogari. Possumus
 quidem

quidem alijs uerbis orare, ut psalmis, hym-
nisq;: sed quicquid rectè dixerimus, hinc
ceuriuulus è fonte dimanabit. Sermonem
quidem usurpabimus alium, sensus uerè ac
mens, idē erit prorsum. Quod si nos quid
petendum, aut quemadmodum orandum
sit, ex nobis nescimus, hæc certè oratio sa-
pientissima est, quoniā ab ipsa Dei sapien-
tia præscripta: non est hic periculum, ne
illud ab eodē ipso Dei filio audiamus, ne-
scitis quid petatis: uel quod apud Iacobum
legitur, Petitis, et non impetratis, quoniā
in id petitis, uti ex animi uestri libidine
consumatis. Ille scit, quid peti conueniat.
errare tanto duce, falli tanto magistro nō
possumus. Quid uerò tutius, quā ut illū
ipsum adeamus, & compellemus ijs ipsis
uerbis, quibus se à nobis appellari uelle
nos docuit, & præscripsit? exaudiri nos
d. 2. necesse

necesse est, quandoquidem uerba sunt eius
 ipsius, qui est exauditurus: nos eo sermone
 utimur, quo uti nos ipse idem iussit ut ex
 oraremus. Illum ergo tanquam ex sua ip-
 sius formula conuenimus, addamus modò
 uelut ex nobis ea, sine quibus oratio omnis
 fatua est atq; insipida, attentionem, fiduci-
 am, & pro uirili parte accensum igne di-
 uino spiritum. Nulla est precatio æquè à
 nobis attentè ac diligèter uel proferenda,
 uel meditanda, atq; hæc. singulæ particu-
 læ, singula sunt expendenda uerba, atque
 adeò literulæ ipsæ atque apices. Referta
 sunt mysteriorum omnia, sicuti et ipse, &
 tota eius uita, omnesq; illius actiones, qui
 dictitauit. Exponemus nos quidem in præ-
 sentia, quæ ille inpectus nostrum instillaue-
 rit, infinitæ sapientiæ tenuem portiuncu-
 lam, non dubium, quin ex uena tam diuite
 multis

multi alia eruent, et plura & præstantio-
 ra: sed nos tamen aliquid ex Dei munere
 ad communẽ usum protulisse, abunde
 magnum fuerit curæ atque
 studij precium.

AD PRECATIONEM
 Dominicam Com-
 mentarius.

P A T E R.

Unis paternæ appella-
 tionis ratio, & causa in
 nullum competit uerius,
 quàm in te, Pater Deus.
 Nam & qui progenue-
 runt, & qui aluerunt, & qui educant, tum
 qui instituunt formantq; animorũ cultũ,
 parentes nuncupantur. Es tu Domine pa-

ter

ter uniuersorum, quæ in hanc eduxisti pulchritudinem, non de aliqua prius essentia ut homo, sed prorsum (quod nemo alius potest) de nihilo. Tu alis & conseruas, casura alioqui statim in suum nihil. Tu gubernas, doces, instigas unumquicquid ad suum bonum. Condidisti tu quidem omnia, idcirco omnium es pater: sed specialius hominem, quem ad imaginem & similitudinem tuam. Regis quidem cuncta, & gubernas, sed tanquam mancipia, hominem autem ut filium. Largitus es de tua immensa copia alijs animantibus munera, homini uero ampla manu, quum alia quamplurima, tum mentem, qua nihil est præstabilius, quodq; unum instar est aliorum uniuersorum. Pungis reliqua omnia cæco & latenti quodam stimulo, nos autem doces, atq; institutis. Trahis cætera, nos ducis præceptis,

ceptis, admonitionibus, consilijs. In hisce omnibus paternitatibus & potentiam tuam admiramur, & adoramus sapientiam. Sed alia restat paternitas, quam nos dulciter contemplamur, uidelicet utiliore nobis, nempe bonitatis tuæ, qua nos in numerum filiorum sortemque per Iesum Christum adoptasti, filium omnipotentis essentiae ac naturæ tuæ. Mira Christi bonitas, & dulcissima charitas erga nos, non timeri uult, nec præscribit, ut te patrem suum Dominum nostrum appellemus, quod est nomen potestatis: sed patrem, quod est amoris. subtile de magnitudine, demonstrat probitatem, per quam elicitur beneuolentia. Quis nostrum & abiectissimam naturam suam, & prauissimam uoluntatem ritè contuitus, patrem te auderet uocare, nisi abs te iussus? Quis seruus nequam, & extremæ condi-

d 4 tionis

tionis regem suum appellarit patrem, nisi
 fortè ebrius, aut insanus? At quanto inter
 te ac nos discrimen ingentius, quàm inter
 hominem regem, ac seruum, qui sola di-
 stant non naturæ conditione, sed fortunæ?
 Nos uerò abs te in natura collati, quàm
 longè recessimus? Tu res, & res summa,
 infinita: nos planè nihil. In conditione ue-
 rò dignitatis, nos mancipia, & quidē quod
 est indignissimū, peccati, & diaboli pesti-
 ma ac miserrima, ut heri nostri: tu omnium
 Dominus, & beatissimus. Nos ignorantia
 & tenebræ, tu sapientia & lux. Sed nullus
 unquam foret uel nominandi excellentias
 & decora tua, uel probra nostra modus.
 Maius est inter te ac nos siue in natura in-
 teruallum, siue in conditione, quàm uel fin-
 gere posset humana mens. Sit ergo finis in
 commemoratione mea, quum non sit ta-
 men

men in ueritate. Sed nos ad paternæ nuncu-
 pationis fiduciā erexit filius tuus unicus,
 qui eam appellationis dignitatem, quam
 ipse solus natura sua possidet, uoluit, ut per
 fauorem suum communis esset nobis ad-
 optione. Quanto iam proprius ac uerius
 pater es baptizatorum in nomine tuo, &
 purgatorum per sanguinē Christi tui, qui-
 bus reconciliatis tecum, & in tuam repo-
 sitis gratiam, arrabonem sempiternæ bea-
 titatis dedisti, charitatem tui, et ingentem
 de te fiduciam, eā que de caussa gaudium
 mentis. O quoties paternitatis huius indul-
 gentiam maximo cum nostro bono senti-
 mus, atq; experimur, quum præfers nobis
 facem in tenebris, ruentes impete in mala
 abducis, auertis, transfers ad bona, inq; eis
 constabilis, ac conseruas. Quid iuuant nos
 reliquæ paternitates, quæ in nomine solo
 d s sub-

subsistunt? per quas nihil habemus aliud,
 quàm quod serui aut mercenarij, alimenta
 præsentis usus. Hæc demum est uera, & de
 qua iure gloriemur, paternitas, per quam
 patris hæreditatem cernimus. O admira-
 bilis filij tui candor, qui nobis eam digni-
 tatem, quæ est ipsius propria, non inuidit.
 Quid iam non largiatur filijs suis pater.
 quod quidem utile ac salubre illis futurum
 arbitretur? Maximum adepti munus su-
 mus, ut tu pater noster dici à nobis digna-
 reris, & esse. Reliqua sunt in prono, affe-
 ctus paternus, educatio, & tractatio libe-
 ralis filiorũ, prospectio hæreditatis. Hæc
 quidem nobis ex te paterna munera. Sunt
 etiã patres alij exemplo atq; imitatione,
 qui nobis propositi sunt ad æmulandũ, de
 artis aut uirtutis cuiuspiã excellentia. Est
 & hoc quoq; nomine pater Deus, quẽ se-
 quendum

quendum atq; exprimendum, quatenus
 immortalem mortalis potest homo Deum,
 docet ac præcipit nobis Christus, charita-
 te uidelicet, qua una perficiuntur animi, ut
 amemus non amicos modò, uerum etiam
 inimicos. ex qua uoluntate probè affecta,
 nascitur in nobis diffusa in uniuersos bene-
 ficentia, quo simus perfecti, et illius patris
 similes, qui diligit omnia, nec odit quic-
 quam eorum quæ sunt, quiq; pluit super iu-
 stos & iniustos, & solem suum tam bo-
 nis quàm malis quottidie profert. Cæ-
 terum nullius harum paternitatū filij no-
 men quisquam meretur, qui non se pro ui-
 rili parte sua dignum præbet filium tanto
 patre. Sollicitè uti nos ipsi obseruamus, ac
 custodiamus, conuenit, ne quid uel in co-
 gitationem subeat, propter quod illum im-
 meritò patrem nuncupemus, eiq; faciamus
 con-

contumeliam, qui eiusmodi filiorum uel dicatur pater uel existimetur, qui indigni sint ut uel homines habeant patres. Quid quòd sicuti nos illum patrem iniuria nominabimus, ita nec exaudiet sic uocatus atque imploratus, nisi et affectum filialem sumpserimus, ut honoremus, ac ueneremur patrem uerbis & operibus, quotiescunq; res poscet, sed corde potissimum, ut amemus bonitatem illius, redamemus charitatem, grati erga beneficia. Postremò, ut cuncta nostra fiducia in illo uno sit nobis collocata, illumq; beneficentissimum atq; indulgentissimum esse censamus, omniaq; in nobis ad nostras illum utilitates efficere. Qua ex reputatione nascetur id, quod est etiam uerè filiorum, ut & iussis eius libenter alacriterq; obtemperemus, ut leuis ac suaue fiat, quicquid ille iniunxerit, siue
quia

quia ille præcipit, seu quia nihil est amoris difficile. Quum castigarit, æquo feramus animo, persuasi, quod uerissimum est, id demum nobis uehementer expedire. Quis alioqui patrem nominabit Deum, qui se illum actionibus suis testetur non habere pro patre? O Pater, oramus te, ut paternam hanc erga nos indulgentiam patefacias, præstesq; dignos, qui te iure patrem nominemus: et quemadmodum tu paternum affectum coepisti, ita filialem in nos, atq; isti tuo congruentem, infundas.

Noster.

DVo uerba, Pater & Noster, que nos recolendo ad incredibilem tui rapiant amorem. Quid maius tua paternitate, quid optabilius? Nam si nos filij sumus Dei, deos quoq; esse necesse est. Si tu
 pater

62 IN ORATION. DOMINICAM
pater noster, omnes ergo quorum tu es pa-
ter, fratres sumus, quo propinquitatis ne-
xu iam nō cum hominibus modò, sed cum
angelis quoq; ipsis deuincimur. Quid di-
xi angelos? cum ipso quoq; Christo Iesu,
cuius solius est dicere, Pater mi. Illum tu e-
nim ex tua essentia progignis, nos autem
fecisti opifex, receptos per adoptionem in
consortium nominis illius. Parens es, co-
lendus igitur, amandus, uenerandus: homi-
nes, fratres, mutuum ergo amorem debe-
mus, & ex amore subsidium mutuum, &
benefica opera, qui riuuli sunt ex beneuo-
lentiae scaturigine dimanantes. Nemo e-
nim adeò impudens fuerit, qui amare se af-
firmet: quū uerò usus postulat, non bene-
faciat, si possit: haud aliter, quàm si ignem
aiat quis inueniri, non ardentem. Quocir-
ca nemo uerò ac meritò potest tibi dicere
Pater

Pater noster, qui reliquos eadē ratione ac iure Dei filios fratres esse suos uel non putet, uel dedignetur. Sed quis tamen fuerit tam proiectæ insolentiæ atq; arrogantia, qui fratres eos aspernetur, quos non aspernatur Deus filios? nisi fortē cōditionis suæ oblitus, & uel magnitudinis tuæ, uel humilitatis suæ immemor? En tota lex & Prophetæ primis duobus uerbis Pater Noster concluduntur, quibus pietas declaratur erga Deum patrem, erga homines fratres. Et quandoquidem amoris nodo uniuerſi connectimur, iam non diuerſi sumus, sed unius corporis membra, atq; adeò res una. Ideoq; quod pro ſemetipſo unusquisq; noſtrū abs te optat, pro illo & precatur, quem charitas alterum ipſum reddit. Magister amoris totius ac miſerationis, ut ipſe cunctorū delicta in corpore ſuo pertulit,
&

& secum affixit cruci, ita & nos esse eo-
 dem inter nos animo uoluit, ut nos mutuis
 iuuaremus operis, aliorumq; noxias pro
 nostris ipsorum haberemus, quo non mi-
 nus oraremus pro illis patrem quàm pro
 nobis ipsis. Pro se orare quenq; cogit ne-
 cessitas, singulis nos urgens ac premens
 momentis: pro altero autem hortatur cha-
 ritas fraternitatis. Gratiores autem sunt
 preces ac lachrymæ, non quas necessitas
 nostra exprimit, sed quas elicit amicitia,
 tam dulci nomine commendatas. Remolli
 Domine durissima nostra corda, fac ex la-
 pideis carnea, ex immanibus humana, ut
 inita inter nos omnes gratia mutua,
 non falso te nomine patrem no-
 strum appellemus,

Qui

Qui es in cœlis.

T V solus es, nos non sumus: & si modo aliquo sumus, hic sumus in terra, id est inter medias tempestates, & fluctus calamitatum omnium ac miseriarum ingentes, reciprocos, perpetuos. Tu autem & verè es, & in cœlis es: hoc est, in loco, ad quem nullus labor, nulla molestia potest pertingere. Non inuocamus progenitores horum corporum, uel iam defunctos uita, uel inualidos, quiq; ipsi sibi opem & subsidium adferre, quando egent, non queunt. non ad eos accurrimus, qui cura, qui functione atque administratione publica, uel decursa iam ætate, patres nominantur: non minus, quàm priores illos infirmos, atq; imbecilles. Non patrem Iouem, aut patrem Neptunum, aut Liberum patrem, aut alios deos patres, quos in orbem inue-

xit ho-

66 IN ORATION. DOMINICAM
xit hostis maiestatis tuæ, quos uel nomi-
nare penè grande est nefas, figmenta ma-
gnitudini bonitatis ac sapientiæ tuæ oppo-
sita. Est, qui patrem suum putat esse diui-
tias in arca repositas, aut in possessioni-
bus collocatas, obnoxias mille casibus &
periculis. alius potentiam, in consensu &
fauore subditorum: quibus nihil est insta-
bilius. alius gratiam sui principis, hominis,
& natura mortalis, & potentia infirmi,
& uoluntate mutabilis. Quisq; sibi patrē
fabricatur eam uanitatem, qua stultè con-
fidit. Nos uerò, quos tu per amplissima tua
munera ad filialem dignitatē uocas, et in-
uitas, in cœlum oculis sublatis, te patrem
dicimus, atq; imploramus, qui es in cœlis.
Cuius quidem præsentia uniuersitatē mun-
di adimplet: Regni uerò sedes propter lo-
ci excellentiam in cœlis fixa esse dicitur;
&

& constituta: qui cœli forma & decore
 suo, tum ordine statō atq; certissimo, enar-
 rant sublimitatem essentiæ tuæ, amplitudi-
 nem potentiæ, immortalitatē naturæ. O
 miseros, qui te tantum nacti patrem, ad al-
 lios adhuc patres, de quibus uel erubescāt,
 uel glorientur, respiciunt. Tu te nobis pa-
 trem offers: taceamus de reliquis, qui uel
 contecti iam sunt humo, et computresfacti,
 uel humi etiamnum reptant, graui corpo-
 ris sarcina oppressi ac miserabiles. Cæci,
 quid humanos patres iactamus, à quibus
 infirmitas, malitia, miseria omnis est no-
 bis? à te autem uere Pater potentia, boni-
 tas, beatitudo. Omnia, inquit tuus Aposto-
 lus, possum per illum, qui me corroboret.
 & alio in loco, quum de sua imbecillitate
 quereretur, audit ex oraculo tui numinis:
 Sufficit tibi gratia mea, nam uirtus mea in-
 fir-

infirmirate tua perficitur. Tu nobis es semper in coelis, ut patrem nostrum illic sciamus esse, & ibi paratum nobis refugium, quò nec fraus ulla penetrat, neq; uis inimica: omnia sunt secura & tuta, quia tu illic Rex es magnus, & Deus magnus. nam hic in terra multis neque Rex tu es, neque Deus: sibi quisq; regem & Deum affingit, pro libito cupiditatis. O Pater, qui es in coelis, conditor eorũ, & Dominus sempiternus, exaudi nos, qui in terra fluctuamus atq; agitamur, coloni & inquilini, non temporarij solum, sed plerunq; etiam momentanei. In coelis est Pater noster, ibi ergo hæreditas nostra & foelicitas, quid in terra quærimus? nisi id, quod illa suapte natura profert, morbos, curas, sollicitudines, ærumnas, cruciatus, tormenta? Sunt quidem hi coeli, qui ambitu suo tegunt, arcentq;

centq; uniuerſa, ſedes excellentiæ tuæ re-
 galis. Sed habet quoq; tua bonitas alios,
 quos inhabitet, cœlos. Primū ſanctos tu-
 os, quos tu adhuc in corporis huius carce-
 re, incluſos eo fauore complecteris, adeo
 es in illis charitate tecum coniunctis, &
 unitis, ut in rebus alijs omnibus, quæcunq;
 uel cernuntur uel tanguntur, ſi cū illis con-
 ferantur, non uidearis eſſe. Cœli ſunt iſti,
 quorum mens, cogitatus, ardor animi, uo-
 ta, deſideria, uita deniq; ipſa, & conuerſa-
 tio non hic eſt in terra, ſed in cœlis. Sunt
 item cœli, ſancti tui, iam eo recepti, unum
 tecum communicatione tuæ beatitatis, ut
 in rebus alijs non exiſtimeris eſſe præ il-
 lis. Ad hæc uero cœli ſunt, ſempiterna illa
 tua bona, quæ nobis in cœlis paraſti. Ibi te
 quærimus, quoniam ibi potiſſimum es no-
 bis. Ibi te inuocamus, quoniam quæ es no-
 bis,

c

3

bis,

bis, in tantis es bonis. Ibi te amamus, ac co-
 limus, quia bonitas tua, quæ nos ad te a-
 mandum allicefacit, ac inuitat, quæ tua e-
 rant unius, proposuit nobis communia. Ibi
 ergo & bonitas est tua, amoris author, &
 beatitas, amoris fructus. Docet nos filius
 tuus, & consuefacit sursum spectare, eò
 semper uota & desideria nostra mittere,
 ubi sunt amores nostri, & ueræ ac propriæ
 deliciae. Rapiunt quemq; amores sui: mise-
 ri, qui in noxiorum amorem inciderunt:
 felices, qui in bona. Grande in nos Christi
 beneficium doctrinae, qui uera nobis de-
 monstrat bona, & permansura, in quibus
 cum magna nostra felicitate animos amo-
 resq; nostros defigamus. O pater noster,
 erige nos ad coelos tuos, inijce nostris pe-
 ctoribus ardorẽ, ut bona illa tua toto con-
 cupiscamus animo, tota sequamur uolun-
 tate,

L. VIVIS COMMENTARIUS. 71
tate quorum bonorum magnitudinē atq;
præstantiam nec cogitatione quidem ulla
possumus capere.

Sanctificetur nomen tuum.

Verum cuique nomen, atq; aptum est,
quo illius declaratur uis et ingenium.
Quis tibi Domine congruens indet no-
men, cuius magnitudo essentiae, & infini-
tas naturæ, mentes omnes & hominū &
angelorum transcendit? Sed est tamen no-
bis nomen tuum, quo tu utcunq; cogitatio-
nibus nostris exprimeris, uel potentiae con-
sideratione, uel probitatis, uelut omnipo-
tens, conditor, immortalis, Rex & Domi-
nus uniuersorum, iustissimus, sapientissi-
mus, optimus, beatus, beneficus seruator.
Sanctificetur pater nomen istud tuū in no-
bis, ut nihil existinemus uenerabilius, ni-

e 4 hil

hil sanctius aut sacratius, hoc reuerentiamur
 solum, huic soli nos summittamus: reliquis
 autem propter illud, ut ad nomen salutis
 nostræ Iesu, quod excelsius est quocun-
 que nomine siue seculi huius, seu uenturi,
 omne genu flectatur, coelestium, terreno-
 rum, & subterraneorum. Declaratur &
 nobis uis tua per res conditas. ita in my-
 sticis tuis literis, & petra es, & ignis, &
 columba, & lux. Omnis tui memoria &
 recordatio cū ingenti dignatione animos
 nostros subeat. Tuum itidem nomen gra-
 tia est, fauor, præsidium tuum, quod in re-
 bus duris ad tutelam nostri inuocamus. Im-
 mitte nostris pectoribus tuum lumen, ut te
 unum semper imploremus, à te solo expe-
 tamus opem ac subsidium, nec alijs rebus
 fidamus caducis, fluxis, perituris, fallaci-
 bus, nisi te uno, qui solus & potes, & uis,
 &

& soles seruare. Est item nomen tuum au-
 xilium, est uia qua nobis ad te proficiscen-
 tibus est eundum, quam bonitas tua beati-
 tudini nostræ munivit, pietatis forma, &
 sacramenta, quæ nos per charitatem Chri-
 sti tui reconcilient tecum: ad hæc salutis
 disciplina, ac præcepta, quæ tu sanctis tuis
 dictasti, quibus præceptis incredibili boni-
 tate & amore dignaris præbere te nobis
 ducem uia huius, magistrum uitæ. Effice
 pater, ut ea sancta sint nobis, idq; nos cum
 cto expetamus uoto, nihilq; eorum sumamus,
 nisi uenerabundi, & puris animis,
 siue dum illa tractamus. siue dum de illis
 uerba facimus, omnia exequamur serio, et
 cum ingenti reuerentia. Nam qui hæc con-
 temnit, aut deridet, quod est indignissimū:
 uel qui neglectim attingit, quiq; ad nugas
 conuertit, aut risum captandum, sanctum

e s tuum

74 IN ORATION. DOMINICAM
tuum nomen, per se quidem incontamina-
bile, ipse in se contaminat, aut (ut aptius di-
cam) sese per illud, quia et sapientiã tuam
quæ illis continetur, despicit, et bonitatem
aspernatur. Omnino Domine sic nos gera-
mus erga illa, ut nihil sit nobis sanctius, ut-
que per ea ipsa, quæ uerè sunt sancta, sancti
et ipsi reddamur. Profer, atq; exhibe no-
bis ad nostram ipsorum sanctificationem
lumen mentibus, ad aliorum doctrinam ef-
ficacem linguæ facundiam, ad exemplum
uerò actionibus atq; operibus uires, ne de
praua nostra et conscelerata uita malè au-
diat in gentibus sanctum tuum nomen, at-
que admirabile: neu malè de tua pietate
sentiant, qui illam ex nobis censent, pra-
uamq; esse suspiciantur, quia nos illius pro-
fessores prauī sumus. Sed ita luceat lux no-
stra coram hominibus, ut intueantur ope-
ra

ra nostra bona, & laudent, suspiciantq; te
 patrem nostrum, qui in coelis es. Nam si
 propter res in hoc mundo uel specie sua
 abblandientes, uel utilitate nostra, ad ue-
 nerationem diuinæ uirtutis animi consur-
 gunt, quanto id eos facere impensius est
 credibile, quum alios homines fauore tuo
 sanctos, et quasi semideos animaducrtunt.
 Dicunt enim, aut certè intra se rectè statu-
 entes cogitant: O adorandã Dei potesta-
 tem, quæ rem usq; eò humilem sic potest e-
 uehere: ô amabilem bonitatem, quæ uult.
 Neq; nos soli sanctificemus tuum nomen,
 sed adiunge ad hanc nostram fœlicitatem
 alios quàm plurimos. Expande lumen tuũ
 super genus humanum, illumina mentes,
 accède affectiones, ut omnes sicuti par est,
 nomen tuum sanctificent, non professione
 tantum, sicuti nos mali, sed cultu quoq; pi-
 etatis

etatis tuæ, tanquam unice sanctæ ac salutiferæ. Tum demum sanctificabitur nomen tuum, quum filius tuus Iesus Christus, quæ est gloria tua, omnibus erit cognitus, ac proinde charus. Accedunt his tuis nominibus, imagines aliæ probitatis ac maiestatis tuæ, uelut quæ relucet in angelis et sanctis hominibus, in principibus, & magistratibus quosq; tu regendis tuis populis publicè præfecisti: tui enim sumus omnes, siue quia condidisti, siue quia conseruas, & tue ris. tum in ijs, qui nobis priuatim præ sunt, à te etiam constituti, parentes, educatores, nutritij, magistri formandis animis asciti. Hosce omnes conuenit nobis uenerabiles esse, ac sacrosanctos ob hoc unum, quòd nomen tuum referunt, nempe uicarij tui. Bonis tribuamus beneuolentiam illis debitam, rectoribus autē honorem atq; obtem

obtemperantiam, cuiq; pro sua portione
 eo scilicet maiorem, quo tibi quisq; uici-
 nior fuerit, ac propinquior. Qui hos con-
 temnit, qui contemerat simulachrum tui,
 hoc est nomen tuum contemerat, sibi ipse
 iniurius ac perniciosius, non tibi. Sic ab illo
 sumus edocti, quem doctorem hominum
 misisti, tum ab uniuerſa illius schola. In te
 Deus laudanda, et sanctificāda omnia tam
 plena maiestatis, ut quocunq; modo ani-
 mis occurras, nefas sit non illos continuo
 ingēnuā procumbere, hoc enim debetur ti-
 bi à quo sunt bona omnia, nō quia tibi ex-
 pedit, qui nō eges, sed quia nobis magnope-
 re. laus & gloria nominum humanorum
 cassa & inanis est, absq; ullo fructu, nec ei
 qui laudatur prodest, neq; laudanti. Laus
 uerò nominis tui, & sanctificatio fructuo-
 sissima, quia per illā sanctificans sanctifi-
 catur,

78 IN ORATION. DOMINICAM
catur, & salutem immarcescibilem conse-
quitur, ac sempiternam.

Adueniat regnum tuum.

T V solus Domine regnum mereris, qui
unus cōditiones habes regno idoneas,
sapientiam, & æquitatem. Tu regna in no-
bis, rege tu nos. nam sub te non possumus
non agere foeliciſſimè. Regis tu quidem o-
mnia, sed tanta clementia, ut ea sæpenu-
mero mali & dementes homines abutan-
tur, deq; te ac regno tuo subdubitent, quod
non more ipsorum impetuosus sis, et ultor
absque dilatione. Tu uerò mansuetudine
tua persers omnia, reseruans in futurum
promiscua atq; incerta, quoad iusticia tua
conuertatur in iudicium. Profer Domine,
atq; ostende specimen aliquod tantæ ma-
gnitudinis ac imperij, quā tam mali quā
boni

boni regnum tuum intelligant, & agnoscant. Mali egent, ut te exhorrescant, quē non diligunt: & metu pertrahantur, quō nolunt uenire blandē inuitati. Boni hoc rogant, & expetunt malorum charitate, ut omnes tandem fiamus tui, ultrō ac uolētes potentiae tuae iustissimae subditi, quam effugere non possumus quamlibet repugnantes. Habes & regnum alterum sempiternum, potissimū, maximeq; expetendum, in quod filios tuos à mundo condito coepisti recipere. ibi tu regnas extra repugnantiam omnem carnis, extra contradictionē Sathanae, absq; sollicitatione inuenta à nobis uanitatis, quem mundum appellamus. Hic nos regimur, imò undiq; uexamur tyrannide, ac premimur à coelo, à solo, ab aquis, ab igne, à feris, à uenenis, ab hominibus, à nostris ipsorum corporibus, à nostris

80 IN ORATION. DOMINICAM

stris affectionibus. nos nostris possessionibus seruimus. Nos subditi sumus ijs rebus, quæ & natura nobis sunt, & conditione subiectæ, Omnia nobis resistunt, omnia reluctantur. In illo tuo regno absunt prorsus uitæ huius miseriæ, fames, sitis, nuditas, labor, infirmitas, morbus, infamia, inopia, odium, inuidia, simultas, bellū, calumnia, senium, moeror, metus, luctus, fletus, mors, omnia læta, & gaudijs referta, ac constipata, salus ubique & pax, & copia, & quicquid expeti atq; optari potest promptum paratumq;. Illud ad nos perueniat tuum regnum precamur, in quo deuicta morte, & sub nostros pedes sathana per fortitudinem Christi prostrato, tum reformato corpore mortalitatis nostræ, ad imaginem corporis præstantiæ filij tui, certi ac securi eternitatem totam tecum regnabimus.

binus. Ea bona tam immensa, tam ineffabilia, qualia nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec fingi animo et cogitatione queunt, ea sunt inquam, quorum reputatione ac spe sola fulcimur hic inter tot assultus, & uim, atq; impetum hostis perpetui: quin & æquis auimis damna æui huius, incommoda, & molestias perferimus. Vilescunt nobis præ recordatione regni illius, sordentq; omnia, quæcuq; in orbe hoc uel pulcherrima iudicantur, uel maximi precij. Tolerabiles, atq; etiam leues fiunt nobis dolores corporis, ægritudines animi. & dicimus cum Apostolo tuo, quantula res sunt tandem calamitates omnes, et afflictiones curriculi uitæ huius, præ magnitudine secuturæ mox beatitudinis? Ad istud tantum regnum, tamq; optabile, per regnum uitæ huius temporarium uenitur.

f nam

82 IN ORATION. DOMINICAM
nam si tu hic in nobis regnaris, nos illic tecum regnabimus per te. Regnas tu in nobis, quum in animis nostris nullus respectus dominatur uel præstigiæ mundi huius, uel uoluptatum, dolorum, necis corporis: non dæmonis fraudes atque astus, sed tui unius respectus ualet, ut omnia faciamus tua gratia, quoniam te plus quam nos ipsi diligimus. Hoc regnum mite ac salutare, omnem à nobis tyrannidem depellet. Non regnabit unquam Christus, ubi et sathanas. Si in nos uolumus Dei regnū inducere, eijciendum est prius regnum sathanæ, regnum carnis, superbie quoque uniuersum apparatus et quasi armamentariū, opes, honores, dignitates, famam, decus, gloriā. Libera est ciuitas principatui Christi relinquenda, qui consortium in regno suo non patitur cum alienis, nedum cum hosti-

hostibus. Sed regnum illud tuum, quò oculi nostri spectant, quò animus, quò mens et cogitatio nostra fertur, regnū est filij tui, quia hæres tuus unicus, seu uerius consors: is iudicaturus est permissu tuo, qui sint regno illo tuo digni, qui contrā. Rex est Christus, sed eum demones oderunt, & procuratione dæmonum mortales non pauci aspernantur, clamantq; Nolumus hunc regnare super nos. Veniet aliquando manifestus, ut inuiti agnoscant regem, cui noluerunt se ultrò subijcere. tunc erit tempus uniuersæ rei, quæ omnes in futurum seruantur incertæ: & statim finis, quum tradiderit regnum tibi patri Deo, & aboleuerit omnem principatum, & omnem potestatem. Regnum hoc expectat creaturæ anxium desiderium, ut liberetur à seruitute corruptionis. Regnū hoc optant
f 2 atq;

84 IN ORATION. DOMINICAM.

atq; ingemiscunt boni, tum ut fiat corporum suorum instauratio, tum ut de omnium hoste consumetur uictoria, & palam ostendantur, qui ad regnum hoc pertinent filij tui. Hoc nos etiam imploramus, atq; optamus, ut absoluti ab hac laboriosa statione. immortalitatem cum Christo degamus. Veniet quidem regnū illud uelimus, nolimus. Sed obsecramus te pater, ut ueniat nobis, non contra nos. Veniat nobis iudex amabilis, nō formidandus, ut foelicitatem illius regni sentiamus, non uim & potentiam. O quanta imponitur nobis bene uiuendi necessitas, qui hoc regnum docemur optare atq; inuocare, ut ita nos illi paremus, ne criminum nostrorum quæstionem trepidi et cum terrore expectemus, sed cum gaudio et bona spe uelut cursus nostri metam, uelut præmium certaminis, & salutarem ex undis

ex undis ac tempestate portū, in quo cum illo coniungemur, quem tantopere amamus. O pater, libera nos ab hac tyrannide impotentissima, quam nostris capitibus scelus nostrum imposuit. Adapta nostris cervicibus mite iugum filij tui, nostris humeris onus leue, regna tu hic in nobis, quo & nos aeternum regnemus in te.

Fiat uoluntas tua.

Est in te Domine uoluntas quædā omni-
potens, cui nihil omnino potest ob-
stere, fiet quicquid illa iusserit, uel inuito
mundo uniuerso, nedum nobis homuncu-
lis miseris atque infirmis. Rogamus
atq; obsecramus te, ut nobis gratia tua o-
pituleris, quo uoluntate acquiescamus
tua, quodq; euenturum est, quia tu uis eue-
niat quoq; secunda nostra uoluntate. Est

f 3

Et altera tua uoluntas, quam magnis atq;
 euidentibus signis nobis patefacis ac decla-
 ras, nō potentiae, sed bonitatis et amoris,
 qua uis, ut homines omnes ad finem, cui
 eos destinasti, perueniant, quem in finem
 donasti nos mente et cognitione tui, ut te
 amemus: misisti ad nos eruditorem filiū,
 qui nos uoluntatem hanc tuam edoceret,
 et quem in modum perfici posset ostende-
 ret. Impleatur in nobis Domine hæc tam
 sancta tamq; salutaris uoluntas tua, ut per
 fiduciam filij tui iustificat, per charitatem
 illius, et quoad eius fieri possit, nostram,
 tecum iungamur. Da pater eam mentem,
 ut non modò effectū huius uelimus ac de-
 sideremus, quæ nobis tantopere condu-
 cit, sed illius quoque maiestatis tuæ ac sa-
 pientiae, idq; prorsum absque ulla exce-
 ptione. nec partiri tecum euentus rerum
 fas

fas iusq; est, ut alia fiant, quia tu uis, alia,
 quia nos. fiat omnino, quicquid tu iubes,
 non in nobis modò, sed in rebus uniuersis,
 nobis uolentibus, in lumine, ui, & uigore,
 in signis coelestibus, in salubritate ac tem-
 perie aëris, in tempestatibus, tranquillita-
 te, alluuiionibus aquarum, in cultu terræ,
 in percipiendis ex ea frugibus, in omni-
 bus nostris alimentis, & medicamentis:
 quacunq; uerò elementorum parte, in ua-
 letudine, uictu, cultu, uestitu, habitatione,
 statu, conditione uitæ, qua publicè, qua
 priuatim, in alienis, in ijs qui nos ode-
 runt, in amicis, propinquis, necessarijs,
 parentibus, uxore, liberis, familia, subdi-
 tis, in omnibus ubique & semper. Tribue
 hoc nobis, ut quicquid tibi placuerit, fi-
 at nobis non inuitis, non gementibus,
 non qua possimus reluctantibus. Est hoc

f 4 pro-

88 IN ORATION. DOMINICAM
profectò uehementer congruens, ut uolun-
tas nostra & scientia cæca, & desiderijs
praua, sequatur per omnia uoluntatem
tuam, qua nihil uel fingi sapientius potest,
uel melius: & quæcunq; de nobis statuit,
etiam quæ nos remur esse aduersissima, ad
exitus spectant maximè nobis utiles, si mo-
dò non recusemus obsequi. Suscipe me pa-
ter uolentem: in me uerò nulla est paren-
di mora. Duc, quò tibi libuerit, libentem.
nam certum habeo, non ducturum te, nisi
ad ingentia mihi bona.

Sicut in cœlo, &
in terra.

Angelis tuis Domine nihil est antiquius
& sanctius, nihil etiam gratius, quàm
imperium tuæ uoluntatis, cui illi alacres
atq; expediti parent, quid capeffunt atq;
obcunt

obeunt dicto citius, ut aiunt. Voluntas tua
 est, ut homines fiant beati. ea iam perfecta
 est in sanctis illis, qui te sempiterno ævo
 perfruuntur. utinam non minus perficia-
 tur in nobis, terrenis adhuc, quàm in cœ-
 litibus. Sunt et hic inter nos quidam, quos
 cœlestes non iniuria quis nuncupauerit: il-
 li uidelicet uera & solida pietate præditi,
 quorum cogitatus et curæ omnes in cœlis
 sunt, ueluti contrà, terrestrißimos habe-
 mus quosdam, quorum mens & cupiditas
 omnis animi in rebus est terrenis posita,
 et defixa. Est et in unoquoq; nostrum mēs,
 à cœlesti ac diuina tua sede ad nos demis-
 sa. Est et corpus, de quo scriptum est: Finxit
 Deus hominem de terræ puluere. O si quàm
 facile ac libenter boni uiri dicto tibi sunt
 audientes, tam etiam mali ac terreni sub-
 lati ad te, & quasi ardore tuæ charitatis
 f s abrepti,

90 IN ORATION. DOMINICAM
abrepti, ut uapor à sideribus, sanctā tuam
uoluntatē intelligerent, amarent, exequere-
rētur. O si caro hæc exuta uetere Adā, qui
de terra factus est, subderet se uoluntati tuæ
tā promptè, quàm homo ille interior, qui
profitetur quidē consentire se ac delectari
lege Dei sui, sed lamentans conqueritur im-
pediri ac irretiri se à carne sua uelut mani-
cis & pedicis, quominus quod bonum esse
intelligit, quodq; tantopere concupiscit
exequatur. O si uinctū hunc et compeditū
fracta et debilitata ui carnis solueres, atq;
extricarēs, ut summoto eo, quod cōsensum
cū uoluntate tua retrahit, ac retardat, ni-
hil omnino essemus aliud, quàm quod tu
uis. O pater, utinā nos terra onustos atq;
obrutos efficias coelestes, ut sanctificetur
nomen tuū, sicut in cœlo, et in terra: ut op-
temus aduenire regnū tuū, sicut in cœlo, et
in

in terra: ut uelimus uoluntatē tuam perfici, sicut in coelo & in terra: ut incipiamus iam hic esse in terra, quod in coelis aliquando sumus ex tua munificentia futuri.

Panem.

Einxisti nos author noster, & coagmētasti ex corpore et animo. utrunq; quoniam in nobis uiuit, alimento, quo sustentetur, indiget. Antiquissimum & præcipuum homini, fundamentumq; aliarum epularū est panis, uel quod panis uicem obtinet. Idcirco panis nomine id declaratur, quo necessitates uitæ huius inuitabiles tolerantur, siue in ijs quæ edimus, siue quibus tegimur, quibus fouentur membra nostra, & ab iniuria uel rigentis coeli defenduntur, uel ardentis, quibus à morbo conualescimus, aut certè ad morbum ferendum suppetunt.

petunt uires. Reliqua superuacanea sunt,
 quæ inuexit partim superbia, partim uo-
 luptas, & ex ea ortæ deliciæ. Nos illa abs
 te poscere, quæ cura atq; ebrietate sua ob-
 liuionem tui humanis mētibus infundunt,
 nefas est. Nihil in hunc mundū intulimus,
 utiq; nec auferre quicquam possumus, ha-
 bentes ergo quibus alamur, atq; amicia-
 mur, ijs contenti sumus. Quid opus est
 peregrino sarcinis, & impedimentis? Iter
 hoc uitæ facilius ac iucundius peraget li-
 ber atq; expeditus. Sed neq; in his ipsis ne-
 cessitatib. opem imploraremus tuā, quali-
 cunq; rerū statu acquiescentes intenti sem-
 per in te, nisi nos illæ pōdere suo ac molestia
 ita plerumq; diuexarent corpus, ut animū
 à tui contemplatione inuitum quidem &
 repugnantem, sed certè abstrahant ac di-
 uellant, Petimus ergo abs te Pater, panem
 necessi-

necessitatis uitae huius, non quem ipsi no-
 bis uanitate ac peruersitate nostrorum in-
 geniorum saepenumero nobis confingimus,
 sed quem ipse scis esse talem, qui tanto nos
 melius nouisti, quam nos ipsi. Hic quidem
 corporum est panis. Est & mentium alter
 quidam, sine quo minus ualeat animus no-
 ster uitam propagare, quam corpus absq;
 illo: nempe doctrina filij tui, & esus car-
 nis ac sanguinis illius, per quem unum &
 lux accedit ingeniorum nostrorum tene-
 bris, & animorum morbis salus, & tem-
 pestatibus quies, & libertas seruituti, de-
 niq; morti reuiuiscencia. Hic est magis ne-
 cessarius mentium panis, quam ille corpo-
 rum: hunc potissimum petimus, hunc im-
 primis praebe Pater, uel solum, si ita tibi ui-
 deatur. Nam alterum illum, si non porre-
 xeris, quid fuerit tandem periculi, certe
 extin-

94 IN ORATION. DOMINICAM
extinguetur corpus. at si hoc careamus,
peribit anima, quanto grauiore casu, &
magis horribili, quàm si corpus intereat?
Corpus hoc, uelimus nolimus, morietur
tandem, uidelicet mortale: at uerò anima
immortalis, non potest secundam mortem
sine acerbissima infœlicitate experiri. A-
peri pater locupletissime uberrima illa sa-
pientiæ tuæ horrea, da uiaticum affectis
nostris animis, ne in hoc itinere exilij col-
labantur, sed refectioni ac refocillati ad te
perueniant, patriam nostram, in qua nulla
erit amplius esuries aut sitis.

Nostrum.

A Mbo hi panes, tui tantum sunt mune-
re, nostri tantum usu, quia nostri tan-
tum necessitate. Illis tu non eges, omnibus
perfectionis & abundantie numeris ple-
nus.

nus, atq; absolutus: neq; angeli & dæmones, corporalibus incorporei. Institutio autem filij tui ad beatitudinem adducit, quam angeli iam sunt adepti. Dæmones uerò scelere occæcati, quod esset illis maximè conducibile, nō recipiunt. Noster igitur est panis corporatus, qui sumus corporati. Noster etiam panis, & coeleste uiaticum, qui soli sumus ad coelū uiatores perpetui. Da pater paruis tuis liberis panem nostrum, quo maximè est nobis opus: quo remoto, perficere iter institutum non ualemus. Hic demum panis noster est. nam superflua uanitatis sunt, non nostra: quæ si detinemus, planè usum aliorum de illis occupamus, ac auertimus: eā que de causa fures sumus, quod alienum est rapien-
tes, arcentesq;. Publica sunt abs te procreata omnia: dominum facit non ius
possef.

possessionis, sed necessitas usus. Tu Domi-
 ne nihil cuiquam debes, qui omnibus affa-
 tim largiris, nemo tibi. Panem hunc non
 debes nobis, cui nos debemus nosmetipsos.
 quid enim efficere nos possemus, ut tu
 quicquam deberes? Sed tu ad depellendā
 nostram secordiam, non sinis nos esse ocio-
 sos: iubes ut per sudorē uultus nostri ue-
 scamur pane nostro. & Paulus apostolus
 tuus denunciāt, ne in ecclesia tua edat is,
 qui non laborat: & Rex uates, Beatum
 illum pronunciat, qui ex laboribus manūū
 suarum quæsito pane uescatur. Vis ergo,
 ut quodammodo noster dicatur is panis,
 qui labore & recta legitimaq; nostra in-
 dustria sit paratus: noster est opera, tuus
 munere, tribuentis quia uis, non quia de-
 bes. Panis ergo, quem nos, quum utili in
 commune solertia, & iusto ac legitimo la-
 bore

bore possumus quærere, si blāditijs elici-
 mus, si precibus & commiseratione con-
 quirimus, odio atq; importunitate expri-
 mimus, fraude auferimus, astu interuerti-
 mus, impostura aut malis artibus surripi-
 mus, uiolentia extorquemus, noster non
 est, sed per iniuriam raptus. Quid de illo
 dicam, qui nec ulli omnino operi admo-
 re uult manum, nec ulli probæ cogitationi
 applicare animū, sed alienis sudoribus frui
 postulat, segnis atq; ociosus, tanquam fu-
 cus insidens apum diligentiae, graue atq;
 inutile terræ pondus. Quomodo hi omnes
 rogant te panem uel tuum, uel suum? Ini-
 qui sunt, & in consortium iniquitatis suæ
 cupiunt te precibus adducere. Tu uero, ô
 pater noster, da nobis panem, qui uerè dici
 possit noster: ne nos alienus non pascat,
 sed strangulet.

Quotidianum.

V Nusquisq; dies imago est uitæ, cui succedit nox, et somnus, quo nihil est morti similis. itaq; reducti à somno in uigiliã, ueluti à morte reuocamur in uitam, in qua statim primum omnium cibum poscimus, quo carere nos diutius nō patitur præsens hæc necessitas, semperurgens. Quod de die petimus, de uniuersa est uita intelligendum. Nec solum pastus hic corporum à nobis quæritur, sed medicina exterior & interior, ut utrunq; uiuat. quod alimentū, quoniam quotidie uexamur, quotidie animo deficientes, & corpore, quotidie dari nobis postulamus. Interpositio est nox, & interuallum lucis, quod in nostris accidit mentibus, quum illæ à te conditore Deo ad res abs te procreatas uel æstimatione descendunt, uel beneuolentia & delectatione

auere

auertuntur. At quum hic rursus Christi beneficio in Deum reuocantur, orto diuino sole dies illis renascitur, in quo refectionē nostram, ac uelut demensum diurnum continuo petimus, doctrinā filij tui, per quam nobis lux reuertitur. Reducit nos in auroram ex noctis tenebris Christi pacificatio. Sed ille tamen pascit semper, & quiescit in meridie, plenus lucis & ardoris, non retinens præcedentis uel caliginis uel frigoris uestigia, nunquam tendens in occasu. Est hic panis præcipuus, egregius, summus, peculiaris, hoc est ὑπερισσιος, excedens substantias omnes nobis necessarias. his enim carere omnibus possumus, hoc non possumus: de quo Seruator noster pronunciauit, quod unus ille esset necessarius. Da pater, ut panem hunc esse nobis necessarium, & à te petendum uno, planè intelligamus.

Da.

TV unus potes dare, tu unus soles: Et hoc tuum unius esse munus, uis nos nō ignorare, haud quidem ad promerendam à nobis gratiam, qua non indiges, sed quia nobis ad consequenda, quæ opus sint, à quo quicquam petendum est, scire, et quēadmodū, prodest. Postulet (inquit Iacobus) fide, nihil hæsitans. Certus amor certā parit fiduciam, quæ dubitationem omnem de animo extrudit. Da panem hunc Princeps ditissime, ac munificentissime, qui largiris omnia, à quo uno speranda sunt omnia: non modò spiritalē illum panem summum, Et te patre spirituum perquā dignum, sed hunc quoq; corporatum, corporibus nostris congruentē. Frange tu pater panem filijs, da tu nobis, ne sumamus ipsi. Nos enim iudicio nostro, uel libidine potius inducti,

inducti, nec in tempore sumimus, nec quantum, uel quatenus, uel quemadmodum expedit. Rapimus nos in nostras cupiditates, in auaritiam, in superbiam, in luxum, & prauas animi libidines: hoc est, semota utilitate sumimus in nostrā perniciem, haud secus quā qui intemperanter uel epulis uel uoluptatibus abutuntur. Si tu dederis, dabis in loco, dabis in tempore, dabis quā conuenit mensura, non poterit nō esse suauissimus ac saluberrimus. At multi & materiātū habent panem, & spiritalem, nempe opulentiam, amplamq; eruditionem: sed nihil eos hic panis iuuat, quia tu non das. Scilicet nec nutrietur dapibus hoc corpus, nec cognitione doctrinae tuæ nostra mens, nisi tu porrexeris, atq; annueris. Edidit nobis terra frumentum, tradunt magistri cultum animorum, sed quò hæc nobis?

g 3 nisi

nisi enim uerbum tuum uiuificans accessse-
rit, neq; corpus sustentabitur cibo, neq; ani-
mus disciplina. Quocirca sanctis tuis mu-
neribus, ut ea nobis profint, gratia & nu-
men tuum precamur accedat.

Nobis.

DA Pater non carni huic brutæ, man-
cipio nostro nequissimo, profusuræ
in uoluptates & spurcas delicias: non cæ-
cis ac temerè incitatis animorum nostro-
rum motibus, qui nacti uel occasionem, uel
incitamentum, ingentes toto homine tem-
pestates concitarent: non menti arrogan-
tia turgidæ, uersuræ antidotū in uenenum,
salutem in exitiū. Nō ita nobis, ut per nos
ad alios sine utilitate nostra transmeet,
tanquam per infundibulum. Tribue pater
indulgentissime, ac prouidentissime, panē
necessa-

necessarium menti nostræ intelligenti, placidæ, gratæ, quæ & manus & largitorem agnoscat, quæq; te opitulante panē, quem ipse porrexeris, ad usum sibi salutarē accipiat. Sunt quos tu uelut nutricios atq; educatores pani nobis infantibus fragendo ac distribuendo præfecisti, quum homines locupletes, tum magistros ingeniorum, et morum formatores. Aperiat munificentia tua immensos istos sapientiæ ac diuitiarū tuarum thesauros, impartire illis largam & puram facultatis copiam: adde ingenium, ut sciant: animum, ut uelint in nos, qui egemus, transfundere, nobis quoq; eā tribue mentem, qua et alacres ad suscipiendam doctrinam, & dociles reddas, tum aduersus beneficia beneuolos ac gratos.

Hodie.

P Resens uita quid aliud est cūcta, quā
 dies unus? nihil habet plus longum se-
 culum, quā breuis dies: nec minus hic,
 quā illud. diei elementa sunt uesper &
 mane, sicut et in mysticis literis scriptum:
 Factum est uesper et mane, dies unus. Vti-
 que haud alia sunt mensium, annorum, æui
 totius uel elementa, uel partes. Quid iuuat
 seculum dici longū? nos certè in die sumus,
 atq; in eius perexigua quapiā particula.
 In hoc æui nostri die panē hunc poscimus
 semper necessariū, quo carere nulla ætas,
 nullum tempus, nullū momentum potest,
 ab ortu ad occasū. Hoc etiam die petimus,
 qui cursu uno & conuersione solis effici-
 tur, non extendentes in crastinum curas
 & sollicitudines nostras. Sicuti ab unige-
 nito filio tuo iussi, atq; adeo edocti sumus,
 quo-

quoniam cura sustentandi nostri curā pietatis uehementer ē pectore depellit. Quid porro peteremus ad incerta? ignari, an uiuemus cras, cur quicquam ad crastinū peteremus? Quid quod qua de causa curā extenderemus in posterum diem, eadem in dies ac annos plurimos, ita semper animi penderemus, nunquā acquiescentes presentibus. Ideoq; ut animus anxietate hac solutus, & metu, ad pietatis exercitamenta uacet, iubetur à sapientia tua, hodiernis contentus esse. Iam qui modò aduenire coeleste tuum regnū optabamus, in quo spes nostras & omnia desideria collocauimus, intenti ac sollicitè expectantes diem illum, quorsum quæremus crastinum? quid nobis cum futuris uitæ huius? odiosæ sunt peregrino quæcunq; moræ uiarum, qui charissima amoris pignora in patria reliquit.

g

s

Et

Et remitte nobis debita
nostra.

Debemus celsitudini tuæ uenerationē,
debemus paternitati obedientiam &
obsequium, bonitati beneuolentiam, ut a-
mantem redamemus: debemus pro bene-
ficijs atq; amplissimis muneribus gratitu-
dinem, debemus ueraci fidem, optimo ac
potentissimo fiduciam. Hæc quoties non
præstamus, quum res poscit, & poscit
quàm creberrimè, debitum non dissolui-
mus, sed alienum detinemus. Verum quis
hæc præstat omnia? nemo est, qui nō mul-
ta, & multum singulis momentis debeat.
Si dixerimus, quod peccatum non habe-
mus, inquit discipulus tibi charus, ipsi nos
met seducimus, et ueritas in nobis non est.
Et qui proposuit nobis hanc formulam
cunctis

cunctis communem, cunctos pronunciat
 obnoxios esse debito, hoc est peccato. At
 si quis non esse sibi cuiusquam delicti con-
 scium dicit, audiat is alium Apostolum:
 Nihil mihi conscius sum, sed non protinus
 iustificatus sum. Oret autē is pro occultis
 cū Psalmista: Ab oculis meis munda me
 Domine, & ab alienis parce seruo tuo.
 Quod si cui remissa sunt peccata omnia,
 de peccato tamen propitiatio uult nos sa-
 piens non esse citra curam, precetur pro
 seminario noxiarū et scelerū, quod unus-
 quisque nostrum secum circumfert, ut
 radix illa execrabilis cohibeatur, ne sup-
 pullulet. Et quemadmodum pro peccatis
 suorum orauit Christus, quæ ipse in mysti-
 cis literis sua uocat, omnia scilicet inter ca-
 put & membra communicante charitate:
 ita & nos pro delictis fratrum deprecemur

com-

communē patrem, transſerente illa in nos
 amore. Christus caput est nostrum, quod
 nobis amore copulatur: nos uerò inuicem
 membra, simili nos beneuolentia aptante
 & compingente. Exemplū est nobis Chri-
 stus charitatis, exemplum sit etiam operū,
 quæ ex charitate nascuntur. Oramus te
 Domine, ut bonitas tua ad delicta nostra
 conſpiciat. quæ si ad examen uolueris re-
 uocare, nullus uel iustitiæ tuæ mansuetu-
 dinem, nedum seueritatem sustinebit. Sub-
 ueniat nobis tua misericordia, quos multo-
 rum esse iam à iustitia scelerum damnatos
 agnoscimus. Purga nos igne fauoris tui,
 reſpice in tuam gratiam, reconciliare
 nobis. nanq; hoc demum est, remit-
 ti nobis abs te debita
 nostra.

Sicut

Sicut & nos remittimus
debitoribus nostris.

Debitores sumus tibi: non reddimus,
quod est tuum. debitores sunt nobis,
qui idem aduersum nos peccant, quod nos
in te. Debemus alijs alijs beneuolentiam,
& charitatem, debemus pietatem, obse-
quium, beneficentiam, tributū, ueneratio-
nem, mercedem, mutuum, nec persoluimus
tamen. Non desunt qui nos lædunt cogita-
tione, uerbo, consilio, opere, exemplo, in
fortunis, in corpore, in animo, in amicis,
in existimatione. Priores illi non reddunt
quod nostrum est, isti eripiunt, utriq; debi-
tores sunt. Quid faciemus istis debitori-
bus Pater? Cedò, quid uultis uobis à me
fieri ô filij? Pater ignosce nobis, fac nobis
gratiam debitorum: Filij facite & uos gra-
tiam

HO IN ORATION. DOMINICAM
tiam uestris fratribus, eorum quæ uobis de-
bentur. Quid istuc est Pater? non satis in-
telligimus. An non uis reuerentiam impen-
di ijs quibus debetur, non pietatem, non be-
neficium? Id uerò ego uolo, & disertis uer-
bis præcipio, iubeo, impero. Sed quid uul-
tis uos intelligi, quum ut remittam uobis
uestra debita, oratis? an recusatis exhi-
bere mihi cultum, qui sum Deus? amorem,
qui sum bonus? quiq; uos amo? gratum
animum, qui grandibus uos quotidie bene-
ficijs prosequor? non idem sunt præteri-
torum ignoscentia, & peccandi licentia in
posterum: non conuenit ad maleficium
exacui animum benignitate facientis gra-
tiam, sed inuitari ad probitatem ac grati-
tudinem. Admoue pater sapientissime tuū
lumen, aperi nostras mentes, & institue.
Homo quidē homini & facere potest gra-
tias

tiam debiti, & parcere, & ignoscere, si
quid aduersum se uel cogitauit, uel tenta-
uit, uel etiam perfecit, & potest inimicus
inimico, & remissa est poena manente in-
uoluntate odio mutuo. Deum uerò igno-
scere, & remittere nostra debita, nihil est
aliud, quàm reconciliari nobis, recipere
nos in suam gratiam. Itaq; remittere nos
fratrum debita, est illos ad beneuolentiam
nostram admittere: & si quid irati illis su-
mus ob iniuriam, deponere animum, eisq;
bene cupere. neq; enim fuerit ignoscere,
integra intus maleuolentia, testari se uer-
bis gratiam iniuriæ facere. Nos dicimus,
Pater repone nos in tuam gratiam, à qua
per delictum excidimus. Respondet ille,
Repone & tu in tuam gratiam fratrem
tuum. Optimam ostendis artem reconci-
liandi tui, si nos fratribus reconciliemur.

O amabilem tuam bonitatem, ô amorem
 tuum Domine dulcissimum: & tuo loco
 hominem reponis, & hominis loco teip-
 sum. quis rex id faceret, homo de homini-
 bus? quàm in obuiio atq; exposito aditum
 ad pacem, ad ueniam, ad beneuolentiam
 tuam collocas? Non in cœlis, non in ex-
 tremis terrarum, aut maris, sed iuxta te ô
 homo, atq; in uicinia, atq; in teipso, quod
 homini feceris, fiet à Deo tibi: ut acce-
 peris fratrem, accipieris à patre. Quan-
 tulum est, quod à te poscitur? quantum tu
 poscis? quantulū quod tu das? quantum
 quod recipis? Accipe tibi thesauros im-
 mensos, da modò numulum. Age porrò,
 quid tu tandem petis à patre? gratiam &
 fauorem illius. Atqui ipse idempater, à quo
 tu id postulas, uicissim abs te tuum erga
 fratrem fauorem ac gratiam requirit. da
 mihi

mihi lutum pro auro, da stipulam & acci-
 pe margaritū. O tenebras earum mentiū,
 ô cæcitatem deplorandam, quæ commuta-
 tionem hanc aut non intelligunt, aut recu-
 sant. Num non pudet gratiam Dei petere,
 qui tuam denegas homini? Quid es tu præ
 Deo? quid Dei gratia præ tua? Demen-
 tissime omnium miserorum, ubi tu in gra-
 tiam receperis hominem, quid illi contu-
 leris? quid illi benevolentia tuæ arrogan-
 tissimum somnium profuerit? At tu in gra-
 tiam Dei repositus, ea ipsa de causa perdi-
 tus antea, & mortuus, ad salutem uitamq;
 reduceris. Expeditam, Pater, certamq; ad
 amorem tuum monstras uiam, ut nos per
 patientiam & amorem fratrum purgatis
 animis, grati fiamus tibi, quia similes. es
 enim tu Deus pacis, concordia, amoris,
 nihil odisti corū quæ sunt, foves & seruas
 h omnia.

omnia. Quàm mire & negociū nostrum
 agis, & omnium? omnibus proponis hanc
 precandi regulam, omnibus ea est utendū,
 & quidem quotidie, quia tua. Itaq; deuin-
 cis omnes mutuae & ignoscentiae & chari-
 tatis necessitudine, ut qui fratri irasci ac
 malè cupere perseueret, non pro salute sua
 tibi supplicet, dum hæc pronunciat, sed ca-
 put suum diris atq; execrationibus deuo-
 ueat. Quid quod reconciliatio ei, qui po-
 nit iram, utilissima est? euehit enim animū
 ad perfectionē suam, quam per solum Dei
 amorem nanciscitur. Simul & fratribus
 consulis, ut ij à nobis ueniam, quietem, pa-
 cem, amorem, subsidium accipiant per te:
 & , quo nihil est omnibus iucundius ac
 suauius, placidè inter nos quieteq; conuer-
 semur. Da, Pater mitissime, ac placidissi-
 me, ut nos uerè atq; ex animo offensas no-
 stri

stri omnes deleamus è pectore, faciamusq;
 earũ gratiã nostris debitoribus, nõ hæc ad
 vulgi trutinã & carnis normam æstimantes,
 ut offensas esse arbitremur, quæ ab inimico
 animo non ueniunt, quæq; ad nos nihil
 attinent, tum leuia fortunarũ incommoda,
 uerba parum grata, aut quod peius est,
 ipsa etiã magna sæpenumero beneficia, ueluti
 admonitiones, correctiones, cõsilia salutaria.
 Ad hæc, ne pro debitoribus habeamus,
 qui nihil retinuerũt, nihil eripuerunt nostrũ,
 atq; adeò quib. ipsi nos debemus, ut quos
 ipsi affecimus iniuria, ijsq; quib. quod pro
 accepto nocumento ultro supplicatũ nõ
 ueniũt, indignamur, quodq; gratias nõ agunt
 pro damno. Nã sunt non pauci, qui iniuriam
 se credunt accepisse, quod pro libito suo
 non fecerint. O fons luminum, errorem &
 tenebras hæc nostrorũ cordiũ

16 IN ORATION. DOMINICAM
prolato sole tuo discute: da simplicem &
mitem animum, ut uerè debitores nostros
non ad reposcendum debitum agnosca-
mus, sed ad remittendum.

Et ne nos inducas in
tentationem.

M Agnum, & atrox, et horrendum præ-
lium instructum est contrà nos: artes
quoq; blanditiæ, tum minæ promissis mi-
stæ, terror spe confusus, ut abs te descisca-
mus, à bono ad malum, à salute ad perni-
ciem, à uita ad mortem. Dæmon hostis no-
ster perpetuus, ruditati ac fragilitati no-
stræ innumeris dolis atq; artibus tendit in-
sidias. Pandit latissimè quoquò uersum sua
retia, & indagine nos circumcludit. Ad-
fert secum, & subinde sensibus nostris hæc
mundi scenam ostentat, commodis atque
incom-

incommodis permistam. Iam nos ipsi corporis titillationes uoluptatesq; nobiscum circumferimus, aut rursus cruciatus & dolores. Itaq; perlicit nos suauitate, terret asperitate, ut pertrahat reluctantes, quos ultrò non possit ducere. Hæc non uno aliquo uel loco, uel tēpore, ubiq; per singula momenta mira calliditate & astutia. Ab his nos urgemur improuidi, impellimur imbecilles, his succumbimus dementes. Sed inter tot discrimina illud est solatium unicum, illa fiducia, quod machinæ omnes & tela uniuersa nihil possunt aduersa tua uoluntate, inualida sunt prorsum: quæ etiā si ad nos pertingant, nocendi tamen uim amiserunt. Non ergo ad hostes confugimus, tanquam insuperabiles, ut per conditiones pacis utamur eis placatioribus, qui mitescere nesciunt. Non iam illos uere-

h 3 mur.

mur, sed te, qui unus potes omnia: nec in nostra deditioe salutis collocamus fiducia, sed in ope tua serio imploranda. Ad te unum pater confugimus, ne sinas nos in tam anceps praelium descendere, in quo imbecillitati nostrae casus est paratus certissimus: ne auxilio destituti tuo, uel inimici fraudi consentiamus decepti, uel uiolentiae cedamus afflicti. Ne sinas nos deuenire in tentationem, uel faciendi malum, uel, quod proximum est, non faciendi bonum. Quod si omnino ut manum conseramus, stat sententia, ne discedas latum a nobis pilum, accende in nostris mentibus lumen tuum, ut inimici quod pertineant insidiae cernamus, quantum bonum sollicitet nos leuissima umbra commutare. Suggere uires, ne nos robore suo prosternat. Auge in rebus letis constantiam sanae mentis, in tristibus fortitudinem

titudinem. Instrue et circumualla nos charitate erga te, qua nullo modo sinamus nos abs te disungi. Sed simili fiducia dicamus, qua Apostolus tuus: Ecquis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu? certosq; esse nos ac persuasissimos, nullam esse uel in superis, uel in imis, uel in medijs tantam potentiam, quæ id possit perficere.

Sed libera nos à malo.

Mala sunt in hoc æui decursu permulta, sed ea sunt hoc præcipuè nomine consignanda, quæ adeò urgent corpus, ac premunt, ut à recordatione tui nos abripiant. Huiusce generis sunt necessitates quotidianæ, esuries, sitis, nuditas, æstus, algor, tum morbi, & cruciatus corporis, uel in nobis, uel in rebus uoluntatis nexu nobiscum coniunctis. Ad hæc animi mo. us

11. 11. 11

b

4

con-

120 IN ORATION. DOMINICAM
concitati ac perturbati, tum tenebrae &
cæcitas mentis. Libera nos pater ab his
malis, quæ uiolētia sui uel contrahunt ani-
mum, uel auertunt, uel opprimunt, ut de te
non queat, sicuti expedit, cogitare. Es tu
quidem solus bonus: quæq; fabricatus es,
bona, quia tu illorum creator. Sed is qui ti-
bi perpetuò aduersatur dæmon, prauus ac
malus est. Hostis est tuus, et ea ipsa de caus-
sa noster quoq; quia nos habes pro filiis.
Nocere ille quidem tibi nulla potest ratio-
ne ac uia: nobis uerò & potest uariè, &
uult, semperq; exitio nostro imminet, nun-
quam occasione suæ indormiens. Quis no-
strum ulla ex parte resistēdo illi erat par?
Siue enim res agatur uiribus, robustissimus
est, nec inuenitur in terra potentia, quæ illi
queat, sicut Iob ait, comparari: sin uerò
astu, callidissimus, etiam fauorem & cha-
ritatem

ritatem erga illos simulabit, quos maxime perditos cupiet, quibusque momentis omnibus pestem machinatur. quoniam et ueritatis uirtutisque approbationem prae se ferret, quas grauissime odit, et probitatis se magistrum profitebitur, damnans prauos mores, quorum ipse author est et caput: quod auebit, toto se nisu significabit aspernari, ac defugere: quod abominabitur, uehementer affectare, quo facilius nos ex animi sui sententia capiat. Illius artis est, commemoranda tua iustitia aegritudinem animo importare, et desperationem suadere: contra uero, ostensa tua clementia, confidentiam et segnicie[m]. ex consideratione suae cuiusque dignitatis inducere arrogantiam, et contra legem tuam, hoc est contra teipsum, odium, quod carnis cupidinibus aduerseris. Quod si operta fraude

b s ac do-

ac dolis nihil profecerit, uniuersam suam
officinā terroris explicabit, inferet fortu-
nis, amicis, corporibus, animis nostris dam-
na: aget, rapiet, trahet, diuexabit, quodq;
omnium horribilissimum est, offundet ob-
oculos nostros caliginem, ut uel uerissimis
cogat abrogare fidem, uel de certissimis du-
bitare. Quis tenebit Prothea tam uersipel-
lem? quis tam subtiles & occultas insidias
deprehendet? quis uitabit tam minuta re-
tia, & obtutum omnem subterfugientia?
quis tantam lædendi uim expectabit intre-
pidus? Nos ô maxime ac potentissime pa-
ter, nos pusilli, inualidi, imperiti, imbelles,
inermes, in fidem nos & præsidium tuum
recipimus. Tu solus adferre nobis supp-
tias potes, qui illo infinities plus polles ua-
lesq;: qui es optimus, ut ille pessimus: ut ille
fraudentissimus, ita tu sapientissimus. Il-
le

le hostis capitalis, tu pater amantissimus
 nostri: & si quid habet virium, te uno ha-
 bet sinente. illum enim, quoties tibi est col-
 libitum, manibus & pedibus arctissime cō-
 stringis, commouere se ut non ualeat. Libe-
 ra nos pater à prauis huius seuo dominatu,
 à tyrannide, quam propter peccatum no-
 strum in nos exercet, auerte immanem il-
 lius truculentiam à nostris capitibus, &
 oppugnationem, cui tantopere sumus im-
 pares. Ne permittas ullum nobis esse cum
 eo in hac uita commercium, siue expres-
 sum, & nobis cognitum, seu occultum &
 fallens. Libera nos à consortio cōditio-
 nis illius æternæ, qua igni est inex-
 tinguibili destinatus.

Amen.

Amen.

EN pater, uerba nostra qua potuimus
 balbutie expressimus, ut nos ipsi intel-
 ligeremus, quid abs te petamus, quid sper-
 emus, quid accipiamus ad gratitudinem a-
 nimi, ac beneuolentiam. Functā est infans
 nostra ratio suo munere, quoad eius facere
 potuit, exprimendi uerbis. nūc uniuersum
 ad te desiderium semel sine uerbis effundi-
 mus, ut tuo nutu approbes, quæ abs te no-
 bis euenire optamus. His uti annuas pre-
 camur, non indignitatē nostram intuitus,
 sed dignitatem Iesu Christi filij tui Domi-
 ni nostri, quem unicum filium unice amas,
 quemq; participem esse uoluisti diuinitatis
 & regni tui æterni, cum spiritu illo ineffa-
 bilis amoris, qui ex uobis procedit mutuo,
 estisq; uos tres unus atq; idem Deus, sine
 exordio ullo & fine sempiternus.

IOAN.

IOANNIS LODOVICI

Vivis Valentini preces & medi-
tationes diurnæ.

Quum expergiscimur.

EV S, & Pater Do-
mini nostri Iesu Chri-
sti, quem nemo nisi ex
tuo ipsius munere co-
gnoscat, effice, ut ad a-
lia ingentia tua erga
me beneficia, accedat hoc quoq; maximū,
quod generi hominum præstari potest,
ut quemadmodum corpus somno consopi-
tum excitasti, sic & animum à somno pec-
catorum & tenebris mundi huius liberares:
quodq; ex somno ad uigiliam reuocasti,
post mortem reddas uitæ. nam est somnus
tibi, quæ nobis mors. Oramus atq; obse-
cramus

cramus te, ut per benignitatē tuam socium sit corpus in uita hac, atq; administrum pietatis animæ. quo sit & in altera illa uita particeps beatitudinis sempiternæ. Per Iesum Christum filium tuum Dominū nostrum, per quem omnia nobis tribuis bona & salutaria.

Exurge qui dormis, & surge à mortuis, & illuminabit te Christus.

Excursus ad meditandum,

Reuocanda in mentem lætitia illa, & beatitas resurrectionis æternæ: tum clarissimum & splendidissimum illud mane, & lux noua corporum post tenebras. quæ omnia plena sunt gaudiorum.

Ad primum intuitum lucis.

2 **L**ux maxima & uerissima, unde lux ista nascitur diei ac solis, quæ illumi-
nas

nas omnem hominem uenientem in hunc mundum: Lux, cuius nulla est nox, nulla uespera, meridies clarus semper, ac serenus. sine qua densissimæ sunt tenebræ, per quam sunt omnia lucidissima: mens & sapientia tanti Patris, illustramentum meum, ut tua tantum uideam, cæcus ad reliqua: & per tuas uias ingressus, nihil præterea mihi luceat, aut sit gratum.

Illumina Domine oculos meos, ne unquam obdormiam in mortem: ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.

Excursio contemplationis.

Quanto potior lux animi, & præstabiliior mentis oculus, quàm corporis? quàm conuenit magis curare, ut acutius cernat mens, quàm corpus. oculum corpo-

corporis bestiolæ habent, mentis autem soli homines, & quidem sapientes.

Quum surgis.

3 **P**rimus parens ex præclara & præcellenti sublimitate, deuoluit se in cœnum ignominie, & abyssum flagitiorum ac scelerum, surrexit manu abs te Christe sublatus. Ita et nos, nisi abs te sustollamur, in perpetuum iacebimus. Christe, generis humani patrone indulgentissime, ut graue hoc onus beneficio tuo erigis, ita & animos nostros ad cognitionem amoremq; euehe tuæ sublimitatis.

Excursus ad meditandum.

Quàm acerbis casus Adæ propter peccatum, tum etiã cuiusq; nostrum à fastigio gratiæ Dei? Quantũ beneficium Christi, cuius ope toties quotidie à casu surgimus.

Quum

Quum exuis subuculam.

N Ascimur, graue ac molestum induti 4
onus primi hominis terrestris, qui
per delictū ad partes carnis defecit. Exue
nos Christe, uetere hoc & corrupto A-
dam, qui peccato maceratus, in animi for-
matur perturbationes, morbosq; à te alie-
nos, cum tota illa sua tentatrice Eua, quæ
ab obsequio patris tui auertit.

Quum induimur.

I Ndue me Christe te ipso, homine secun-
do, qui per iustitiam factus es Deo patri 5
tuo adiuratissimus, ad exuendas concupi-
scentias omnes, & crucifigendum regnū
carnis. Tu nobis aduersus frigus hoc mun-
di esto indumentum, quo foueamur: qui si
absis, omnia fiunt protinus torpida, infir-
ma, mortua: si adsis, uiuida, tuta, fortia.
i uigen-

uigentia. Et ut corpus amiculo hoc circumdo, ita tu me totum, sed animum potissimum, te ipso uestias.

Excursio.

Quomodo incorporamur Christo: ille nos induit, & regit, & fouet, ut sub alis eius seruemur, & regnemus.

Indutus pro auspicio diei.

6 **D**Eus & Domine Iesu Christe, tu scis, imò tu docuisti nos, quanta sit hominis imbecillitas, quàm nihil possit absq; tua ope. Si ipse sibi fidat, & credat, necesse est ruat in mille exitia. Miserere pater infirmitatis filij tui, adsis propitius & dexter, ut te illuminante uera bona uideã, te hortante expetam, te ducente consequar: mihi diffusus, me cunctum tibi uni trado, commendoq;.

Cogitatio

COGITATIO CUIVSQVE INTRA
se pro auspicio diei.

Conditus sum homo ex corpore terre-
no, caduco, mortali : ex animo coelesti, fir-
mo, immortalis.

Præditus mente, hoc est, intelligentia,
ratione, iudicio : quibus intelligam supre-
mum bonum, qui est Deus : intellectum a-
mem : amore coniungar ei, fiamq; unū cū
illo, immortalis, beatissimus.

Ego uerò tantum bonum negligo.

Ad cupidines corporis uergo.

In rebus uilissimis omnem uim mentis
consumo.

Obruo me terra, & ex coelesti fio ter-
renus, ex diuino belluinus.

Non deest mihi Deus, qui primum uo-
cauit me in partem sui regni, & maximo
eius munere ablutus sum aqua, in fide ac

i 2 nomine

nomine Iesu Christi. Illi gratia pro tanto, tamq; ineffabili suo beneficio. Neq; hoc illi satis. etiam lumen suum offert singulis penè momentis, ut uideam: accendit pectus, ut amem.

8 Ego uerò mihi desum ipse, surdus & cæcus, & saxeus nihil sentio.

9 Ingratus, tantis beneficijs non utor, aspernor.

10 Malo abiecta, & peritura, in illis uersor, & me cunctum occupo.

11 Ducit me Deus, ego auerto me ipsum: porrigit manum, & reijcio: trahor, & repugno.

12 Ingredior quandoq; uiam, et continuo post respicio, cesso, procrastino.

13 Age anime exergiscere, erige te, ne semper in coeno uolitemur, sume uires aduersus prauam consuetudinem, aude contem-
ner.

nenda despicere, abiecta calcare: summa,
præclarissima, optima appetere.

Vocat Deus, audiamus: ducit, sequa-
mur. nam ad sua bona perducet, offert se
ae sua, accipiamus. Monstrat maximo-
rum bonorum uiam, ne auertamus faciẽ,
quin illac ingrediamur.

Sint hæc semel certa & deliberata, ne
sint uani & inefficaces cogitatus, ex qua
mur re ipsa.

Egrediens domo.

INter laqueos à dæmone et ministro eius
mundo extentos, gradiendum est mihi,
& circumfero stimulos carnis meæ, duc
me certissime Dux, ac tuere à plagis atq;
insidijs, ut quæcunq; occurrent, non plu-
ris faciam quàm ipsa sint, in te unum aspi-
ciens, ac intentus sic pergā, ut unumquic-
que eatenus à me sumatur, quatenus ad

i 3 te

te referendum est.

Vias tuas demonstra mihi, & semitas
tuas edoce me.

Egressio ad contemplandum.

Quàm uana est occupatio filiorum A-
dæ, quàm uariè distinetur ac dstringitur:
quomodo mentes suas ad cognitionem &
cogitationem sui maximi boni tributas in
tam diuersa diffecant & dissipant, ut eius
quod primum & potissimum est obliui-
fiscantur, ut alij alijs sint offensio, et Satan.

Ingrediens iter.

8 **P**eregrinatio est hæc uita nostra. à Do-
mino discessimus, ad Dominum tendi-
mus, sed inter uoragines, & præcipitia:
quæ malus ille hostis per uiam fabricatus
est nobis, peccato exocultatis. Porrigere no-
bis manum Christe, uerus, certus, uidens,
amicus,

amicus, & fidelis dux. Aperi oculos nostros, illustra regiam illam viam, quam tu primus ingressus ex hac corruptibilitate uitæ, ad immortalitatem alterius munuisti. Tu es hæc uia, duc nos ad patrem per te ipsum, ut omnes simus unum cum illo, sicut tu & ille estis.

Altera.

Misericors pater, tu sanctis hominibus, qui puro & simplici corde tibi placent, mittis angelos custodes, à quibus ducantur, tanquam imbecillioribus filiis filios natu grandiores, ac magis ualidos. omnes enim, & angelos, & homines, paterno affectu complecteris. Ita Thobie probi patris filio modestissimo, iter ingressuro. Raphaëlem ministrum tuum misisti uiae comitem. nobis uirtute quidem Thobie longè
i 4 infe-

inferioribus, sed bonitate tua confisis mitte sanctum angelum tuum, qui nos & magno animo esse faciat, quoniã te fidimus, & per uias deducat tibi gratas.

Digressio.

Quomodo peregrinamur à patria, à domo, à nostra origine, nempe Deo? quãlibenter immoramur, & intricamur in peregrinatione, hoc est in miseria, immemores bonorum.

Sumpturus cibum.

9 **A**dmirandum mysterium operis tui, fabricator & rector mundi, ut cibus istis hominum & animantium uitas sustentet. profectò non est in pane atq; obsonijs ea potentia, sed in uoluntate & uerbo tuo, quo uno uiuunt et consistunt omnia. Tum & illud quantum est, te in annos singulos

los sufficere, unde tot animantibus alendis sit satis? quod sanctus Propheta tuus in enarratione laudum tuarum, dixit, Spectare ad te omnia, ut tu des sibi escam in tempore opportuno: Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione. Hæc sunt mirabilia omnipotentiae tuæ opera. Rogamus te princeps & pater munificentissime, ut qui uitā nostris corporibus subministras cibus per uerbum tuum, animos quoq; nostros gratia per idem uerbum tuū uiuifices, ut digni simus quos meritò, tanquā pater charissimos filios, saluberrimis alimentis enutrias, donec ad perfectionem illam uentum sit filij tui Iesu Christi, in qua mortale hoc induet immortalitatē, nec amplius alimonie indigebimus, facti unum cum te ipso.

i s

Di-

Digressio animi.

Quantæ potentia, cōdidisse nos: quantæ sapientia, tueri, ac conseruare: quantæ bonitatis, immerentes? Quàm multa data nostris usibus: quàm admirabile, sustentari illis uitam: quanto admirabilius, animæ uitam ad immortalitatem propagare solo suo nutu.

In conuiuio.

20 **B** Enignissime munerum tuorum distributor, qui donas bona omnia ad utendum, purus pura, sanctus sancta, fac adsit nobis auxilium tuum, ne prauè abutamur ijs, quæ tu ad nostros rectos usus condidisti. non te amemus, quia illa das: sed illa diligamus, quia ueniunt abs te, & ad tempus sunt nobis necessaria reuertentibus ad te. sobriè, purè, moderatè, sanctè uersemur inter

ter tua dona, quies talis: ne, quæ tu largi-
ris nobis tanquam medicinam uitæ cor-
poræ, nos in uenenum conuertamus mor-
tis animæ. quin potius rectè ea sumendo,
& animo grato, fiant nobis corpori ac
animo salutaria.

Egressio.

Ad usum data esse illa nobis, nō ad ab-
usum: ut profint, non ut noceant: non no-
bis solis, sed alijs etiam per nos.

Sumpto cibo.

Corporalibus cibis corporalem uitam
fulcis ruentem. grande hoc opus: sed
illud utilius, & sanctius, quod gratia
tua, Christe Iesu, mortem nostrarum a-
nimarum arcet. multum quidem pro æ-
uo hoc debemus tibi: & quoniam id mu-
neribus tuis prorogas, habemus atque
agimus.

agimus tibi gratias. sed hæc modo uia est ad æternam illam, quam obsecramus te per mortem tuam, ut beneficio quoq; tuo immortalī beatitudine dones. hic pro re temporaria gratias quidē agimus, sed temporarias, uidelicet ut possumus: illic pro æterna, agemus æternas. Rogamus te, ut huic uoto annuas, qui uiuis cum patre & spiritu sancto, Deus in æternum.

Reuertens domum.

12 **N**ihil est, Domine, tuæ illi sanctæ naturæ similis, quàm animus in tranquillitate cōpositus. Tu nos ex mundi tumultibus in quietem illam & pacem tuam uocasti, ceu ex tempestatibus in portum, pacem qualem dare mundus non ualet, quæ omnem exuperat hominum sensum. Domicilia nobis constituta sunt, in quæ confuge-

fugeremus ab iniuria coeli, à saevitia belluarum, à fluctibus turbæ, & mundi negotijs. Fiat pater indulgentissime tuo maximo beneficio, ut in hac se recipiat corpus nostrum ab externis actionibus, quo sese animo præbeat morigerum, nec reluctetur, quo minus hic se in quietem illam tuam altissimam extollat, nihil obstrepat, nihil obturbet, omnia sint per pacem illam tuam placida & tranquilla.

Pax Christi huic domui, & omnibus habitantibus in ea.

Excursio animi.

Qualis, & quàm lætus erit reditus in domum illam sempiternam, quietissimam, beatissimam: molestia omnis abest. si quid est hic lætum & iucundum, umbra est præ illis voluptatibus.

U

In occasu solis.

13 **M**iseros, quibus sol tuus occidit Domine, ille sol, qui sanctis tuis nunquam occiduus est, meridianus semper, serenus, ac fulgens. Grauis nox etiam in meridie incubat illorum mentes, qui abs te discedunt. at ijs, qui tecum uersantur, nunquam non est dies lucidissima. Habet sol hic uices suas: tu si te uerè diligamus, non habes. Utinam obicem hunc peccati à nobis remoueas, quo sit semper in nostris pectoribus dies.

Digressio.

Non dolere nos quod sol occidat, quia redituum scimus: ita non dolendum discedere animam è corpore, quam scimus esse reuersuram.

Quum

Quum accenduntur lucernæ.

Magnæ ac densissimæ animos nostros ¹⁴
premunt tenebræ, nisi tua lux eas dis-
pellat. fax est corporali mundo sol tuus,
artifex sapientissime: fax spiritali mundo
sapientia tua, per quam animorum & cor-
porum lux est orta. Post diem succedente
nocte, in remedium tenebrarum lucernas
dedisti: post peccatum in remedium igno-
rantie doctrinam tuam, quā ad nos filius
tuus nostri amantissimus detulit. fac nos
author & magister totius ueritatis utraq;
luce ea cernere, quibus caligo mentium de-
pellatur.

Signatum est super nos lumen uultus
tui Domine, dedisti lætitiā in corde meo.
Lucerna pedibus meis uerbum tuum, &
lumen semitis meis.

Ex-

Excursio.

Lucernas huius noctis esse scientiam
et sapientiam à Deo hominibus traditam,
quibus ea cernant in hac corporum no-
cte, quæ ipsis expediant: quanto opere do-
ctrinam huiusmodi optandum esse, et ubi
contigerit, diligenter ac piè amplectendū.

Quum exueris.

15 **C**orpus hoc per peccatum, fluxum et
malè cohærens, sensim dissoluetur, ac
reddetur terræ, de qua sumptum est: ibi
erit finis uanitatis huius, quam nos stulti-
tia nostra nobis confinximus. Sic dissolue
me Pater mitissime, qui et compegisti, ut
dissolui me sentiam, et à quo uictus fuerim
recorder, et quò eundum mihi sit consi-
derē, ne imparatus rapiar ad tribunal tuū.

Ex-

Excursio.

Non ponimus uestes grauatè, quas sumus recepturi transacta nocte: sic corpus post hanc noctem curriculi seculorum resumendum, ne posuerimus inuiti.

Cum intras lectum.

P Eracto die, tradimus nos quieti de nocte: sic uita hac finita, quiescemus in morte. Nihil uitæ similis, quàm quiuis dies: nec morti, quàm somnus: nec sepultura, quàm lectus. fac Domine præses, & propugnator nostri, ut & nunc iacentes nos, ac nostri impotes, ab astu & incuris, bus crudelis hostis tueare: & tunc finito uitæ curriculo magis adhuc inualidos, non meritis nostris, sed clementia tua ad te uoces, ut tecum semper uiuamus, æternumq; uigilemus. Nunc uero obdormiscamus in
k te.

te. tu solus, tua illa bona ingentia, incredibilia, per uisum nobis. obuersentur, ut ne dormientes quidem à te absimus: quæ somnia tum cubile ipsum, & corpora nostra pura conseruent, tum animos exhilarent beata illa tua lætitia.

In pace in idipsum obdormiam, & requiescam.

Excursio.

Peracto tumultuoso hoc die, succedit nox, & quies, & lectus, & somnus dulcissimus, qui summos reges & infimos seruos pares facit: sic post tumultus & tempestates uitæ huius, fidentibus Christo, portum & quietem gratissimā esse paratam.

Quum obdormiscis.

S Vscipe me tuendum Iesu Christe, præsidium nostrum. fac, ut sopito corpore,
animus

animus in te meus uigilet, & foelicē illam, lētissimamq; coelestem uitam, lētus atque alacer contempletur, in qua tu es princeps cum patre & spiritu sancto. Angeli uerò, & puri sanctiq; animi, sunt ciues ad aeternitatem beatissimi.

PRECES ET MEDITATIONES
generales.

Pro uenia peccatorum.

Celerum nostrorum is est cumulus, & uarietas tanta, ut nisi quis se ad considerationem attollat tuæ bonitatis, desperet necesse est. Te nos offendimus, tibi flagitijs nostris inimicitias indicimus, potentissimo, nullius rei indigo, & cui nocere nihil potest:

k 2

test:

test: & tamen abs te pacis, ac reconcilia-
tionis initium. Nulla re magis egemus,
quàm medicina indulgentiæ tuæ, quia ni-
hil crebrius nobis accidit quàm in hunc
morbum incidere: eam uerò tu semper ob-
uiam offers nobis, atq; expositam. Da mi-
tissime ac placabilissime Pater, ut mala no-
stra, & remedia malorum agnoscamus,
eaq; abs te uno, uti conuenit, petamus, quæ
tu rogatus tam facile soles elargiri.

Alter.

Clementissime Iesu Christe, qui factus
in similitudinem carnis peccati, pec-
catum nostrum in te portasti, ut mala no-
stra omnia morte tua deleres, nosq; puri-
ficatos nouam instaurares creaturam Deo
gratam, absterge nos à maculis, quas can-
dori, quem per te sumus nacti, nos ipsi ui-
tijs

tijs nostris quotidie aspergimus, & repur-
gatos iam in ea nos mundicie gratia tua
conseruet, quo digni simus, ut tui dicamur
professione ac nomine.

Ab occultis meis munda me, & ab a-
lienis parce seruo tuo.

Alia.

DEus pater indulgentissime, atq; opti-
me, oro te, ne malitia mea alijs noceat,
sed aliorum potius bonitas mihi proffit. Tu
es metuendus, ille Deus zelotes, qui reddis
iniquitatem patrum in filios, in tertiam et
quartam generationem, ijs qui oderunt te:
es uicissim exorabilis, & mansuetissimus,
qui facis misericordiam in millia ijs qui di-
ligunt te, & custodiunt præcepta tua. Ad
ingentem tuam munificentiam istud quo-
que accedat, ne in me patrum carnalium

k 3 noxiæ

noxiae redundant: sed Christi filij tui, qui pater est noster, benefacta mihi subueniant. ne mihi propter eos, qui genuere corpus hoc, irascaris: sed propter Iesum, qui animum regenuit, sentiam te placatum.

Alia.

ANtè actam uitam respicientibus, quantum se pandit subito errorum, flagitiorum, scelerum barathrum, ut nullus sit, quem sui non pudeat, quum in semet reuertitur, quiq; non exhorrescat de sceleribus sequentis aetatis. Nam quis erit nobis sponsor, aliam fore hanc, quàm quæ præterijt? tuam uerò Pater clementiam admiretur ac adoret, qui ultionem tuam tam diu distuleris? Accedimus ad te perterriti, magne iudex, et supplices obsecramus, ne illorum uniuersorum cumulata iam uindicta in nos redūdet, sed ea operiat tua erga Iesum

Iesum Christū charitas, filiū tuū unicū, Dominum nostrū, cuius gratia nobis extrema cōmeritis ignoscis. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?

Excursio.

Quanto accuratius paremus humanis legibus, quā diuinis, quū in his sit tanto maius præmiū obsequij, & pœna delicti? Quantam consuetudinē duximus peccandi, ut penē iam nec aliter possimus facere, nec quod admittatur facinus, sentiamus? quā pro nihilo habemus? iacemus humi in coeno, in sterquilinio, nec unquam nauamus ullam operam, ut saltem erigamus caput, ne omnino computrescamus. Quis pater ferret nos, toties contemnentes sua iussa? fert tamen Deus, & dissimulat peccata hominum, ut bonitas et tolerantia illius ad resipiscendum nos alliciat.

k

4

Pro

Pro fide.

EXcæcatus est homo à peccato: sed miseratione patris tui, appositus es tu Christe dux huic cæco, magister rudi. Illud tamen atrocissimum in cæcitate hac, & ruditate malū, quod subinde trepidamus, ac nutamus, aliās optima præceptoris monita non capimus, aliās hæremus, & ambigimus de ueritate. Miserū cæcum, quomodo paratā perniciem euades, si te subtrahis? si nec ipse nosti uiam, nec fidem habes monstranti? Christe ueritas pura, & sempiterna, dignare ita pectoribus nostris illabi, ut te, ac tua omnia, sicuti ueriora sunt, ita pro certioribus habeamus, quàm quæ uel oculis nostris cernimus, uel digitis contrectamus, fallacibus corporis sensibus, quibus stolidi & bruta caro tantopere confidit. Seda, & compone motus istos carnis,

carnis, detrudentes nos subinde ad mutationem eius, quod firmissimum atq; stabilissimum oportet esse apud animos nostros. donum est luminis tui fides, hoc tu Christe benignissime ita cordibus nostris instilla, ut uitiosi isti oculi, uel reluctantes & inuiti cogantur illud aspicere.

Credo Domine, sed tu adiuua incredulitatē meam: Domine adauge nobis fidem.

Egressio.

Quàm facile credimus homini malo, mendaci, inscio? quàm aegrè & cunctabundè Deo, optimo, ueracissimo, sapientissimo? & credimus homini de ijs quæ nobis non expediunt, non credimus Deo de salute nostra. Homo nihil potest, Deus nihil non potest. sensus sequimur toties deceptos, dubitamus de Deo, qui nec fallere potest, nec falli.

k

s

Pro

Pro fiducia in Deum.

3

Nitium ruinæ hominis, sibi fidere: initium reparationis, sibi diffidere, Deo confisum. Optime ac sapientissime dux, qui uerè ac bona fide credentes semetipsos tibi rectissimo compendio deducis ad immortalem beatitudinem, fac, ut quemadmodum reipsa cæci sumus atq; inualidissimi, ita & esse nos putemus. ne hoc nobis sumamus, ut ipsi nobis uelimus prospicere: hætenus uerò uideamus, ut intueamur te unum: hætenus possimus, ut te & præcedentem uelimus sequi, & uocantem adire, & parère ducenti, concredamusq; nos cunctos tibi. ut tu, qui solus, quæ eundū sit, nosti, ea nos deducas uia ad uota nostra, quam nos sponte nostra nunquam ingrederemur.

Di-

Digressio animi.

Quemadmodum offert se nobis, qui potest omnia, & uult, nos cunctamur sequi, et conuertimus nos ad ea quæ nec possunt ex sua imbecillitate, nec uolunt ex sua malicia: fiduciam in illum habeamus qui offert, qui libetius dat quàm nos accipimus. Recole animo, quoties hortatur, monet, incitat, ut petamus fidenter, quicquid nobis expediat. quàm placet illi fiducia, displicet diffidentia.

Pro charitate Dei.

Mentes nostras ita condidisti author 4
naturæ, ut pronæ ferrentur ad pulchrum, qui affectus amor dicitur. O utinam dignareris oculos nostros aperire, ut cerneremus te unum esse ueram, summam, absolutā pulchritudinē. Reliqua omnia, etiā
quæ

quæ nos de forma admiramur, & suspici-
mus, deformissima esse, si tecum conferan-
tur. Effice pater, ut hæc, sicut reuera sunt,
ita & sentiamus, & sint nobis persuasa,
quo rebus alijs cunctis pro nihilo habitis,
& contemptis, in te uno mens, animus,
cogitatus, affectus noster omnis sit de-
fixus.

Altera pro amore Dei.

Nitium felicitatis est, te optimum ama-
Ire: absoluta felicitas, tecum optimo ita
coniungi, ut unum fiamus tecum, etenim
hic est amoris finis. Ergo auspicamur hic
nostram beatitatem in amore tui, absolui-
mus in cælo in coniunctione tecum. O Chri-
ste amicissime, utinam tanta erga te chari-
tatis corripiamur flamma, ut in te penitus
absorpti, & consumpti, quemadmodum
pater

pater & tu unum estis, ita simus nos tecū,
 non iam nos, sed tu: non homines, sed dii
 quodammodo, quoniā quidem unum cum
 Deo, quæ est summa et perfecta beatitudo.
 Deus charitas est, qui manet in charitate,
 in Deo manet, & Deus in eo.

Viuo ego, iam non ego, uiuit autem in
 me Christus.

Excursio.

Rem esse penè incredibilem, ut Deus
 uelit à nobis diligi, ut summus, & Domi-
 nus, & fabricator mundi huius postulet,
 exigat amicitiam nostram: ut non imme-
 ritò exclamet Psalmista, Quoniam uidebo
 celos tuos, opera digitorum tuorum, lu-
 nam & stellas quæ tu fundasti. Quid est
 homo, quòd memor es eius? nos uerò tardi
 & uercores, ad tantam coniunctionē uel
 non

non accedimus omnino, uel lenti, & quasi repugnantes trahimur, & non quamcunque occasionem rebus omnibus prætermisissis arripimus. Qui amorē dat, seipsum dat. Nos damus nosmetipsos rebus nobis inferioribus, & uilioribus, quæ uel exitiū nobis adferunt, uel certē frustantur nos, & eludunt. Deo uero minimam nostri partem, & sæpe nullam impartimur, à quo, & in quo sunt bona omnia.

Pro charitate proximi.

5 **I**llumina Domine ac edoce mentes nostras, ut unumquicq; suo precio æstime-
mus, nihil pluris faciamus te, quando nihil potest fieri melius te. secundo loco sit nobis homo, quo nihil est in rebus mundi huius præstabilius. illum secundum te diligamus, siue quia simillimū nostri, siue quia
filium

filium tuum, ideoq; fratrem nostrum, siue
quia destinatum ciuem communis patriæ.
et mutua charitate meditemur iam hic coe-
lestem illam uitã, à qua procul exulat odi-
um, omnia sunt amoris, ac proinde gaudi-
orum referta.

Egressio.

Quanto dignius est amari à nobis simi-
lem nobis, et parem, quàm inferius, & dis-
simillimũ? Quanto precio amamus homi-
nem? ita ut Deus cultũ & sacrificiũ suum,
humane beneuolentie iubeat posthaberi.
Quàm dulce, amare, & homini congru-
ens? quàm acerbum, odisse, quàmq; ab
homine alienum?

Pro misericordia proximi.

R Emolli cor hoc nostrum Domine, ut
necessitatibus et incommodis proxi-
morum

6

morum non aliter moueamur, quàm si ad nos, aut ad res nobis coniunctissimas pertinerent, & charissimis nostris existimemus accidere. misereamur in illis nostri ipsorum, & in communi calamitate communis sit erga alios quoq; miseratio, ut qua de causa miseramur nosmetipsos, eadē ipsa moueamur erga illos, quos eisdem uidemus aduersis premi. O Christe mitissime, ac misericordissime. affla nos quæso spiritu mansuetudinis & bonitatis tuæ, ut quemadmodum te misericordia nostri ad cruciatus impulit, & mortem amarissimā, ita nos proximorum miseratio ad eis pro virili succurrendum adducat.

Egressio.

Quàm contra naturam hominis est odisse? quanto inhumanius, non miserari afflictum:

afflictum: quum etiam belluæ irritatæ, & saucia, prostratis parcant, & quæ sensu omni amoris & mansuetudinis carent, misericordiam præstent.

Aduersus mundi uanitatem.

HEu quibus ludibrijs præstigiator hic 7
mundus debiles nostros atq; obtusos
oculos ludificatur, quales ostentat procul
rerum species, ut magna appareant, &
expetenda, quæ sunt re uera parua, ina-
nia, contemnenda: ut formidanda, in qui-
bus nihil est periculi: fugienda, quæ conue-
niret appetere. uocat, inuitat, allicit, ab-
blanditur. quum hac parum proficit, terret,
impetit, uexat. O lux fulgentissima diuinæ
ueritatis, simul nebulas has discute & dis-
sipas, simul sensus nostros illumina, ne alia
deitemus quam tibi cōtraria, hoc est, pla-

1

ne

nè nobis noxia, & pernicioſa : neu alia ſequamur, uel appetamus, quàm ſolida, & uerè magna ac pulchra, nempe te unum perennem atq; æternum fontem totius bonitatis ac beatitudinis. Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius quaſi flos agri: exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus Domini inſufflauit in illud.

Excursio animi.

Quàm citò tranſuolant omnia ? nullũ ueſtigium poſt ſe relinquunt, niſi tædium, et moleſtiam, nullius ſunt omnino fructus. quàm parum alijs profuerũt, tam tibi proderunt. Qualis fuit uitæ pars tranſacta, talis crit quæ reſtat, & peior indies, uitio ætatis. non tales feciſſe Deum has res, ſed nos ſtultitia noſtra in uſus prauos detorſiſſe.

Aduerſus

Aduersus cupiditatem
opum.

H Vmanæ diuitiæ quid queunt nos
 iuuare, nisi tu Pater benignissime,
 tuas in nos effuderis? Aperis tu li-
 beralcm manum tuam, & imples omne a-
 nimal affluentia. Quorsum parantur no-
 bis tam multa, quibus paucissima sunt o-
 pus? Quid sumus anxij de futuris, quæ tu
 præstare potes solus? O institutor & con-
 seruator uitæ nostræ, tu qui unico tuo uer-
 bo nos finxisti, eodem unico nos sustenta,
 illustra mētes nostras, ut cognitis umbris
 te unum concupiscamus, in quo sunt the-
 sauri omnes scientiæ, & sapientiæ. tuam
 gratiam exoptemus, qua una cuncta per-
 seuerant, & uita nostra propagatur.

Non ex solo pane uiuit homo, sed ex

l z omni

omni uerbo, quod procedit de ore Dei.

Altera.

O Maximam mentium nostrarum cecitatem, ut noxia tam sollicitè expetamus, fugientia persequamur. retineamus inuita, quæ nos in exitium nostrum sumus commenti. & dum alimenta quærere nos putamus, illum offendimus, qui nos alit, à quo solo pendet uita nostra, haud aliter quàm tenuissimo filo alligata. O tutor, & altor noster, da nostris cordibus ad custodiam legis tuæ curam, ad nos uerò alendos securitatem: quandoquidem curam hanc ipse & in te profiteris recipere, & remitti ad te iubes, ne nos de euentu simus solliciti, quem tibi soli reseruasti.

Alia.

Quoniam tu nos abs te discedentes reliquisti,

liquisti, & necessitates sunt in immensum
 auctæ, quia procul abs te omnia inualida
 atq; infirma, sine te in nihilum suum reci-
 dunt, & quia orbatos nos sensimus tuo
 præsidio, creuerunt necessitatum metus,
 ex metu autem maior necessitatū opinio.
 Reuoca, & reduc nos ad te Pater clemen-
 tissime: & tanto muniti auxilio, neq; ne-
 cessitates nos impetent, & necessitatum
 formidines tollentur: ita omni alia cura
 explicati, & soluti, id solum curabimus,
 ut amicitiam tuam, quantum erit uirium
 nostrarum, conseruemus, eamq; curam tu
 adiuuabis. qui si desis, nihil poterit consi-
 stere. Et benignitas tua conatibus nostris
 manum statim porrigere consuevit.

Alia.

Quotidiana corporis necessitas animū
 ad se trahit, ac detrudit. Mitte nobis

1

3

Pater,

Pater, cui scimus esse de nobis curam, panem illum quotidianum, quem nos abs te iussit & petere, & sperare unicus tuus Christus. da necessarijs contentos uiuere, superuacanea aspernari, ut nos neq; inuitabilis necessitas uincat, neque obruat affluentia. Atq; ea ipsa necessaria ita mitte, ne per offensam tui paremus, quam nos grauiorem & magis censeamus deuitandam, quàm huiusce corporis mortem.

Melius est modicum iusto, quàm diuitiæ peccatori multæ.

Alia.

QUò mihi ad tam breuem uitam tantū uiaticum? & quo minus restat uia, hoc uiaticum uel sollicitius quæro, uel arctius complector. O quanta mihi perit occasio ex ærugine hac non mea, foelicissimum mihi & immortalem thesaurū quærendi.

rendi. Confirma me fortissime Domine, ac corrobora, ut magno animo audeam nihil profutura contemnere, pernicioſa reiſcere. Fac me, ſicut tu admonuiſti, ex mammoſa iniquo parare amicos, qui me recipiant in æterna tabernacula. Tranſſer cor meū à ſeruitute idolorum, ad ſeruitutem tui: cui ſeruire, regnare eſt. nam diuitijs ſeruire, ea eſt ſeruitus conditionis extremæ. Immitte pro cupidine harum diuitiarum, quæ & tempori, & iniuriæ hominum, & caſibus ſunt obnoxia, cupiditatem tuarum, quæ ſempiternæ & inuiolabiles ſemel acceptæ poſſidentur.

Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Non tuebuntur nos diuitiæ in die ultionis. In imagine pertransibit homo, & fruſtrà conturbatur. Theſaurizat, & nescit cui congregat. Et relinquet alienis diuitias

1 4 ſuas:

suas: & sepulchra eorum, domus illorum
in æternum.

Alia.

Q Vis est hic furor? quid uolo? quid re-
quiro? ut conspectum & uerecundiã
Dei, charitatem hominũ, libertatẽ meam,
quietem animi, uitam, quum hanc tempo-
rariam & breuem, tum sempiternã illam
cui sum à Deo conditus, posthabeam æru-
gini uilissimæ, cuius usus uel nullus futu-
rus est prorsum, uel paruus et noxius. Red-
de mihi oculos Pater, & fons luminum, da
& necessitatibus subuentum, & animum
acquiescentem præsentibus.

Nihil intulimus in hunc mundum, uti-
que nec sumus quicquam ablaturi: Haben-
tes igitur quibus alamur, et uestiamur, his
contenti simus. Magnæ diuitiæ sunt pie-
tas, & præsentibus acquiescere.

Contra

Contra superbiam.

Quid facit mihi animos? Externa incerta sunt, & ad breuem usuram accommodata. Corpus caducum, putre, fragile, foetidum: animus prauus, mens cæca. Quicquid habeo meum, malum est. si quid boni, quod est prætenuè, atq; utinam aliquid, id uerò alienum est. Tantæ meæ infirmitatis conscius, cur me extollo, cur alijs me antepono, certè non peioribus me? scilicet quia huc me protrudit caro peccato coinquinata, nisi tu feras opem. O Christe in tanta potentia mansuetissime, & in tanta excellentia demisse, ac tua sponte humilis, impartì mihi animum, atque spiritum tuum, ut agnoscam infirmitatem meam malitia fermentatam, & exemplo tui moderatus sim, qui nullam habeo efferendi mei causam, quum ipse tu Dominus coelorum

l s ac

ac terræ, cui tantum sese licebat extolle-
re, ad infimam te hominum deiectionem
submiseris.

Altera.

O Pater sapientissime, atq; optime, qui
semper excogitas, quemadmodum no-
bis prosis: quum nos semper cogitemus,
quemadmodum te offendamus: dedisti hu-
mano generi superbissimo, indomito, rebel-
li, cœleste filij tui exemplū moderationis,
atq; obedientiæ. Conuerte mentes nostras
ad te, atq; illud tuum exemplum, ut nos
tam demisse nos geramus, mali atq; imbe-
cilles, q̃ ille optimus atq; potentissimus.

Egressio.

Percurrat homo per ea quæ subdunt ei
spiritus, expendat, inspiciat origines, pro-
gressus, exitus, intelliget quàm sint leuia

¶

Et indigna, ut de ijs nos extollamus. Vera bona in animo sunt, de quo nullus hominum potest iudicare, sed solus Deus. Ita superbia ex animi tenebris nascitur, nempe uel hebetudine, uel ruditate, uel inconsiderantia Et temeritate.

Contra inuidentiam.

TV Domine repertor Et conditor es 10
omnium, tu munerum tuorum distributor, quæ pro immensa tua libertate elargiris, nemini non tribuens plus quàm meretur, nemini non quantũ sufficit. quæ ergo inuidendi causa nobis relinquitur, quando tu omnibus das de tuo, Et immerentibus das, Et unicuique quod est ad beatitudinem suam satis? Adde pater hoc quoque ad cetera, beneficiorum tuorum iudicio et distributione acquiescere. Pro ijs quæ accepimus,

mus, agamus gratias. Pro ijs, quæ in alios contulisti, ne tacitè apud nosmetipsos, & sacram tuam uoluntatem damnemus, & consilium non inuestigabile. Sed amemus potius, & in bonis aliorum tuam munificentiam, qui tam es in omnes benignus, nullius rei egens, à nullo nec accipiens quicquam, nec sperans.

Excursus.

Quàm uile uitium, & ignobile, quàm inutile: nec tu ideo habes melius, nec inuidiosus peius. Imò tu peius, qui arroderis præcordijs, et exhauriris toto corpore, nec tamen confiteri audes morbum. considera quid inuides, uilia, caduca, breuia, miserranda, potius quàm inuidenda.

Contra iram.

II CAECA hæc nostri indulgentia, quantum

tum in animos nostros errorum importat,
ut iniuria existimemus fieri, quod fit iustis-
simè: ut in eo alijs denegemus ueniam, in
quo nos singulis momentis labimur. & ue-
nia indigemus, ut nobis ultionē sumamus,
pueri, dementes, furiosi, iniusti: & præri-
piamus illi, qui solus sapiens est & iustus,
quem & propter sapientiam nulla res fal-
lit, & propter æquitatem nihil abducit à
recto. O Christe mitissime, exemplar mode-
rationis, fons mansuetudinis, aliquid in
nos asperge de lenitate ista tua, quo nos
imitatione tui conuicijs impetiti, iniurijs
affecti, calumnijs & contumelijs oppressi
atq; afflicti, beneficium tamen pro malefi-
cio rependamus.

Altera contra iram.

Quid dignum ira existimari par est, ni-
si quo lædimur? quum ergo potissima
nostri

nostri pars sit animus, quo censemur uno;
quæ animo illæso possunt adimi, ea uerò
tanquam nihil ad nos pertineant, negligamus:
nec damno ducamus affici nos, seu ablatione
fortunarum, seu incommodis corporis, aut doloribus.
O Christe, secunde Adam, qui conditus es in
similitudinem terreni, sed coelestis, aufer iudicium hoc,
quod peccatum primi patris nobis indidit: immitte
nostris pectoribus tale de rebus iudicium,
ut lædi probitatē nostram, id demum iudicemus
malum, atq; ira dignum.

Digressus.

Quàm alienū uitium à mansuetudine
humanae conditionis, ut in feram uideatur
degenerare homo: quàm obscurat mentē,
ne quid cernat. Et ideo quot malorū causa,
quot dolores adfert, & irato, et alijs per-
multis,

multis, quantam et quam perpetuam poenitentiam consilij præferui.

Aduersus prauos omnes affectus.

S Vbieceras nobis author prouidentissi- 12
me, affectus animorum nostrorum, tanquam praua & nequam mancipia. Sed nos peccatū, quod à te separauit, subiecit illis tyrannis impotentibus. meritò libertatem, imò dominatum amisimus, dum à te discessimus omnium Domino, cuius unius fauore regnabamus. Nunc nos ad te reuertentes suscipe Pater mitissime, & à ceruicibus nostris tam durum & sæuum iugum depelle. Reddat nobis tua bonitas, quæ malitia ademit nostra, ut mens tui simillima in regnum totius hominis reposita, regat iuxta præscriptū tuum, quæ in nobis sunt, uolentia

uolentia & libentia, ut subdita tibi mens,
subditos sentiat sibi quoscunq; pectoris sui
motus.

Excursio.

Homo ex mente est homo, ex affectio-
nibus brutum. qui ergo iuxta mentē uiuit,
homo est, & ratione utitur, et ea agit quæ
sunt digna homine: qui uerò iuxta affe-
ctus, brutum, nec ratione utitur, & ea agit
quæ sunt à Deo alienissima, in uiliorem &
peiores naturam degenerans. Miserrimæ
seruitutis uitam deges, si tu sis in manu af-
fectuum: foelicissimæ autem libertatis, si
illi in manu tua. Hoc est semper & sedulò
elaborandum, ut motus nostrorum animo-
rum quàm minimum habeant uirium.

Aduersus carnem.

Al ligata est caro spiritui, brutum &
spurcum ratione prædito. sed ratio
præ-

præstabat spiritum dominum, in innocentia: nunc scelus à primis parentibus hæreditarium, rebellem carnem dominæ atque imperatrici menti obiecit. O si tu Christe, qui solus potes facere mundum de immundo conceptum semine, restitueres nobis benignitate tua, quod nos malitia nostra nobis ipsi detraximus, ut uel pareret rationi rectæ atq; incorruptæ caro alacriter ac libenter: uel certè quamlibet belligeraretur et repugnaret, maiores essent rectæ rationis uires, & robur potentius, ut id domaret in nobis, ac cogeret, quod duci se ac gubernari indignatur.

Excursio.

Ingratissimum & nequam mancipium corpus, quo habetur indulgentius, hoc fit deterius & nequius: plagis, ac dura translatione emendatur, & fit frugalius. si ob-

m sequa

sequamur illi, in exitiū nos detrudet, auer-
tens à Deo ad terram & putredinē suam.
Quàm est pudendū nobis illud certamen,
quo mens cum carne, hoc est dominus cū
mancipio suo commissus, de uictoria &
præstantia contendit, interdum uincens,
plerunq; uictus. nec potis est serui nequi-
ssimi audaciam cohibere, proteruiam atq;
insolentiam retundere, quia nimis illi, &
diu, & sæpe indulgit.

Quanta foeditas, quàm spurca & ob-
scœna? ut homo obbrutescit, debilitatis
fractisq; & corporis & ingenij neruis?
Quàm momentanea uoluptas, tam caro
hic emptā, tanto in altera uita carius?

Momentaneum est quod delectat, æter-
num quod cruciat.

Qui in carne sua seminat, inquit Pau-
lus, de carne metet corruptionem: qui au-
tem

tem seminat in spiritu, de spiritu metet uitam eternam.

Contra diabolum.

Iesu Christe Domine Deus noster, hostis 14
 Irruit in nos, qui nisi tu subuenias, facile
 nos & astu suo fallat, & uiribus proster-
 net, & seuitia dilaniabit. Sed si tu uel pro-
 cul appareas, qui illum fregisti, solo aspe-
 ctu tuo perterritum fugabis. dignare nos
 in tutelam tuam recipere, infantes, inuali-
 dos, imbecillos, imperitos, ne nos tam tri-
 culenta & immanis fera discerpant. crucē
 uexillum tuum, crucem tropæum tuum,
 in hac pugna præferimus, ac ostendimus,
 ut hostis sciat ductu atq; auspicijs tuis rem-
 geri.

Per signum sanctæ crucis, ab inimicis
 nostris libera nos Domine Deus noster.

m

2

Excur.

Excursio.

Hostis noster est, quicquid fingat, quicquid simulet, dissimulet, perniciem nobis machinatur, cauendus est, quicquid uel aperte suadeat, uel clam instillet animo: & circumspectissimè agendum, ne qua irrepat, & inuale scat.

Aduersarius uester diabolus, tanquam leorugiens circuit, quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.

Contra tentationem.

- 15 **Q**uam imbecilla arx, & caduca, tot impugnata atq; impetita machinis: sed unico tuo Christe robore munita, inexpugnabilis persistet. Fuisti & ipse tentatus, ut eos qui tentantur, scires miserari. Expertus es, quæ iaciantur tormēta. infirmitatē nostram non es expertus, sed neq; igno-

ignoras. Ne sinas nos oppugnari, quando-
quidem tantum subimus discrimen, ne pro-
sternamur. Quod si ita iustissimè uolun-
tati tuæ uideatur, ut omnino sit dimican-
dum, sentiat unusquisq; nostrum opem il-
lam, quam Apostolus tuus de te audiuit:
Sufficiat tibi gratia mea, nam uirtus mea
quàm sit ualida, in tua infirmitate decla-
ratur.

O gubernator nauis huius, tam agita-
tæ & concussæ, ne nos deseras.

Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in
iustitia, & in timore, & præpara animam
tuam ad tentationem.

Egressus.

Nullas habemus uires, ideo quantum
possumus, fugiamus pugnam: ne creda-
mus nos periculis, quia sumus tam imbe-
cilli, & imbelles.

Quanta est dementia, inermem & debilem ultro iter appetere inter gladios & tormenta?

Qui amat periculum, peribit in eo.

Pro gratia Dei.

16 **N**atura nostra fragilis ex se, atq; imbecilla, dictu acerbum, quantam à peccato accepit plagam, quantum amisit nervorum ac virium: non attollere se, non insistere, non ingredi valet, sine ope atque auxilio tuo. Neq; efficax est, aut cuiusquā momenti, quicquid seu cogitat, seu extruit humana mens, ni subsit fundamentū fauoris tui. Nihil ualidum est, nisi tua beneuolentia opituletur. omnia absq; illa ruunt protinus: illa nos purgat, & detergit sordidos, corroborat infirmos, artifices reddit uirtutum omnium peritissimos. Obsecramus

cramus te Domine, ut ea nobis adsit semper tua gratia, quo nec excogitari potest donum ullum maius, nec tu aliud promptius aut libentius largiris, ac proinde crebrius. Ipsa in nobis efficiat, ut quantum sui indigeamus agnoscentes, & inpetenda simus uotis assidui, & in conseruanda pijs operibus solliciti.

Excursio.

Quantum praesidium in solo fauore Dei, in quo sunt nobis omnia. labores nostros omnes irritos esse, si Deo non simus amici, & chari. consumuntur enim in rebus inanissimis, & nulla opera, nec cura dignis. Nos uero per delictum fracti prorsum, & debilitati, nihil praestare possumus sine fulcimento gratiae Dei.

m

4

Pro

Pro imitatione filij Dei.

17 **P**er filium tuum Domine ostendisti, quan-
tæ tibi essemus curæ, qui illum dedisti
nobis salutis nostræ inuentorem perditæ,
reparatorem lapsæ, magistrum pietatis,
exemplar uitæ, innocentia atq; integra-
tæ animi, patientia sæuissimorum crucia-
tuum, obsequio tuorum imperiorum. Tri-
buat hoc nobis tua bonitas, quæ tanta no-
bis singulis momentis elargitur, ut nos per
nomen illius baptizatos, & insertos san-
cto illius corpori, ad incredibiliū uirtu-
tū illius imitationem aliquam, quantum
præstari à nobis poterit, nos compona-
mus, sitq; nobis admirabilis eius uita, ex-
emplar cogitatum atq; actionum nostra-
rum omnium: ut eadem insistentes uia,
qua ille, ad eandem qua ipse perueniamus
hereditatem: & simus. quemadmodum
hic

hic membra eius, ita etiam illic regni co-
hæredes, foelicitatis eius adoptione par-
ticipes, quam ille possidet per naturam.

Excursio.

Quanta bonitas Dei, quanta benigni-
tas, & nostri indulgentia, quoniam exem-
pla hominum uel praua erant, uel nos a-
spernabamur: nec diuinam naturam faci-
cile est reddere, atq; exprimere. humanā
assumpsit Deus, nosq; infirmitati parem,
quum ad alia multa, tum ut in ea habere-
mus certissimum & rectissimum exem-
plum, quod non dubitaremus imitari: &
nefas esset non imitari, nempe optimum
& exactissimum. Nec est ulla uitæ pars,
siue ad minuendam arrogantiam, siue ad
consolationem ægritudinum, siue ad actio-
num directionem, ad quam non inuenia-
mus

mus exemplum, & disciplinam in Christo Iesu.

Venite post me omnes qui laboratis, & onerati estis, & discite à me quod mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris.

In lætis gratiarum actio.

18 **S**i pro singulis tuis erga nos beneficijs gratias tibi essemus acturi, Christe Iesu benignissime, ac beneficentissime, tota esset in eo uno uita consumenda, ut nulla alia de re conueniret nos cogitare. à te sunt læta nostra, à te bona omnia: da nobis Domine hoc & firmiter credere, & sæpe meminisse. sed pro eo quod hoc tempore uisum est, sacro tuo consilio largiri, ago gratias. Fac, oro te, ut ne lætitia hæc leuis sit remuneratio exigui benefacti, sed potius uelut gustus

*gustus quidam immensæ tuæ lætitiæ, ac
fœlicitatis sempiternæ.*

Egressio ad contemplandum.

*Si nos hæc exhilarant læta, quid illa
quorum hoc est uelut exemplum ex infi-
mo, & abiectissimo decisum? Et si suauia
sunt foris læta, quid lætitia sanæ mentis,
nulliusq; sibi delicti conscia? Hæc læta di-
luta, & breui peritura: illa læta solida, sem-
piterna. quid opus est tanta lætitia in re
tam leui, et tam citò peritura, incerto quid
posthac sequetur, ne efferaris de rebus
caducis.*

Pro acceptis muneribus.

*Vid habemus, quod à te non accepe- 19
rimus? imò uerò quid sumus, nisi per
te? quid staturi, si non manu tua fulcire-
mur? Tu hætenus dignatus es nos conser-
uare,*

uare, tum actos tuis sanctis muneribus ef-
fecisti quum in corpore, tum quod opta-
bilius est mente. Da nobis Domine, nō tam
agere gratias tibi, quā habere, hoc est, be-
nignitatis ac munificentiae tuæ erga nos
continenter recordari, ut quum nos expe-
riare non ingratos, pergās dona tua in no-
bis augere, quousq; per hæc tua ueniamus
ad te fontem bonorum omnium perennem,
& totius beatitatis.

Alter.

Dona tua Domine, quoniam à te sunt
maximo et uberrimo fonte bonorum
omnium, quantumcunq; uoraginem no-
strarum cupiditatum non impleant, non
possunt tamen non esse amplissima. Itaq;
infunde nobis moderationem animi, ut illa
accipiamus leti, et gratiam habentes, uer-
semur

semur inter ipsa hilari, quoniam ea tibi no-
bis tribuis munificus magnificè parens li-
benter, sapiens & bonus accommodè, &
coducibiliter. sinus boni ex tuis bonis, ne
tua bona malos nos reddant culpa nostra,
quemadmodum salutare cibi noxi sunt
egrotis. ne illud abs te exprobrante audia-
mus, cur te mea bonitas malū facit, et beni-
gnitas mea te exasperat? Sed illud potius,
Euge serue bone ac fidelis, qui in modi-
co fuisti fidelis, super multa te constituam.

Excursio.

Quàm multa nos singulis momentis à
Domino accipimus, & transglutimus sine
sensu, sine grata recordatione, nihil damus
aut quàm minimum ijs, quibus ille uult da-
ri de suo. Si propter hæc munuscula bonus
Dominus, quid propter magna illa, & ue-
rè ipso

re ipso, ac nobis digna? Sed consideremus rationē largiendi, qua ille utitur, ut uerius magisq; ex animo habeamus gratiā. utar Annei Senecæ uerbis: Non uoluntatem tantum iuuandi habet, sed cupiditatē. accipere uidetur beneficium, qui dat. largitur autem tanquam non recepturus, recipit tanquam ipse non idem ipsum dederit. occasionem, qua prodesse possit, et occupat, & quærit.

Pro rectè factis.

20 **N** Os nutu carnis nostræ in præceps ferremur procul à te, hoc est, ad uitia & extrema nostra mala. Tu nos erigis iacentes, tu illustras tenebris obrutos, ac oppressos, aperis clausos oculos, & nō raro cæcos. Tu addis animum, et suggeris facultatem, ut agamus, quæ tibi placent: id est, quæ

quæ nobis conducunt. Tuū est id munus,
tibi acceptum referendum. Agimus tibi, et
habemus gratiam, qui nos sponte nostra
malos, bonitate tua dignatus es adiuuare,
atq; instruere, ut aliquid ageremus boni.

Non quod sufficientes simus cogitare
aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed suf-
ficientia nostra ex Deo est.

Excursus.

Nos malos, et in malitiā pronos, Deus
docet bonitatem: admonet, ducit, stimulat,
impellit, reducit, retrahit. quis pater tan-
tum indulget filio unico? quid nobis in
uirtute arrogamus? nostrum in ea opus
quantulum est? penè nihil: scilicet non a-
spernari, recipere & admittere animo, ac
uoluntate, quæ ille largitur. & tamē ea ip-
sa, quorū ipse est author, & tributor, tan-
quā

quàm nobis accepta referet, & sua ipsius munera remuneratur. quantum illi debemus quia dat? quantū uerò, quia quæ dat, tanquam si ipsi daremus, tam ingenti præmio compensat. quin etiam hoc ipsum agnoscere tantum Dei beneficium grato animo, Dei munus est.

Contra hypocrisim.

O Pera humana omnia quid aliud esse possunt, quàm qualis est quisque hominū ineptus, uanus, puerilis? Quanto uaniora, si ad eam conferantur æternitatē beatitudinis, qua tu pater munificentissime illa ipsa opera remuneraris. sicut Apostolus tuus dicit: Non sunt condignæ afflictiones æui huius uentura ista tua beatitudo. Sed tua bonitas & amor erga nos efficit, ut aliquo habeas in precio quæ alioqui ex se nihil habent, & præmium proponas incre-

incredibile. O quanta cæcitas mentis, quis furor animi, ut opera nostra, quæ tu tanti facis, quibus nos parare possumus regnū immortalis beatitudinis, conuertamus ad quæstum rerum momentanearum, uilissimarum, inanū, uelut pecuniæ, laudis, estimationis: & qui seruientes tuis unius oculis maxima cum mercede possumus operari, seruiamus humanis oculis frustra. O Christe bonitas uera, solida, sine simulatione, & ambitione, inspira nobis eam mentem, ut tibi uni uelimus nos approbare, nec alium spectatorem & iudicem quæramus nostrarum actionum, nec curemus.

Ad tristitia.

V Ita hæc nostra peregrinatio est, ad patriam ab exilio, hoc est, ad te beatitudinem ab omni miseria, quæ longissimè recessit

cessit à te. Ac ne detineat nos dulcedo, uel
 amoenitas uiae, quo minus ad te rectà & ce-
 leriter contendamus, excitas nos stimulis,
 pungis spinis, ut concupiscamus requiem,
 & finem itineris. Sunt ergo morbi, fletus,
 luctus, moeror, deniq; aduersa omnia uelut
 calcaria, quibus urgetur segnis iste equus, uel
 uerius asinus, ne uelit semper in uia subsi-
 stere. Fac nos Domine obliuisci uiae, memi-
 nisse patriae: & si adijcis pondus aduerso-
 rum, adde etiam robur, quo nec succumba-
 mus oneri, sed fortiter portemus, ad te per-
 petuò intenti, & erecti. Cæterum tua sunt
 Domine omnia, fac de omnibus sine exce-
 ptione, quod inscrutabili tuo consilio cor-
 di fuerit: hoc dempto, ne me tibi inimicum
 esse patiaris.

Altera.

Tuum est Domine oraculum, uisitare
 te, ac

te, ac castigare quos diligis. quid potest nobis contingere foelicius? quàm ut tu uelis paternam erga nos curam exercere, eamque ostendas nobis signis euidentissimis? quid potest tanto beneficio comparari? ut te adeò tangat cura nostri, qui per nos ipsos penè nihil sumus, ad te uerò collati planè nihil: non minus debere nos sentimus pro hoc munere, quo nos à uitijs subducis, quàm quum leta concedebas, quibus et tui et nostri ipsorum non rarò obliuisceremur. Oramus te pater optime et clementissime, ut pergas nos paterno affectu ad uirtutem instituere ac erudire. tollas per quæ sumus peiores: tribuas sanè aduersa, si per illa tanquam per amaram medicinam sumus purgandi, modò etiam efficiat in nobis tua gratia, ut admonitiones hæ à quo ueniant, et cui sint usui agnoscamus, ne no

bis per ignorantiam tam utilis rei fructus pereat.

Non sunt dignæ res tristes æui huius uentura illa beatitudine, quæ manifestabitur in nobis.

Excursio.

Nihil est quocumq; te uertas, quod non sit in uita hac graue ac molestum, etiam ipsa quæ iucundissima, quæ oblectamēta nuncupantur, possessiones, pecuniæ, opes, dignitates, fama, gloria, liberi, uoluptates. Si leuamen ex his rebus petimus, est lutum luto purgare, et ardentissimum caminum sulphure, aut oleo uelle extinguere. inferius pungunt omnia, et sollicitant: in Deo quies certa, et uera, ubi bona omnia sine termino, sine mistione contrarij.

Altera

Altera excursio.

Iudicium nostrum falsum, quoniam nō ex mente rectè instituta iudicamus, sed ex affectu ignaro & prauo. Quod si res omnes ex fine & usu censendæ sunt, non res sunt aduersæ & tristes, quæ letissimos habent exitus, uel saluberrimos effectus, ut morbus & inopia, & ignominia, per quæ fimus meliores, hoc est, amicitiores Deo, maximoq; in posterum sumus bono.

Ad omnia uitæ huius
incommoda.

Condideras tu quidem nos author natura rectos, simplices, sinceros, integros: collocaueras in uia latissima, ac rectissima, qua placidè ingrederemur, & perueniremus ad te. Nos uerò ultrò digressi ad auiam, miseris calamitatum ambagibus

n z nos

nos implicuimus. Et quoniã abs te recessi-
mus, qui unus es nostrum bonum, in uaria
& multiplicia mala corruimus. Attenua-
tum & debilitatum corpus nostrum, etiã
leuissima & minutissima ferre non potest:
irritati & efferati affectus statim ad recla-
mandum & resistendum rationi consur-
gunt. Eò deuenimus, ut nulla humana so-
lertia ad cauendum sufficiat, nulla uis ad
propugnandum ualeat. Nos quidem nobis
ipsi accersimus tanta hæc mala, & mani-
bus nostris sumus fabricati. Sed in culpa
nostra ad te, ut solemus, accurrimus, ut tu
morbis medearis, quos ipsi fecimus: quæ
nos deprauauimus, tu corrigas: quæ corru-
pimus, instaures. Nos destructores, tu con-
structor: nos sæui & crudeles aduersum
nosmetipsos, tu mitis, misericors, clemens.
O Christe beneficentissime, & collapsæ
naturæ

naturæ reparator, fer opem, & uel in priorem illam reducito uiam tutissimam, à qua aberrauimus: uel auia hæc salebrosa, & durissima explana, & facilliora redde.

Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum.

In morbo.

O Bliti sortis mortalitatis nostræ, admone- 23
mur Domine abs te per infirmitatem nostri corporis, quæ est uelut accessus quidam ad finem: docemur patienter ferre incommoda, & assuescimus non tam charum habere hoc corpus, unde tot nobis existunt dolores, atq; acerbitates. Da nostris animis eam mentem, ut quemadmodum leti ac alacres sanitatem è tua manu accipimus, ita quos tu morbos nobis mittis, æquo animo perferamus: nec minus persuasum sit nobis, quàm sancto Iob, esse affli-

Etiones de manu tua bono animo tolerandas, quires prosperas libenter accipimus te largiente.

Excursio.

Affligitur quidem & debilitatur animus in morbo, confirmatur autem & roboratur mens prudentia, & sano iudicio, quoniam in se ipsam redit corpore inualido, quæ temerè uagabatur sano corpore, & quasi aqua illa cogitationum, effusa, & sparsa in alueum cogitur agrotatione. Illud quoque in damnis corporis reputandum, quod est apud Apostolum: Seruatorem de cœlis expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

Mulier

Mulier prægñans.

N omnibus tuis operibus quàm relucet
I Domine tua sapientia, et potentia? quan-
to uerò sunt illæ & perspicuæ magis, &
admirabiles in formatione hominis, ex
quàm paruis initijs, quantum et quàm ad-
mirandum animal infusa in illud mente ex
coelesti origine, ut eodẽ cupiat semper re-
uerti, tanquam in patriã. Quod me digna-
tus est facere officinã tam insignis operis,
habeo gratiam: & precor, ut qui facultatẽ
dedisti concipiendi, præbeas ad perfectio-
nem foetus uires, quo gestare possim inco-
lumis, & parere. Tua quidem bonitas pa-
ter optime, facile nobis instituerat hoc o-
pus enitendi ad propagandum humanum
genus, sed peccatum nostrum fecit ærum-
nosum, & periculi plenum. O artifex cle-
mentissime, reficiat tua clementia, quod
deli.

delictum corrumpit, & uel detrahe de labore, ut non sit opus tot uiribus, tanta sedulitate ac industria: uel auge uires, animum, mentem, quibus facile laborem omnem superemus.

Pro fanitate corporis.

25 **V** Era atq; unica est salus, id ualere in nobis, quod nostri est pars potissima, tuiq; Domine simillima. Hoc est fieri eā, quoad eius perfici queat, cultu atq; amore uicinā coniūctamq; tibi, qui solus es salus nostra. Sed ea ipsa mens, quatenus corpori est annexa, sentit illius affectiones, atq; eis commouetur. pharmaca, & medicinæ omnes, ex iussu tuo ac nutu profunt: superflua atq; inania futura, nisi tu annueris, et illorum et naturæ uniuersæ opifex. Voluntas tua unica author est uitæ ac mortis, ualetiū
dimis

dinis prosperæ et aduersæ, quam tu sæpius immittis nobis propter castigandum & cohibendum corpus hoc, effundens se in libidinem rerum omnium proiectissimam, ueluti belluam immanem ac effrenem, quod uiribus & foelici habitudine obliuione nos obruit ueræ salutis. Da pater, ut rectè ualeamus corpore, quo integra & sana sit mens. Aut si bene esse corpori non est è re nostra, tribue saltem fortem animum, præbe uires ac robur, ut morbum possimus tolerare, ne corporis dolor atq; infirmitas in ipsam mentem redundet.

Egressio.

Occasio præclarorum operum, quam nos sinimus è manibus elabi, sine fructu, & sine sensu, nec deprehendimus nos uiuere, sed uixisse. Quam finis quotidie differendo minus apti, & habiles ad res necessarias.

sarias, nempe uel segnicie indurati, uel in
utilibus occupationibus detorti.

Pro sana mente.

26 **P**ropheta quidam tuus Domine dixit:
Excæca cor populi huius, ut uidentes
non uideant, audientes non audiant. O lux
& doctrina nostra, ne à nobis discedas, ne
nos deferas, duc ad te uolentes, trahere relu-
ctāes, quales pleriq; nostrū sumus. Nos
uerò simus ne cæci, an cernamus, equidem
haud scio. Certè in apertū ac manifestum
exitium luce media, uidentes, uigilantes,
prudentes ruimus. Vadimus ultrò quò non
expedit, & quod facimus damnamus, nec
tamen sistimus, adeò nos ludificatur caro:
deprimit graue hoc onus, auertit abs te
peccatum. Itaq; quod uideo bonum asper-
nor, & fugio: quod uideo malum, sequor.
qui

qui gemitus, quæ suspiria ijs, qui tantam infœlicitatem sentiunt? Profluvia aquarum effuderunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Miserrum me, quis me liberabit è corpore hoc mortis? Beneficium Domine fauoris tui, quem nobis assiduò impendis larga manu per charitatem filij tui Iesu Christi. O maxime medice, tantum hunc animi morbum, & tam penè deploratum, sana tu, qui solus potes.

Digressus.

Dicunt uulgo, fortunas omnes non esse cum sanitate corporis comparandas: satius esse carere quouis alio sensu, quàm uisu: nihil esse miserrius, quàm orbari luminibus. & meritò dicunt. Quod si præcipua & uera hominis pars est animus, & in animo mens, ut propemodum ea sola mereatur dici homo: quantum crit sanam esse mentem,

mentem, hoc est, bene institutam, ualente ratione, solidam iudicio, rectè & sanè statuentem de rebus? Quantum erit, illo oculo acutè cernere? ut nihil miserius, quàm caligo ac tenebræ illius.

Pro ecclesia sancta catholica.

27 **O** Amicissime nostri Christe, ô sponse, cui est unice chara tua ecclesia, qui- que pollicitus es te illi nunquam defuturum, auge eam, & fac lætissimā bona sobole patris simillima, nempe tui, fac hos omnes idem & de te sentire, & in te: ut simus uerè unum corpus illud, cuius tu es caput, conglutinati & compacti charitate mutua, de tuo illo perpetuo igne accensa: qui ita nos amasti, ut sanguinē & uitam tuam pro nobis impenderes. O Christe, author & suasor charitatis, pacis, beneuolentiæ,
emolli

emolli durissima nostra pectora, & planè
 ferrea, calfac corda nostra glacie concreta
 & durata, ut mutuo bene cupiamus, quo
 agnoscant omnes, discipulos tuos esse nos,
 & iam nunc incipiamus uitam illam coele
 stem exprimere, in qua nulla est dissensio,
 nullum odium, sed pax & amor omnium
 inter omnes.

Pro pace & coadunatione po puli Christiani.

V Num corpus est ecclesia, à Christo ca
 pite, per membra omnia descripta, &
 coagmētata, compagine charitatis mutuae
 membrorum inter se, & cum ipso capite,
 grande mysterium diuinæ bonitatis. O ca
 put, ô parens noster, tibi uni eæ suppetunt
 vires, quibus quodcunq; cordi tibi fuerit
 perficias. Congrega nos dispersos, coniu
 get tot

ge tot opinionibus dissidentes, dissectosq;
Vni, quos odia et inimicitiae reddunt diuer-
sissimos: fac ut nos omnes, qui baptismo
nominis tui regeniti atq; innouati sumus,
uerè in unum corpus coeamus, dignum te
tanto capite, quo uel fingi nihil potest me-
lius, aut maius: unum sentiamus omnes,
unum sapiamus, nempe te unum Deū om-
nipotentem, & nostri beneuolentissimū,
hominem mansuetissimum, affixum cruci
propter scelera nostra, redemptorem hu-
mani generis, instauratorē mundi uniuers-
si. Seda Domine tot fluctus, quibus naui-
gium hoc tuum tam uariè impetitur, &
cōcutitur Expergiscere Christe Iesu, serua
nos, q̄a instat atq; urget naufragiū atrox:
nullæ iam hominum uires, nulla sapientia,
nullæ opes possunt opem ferre, nulla re-
stat remediij spes, solus aspectus tuus pro-
pitius

pitius procellam hanc sæuiſſimam ſerenare poſteſt, & tranquillare.

Egreſſio.

Quantum bonum eſt charitas, & coniunctio, & pax, tantum malum diſſenſio: unde odium. Illius author Deus, huius autem Dæmon. Quid poſteſt fingi beatiùs, quàm eccleſiam terreſtrem imitari concordiam cœleſtis? nihil miſerius contrariò, quæ eſt imago inferni.

Pro iſs qui nos regunt.

Regentium omnium tu es ſolus Domine 29
ne exemplar, quod æmulentur, quod ſtudeant referre, quippe qui es optimus, ac ſapientiſſimus, eaq; de cauſa nec errare poteſ, nec alia facere quàm bona. Eos Chriſte, quos tuo loco regendis tuis populis, tanquam ouium paſtores dedisti, lumine
o tuæ

tuae claritatis illustra, igne tui amoris accende, ut luce praeunte quae sunt optima uideant, & amore sancto incensi ea concupiscant, in teq; unum semper intenti, non quod ipsis collibitum sit sequantur, sed quod tu praecepisti, omniaq; sua ad te propositum exemplar dirigant, ut & ipsi probe fungantur munere abs te mandato, et nos sub illis quietam piamq; uitam transigamus.

Digressio.

Hi sunt inter nos, quod clauus in naui, quod cuiq; oculus in corpore, mens in animo. Ideo fauendum eis ope, auxilio, uotis: & optandum, ut sint sapientes, optimi, non aliter quam menti nostrae & oculis. Multum utilitatis ad res pulcherrimas adferunt boni principes, multum ledunt mali. sub bonis principibus uirtus, & bonae artes omnes uigent: sub malis iacent
hae,

hæ, regnant uitia, & scelestæ facinoræ. De-
inde quantum onus sustinent bene admini-
strandi cœtus hominum, cuius reddituri
sunt Deo rationem, quum nos illius curæ
ac periculi immunes simus. Ideo ope, ope-
ra, cura, consilio adiuuandi, tum etiã pro-
speris ominationibus apud Dominum, ut
is adsit illis propitius, & dexter.

Ad concionem iturus.

In tantis nostris tenebris uarijs tumo-
dis Domine lucem tuam præfers nobis,
ac ostendis: sed nusquam efficacius, ac co-
piosius, quàm per Apostolos tuos, & eos
qui eorũ muneri successerunt. Messis qui-
dem magna, & ampla, ut tu ipse dixisti,
operarij autem pauci. Pleriq; omnes igna-
ri, pleriq; cæci in caligine: qui uerè do-
ceant, sicut oportet, paucissimi. Rogamus
te Do-

te Domine messis, ut mittas operas in messem tuam: mitte Domine doctores ad nos abs te edoctos, & spiritu sapientiæ ac bonitatis tuæ instructos, ut nō se, ac res suas, sed te unum & prædicare uelint, quia boni, & sciant, quia sapientes. Largire huic de sapientiæ tuæ thesauris, quod in nos ad salutem nostram transfundat. In nobis uerò aperi cordis nostri fenestras, ut lumen tuum sanctissimum & saluberrimum admittamus: & quod in nos inciderit bonum semen, ne præfocetur sentibus, neu exarescat siti, nec diripiatur ab auibus coeli, sed germinet in terra bona, et ad frugē uberrimam perueniat.

Pro fratribus in calamitate
positis.

30. **V**itam hanc singulis penè momentis experimur

perimur calamitatibus refertam, quæ uni-
cuiq; uel ex carne peccati suppullulant,
uel ex malitia sua, aut aliena. In hoc quoq;
indulge nobis Pater indulgentissime, ne ad-
res nostras tristes ex amicorum aduersis
accedat tristitia. Exime illos è calamitate,
ut & ipsis quietioribus cogitare de te ua-
cet, & nos munere tuo non parua solici-
tudinis leuemur parte. Quod si hoc uel il-
lis non expedit, uel nobis (nam quid cuiq;
expediat, tu nosti solus) at certè da illis ui-
res in animo, firmitatem in corpore, quo
res duras & graueis facilius ualeant per-
ferre, ne corpore sint impares dolori, neu
animus succumbat ægritudini, unde uel
per impatientiam, uel per desperationem
aliquid faciant, dicant, cogitent parum ti-
bi gratum, ipsis pestiferum.

o

3

Egressio.

Egressio.

Aliena calamitas exemplū est nostræ. cuiq; enim potest contingere, quod uni alicui: & nos similibus casibus sumus obnoxij, qui eisdem constituti elementis, inter eadem pericula uersamur. ideo miserendū illorum, & orare debemus pro eis, memores nostri, ut talem illi sentiant Deum erga se, qualem ipsi uellemus erga nos.

Pro egenis.

31 Intricati & distenti necessitatibus huius corporis, nec tui Domine meminisse possunt, & non assecuti quod tam ualide cupiunt, deiiciunt ac despondent animos in ægritudinem. Miserere illorum Pater mitissime, & incredibili tua opulētia subleua eorū miseriam, ut semota necessitate adeo

adco præmente, ad te possint mente con-
surgere. Tu quidem Domine, largissima et
benignissima tua manu cunctis prospicis,
nos tua munera de bonitate ac munificen-
tia tua communia, malitia & diffidentia
nostra reddimus priuata & propria. Cor-
rige tu, quod nostra læsit iniquitas: sup-
pleat bonitas tua, quod nostra malitia sub-
straxit. Præbe cibum famelicis, potum si-
tientibus: solare mœstos, confirma terri-
tos, corrobora debiles, libera captiuos, ad-
de spem & animum desperatis. O pater
misericordiarum, miserare tantam mise-
riam. O fons bonorum omnium, & to-
tius beatitudinis, uel gutta una istius tuæ
aquæ tam uarias, multiplices & magnas
miserias nostras elue.

O 4

Ex-

Excursus.

Nulli debet Deus: quod uni dat, omnibus dat per illum. Nos peius inter nos uiuimus, quàm belluæ, qui bona ad usum omnium à Deo condita, & proposita occupamus, & recondimus, nec subleuamus necessitates, quas in fratribus nostris uidemus. adiuua tu pro tua parte, de reliquo ora Dominũ ut ferat opem, miserere tum egestatis inopum, tum crudelitatis eorũ qui nesciunt in tanta calamitate proximorum miserescere: utriq; enim miseri sunt, & misericordiæ indigui.

Pro ijs qui nobis male uolunt.

32 Visti nos pro ijs orare te Pater mitissi-
 I me, qui nobis et malè cupiunt, et quate-
 nus possunt, malè faciunt: idq; tu non uer-
 bis

bis solum, sed factis etiam tuis sanxisti, ad
 imitationē nobis propositis. Oramus te,
 ut spiritum nobis infundas tuæ mansuetu-
 dinis, quo inimicorum & malevolentiam
 & maledicentiam, & maleficia patienter
 toleremus, sicuti & fecisse te accepimus,
 & quotidie facere animaduertimus: nec
 opere reponamus iniuriam, nec uerbis ul-
 tionem usurpemus, nec optemus animo, et
 cogitatione. tantumq; à uindicta absimus,
 ut etiam commodemus illis, adiuuemusq;
 eos, quantum sit uirium nostrarum, illisq;
 optima cupiamus, & precemur, & à te
 petamus, ut eis bonam mentem tribuas,
 quæq; ipse nosti utilia illis fore ac saluta-
 ria: ut uere filij tui simus, qui non probis
 modò ac gratis, uerum ingratis quoq; &
 scelestissimis beneficentiam tuam impar-
 tis, ut germani simus discipuli tui, qui pa-
 trem

o s trem

trem tuum orasti, ut iniustissimis carnificibus tuis ignosceret.

Altera.

M Ansuetissime & clementissime Pater, qui nihil odisti eorum, quæ creasti, qui sustines & suffers hominum delicta, dissimulans ea propter poenitentiam, etiã atq; etiam te precamur supplices, ut inimicis nostris ea largiaris plena manu, quæ scis illis profutura: in primis uerò sanam atq; integram mentem, qua noscant te, & quærant uera charitate, ac toto pectore. nos autem filios tuos diligant tua causa, ne illos odium nostri lædat, ne ue nos quodammodo nocumento illis simus, qui nequam & imbecilles adiumento esse non possumus. ne perdas illos Pater propter odium nostri, sed serua propter preces nostras. emendationẽ illorum cupimus Domine,

mine, non ultionem. ne separet illos à nobis supplicio, sed coniunge, & coaduna clementia. & quandoquidem nos omnes uni ciuitati æternæ destinamur ciues, iam hic per amorem mutuum incipiamus eam uiam ingredi, quæ rectà illuc perducit.

Digressus

Malitia aliena ne reddat nos malos, neu quia ille est æger, qui te odit, uelis tu item æger esse. qui te odit, quia es filius Dei, filium Dei odit: quo quid potest esse miserabilius? quàm crudelis es, si tantam ei calamitatem optas, uel ea gaudes.

Pro fratribus uita functis.

A Micissime ac benignissime Christe, qui ades tibi fidentibus, & illos ab omni eximis periculo, cuius miserationes & infinita bonitas uniuersa hominum scelera exu-
exu-

exuperat: quæ omnia si quis in clementiâ
tuam conijciat, uelut igne ualidissimo con-
sumetur. animos fratrum nostrorum corpore
solutos maculis deterge, quæ illis ex uitæ
huius actionibus adhæserunt. Frigus corum,
quod illos à te arcet, ac separat, sanctissi-
mo charitatis tuæ igne dispelle. ure atque
accende illos flammis tuis, ut emundati, ac
perpurgati, celerrimè ad te reuolent, te-
cumque ad sempiternam beatitudinem
uniantur.

Excursio.

Quàm graue, & laboriosum, differri
spem, & quod ualde cupias, non assequi:
sic illis asperrimum est, spem suam prola-
tari & arceri ab eo bono, quod ipsi suprâ
quàm credi possit, desiderant. quàm cu-
piunt, & implorant opem omnium, quot-
quot ferre possunt: adiuuemus nos eos,
quando

quando alia re nequimus, certè uotis nostris, & faustis ominationibus.

De morte.

Quid agimus aliud quotidie in uita, 34
quàm delictis delicta accumulare, facinoribus facinora aggrauare? ut peior sit semper posterior dies priore. augemus offensarum cumulū, & indignationem contra nos. Elapsi uerò ex hac corporis custodia, si semel nos ad contubernium tuum receperis, securi erimus de immortalitate salutis. non peruenient ad nos morbi, egestas, labor. non, quod horribilius est, animi uitia quæ absunt procul à cœlis omnia. Admoue pater fidei lumen, ne in rebus uerissimis titubemus. da charitatē tui, per quam istuc uenitur. confirma per charitatē fiduciam, quæ uicissim incrementa sæpe præbet charitati, nosq; in exequendis pijs operibus fulcit.

fulcit, ac corroborat. Et quoniam quidem
statio hæc nostra, constitutaq; ad grande
præmium militia morte finitur: nosq; igna-
ri sumus futurorum, tu qui illa pernocti, eo
me potissimum tempore hinc euoca, quo
maximè conducat exire de uita.

Egressio.

Cogitatione mortis uelut tenebræ ob-
uoluuntur animis, & opprimimur, quia
solam corporis noctem in mentem reuoca-
mus, obliti lucis animi, & resurrectionis.
Sed si, quæ postea bona sequuntur, uera et
certa fide consideremus, transitus ille à ca-
lamitate ad foelicitatem leuior nobis erit,
atq; optabilior. Haud aliter quàm medici-
na, quæ reddit uitam: et partus, quo infans
in amplam hanc mundi lucem prodit ex
gurgustiole uentris.

Pro

Pro desiderio alterius uitæ.

Carcer est animi hoc corpus, et quidem 35
obscurissimum, ac teterrimum. Orbis
exilium, uita ærumnæ, ac miseria. Vbi tu
es Domine, patria & libertas, & beatitu-
do sempiterna. Vellica subinde mentes no-
stras ad recordationem tantæ fœlicitatis,
instilla nostris pectoribus rerum optima-
rum desiderium, ac proinde maximè ex-
petendarum, præbe tranquillitati mentis
gustum iam nunc aliquem tuorum gaudio-
rum, per quæ sordeant & fastidio sint
nobis ista, in quæ tanto impetu ruimus,
quæ nacti consertis brachijs amplecti-
mur, compressis manibus retinemus, ut
auersati atq; aspernantes hæc tam aspe-
ra & amara, nihil æque concupisca-
mus

mus, ac dulcedinem tuæ familiaritatis, sub qua una bona omnia continentur.

Egressio.

In altera uita non unū aliquod bonum cogitandum, quo fruamur, ut in hac: sed omnia, & pariter, quæcunq; & cogitari, & non cogitari possunt. quoniam Deus est, quo fruemur, qui unus est uniuersa: amor uerò nos faciet unum cum Deo, ita uelut dii quidam erimus. O quando erit finis afflictionis huius, initium illius lætitiæ? quando desinam uiuere, cum malis, cum odiosis, molestis, inimicis? incipiam uiuere cum commodissimo, optimo, & amantissimo mei Christo.

Ad angelum custodem.

86 **Q**uantum debeo communi nostro Domino, & parenti, qui te mihi dedit, ut duceres

duceres uidens cecū, sapiens stultum, fortis imbecillem, gnarus uiae ignarum, et quidem inter tot pericula, & præcipitia. O quoties me discriminibus exemisti, quoties in perniciem ruentem seruasti. Maximas tibi ago gratias, pro eo, quod præstas mihi quotidie. Et uehementer peto, ac obtestor, ut seruare me pergas, ac perseueres. abducas à malo, retrahas ad bonum. coge etiam nolentem, adiuua uolentem, impelle euntem: deniq; sic ducito, ut tandem ad beatitudinem perducas, qua tu semper iam fruieris, ut quemadmodum hic uel pupillus fui tuus, uel cliens, sim illic ciuis & socius: gaudeasq; creditum commissumq; tuæ cure, tam foelici portui appulisse.

Digressus.

Cogitemus qui simus ipsi, qui mundus,
qui dæmon: inuestigemus ex quàm multis
p nos

nos eximunt periculis angeli nostri: nos
 cæci, mundus tenebræ, hostis acer, uigilās,
 astutus, ubiq; tendens insidias capitales.
 quis tanta discrimina euaderet, nisi ductus
 à uidente, ac forti? Quantæ curæ sumus
 Deo, ut ducem & custodem homini appo-
 fuerit angelum, tanto & natura & con-
 ditione status potiore, præstantiore,
 sceliciore homine, ut quasi hominis mini-
 strum fecerit angelum. quis hoc præstitis-
 set nobis, nisi amor, & ex amore mise-
 ratio?

Coram imagine Christi
 crucifixi.

- 37 **C** Vius hominis imaginem intueor, toto
 corpore sanguinolenti, undiq; liuentis
 uibicibus, undiq; tumentis & concussi, ca-
 pite præ imbecillitate ad humerum pen-
 denti, spinis coronato, perforantibus cra-
 neum.

neum usq; ad cerebrum, cruci affixi clauis? quod potuit esse uel huius tam graue scelus, uel iudicis tanta sœuities, uel carnificum tam immane facinus, & animus crudelissimus? memoria reuoluo, non agnosco quis sit. Christus est. Tu'ne es ille speciosus forma pro filiis hominum, in cuius labijs diffusa est gratia, & quidē plenissima Dei manu? Vbi ergo species tua? ubi gratia labiorum? non inuenio, non uideo. nimirum oculi carnei non capiunt tantum mysteriū: sume oculos mentis, accede propius ad lucem diuinam, & contemplare intentius. Hic est Iesus Dei filius, agnus immaculatus, sine scelere, sine flagitio, sine noxa, qui scelus tuum in se recepit, ut tu liberatus, & purgatus scelere, in gratiam redires cum Deo, abiectus surgeres, exul reuertereris in patriā, & compos fieres si

nis, cui eras conditus. quod tu merebaris,
hic pertulit: quod tu nunquam ualuis-
sesequi, hic tribuit. O mi redemptor, ô
index, ô seruator, trahe me ad te, ut huius
tue mortis semper memor, hac tua tanta
bonitate confisus, indicibili beneficio non
ingratus, particeps fiam tanti muneris, ne
ingratus & alienus à tuo corpore, frustra
sis mihi natus, frustra tot cruciatus sponte
tua susceperis, & mortem acerbissimam.

Altera.

V Ideo tuum corpus pro animo meo cru-
ci affixum, ô si me quoq; tecum cru-
cifigeres: si uiuerem ego, iam non ego, uiue-
res tu in me Christe, quis daret mihi, ut &
ipse tecum morerer, quo resurgerem in ui-
tam sempiternam? Tu pro me moreris, ego
per te uiuerem. Crucifixæ est caro tua, cru-
cifige

cifige tecum Chrifte regnum carnis, quod in me dominatur, ut exutus priore Adamo, in te secundum Adamum ad nouitatem uitæ transformer, concussa et fracta iniquitate, incredulitate, & tota tyrannide Sanae. sit mihi per crucem tuam, & iugum tuum mite, & onus leue, ut libens ac letus sequens te eodem perueniam, quò tu, nempe ad patrem Deum beatissimum atq; immortalẽ, unde nos deinceps nihil possit separare.

Alia, de cruce.

O Sublimitas obedientiæ, quæ caput tuum innumeris cruciatibus, mortiq; acerbissimæ ac probrosissimæ, quia patri placuit, subiecisti. O profunditas moderatio- nis, quum Rex et Dominus uniuersorum, infra infimos te homines demisisti. O meridies ardoris tui, solisq; nunquam in occi-
 P 3 casum

casum uergentis, ostende nobis ubi pascis
in meridie, ubi arces oues tuas ab omni fri
gore. ô aquilo rerum asperrimarū, in quo
fluctus omnes in te redundarunt, utinam
transformari liceret nobis in crucē istam:
ut habitares Christe per fidem in cordibus
nostris, radicatis fundatisq; in charitate,
ut possemus comprehendere cum omni
bus sanctis, quæ sit crucis tuæ longitudo,
latitudo, sublimitas, & profundum, quæ
uires, cunctamq; mundi sapientiam exce
dunt.

Alia.

Admirabilem cerno speciem amoris. ca
put inclinat tua celsitudo, ut nos exau
diri & possimus, & speremus: porrigis o
sculum ad pacem & reconciliationē, quā
tu offensus, laesusq; nobis offers ultrò, qui
fecimus iniuriam. expandis ad complexū
brachia:

Brachia: ostendis perforatas manus, ut omnia dilargiaris, nihil retineas. Apertum est latus cordis tui, ut illuc nos recipias, si uelimus per ostium patens ingredi. fixos habes pedes, ut sciamus nunquam te à nobis recessurum, si ipsi non recesserimus. O Pater noster, & Domine, uides duritiam nostri cordis, nedum lentitatem. non satis est nos tam blandè, tam dulciter, tam amicè allici, atq; inuitari, trahere, rape nos, finge nouum cor, & obsequens: nam hoc nostrum lapideum est, nullas sentit blanditias, nulla ingentiū bonorum spe mouetur.

EXCURSVS AD CONTEMPLAN-
das afflictiones Christi.

Erat olim homo Deo coniunctus fauore, & maximo numinis beneficio erga illum. Auertit uero se à Deo, & nexus ille delicto, uelut gladio quodam discissus est.

P 4 Pec-

Peccata uestra, inquit Esaias, diuiserunt uos à Deo uestro.

² Et quoniam à bono discessimus, in omnia mala incidimus quum animi, tum corporis: illud tamen grauissimum et atrocissimum omnium, quod inimici facti sumus Deo.

³ Sed Dei bonitas ultimæ ac deploratissimæ nostræ miseriæ miserta, reconciliatorem ad nos et pacificatorem misit de cœlo, Iesum Christum filium suum.

⁴ Huic pater dedit mandatum, ut caussa nostra in se translata & recepta, grauem asperamq; uitæ mortisq; conditionem, quam noxia nostra merebatur, subiret.

⁵ Ille & amore nostri eximio, & obsequio atq; amore in patrem incredibili, tam triste & amarum ministerium non æquo solum animo, uerum libenti cōplexus est.

Ex.

Excepit non corpore modò, uerum a-
nimo quoq; morsus & faces doloris aspe-
ritatisq; inestimabiles: ita per ingentes
cruciatus & animi mœrorem occisus est
agnus purus, immaculatus: resurrexit ad
beatitudinem nostram leo fortis, & trium-
phator de tribu Iuda.

Expendamus singula ad nostras utili-
tates, ut gratias agamus Patri, & Domi-
no nostro Iesu Christo, ut amore accenda-
mur in tam inenarrabilem bonitatem, &
beneuolentiam nostri.

Nec quicquam possumus gratius Deo
facere, quàm filij sui ærumnas ac tormenta
ipsi offerre, pia grataq; nostra memoria
recolendo ac retractando.

Hic est salutaris calix, quem nos pro
magnis infinitisq; acceptis muneribus re-
tribuimus Domino, cum inuocatione no-

ominis

minis & auxilij ipsius.

10 Hic est arcus foederis, inter Deum & homines.

11 Hæc arca, & propitiatorium legis ac templi.

12 Hic sine magnis inuolucris significationum serpens ille æneus, in cuius aspectu & meditatione sita est salus lætaliter saucijs, nobis scilicet omnibus, qui inter nepas & uiperas quotidie ingredimur, uersamur, uolutamur.

13 Ne igitur ista leuiter aut perfunctorie decurrerimus, sed subinde insistentes, immorantes in singulis beatitudinis nostræ gradibus.

14 Princeps Dei & bonitas & charitas in eo se exeruit, quod charissimū suum tradidit pro inimicis, filium unicum pro seruis, optimum pro pessimis ac nequissimis.

Ncq;

Neq; uero quantum, quamq; eximium¹⁵
 sit hoc Dei munus, facile quisquam intel-
 lexerit, nisi qui reputauerit humanitatem
 ipsam Christi chariorem esse Deo, cæteris
 omnibus rebus conditis. Quod ex æstima-
 tione & precio corporis cuiusq; nostrum
 facile fuerit cõijcere. cuncta enim dabit ho-
 mo pro uita sua, sicuti legimus apud Iob.

Iam quanta filij mansuetudo, benigni-¹⁶
 tas, amor in patrem, & ex amore obedi-
 tia ut difficilem prouinciam, quam ei pa-
 ter imposuerat subiret: Ut cognoscat, in-
 quit, mundus, quod diligo Patrem, et sicut
 mandatum dedit mihi Pater, sic facio.
 Quanta charitas erga nos, ut pro nobis
 mortem oppetierit.

Maiorem charitatem nemo habet hac,¹⁷
 quàm ut animã suã ponat quis pro amicis
 suis. Quis non diligat tantam bonitatem?
 quis

quis non redamet talem amorem?

18

Pro omnibus tales cruciatus & mortem indignissimam obiit Dominus, iustus pro iniustis, filius pro seruis: ~~nos nec pro fratribus nostris, nec pro ipso eodem Domino, cui tantum debemus, non dico mortem, non graues dolores, aut molestias (nam hoc ne audire quidem sustinent aures nostre delicate) sed nec in diem horre uini, non remissionem iniuria, non abstinentiam ferremus brevis uoluptatis, non iacturam exigua pecunie.~~

19

Habemus in Christo salutem, reconciliato nobis patre. Habemus exemplum uitae, solatium incommodorum, doctrinam formandis moribus, quid amplius dari nobis potuit, aut maius? dicat aliquis, si quid addi potuit: sed nemo certè inueniet.

20

Genus mortis illius et tormenta, si quis recolat,

recolat, cuncto profecto corpore & animo cohorrescet, & miseratione censebit dignissima uel in latrone, & seditioso, & incendiario: quanto magis in ipsa eadem bonitate, unde manat? si quam aliquis nostrum habet.

Prætereo illa, quæ considerare est ab ipso nato per totam uitam, famem, sitim, algorem, æstum, lassitudinem, fugam, infamiam. Veniamus ad noctem illam, quæ præcessit diem magni mysterij.

Proditoris nomen exhorrent & detestantur omnes iure optimo. Quam miserandum ducimus, proditos esse nos à familiaribus, ab amicis, quibus benefecimus? quam imploramus ad ultionem tanti facinoris fidem deorum atque hominum? At Christus à discipulo est proditus, quem eodem honore, eadem charitate prosecutus fuerat,

fuerat, qua reliquos. & quidem amicum eum uocat, quum uenditum se ad talem mortem cerneret.

23

Exiguo autem prodi precio, auget atrocitatem sceleris. Iuda, quanti indicas naturæ Dominum? quanti addicis? triginta denarijs, hoc est minus selibra argenti, uix quadrante. At ille, quæ cernis, quæq; contrectas omnia, in tuum omniumq; usum protulit, & ipse pro te paratus est non solum metalla terræ uniuersa, sed sanguinem & uitam suam impendere.

24

Vehementer tristis est digressus amicorum, & quidem eo acrior, quum de illo in eorum coetu inter epulas aut hilaritate quapiã uenit in mentem. Dominus noster postremam illam coenam fecit cum discipulis, quos habebat unicè charos, & de transitu suo meminit, & inter dapes & cali-

ces

ces quis esset sibi paratus cibus, quis calix recordatur, & immane sibi supplicium imminere prædixit, & discipulos deserto magistro fugam capturos, & ex eis non defuturum à quo eiuraretur.

Quis erat Domino nostro sensus, quū 25
ex tormentis, quæ se passurum prævidebat, tum ex metu, & fuga, & perturbatione suorū, quibus ille erudiendis & constabiliendis tantum impendisset temporis, tantum operæ insumpsisset?

Venit horror noctis, & tenebrarum. 26

Nox attributa ad somnū & quietem 27
omnibus animantibus, à famula Domini nostri natura, electa est ab inimicis, in qua sensus Domini impendente tanta vi dolorum grauius percellerentur. Est in unoquoque nostrum, quod & in Christo Domino, corpus & animus: & in anima
pars.

pars superior robusta, et fortis, quæ mens dicitur: tum inferior delicata, & mollis, in qua sunt affectus animi. habet ille plusquam nos omnes diuinam naturam. Hæc sublimior est mundo uniuerso, omnipotēs, sempiterna. mens quoq; rectissima est, & inconcussa, nempe adhærens semper & adfixa diuinitati.

- 28 Corpus, & inferiorem animi partem reliquit Deus expositam assultibus, incursionibus, ictibus, plagis Sathanae, ut tantū ea diuexaret, quantum posset. data est ei à Deo potestas: & odium illud demonis in Christum inexplabile, quod propugnatione diuinitatis erat alligatum, solutum est, ut in agnum desceiret. Hæc est, inquit Dominus, hora uestra, & potestas tenebrarū. Hinc dolores, & tormenta, & cruciatus in corpore: in animo uerò sollicitudo, moeror,

ror,

ror, paupor, angor, perturbatio & consternatio.

Quæq; passus sit Dominus noster, plus 29
quàm ceteri unquam hominum, quod sensit
supra ceteros homines, hoc & charitatem
illius docet erga me, & quantum ei
debeam ostendit, & ingratitude me
arguit, si non habeam gratiam.

Nam quid ille pro me egisset magnum, 30
aut quid illi deberem, si non aliter ictus illos
& uulnera corpore suo excepisset,
quàm quū aliquis nostrum clypeo uel thorace
impenetrabili?

Plurima & maxima sunt, quæ debeo 31
Christo, quia ille pro me plurima & acerbissima
pertulit.

Memetipsum debeo Christo, quia ille 32
semetipsum pro me impendit. Qui emptus
est, non suus est, sed alienus, atque eo
q magis

magis emptoris, quo emptus carius. Nos Christus non emit liberos, sed redemit seruos, & redemit se toto. Quod si illius sumus, non iam cogitare debemus, quæ nostra sunt, sed quæ ipsius. Tametsi recte expendentibus satis hoc liquet, non alia esse illius, quàm nostra: nec aliud nobis expedire, quàm quod illi placet. quæ præcipit, quæ iubet, quæ imperat, omnia propter nos, non propter ipsum.

33 In horto orans dicit tribus discipulis, quos de duodecim elegerat, Tristis est anima mea usq; ad mortem. Homo altior humanitate nostra, cuius omnia solatia erant in colloquijs cum Deo, qui curas suas omnes & cogitationes solitus esset ad Deum solum referre, uictus immanitate ægritudinis, discipulis suis conqueritur, & ne ab se discedant postulat. Ecquando hoc letum

Num est in ullo alio Christi incommodo?
in siti, in lassitudine, in alijs infirmitati-
bus naturæ? ad alium ne ipse referret soli-
citudines suas, quàm ad Deum?

Quantū ergo existimamus fuisse tunc ³⁴
in Domino nostro pauorem? Ah quis
terror erat, quæ confusio animi, quæ con-
tractio, quæ anxietas, quod tædium, quæ
æstuatio? ut hæc sola omnes in corpore
doloris faces quantumvis acerbis supe-
rarent.

Quæ potest cogitari tristitia & an- ³⁵
gor animi maior, quàm qui sudorē sangui-
neum exprimit? En unquam hoc fando
est de alio auditum?

Sed confortatus alloquio angeli, proces- ³⁶
sit ad cohortem satellitum, captus est ac
tinctus. Quàm indignum factu est, ui-
rum bonum & honestū, uitæq; inculpate

q 2 capi

capi publicè, & uinciri, & trahi ad causam capitis è uinculis dicendam? at Dominus noster illa est perpeffus.

37 Facinus capitale, descri in periculo patrem à filijs, dominum à subditis, magistrum à discipulis, patronum à clientibus. ille in se expertus est omnia: desertus, eiuratus, abnegatus, & quidem ab eo qui conscius tot miraculorum, & ostensæ in monte beatitudinis, & professæ diuinitatis filij Dei, negat iureiurando discipulum se illius esse, ac ne nosse quidem illum, damnans eum præiudicio suo, tanquam uir sit nefarius, & impius, cuius ipse nec affectator uelit esse, nec notus.

38 Tractus est, raptatus est proteruitate & petulantia famulorū, stoliditate atq; insolentia militari.

39 Siftunt eum non ad unum aliquem iudicem,

dicē, quod ipsum per se satis est odiosum:
cui enim reo non molestus sit iudicis con-
spectus, & auersandum tribunal?

Et uni quidem iudici non desperant 40
multi innocentiam se suam posse appro-
bare. Tot uerò, & tam diuersis ingenijs
quis sperauerit, quum præsertim quod uni
rectè factum uideatur, damnet alter. Ad
absolutionem consentire omnes erat ne-
cesse, ad condemnationem uerò sufficiebat
uideri uni illorum.

Age quid in homine causæ illis inuisæ, 41
magnisq; & euidentibus odiorum notis
prædamnatæ?

In homine tenuis fortunæ, uel nullius po- 42
tius, sine ope, sine præsidio humano, sine
patrocinio cuiusquā, ac ne suo quidē ipsius.

Latet diuinitas, afflicta est humanitas. 43
Ipse tanquam agnus ad occisionem du-

q 3 etus

Etuse est, & quasi ouis coram tondente se obmutuit.

44 Rapitur ergo primum ad Annam, hinc ad Caiapham, tum ad Pilatum, inde ad Herodem, ab hoc rursum ad Pilatum: iudices omnes uel iniquos affectu, uel de humilitate rei negligentes, ac securos.

45 Quis ferat, iudicem ipsum descendere ad partes actoris? circumquirere testes? & in reum subornare? Tales fuerunt pontifices in Dominum nostrum.

46 Exeruit tandem caput uipera calumnia, & mortiferum infixit dentem.

47 Nemo non miseretur patientis calumniam: quisq; nostrum miscet coelum terræ, si sit calumnia impetitus.

48 Dominus noster ad manifestissimum accusationis mendacium tacuit, nec dolor uocem expressit: sed obsequiū erga patrem linguam

linguam cohibuit. Ego uero tanquam surdus non audiebam, & tanquam mutus non aperiens os suum, et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Posui ori meo custodiã, quã consisteret peccator aduersum me: obmutui & humiliatus sum, & filui à bonis, & dolor meus renouatus est.

Reuertat & ad rei ipsius pulchritudinem 49
atq; honestatem intuendam, & ad regimen nostrorum animorum in rebus difficultibus, contemplari, quemadmodum Pontificibus & Pilato responderit. Inter tã confusas uoces, inter tã absonos clamores accusantiũ & deposcentiũ ipsum in poenam, in tanta inuidiæ ac calumniæ rabie, inter plagas atq; ictus, impendente tanti supplicij atrocitate, et morte probrosissima, qua moderatione semper est locutus, quanta
9 4 sapien-

sapientia? Non exarcebarunt eum indignissima, quæ perpetiebatur, & infanda, ut aliquid ex eius ore prodiret immodestū, arrogans, durū, insolens, contumeliosum, maledicum. Non detraxit iudicibus suam auctoritatem, nō suam ipsius extulit. Nec fregit ac debilitauit eum tantum pondus ærumnarum, ut in preces, lachrymas, supplicationes sese abijceret, aliquidq; uel ageret humiliter, uel diceret. Quo temperamento est semper usus? qua prudentia insens? qua circumspectione in uerbis? quantum satis est respondet, nec amplius, ut dicta eius neq; asperitate aut arrogantia offenderent, neu deiectione uilescerent & sorderent. Dehinc sequuntur fœda denudatio, & flagris concisum corpus, coronatio, spinis craneum perforantibus, colaphi, sputa, irrisio, illusio, alia super alia,

¶

Et omnia simul Et pariter.

Contemni se, derideri, affici contumelia, quis non indignetur, Et quidem à potenti? Herodes cum cohorte sua, Et amicorum Et prætoria, Dominum spreuit, et talem regno suo destinari pro nihilo habuit, ac risit, eumq; in contumeliam regalis nominis purpura iussit indui, quod est regium insigne, ut contemptibilius esset illius supplicium, qui regio cultu indutus raperetur ad crucem.

Ecquis unquam audierat, aut uiderat Dominum nostrum petere, aut affectare regiam potentiam? quis de illa unquam loqui? Recidunt in inuidiam eius, quæ dixerunt, aut fecerunt alij.

Quam enim præter dignitatem Et decentiam illius fuisset, ut de regno Iudaico aut Herodis tetrarchia uerbum ullum is faceret,

faceret, cui Pater coeli ac terræ dedisset principatum?

53 Iam illud quàm plenum extremae ac intolerabilis indignitatis? præferri Domino coelorum ac terræ Barabbam latronem, sicarium, seditiosum? ut illum Iudæus populus mallet saluum esse, quàm Iesum.

54 At quis populus? mitto quàm indulgenter acceptus habitusq; à patre Domini nostri, sed quomodo ab ipso eodem Christo?

55 Ingratitudinem omnes maximi sceleris loco ponunt, adeò, ut (quemadmodum sapienter quidam arbitrantur) nō sit huic tanto crimini poena legibus constituta, quod maius sit, quàm ut ab homine possit uindicari: ad ultionem Dei remittitur.

56 Vbi quis aliquem in se expertus est ingratum, audire est uociferationem & clamores.

mores, rumpi præ iracundia, & indignatione, execrari eos qui benefaciant, deicere se nunquam ulli commodaturū. quod tandem ob beneficium? paulum pecuniæ datum, aut remissum, exceptū aliquoties prandio uel cœna, donatam tunicam uel pallium, aut aliquid eius notæ.

Populus iudaicus quæ à Domino nostro acceperit beneficia, quis ualeat recensere? In corpore pastus est cibo nouo, & suauissimo, bibit uinum ex aqua factum exquisitissimi saporis, tot inter illos sanati à cæcitate, à surditate, à lepra, à paralysi, à febribus, à morbis deploratis, reuocati à morte ad uitam, liberati à dominio & horribili uexatione noxiorū demonum, filij, fratres, propinqui, necessarij efflagitantū ad crucē, et fortasse inter ipsos eosdem aliqui, adeo beneficia Christi latè patebāt.

Sed

- 58 Sed in animo certè, acceperunt omnes doctrinam sanam, ueram declarationem legis obscurissimæ: illustratæ sunt illorum tenebræ, annunciatum regnum cœlorum: et hæc omnia gratis, ac libenter, & Iudæis solis, tanquam filiis & fratribus. nam nec ipse unquam Dominus prædicauit nationibus, nec passus est suos ante resurrectionem suam ad illos adire, ut tam egregium & singulare beneficium solius Iudææ limitibus clauderetur.
- 59 Horum omniū compensatio, quæ tandem erit? agatur in crucem, & moriatur, qui uitam, qui salutē plurimis attulit: soluat Barabbas, uiuat latro, pergat occidere, & concitare ciuitatem. O mentes cæcas, in exititium suum cursu ruentes.
- 60 Prodit Iesus, crucem humeris suis baiulans: hoc est tropæū, fixurus uictoriæ semper æternæ. Etiam

Etiam latrones, qui maria et terras in- 61
festarunt, qui multos abduxerunt capti-
uos, multos iugularunt, quum ad extremū
supplicium trahuntur, parcitur eorum in-
firmitati, subleuatur lassitudo, porrigitur
sitientibus optimum quod sit ad manum
poculentum. Dominus noster defatigatus
raptatur, truditur, impellitur, conculca-
tur, sitit, et datur ei acetum.

Erigitur patibulum grande, angelis & 62
hominibus futurum spectaculum, in quod
sustollatur humani generis salus, ut non
unius ciuitatis mœnibus, sed per gentes se
omnes possit diffundere. attollitur subli-
mis, ut aduniuersa sciant omnes eam salu-
tem pertinere, tum alta, tum humilia, quo
& hæc ascendant ad illa, & illa istis adæ-
quantur.

Expansa brachia, protensa & protra- 63
cta

Ita crura suspenduntur in cruce, manus
et pedes clavis acerbissimis configiuntur.

64 Quis uel cogitatione possit assequi,
quanta sit dolorum immanitas et seuitia, uo-
lis manuum et pedum transfixis clavis? quan-
to maior, pendente et innixa mole uniuersi
corporis in manus et pedes sic affectos.

65 Accesserunt corpori ad eum modum
excarnificato, egritudines animi non pau-
cae, nec sanè exiles.

66 Delectus est ad supplicium illius dies festus
et celebritas Iudaeorum, quo hilares Iudaei
ac leti ferias suas agerent, ipse uerò in pub-
lica letitia affligeretur, et quo die alijs
parcitur, accusaretur, atque impeteretur,
tunc eriperetur ei uita, quando alijs donatur.

67 Expectatum est tempus, quo ex orbe
toto confluerent Iudaei ad celebrationem Pa-
schae, ut spectaculum necis Christi esset fre-
quentius.

Ibi

Ibi occurrebat animo illius, se qui pau- 68
cis antè diebus receptus esset, tanquã Rex
& Messias, qui habitus fuisset propheta
magnus, cui oblata dignitas regni, quẽ mul-
ti adorassent, nudum in arbore execratio-
nis pendere, medium inter duos latrones,
quasi eiusdem criminis convictum & ma-
nifestum, spectantibus attonitis necessa-
rijs, cõfusis et pudefactis cognatis ac pro-
pinquis, astãte discipulo charissimo, pleno
lachrymarũ & mœroris extr. mi, astante
matre: quis possit dicere, quanta mœstitia
perculsa? cruciatus filij materna viscera ve-
lut grauissimo telo cõsauciãt. matris dolor
dolorẽ filij renouat, exulcerat, exacerbat.

Quid restat? quid aggregari ad hæc 69
potest? Pontificum & phariseorum odi-
um ex inuidia conceptum, & rabies teter-
rima, nondũ satiata pœnis, & tormentis,
nihil

nihil potest iam apponere cruciatibus corporis, addit opprobria & subsannationē, Quē tu (inquit) percussisti, persecuti sunt, & super dolorem uulnerum meorum uerba adiecerunt. Christo uerò asperior ex illorum praua uoluntate erat dolor, quā ex iniuria conuiciorū. uidebat enim illos, quos etiamsi crucifixores & carnifices suos, diligebat tamen, perditum ire sese inimico erga ipsum animo. quum malediceretur, non maledicebat: quum cederetur, non cōminabatur. tradebat autem iudicanti se iniustē.

70 Pendet in cruce corpus illud corporum omnium supremum. corpus diuinitati annexum, pendet collisum, tortum, cæsum, luxatum, flagellatum, fœdum cruore: plagis autem, uibicibus, tuberibus, liuore, uulneribus horrens. Quis in tanta deform-

formitate speciosissimū agnosceret totius
uniuersitatis? quis in illa humilitate Regē
seculorū? in tanta ignominia gloriā patris,
filiū Dei, principē mundi? Cornua in mani-
bus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.

Et Esaias propheta de illo inquit: Non ⁷²
est species ei, neq; decor. Vidimus eum, &
non erat aspectus: & desiderauimus eum,
despectus est, & abiectissimus uirorum ha-
bitus, uir dolorum, & infirmitates exper-
tus: auertimus faciem ab eo, cōtempsumus
illū, et pro nihilo habuimus. Verē languo-
res nostros ipse tulit, & dolores nostros
ipse portauit: & nos existimauimus eum
plagis illis percussū à Deo, & deiectum.
Ipse autem consauciatus est propter flagi-
tia nostra, attritus est propter iniquitates
nostras. Castigatio pro pace nostra super
eum, & liuores eius sanitas nostra.

r

Si

72 Si quis cum animo suo diligenter reputauerit, quanta sit diabolica conditionis potestas à Deo illi in origine naturæ ipsius attributa, nã is apertè perspiciet, nulum calamitatis & affuccionis genus non esse in Christi corpus, & teneram animi portionẽ profusum, utiq; extra peccatũ, & ea incommoda, quæ certorum sunt hominum, non naturæ.

73 Solutus fuit dæmon à Deo, expedita est tempestas tenebrarum, cui nulla inuenitur super terram, quæ possit comparari, sicuti Iob inquit. Permissum illi, ut tantũ sæuaret in Christum: quantum uellet & posset: uoluit autem quantum potuit, qui multo plus posset uoluisset.

74 Nam quemadmodum nihil magis amat Deus secundũ se, quàm hominẽ Christum, nec quicq; magis Deũ quàm Christus, ita nihil

hil infensius odit diabolus, quàm Christũ.

Et ostendit mihi Dominus, inquit Za- 75
charias, Iesum sacerdotem magnum, stan-
tem coram angelo Domini, & Sathan sta-
bat à dextris eius, ut aduersaretur ei. dex-
teram Christi oppugnabat Sathan, id est,
bona illius præcipua, ecclesiam sponsam
eius, & regnum illius sempiternum.

Sed de hac impugnatione securus erat 76
Christus, sepimento uallatus opis diuinæ,
de qua ipse idem dicit in Psalmo: Prouide-
bam Dominum in conspectu meo semper,
quoniam à dextris est mihi ne cōmouear.
sinistram partem, quæ ad inferiora huma-
nitatis deuergit, infestauit dæmon.

Itaque uelut inundatione ac proluuio 77
quodam proruerunt in Dominũ labores,
erumnae, dolores, cruciatus, tormenta, pla-
ge, tædiũ, ægritudo, perturbatio, aestuatio,
r 2 horror,

horror, anxietas, amaritudo.

78 Permissa diabolo hac potestate à Deo, meritò conqueritur Dominus noster patri, illum omnes suos fluuios induxisse super se. Tentatus per omnia in similitudinem absq; peccato.

79 Si in quenquam nostrum aliquod tantorum malorum ingruat, quæ commiseratio ipsi suimetipsius? quanta aliorum erga illum? accurrunt, opem ferunt omnes qua quisq; potest: alius iuuat re, alius consilio, alius procuratione, alius consolatione, alius uotis, & bene precando. Quis est tam infimæ inter nos sortis, aut tanto popularium suorum odio grauatus, cui hæc desint subsidia & alleuamenta? At Dominum nostrum quis dignatus est uel grato aliquo uerbo, si non aliud, certè ad cohortationem animi, ut fortiter ferret tam immites

mites cruciatus? consolationis loco fuerunt grandia conuitia, execrationes, illusiones, derisus.

Ecquis erat in Iudæa uniuersa adeò egenus & inops, & miseriæ extremæ ac deploratissimæ, qui sortē conditionis suæ, si esset data optio, cum filio Dei commutasset? uel ipse latro eidem addictus supplicio, pendens iam in cruce, & moribundus, illum irridet, oblitus sui.

Formosa facies, ait uetus uerbum, muta commendatio: quis non erga formam egregiam afficitur? quis non miseratur uirentem ætatem decuti uelut florem quendam formosissimum, uel flatu aquilonis, uel ex conculcatu pedum languentem et emarcidum? Rapitur Iesus, speciosissimus uiro-
rum omnium in primo iuuentæ uigore. & quo maior esset ijs, qui eum nouerant, mi-
seratio,

seratio, ea fuit diritas tormentorum, ut nec formæ iam, nec ætatis gratia appareret.

82 Ponit tandem animam suam Dominus, & inter dolores cruciatusq; nulli tolerabiles, obit mortem uoluntariam. Nemo, inquit, animam meam à me aufert, sed ego ultrò pono illam. nimirum eadem potentia deponit, qua resumet.

83 Reliqua iam usq; ad resurrectionem conformia sunt uitæ superiori. sine foco & lare uixerat, ne in morte quidem sepulturam habet nisi alienam. ut sepeliri autem liceret, precibus impetrarat à præside Iosephus Arimathites.

84 Tum ad mortis confirmationem confixus est à milite quodam lancea inter costas, unde statim defluxit sanguis & aqua.

85 Adæ dormienti educta est conuinx de costa. Christo item dormienti (quid enim aliud

aliud fuit mors illius, quàm somnus quidã)
prodiit sponsa ecclesia de latere.

Aspersa est ecclesia aqua & sanguine 26
Domini nostri. aqua purgatio est ecclesie,
sanguis autem participatio laborum Chri-
sti, & per labores regni ac beatitudinis.

Hoc est graue atq; immane supplicium 27
Iesu Christi, morborum omnium humani
animi, quorum iniri perfectò numerus nō
potest, panaces quaedam certissima, modò
id non simpliciter solum ad consideratio-
nem sumatur, tanquam de iusto aliquo, &
in fonti narratum: sed ad nostras quoque
usus relatum. etenim quæ de illo erant, fi-
nem acceperunt. extincta est humilitas
mortalitatis, uiuit regnum sempiternum.

Nos tamen ad hunc intra nos ipsi mo- 28
dum cogitemus. Non est sibi passus Chri-
stus, qui nihil eorum erat commeritus, nos

r 4 illi

illi tantorum cruciatu, mortisq; indignis-
simæ fuimus caussa.

89 Nam quod nostram personam, caus-
samq; in se trastulisset, etiā mala, quæ nos
per delictum nobis contraxeramus, in illis
absq; delicto redundarunt.

90 O quàm ualidæ sunt uires charitatis.
non immerito illud dicitur, uinci ab amore
omnia, nec esse quicquam in animo nostro
potentius. quid est tam magnum, tam ar-
duum, horribile, quod amor non peruadat,
& superet? si alia omnia desunt documen-
ta, sufficiat hoc Christi unum, imò uerò ta-
ceant omnia præ isto.

91 Quæsitum est inter patres, an filius
Dei carnem induisset, si homo perman-
sisset in fauore numinis? non constat hoc qui-
dem inter omnes. illud constat, non fuisse
illū molestias, labores, ærumnas, angorem,
tormenta,

t tormenta, necem acerbissimam subiturũ,
si puri atq; integri perseuerassemus.

Nostrium ergo peccatum in hominem 92
illum innocentissimum, tantorũ malorum
cumulum importauit.

Placatus est per amorem & obedi- 93
tiã filij Pater, imò Patris & Christi amor
mutuus in nos omnes redundauit.

Amat quidem nos omnes Deus uerè, ac 94
planè, quod dici solet, bona fide: nos illum,
sicuti oportet, non redamamus. Frigus hoc
nostræ uoluntatis à gratia nos illius seiun-
git, arcet ab aditu. Christi autem charitas
immensa huius nostræ defectum supplet
per fiduciam sui, ut qui ipsi non tantũ ha-
bemus amoris, ut accedere per eum possi-
mus ad Deum, accedamus per charitatem
filij, adherentes ei, quanta maxima possu-
mus fiducia, gratitudine, beneuolentia.

r s

Hoc

95 Hoc est ingens & diuinum meritum Christi, quod in locum nostri meriti succedit: hæc illius solutio pro nobis, quam nos per nosipsos nō ualebamus præstare. Ex hoc patris et Christi amore mutuo, grandi, flagrantissimo, inæstimabili nata est magna illa & uniuersalis recōciliatio, cuius amoris respectu & caussa maiores fuerūt Christi afflictiones, quā omnia omnium peccata meruerant, & merebuntur. etenim amoris illius complexus ingentem immensamq; dignitatem adfert personæ.

96 Verè igitur appositeq; de Christo seruatore sunt uerba illa lobi: Vtinā appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera, quasi harena maris hæc grauior appareret.

97 Ex hac uerò reconciliatione generali singulares oriuntur reconciliationes in nostris

stris offensis, quas nos omnibus temporis punctis admittimus.

Sublatæ sunt inimicitie nostræ cum 98
Deo, deleta est Christi sanguine syngrapha seruitutis Adæ, quam Christus secum sustulit in crucem, reliquit in sepulchro, ut resurgeret nouus Adam, assertus in libertatem.

Inestimabilis magnitudo redemptionis, liberationis, restitutionis, reductionis 99
in patriam, repositionis in gratiam numinis, unico sacrificio peracta, sed nimirum propter infinitam excellentiam & sacerdotis, & hostiæ.

Surrexit unica cruoris aspersione hu- 100
manum genus prostratum, excitatum est dormiens, reuixit emortuum: ut mirandū non sit, prodidisse olim quosdā è patribus, cranium Adæ primi hominis in eo ipso

monte

monte sepultum fuisse, quo Dominus est
actus in crucem sub scrobe, in qua stetit
crux ipsa. cruorem autem Domini defluen-
tem os illud contigisse, unde sanata sit per
primum parentem gens humana, quæ fue-
rat per illum letaliter consauciata. Verū
quia id ab alijs reijcitur, nec nos contenda-
mus, sed ascendamus altius à mōte, ab scro-
be, ab osse, quæ non sunt nobis necessaria:
omnia sunt enim in Christo cœlestia, spiri-
talia, diuina.

Pol Illud certè indubitatū est, ut per unum
hominem Adamū mors intrarit in orbem
terrarum, ita per unum hominem Christū
reconciliationem & gratiam esse redditā.
& sicut per inobedientiam unius hominis
peccatores constituti sunt multi, ita per
unius obeditionē iustos constitui multos.

Pol Quanta est latitudo, longitudo, pro-
funditas

funditas mysteriorum supplicij & mortis huius, quæ Iudæis est offendiculum, nationibus dementia & irrisio, sanctis autem Dei amicis sapientia admirabilis, atque adoranda?

In hac, & per hanc nacti sumus condonationem delicti inueterati, purgationem nouorum, regressum in patriam, accessum ad principem & patrem, hoc est, principatum æternæ beatitudinis.

In illa habemus doctrinam & exemplum. Quippe Christus passus est pro uobis, inquit Petrus, uobis relinquens exemplum, ut sequamini uestigia eius.

Videlicet ut quæcunq; in uita hac euenierint aduersa, firmiore & æquiore animo feramus, memores grauiora passum esse Christum immerentem pro nobis, quorum sceleribus quid poenarum esset satis?

Quis

206

Quis tam aegrè ferat accidere aliquid sibi ex ijs, quæ tam multa in filiū Dei sunt congesta, & quidē ita, ut nullæ nostræ calamitates et ærumnæ cū illis ualeant cōparari? ne quis tractari se durius possit cōqueri, quàm filiū unicū hæredem, qui peccatū nō fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.

207

Pudeat nos querulos agere de condicione nostra. Pudeat seruos non parēre Domino in rebus leuissimis, qui recordemur filium in grauissimis paruisse usq; ad talem exitum mortalitatis.

208

Quin & læti debemus agere, inter molestias ac incōmoda, reputantes quod Domino & capiti nostro aliqua ex parte conformamur: quonihil esse pulchrius potest, aut expetibilius: ut similitudo nos paulatim cōiungat, coniunctio faciat unū. facile enim et citò cohærēt, atq; uniūtur similia.

Hæc

Hæc aut similitudo tanto est propin- 109
quior et conformior, si nos etiam consimi-
li de caussa affligamur, nempe propter o-
bediendum patri nostro Deo, propter iu-
stas leges à superiore impositas, propter
multorum salutem, protuenda ueritate, ac
iustitia. Nā occasio mortis Christi ob præ-
dicationem ueritatis ac religionis quæsi-
ta est ab ijs, quibus ea ipsa ueritas odiosa
erat, ac inuisa. Christus aut atrocissima illa
tormenta & seuißimos cruciatus maluit
perpeti, quàm deserere ueritatis ac pieta-
tis patrocinium, quod maximopere nobis
conducebat. Itaq; per omnia se saluti no-
stræ deuouit, tormentis & neci.

Exeundum quoq; nobis est cum Chri- 110
sto extra ciuitatē, si cū illo uolumus cruci-
figi: hoc est, extra omnē carnis & uitæ hu-
ius respectū ac cōcupiscentiā. despiciendæ
uolup-

uoluptates, deliciae, blandimenta, posthabendi propinqui, affines, necessarij, contemnenda ambitio honorum, & opum, dignitatis, potentiae, alioqui non extra castra con crucifixi erimus cum Christo: sed in ipso castrensi fremitu ac tumultu rapiet nos secum diabolus in crucem. habet enim diabolus crucem suam longè à Christiana diuersam, cum pugna quidem, tormentis, dolore, ac morte: sed sine uictoria, sine resurrectione & beatitudine.

¶ Pugnandum est item nobis eisdem, quibus et Christus pugnauit, armis: nempe agninis, patientia, tolerantia, moderatione, mansuetudine, benignitate, beneuolentia, quibus Christi imitatione ualidius & efficacius uincemus, quàm iracundia, pertinacia, contumelijs, ferro, crudelitate, impatientia.

Lauda

Lauandæ sunt stolæ nostræ in sanguine agni, ut ab illo purissimo atq; immaculatissimo purgemur. at ij demum lauant, qui illum sequuntur: sequuntur uerò soli, qui imitantur operibus. hæc enim uia animis, non pedibus initur. qui dicit se in Christo manere debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. 112

Hæc est enim gratia, docet Petrus Apostolus, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. quæ enim est gratia, si peccantes & colaphizati suffertis? sed si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum. 113

Et tamen laborum atq; ærumnarum Iesu Christi talis est uis ac potentia, qualem inesse ferunt cornui monocerotis, ut quantum uis uenenatas & pestíferas aquas purget, si attigerit. quanquam quid opus est
s excm-

exemplis aliunde petitis, quum habeamus
in sacris historijs appositissimum? lignum
iniecit Moses in amaras aquas, quæ ilico
redditæ sunt suauissimæ. Ita si incommodo
rum damnorumq; uitæ huius, etiam quæ
contracta sint nostra culpa, cogitationes
ad contactum reduxerimus afflictionum
Christi, quas in mentem cum beneuolen-
tia et gratitudine reuocantes inducamus
animū fortiter ea pati, quod similia quan-
doq; sit passus Dominus noster, nosq; ea
de causa imaginē quandā induimus illius,
profectò damna illa non solū fiunt nobis
leuia et tolerabilia, sed in grandia quoq;
cedunt emolumenta. nam et ad solatiū ea
contemplatio proficit, et ad purgationē
mentis, incrementaq; pietatis: quippe
qui prius merito tuo affligebaris, incipis
de iusticia et meritis Christi in te deriuare:

et

Et con crucifixus antea, cū latrone transis
ad crucem Christi, confixus iam eisdem
clavis quibus ipse, moriens cum illo, cum
eodem surrecturus.

Habent & fortunati homines doctri-
nam, ne foelicitate sua efferantur, atq; in-
solescant, neu illam magnifaciant, quam
uident recusatam ab eo, in cuius manu &
uolūtate sunt omnia. suspectasq; atq; adeo
plerunq; inuisas quoq; habeant suas res
prosperas, & ex animi sententia uotoq;
cedentes, per quas uident se dissimiles fie-
ri conditioni filij Dei in hac mortalitate.

Olim semel est illa omnia Dominus no-
ster à Iudæis & gentibus passus, à nobis
autem quotidie, & omnibus penè horis,
& quidem grauius, & leuioribus de caus-
sis. Nos illum prodimus, nos uendimus, et
plerunq; quàm Iudas minoris. Sed quod
tandem

tandem precium æquari potest Christo et
saluti nostræ? quid opes queunt iuuare
perditos ac desperatos? imò illis iam nul-
læ sunt omnino opes. Nos deserimus illū,
abnegamus, eiuramus, non utique mortis
metu, ut Apostoli, & Petrus, sed propter
numulum, propter uoluptatulam, propter
molestiolam, propter uerbulum, per lusum
& iocum, interim sine ulla penitus caussa,
sed ex nefaria consuetudine malefaciendi.
Nos illum irridemus, pro nihilo ducentes
illius iussa & doctrinam: nos auersamur,
despuiamus, impingimus colaphos. Nos a-
gimus in crucem, & producimus crucifi-
xum populo ad ludibrium, quum non pu-
det publicè contrauenire sacris illius præ-
ceptis, quæ ipse sanguine & morte sua san-
ciuit. Nos ingerimus crucifixo conuicia,
quum scelera nostra honore uerborū pro-
sequi-

sequimur, et subsannamus leges, quibus illa facere uetamur, aspernantes ac maledicentes ijs, qui nos Christi nomine atq; auctoritate dehortantur, ne quid tale comitemus. Deniq; ne singulis recensendis immorer, nos illum intra nosmetipsos occidimus, & sepelimus, quum perit in nobis prorsum respectus omnis illius.

Est & altera Christi consideratio ex ¹¹⁷ unoquoq; hominum. Nam ut ille uniuersorum constitutus est à Deo caput, ita & membra sui corporis omnia compage charitatis coagmentauit, ut unumquodq; sensu alterius tangeretur.

Nec uoluit solum quenq; nostrum ipsum ¹¹⁸ fieri per amorem, sed semetipsum loco uniuscuiusq; substituit, ut hominem, quemcunq; cernimus, Christum ipsum esse existimemus. Amicorum enim sunt communia
 S 3 omnia,

omnia, & amicos idem esse facit amor.

119 Quocirca quemcunq; sic afflictum aspexeris, ut aliqua ex parte Christi sit similis, ipsum Dominum tuum uidere te credito: & affectum illum quem tamis beneficijs debes, in hunc transfer, seu huic potius communica, qui tibi Christum ipsum refert, quasiq; oculos ponit.

120 Nec ipse aliter accipiet, quicquid in hominem egeris, quam in se ipsum, siue ad remunerationem beneficij, siue ad ultionem prauae uoluntatis.

121 Si proximum tuum aspernatus eris, Christum irrisisti. si non benefeceris, si non iuueris, si non ab eo prohibueris iniuriam pro uirili, si non eris consolatus, Christum neglexisti. si afflixeris, uexaueris, cecideris, Christum sustulisti in crucē.

122 Haec demum crucifixiones debent nobis

bis

bis esse multo acerbissima, & uera cordis
moestitia lugenda. Hæ nostræ sunt perri-
cies, quū prima illa fuerit salus: has timere
nos conuenit, & cauere.

Has deflere, quum accidunt non fictis 123
utiq; lachrymis: & nauare statim sedulam
operam, ut resurgat, qui in nobis cruci est
affixus & mortuus.

Moriatur caro nostra in Christo, uiuat 124
Christus in animo nostro. Nihil uiuit in fri-
gore, omnia in calore, & charitate. Viuit
amans in amato, & uicissim amatum in
amante: ita nos, si Christum tanta pro salu-
te nostra perpeffū uerè et ex animo dilexe-
rimus, si proximum, qui nobis exprimit
Christum præsentē, beneuoli erga eum &
benefici, uiuet Christus in nobis, & nos in
illo, & per illum, quia ipse solus nostra est
uita interminabilis ac beatissima.

Coram imagine Christi seruatoris, siue in cœlo regnantis.

38 **O** Frater noster, ô fili naturalis eius patris, cuius nos facti sumus filij adoptionis per te, ô caput nostri corporis, uideamus te regem cœlorum, ne obliuiscaris terræ tuæ, in quam te deduxit amor nostri inestimabilis. tu ex loco isto spem nobis tuis membris præbes, posse nos eodẽ peruenire, quò tu es euectus. ô munimentum, & præsidium nostrum, quid nocere iam nobis poterit in te confisis? miserrimi, qui te non norunt: scelicissimi, qui in te semper intuentur. Beati, qui te hic agnouerunt in diebus carnis & mortalitatis tuæ: sed beatiores, qui te in cœlis uident, ac uidebunt regnantem in potissimis bonis patris tui. O amor & deliciae generis humani, ô fiducia

cia nostra unica, amplectere nos tuo fauore, osculare nos, et infunde in nostra pectora tuum spiritum, fac ad grande solatium nostrum, ut tu occurras mentibus nostris creberrimè. Erige nos iacentes humi, aperi oculos nostros, & attolle ad te. aperi os tuum, ut nos uoces. aperi aures nostras, ut te audiamus: ut te uno nobis pro signo uite totius proposito, quæcunq; agimus, dicimus, cogitamus, in te dirigantur.

Alter.

A Rces ab osculo tuorum pedum Magdalenam, quoniã illius iudicio nondum erat exaltata caro tua, & uiuentem quærebat etiamnum inter mortuos, nec eras illi patri æqualis. Idcirco uel pedibus tuis non passus es imprimi osculum, indignum tua maiestate. Tu nobis rex omnium semperiternæ, iam surrexisti à morte, iam ascendisti

s

s

disti

disti ad patrem tuum, et patrem nostrum,
iam sedes ad dexteram Dei omnipotentis.
sine nos propius ad te accedere, uel potius
accede ipse, deosculare nos osculo oris tui.
quod si panxeris, multis alijs nos osculis
atq; amplexibus dignos facies, & regni
tui cohæredes.

Quandocunq; occurret Christus ali-
quid agens, aut dicens, aut perferēs, si pro-
spera, roga, ut te admittat in id consortiū:
sin tristitia, ut te inde abducat, & auertat.

Excursio.

- 1 Peruenit Christus ad regnum coeleste,
per ignominiam terrestrem.
- 2 Ad æternam maiestatem, per breuem
huius æui abiectionem.
- 3 Sublimata est caro, quoniam deiecta
& irrita, & conculcata fuerat caro.

Sic

Sic oportebat Christum pati, & ita in- 4
trare in gloriam suam.

Christus factus est pro nobis obediens 5
patri usq; ad mortem, mortē autem crucis,
propter quod Dominus exaltavit illum,
& donavit illi nomen quod est super omne
nomen, ut in nomine Iesu omne genu flecta-
tur cœlestium, terrestriū, & infernorum.

Quod ascendit autē, quid est nisi quia 6
& descendit in inferiores partes terræ?

Habent hæc quoq; disciplinā & exem- 7
plum nobis, ut si ascendere volumus cum
Christo, descendamus prius cum illo, subie-
cta nostra omni uoluntate, uoluntati pa-
tris nostri Dei.

Ita per obedientiam similem Christi, pa- 8
ter exaltabit nos cum Christo.

Crucifigamur, ut sublimemur. 9

Moriamur, ut resurgamus. 10

Par-

11 Participes laborum, participes erimus solatij.

12 Per carnem deiectam & afflictam, ad excelsam et regnantem carnem ueniemus.

13 Si Christus afflictus exemplar nostrum fuerit in uita mortali, Christus regnans exemplar nostrum erit in uita sempiterna. qui imago fuerit terrestris, erit & coelestis quoq;. Vides, quò peruenit Christus, ut hac uia, quò perueniatur nec ignores, nec dubites.

14 Habet nunc Christo in coelum recepto uniuersitas mundi caput suum, habet familia primogenitum suum, habet ciuitas suum regem, habet ecclesia suum pontificem, habet interpretem & pacificatorem inter ipsam & Deum.

15 Nunc stabilita est uero ciuitas, constitutum regnum, templum exstructum, positus lapis

lapis in capite anguli.

Regnum eius regnum omnium seculo- 16
rum. In cuius uestimento & foemore ad-
scriptum est, Rex regum, & Dominus do-
minantium.

Et pater de filio suo dicit, Ego primo 17
genitum ponam illum, excelsum præ re-
gibus terræ.

In æternum seruabo illi misericordiam 18
meam, & testamentum meum fidele ipsi.

Et ponam in seculum seculi semen eius, 19
& thronum eius sicut dies cœli.

Et thronus eius sicut sol in conspectu 20
meo, & sicut luna perfecta, & testis in cœ-
lo fidelis.

Nihil proficiet inimicus in eum, & fi- 21
lius iniquitatis non apponet nocere illi.

Inimicos eius induā confusione, super 22
ipsum autem effloreat sanctificatio mea.

Iam

Iam nos depulsa omni tyrannide, & ho-
13 stili uiolentia tuti, securi, lati sub tali agi-
mus Rege, cui omnia data sunt à patre, nec
quisquam potentie illius ualet resistere.

Hic est agnus occisus, dignus aperire
24 librum mysteriorum, clausum signaculis
septem.

Hic leo de tribu iuda, hostis nostri. ui-
25 ctor & triumphator.

Christus resurgens à mortuis, iam non
26 moritur, mors illi ultra non dominabitur.
quod enim mortuus est peccato, mortuus
est semel, quod autem uiuit, uiuit Deo.

Hic nos et fortitudine sua tuebitur, &
mansuetudine reget, & beabit bonitate.

Con-

Contemplatio audituri
Sacrum.

Nos omnes debitores sumus Deo, filij 93
 iræ ac supplicij. Christus pro omni-
 bus dependit ac satisfecit patri. Hoc tantū
 sacrificium & beneficium generale, inclu-
 sum in mysterio, celebrat quotidie Eccle-
 sia, alioqui ingratissima fu:ura. Nos quoq;
 pijs animis & gratis adreamus ad memo-
 riam tanti boni, tantæ lætitiæ: sed puri ad
 pura, ut per sancta sanctificemur, non in-
 quinemur. Quicquid ibi uideris, uel audie-
 ris, repræsentatio est diuini illius beneficij.
 Quàm animus tuus est excellens, immorta-
 lis, ad æternitatē cœlestemq; beatitudinē
 cōditus. Quàm item Deus summus, om-
 nipotēs, infinitus, tā te hic existimare con-
 uenit omnia esse præstantissima maximeq;
 sub-

sublimia, ut in animum tuum cum ingenti
dignatione admittantur. Delectare spiritu
ijs quæ intelligis, uenerare etiam quæ non
intelligis, attentus semper ad omnia: & da
operam ut intelligas, non ad curiositatem,
sed ut ames ardentius. Amandi enim boni
origo & causa est cognoscere. Si Christus
non cessauit in bono tuo, nec alias res egit,
quum illud operaretur, cedo quantam te
adhibere curam par est in tuo ipsius bono?
Ille tantum præstitit operæ, præsta tu ali-
quid cogitatione: ille effectum, tu saltem affe-
ctu, & in tuo tanto bono esto cooperator
Christi.

Ad mysterium corporis &
sanguinis Christi.

- 4° **O** Admonitio eius rei, quam nos nunquam
obliuisci conuenit, quam præsentem
semper

semper ob oculos nobis obuersari unice
 nostra interest, nempe supplicij ac mortis
 Christi, qua redempti liberatiq; sumus e
 uinculis mortis, restituti primæ innocen-
 tiæ, redditi uitæ. Pignus est hoc amoris il-
 lius erga sponsam suam ecclesiam. Nexus
 charitatis, & cum Christo, & inter nos
 mutuæ, qui eodem cibo uescimur non tam
 utiq; corporali, qui ex lubricitate materiæ
 cursu suo breuiter effluit, quàm spiritali,
 quo spiritus nostri quamdiu uolumus, con-
 nectuntur. Symbolū corporis Christi my-
 stici, quæ est ecclesia, in qua iam nemo sibi
 uiuit, sed contusis & commistis granis fi-
 de aquæ baptismatis, tum cocto pane igne
 charitatis, iam nullum amplius apparet
 granum, sed una est panis massa. eundem
 in modum acinis uuæ pressis, unum fit ui-
 num. talis est ecclesiæ totius compago per
 chari-

charitatem, ut uiuat quisq; iam non ipse, uiuat autem in eo Christus. Incorporatio hæc est nostrorū animorū in Christo, quū illum intra nos sumimus. quietatio animi cuiusq;, quum non solū mente, sed corpore quoq; sentit in se Christū habitare. salus et uita est uniuscuiusq;, quia uitā intra se recipit. Hic est Christi Domini nostri corpus; quod à patre pro nobis est traditum, quod ipse idem obtulit pro nobis. Esse certū est, quod docet fides: esse expedit nobis, quod docet charitas. Esse non magis dubitandū, quā Christum esse bonū, & nobis amicissimum. O memoriam rei nobis ad recordationem dulcissimæ & iucundissimæ, quia per illam uera & certissima salus est red-dita. O mors Christi, precium humani generis captiui, comprehende me redemptione tua, & adoptione filiorum Dei.

Ex

Excursio.

Nihil est Christo post Deum iucundius
aut charius, quàm sponsa sua Ecclesia. I-
deoq; huic memoriam sui sempiternam,
quamdiu ea peregrinatur in terris, non in
rebus alienis, sed in semetipso reliquit, &
commendavit. neq; uoluit ullam esse talem
tantamq; rem, quæ inter ipsum & suam
ecclesiam ad memoriam mutuae beneuo-
lentiae interponeretur, præter seipsum.

Hoc est uicissim ingens gaudium, &
perenne solatium ecclesiæ, quo ut ipsa con-
stat ex corpore ac spiritu, ita non spirita-
liter modò, sed corporaliter quoq; habet
sponsum suum, eundem illum qui sedet ad
dexteram patris.

Quomodo illic sit Christus, quomodo à
nobis sumitur, excedit sensus nostros, tum
corporis, tum mentis: sed consideratu
tamen

tamen quid nō sensus nostros in natura u-
niuersa superat, & transcendit? qui sunt
limites nostri ingenij, quā breues, et an-
gusti? non miraberis hoc extra illos esse,
intra quos sunt tam pauca.

4 Omnia sunt in hoc mysterio plena cha-
ritatis, fide uerò (si quis ad illū oculos at-
tollat mentis, qui potest omnia) non est o-
pus tanta.

5 Quod si ad nos referamus diuina, ni-
hil non erit difficile, atq; incredibile: sin ad
Deum, omnia facilia, plana, credibilia.

6 Ipsa institutio huius sacramenti amo-
rem Christi erga nos testatur.

7 In coena nouissima transiturus Christus
à mundo ad patrem, inter eos quos tener-
rimè amaret, pignus hoc reliquit sui, infi-
xum memoriae nostrae sempiternae.

8 Hoc si tanquam panem comederis, nec
plus

plus tibi proderit, quàm panis, & oberit:
 quod quum medicinam non ut talem sum-
 pseris, nec obseruato tempore, nec modò
 in uenenum conuertisti, iudicium tibi man-
 ducas, & bibis, quod inter corpus Domi-
 ni, & quemuis alium cibum nullum ponis
 discrimen.

Si uerò ut medicinam capis, sanabere: 9
 si ut salutem, seruabere. ergo prius sume a-
 nimo Christum, quàm palato.

Prius quidem est, ac potius, spiritualiter 10
 sumere, quàm corporaliter.

Sed Christus, qui prius apud patrem in 11
 æternitate merus spiritus fuerat, charitate
 nostri adductus, descendit in terras corpo-
 reus, & corporeum sui monimentum te-
 stamēto nobis legauit: is amor inuitat nos,
 ut & spiritu sumamus, & corpore.

Amor quoq; noster erga Christum ex 12
 t 3 pro

prouocatione illius natus, atq; ideo charitatis illius quadantenus similis, non contentus rebus solis spiritualibus foras dimanat ad sensus, cunctum se undiq; cupit in amatum immergere.

13 Spiritualis sumptio ad hoc corporale cōuiuium inuitat. Corporalis autem refectio auget & accendit spiritalem refectiōem, per gratam tanti beneficii memoriam.

14 Et quemadmodum Dei filius spiritus fuit semper, atq; erit, in tempore autē carne est indutus: ita spiritualis sumptio crebra debet esse, quotidiana, diuturna, & propē perpetua, ut quantum facere possimus, eternitatem spiritualitatis illius imitemur. Corporalis uerò habet sua tempora, atque interualla.

15 Sumitur ergo intra nos Christus corporaliter, ut spiritui coadunatio per hanc
cor

corporum exprimatur. Et quàm sitis tu et
Christus amici, intelligas, qui pariter intra
eiusdem substantiae limites habitetis: iam
non amas illum, qui procul abest à te, non
illum, qui extra te, sed qui in te ipso.

Vide uerò, ut ames, et fidas. nam & sic 16
retinebis, nec aliter: hisce enim xenijs de
lectatur hic hospes, hisce epulis detinetur.

Quàm gratum esse conuenit, quod da- 17
tur ab amicissimo? quod legatur testamen-
to? quod ultimum commendatur? quod
ad memoriam monendam relinquitur, ut
ea crebrò tam dulcis beneuolentiae recor-
detur? si charus, si gratus, si suauis est ami-
cus, chara utiq; sunt, grata & suauia ami-
citiae monimenta, & eo chariora, quo sunt
cōiunctiora ipsi amico, magisq; nos in me-
moriā illius reducūt. quidaūt, quū est ipsius
amici pars uiua & uigēs, nec solū propter

mutuam amicitiam amabilis, sed quia salutifera, expetenda, nullum profectò inueniri aut commendari poterat præstabilius genus inmemorijni, quàm istud, quod est maximè mansurum, & minimè mortale.

- 18 Hic in æui huius decursu sumimus nos mortales Christi corpus, memoriam mortalitatis eius: in illa autem æternitate, sumemus efficaciam & fructum resurrectionis eiusdem. Christus per mortalitatē suam transijt ad immortalitatem, per ærumnas ad beatitudinem, per deiectionem ad regnum omnium seculorum. Ita & nos per piam afflictionum eius recordationem, sumentes hic mysterium corporis illius mortalis, transferemur ad uitam sempiternā: et coniuncti cum diuinitate, atq; uniti, similes ficiemus corporis claritatis illius. Itaque temporaria hæc gradus sunt sempiternorum

norum, imagines, simulacra, quibus & deificationē nostram intelligamus animo, & re consequamur, impleaturq; quod est Christus ipse pollicitus: Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrem, & qui edit me, & ipse uiuet propter me. qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam.

In sumptione sacramenti.

Veneror immensum sacramentum, ago gratias pro munere inæstimabili.

Tu solus potes purgare: purga, ne ego mihi noceam, sumens inutiliter.

Quid iam potest mihi nocere, tali recepto hospite? certus sum habere me corpus Christi: fiducia autem efficit, ut habeam totum Christum.

t s Ad

Ad diuam uirginem Mariam.

O Quæ gaudia, quanta tibi lætitia, uer-
sari cum tali filio? in quem desiderāt
angeli intueri. tu non intuita solum es, sed
baiulasti utero, edidisti mundo, atq; homi-
num saluti, contrectasti, nutriuisti tuorum
uberum fontibus sacratissimis, fruita es
osculis, fruita es amplexibus. tu primam
balbutiem ridens ac læta excepisti, balbu-
tiem eloquentiæ Dei patris summi, sapien-
tissimi, immortalis. subditus fuit tibi, tibi
inseruiuit, tu ius habuisti iniungendi mini-
steria tuorum usuum, cui mundus uniuersus
ministrat. Tu ergo angelis hoc iure po-
tior. huic enim angeli obtemperant, hic ti-
bi. & ut prima fuisti coniunctione ac fa-
miliaritate, ita princeps es fauore ac gra-
tia. O merito igitur foelicißima & beatissi-
ma

ma generis humani, impetra nobis à filio, ut gustum & nos percipiamus aliquem istius foelicitatis, quā tu adeo largiter hauisti, quo nobiscum etiā uersetur Christus, nosq; praesentia sua tueatur semper, et exhilaret.

Altera.

Possumus nos quidem animo Deū concipere, corpore autem concipere & parere: id uerò decus tuum unius, o uirgo. Sed & te corporaliter peperisse euidenter ostēdit, neminē unquā mortaliū tam plenē atq; excellenter genuisse spiritu. Tu ergo ingenti super omnes praestantia & sponsa spiritalis es, & mater: sola uerò mater, quae teētū humanitate paris. O uerē germaneq; heroīna ac semīdea, quae filium habes Deum, hoc apud illū nobis confice, ut qui et animo et corpore est tuus, aliqua certē tuarū uirtutū emulatione sit etiā noster.

Ad

Ad memorias martyrum.

O Quæ uestra certamina, quàm graui-
æ & difficilia: quæ pugnae tam atroces,
ex quibus uos per patientiam, & tole-
rantiam uictores discessistis? per mortem
uenistis ad uitam. fractum & dilaceratum
est uestrum corpus, & concidit: at animus
strennuus uictor, ad originem suam lætus
alacerq; reuolauit. Nunc ueritatem, quam
uita estis ac sanguine testificati, perspici-
tis, exuti tenebris sempiternam intra stis
lucem. Nunc præmio & decore tantæ ui-
ctoriæ perfrui mini. Labori proposuit
Deus omnia: æquissimum uidetur, ut quisq;
assequatur, pro quo magna contentione
laborauit. foelicissima uestra mors, quæ na-
turæ debita, pro Christo est potissimum red-
dita. O fortissimi athletæ, ô milites inui-
ctissimi, utinam nobis à charissimo uobis
Chri-

Christo aliquantulum constantiae & patientiae uestrae, pauxillum promptae uoluntatis impetraretis, ut tum crucem istam uestram magnam atq; excellentem cupe-remus uobiscum portare, tum minutas has quae in hac uitae nostrae quietudine ac securitate quotidie incidunt, auidè complectamur libèter et sine detractatione gestemus, ut quatenus nobis conceditur, laborum atq; ærumnarum Christi temporarium quoddam sumamus experimentum: ut regni illius, quod ipse per crucem suam assecutus est, consortes simus in aeternitate.

Ad memorias diuorum.

BEati, qui soluti hoc carcere teterrimo, læti securiq; reuolastis in patriam, qui nec malis urgemini amplius uitae huius, nec infestamini à Sathana, nec sollicitaminuarijs artibus, ut desciscatis à Christo, quibus

quibus iam licet intrepidè ac securè exclamare, Quis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu? Nos hic iactati tot casibus, fluctuamus inter undas præsentissimi periculi: uos isthic certi securi quæ de beatissima uestra sorte, æuū cum sūma lætitia degitis. orate patrē cœlestē, cui estis iā inseparabiliter coniunctissimi, ut nos istuc quoque uocet, et siue ultrò, siue renitentes ptrahat, ut unū et uobiscū simus et cū illo.

Egressio.

1. Consideratio amicitie sanctorum cum Deo, quæ auget uehementer dignitatem personæ. unde enim eam censeri conuenit, nisi ex propinquitate numinis? quæ maxima, imò sola est in amicitia illorum.
2. Iam & similitudo diuorum cum Christo multis uijs occurrit menti, quod sunt filij

filij Dei, quod imitatores uirtutum illius, quod expleant ipsi ea quæ deerant afflictionibus Christi, ut ait Paulus. Par enim est, ut labores capitis redundent in membra, & postquam afflictum est caput, restat ut in corpus quoq; afflictiones permanent.

Quod lumen Ecclesiæ, diffundenda 3
saluberrima doctrina? quod exemplum uitæ & actionibus imitari uolentibus? quàm multos uerbis atq; oratione, quàm multos exemplo uitæ, quàm multos precibus adduxerunt ad meliorem frugem, & lucrifecerunt Christo, seu ut loquar appositius, lucrifecerunt ipsis Christum.

Quantum erat solatium, hominibus in 4
rebus suis aduersis uel ex sola eorum præsentia & conspectu? quum se innixos illis populi existimarent quasi columnis firmissimis, et habere se quodammodo Christum ante

ante oculos corporis.

5 Nec falsi sunt opinione sua. quoties enim illi precibus suis & ultionem auerterunt iustitiæ diuinæ, & impetrarunt populis suis bona ingentia ab illo, apud quem propter fiduciam & charitatem nihil nõ poterant.

6 Quid dici potest conformius Christo? aut quæ illius expressior imago?

7 Agendæ sunt sanctis gratiæ de tot eorũ beneficijs, tam grandibus, tam assiduis.

8 Amanda tanta bonitas, ueneranda tam excellens atq; ornata mens, mundo uirtutum omnium.

9 Adoranda in illis similitudo Domini et Dei nostri Iesu Christi. Hoc est, ipse in cis Christus adorandus.

10 Recepti autẽ cœlo, & coniuncti Deo, atq; (ut sic loquar) deificati, excesserũt humanum
manum

manum omne fastigium.

Adoramus & in illis Deum, & illos¹¹ absorptos in Deo, magna cum fiducia, quod qui benefici & salutare fuerunt in hac mortalitatis egestate ac miseria, multo erunt largius ac prolixius in illa copia eternorum bonorum: et qui tales se exhibuerunt planè homines, quid nunc erunt semidei? Enimvero non restrinxit benignitatem eorū melior conditio, sed auxit, ut nunc in abundantia & facultate illa bonorum omnium constitui, prodesse tantum possint, quantum uelint.

Quod si mulieris, quæ sanguinis de-¹² fluxu uexabatur, affectio erga uestē Christi adeò fuit grata Domino, ut sanitatem illi adferret, qualē putamus fore nostram erga sanctos Dei? quā gratā ipsi, quā acceptam, quā ad impetranda quæ poscimus

scimus, ualidā atq; efficacem? Neq; enim coniunctior est, nec charior Christo sua uestis, quā suus Apostolus aut martyr.

De Martyribus.

- 43 **Q**uæ diritas tormentorum? quæ car-
nificina insontium corporum, quan-
ta seuitia atq; immanitas et imperantium
tam atrox ministerium, et exequentium?
quantus in martyribus suimetipsorum ne-
glectus, imò aspernatio? ut non aliter cor-
pora sua respicerent, quā lapides aut li-
gna, animo et cogitatione uniuersa in
Christum semper intenti, tanquam oculus
iaculantis in albū, ad collimandū. Quā
uerē testes ueritatis, non eam asseueratio-
ne sola sancientes, aut iureiurando, sed suo-
metipsorum sanguine, ac uita, et asperita-
te cruciatuum intolerabili. Et tamen in
istis tam immodicis ærumnis, quibus nos
uel

TIONES GENERALES. 107

uel in memoriam reuocandis cuncto corpore atq; animo cohorrescimus, quàm moderate ac modicè seu demissè uerius de se sentiebant? reputantes intra se quod Dominus præcipit, Quū hæc omnia feceritis, cogitate, serui inutiles sumus. Et Apostolus illius, Tu qui stas, uide ne cadas, sed time. Itaq; solliciti semper Et anxij exercebant se ad pietatē, Et implorabant fauorem Christi, sine quo incassum laboratur à nobis, et contenditur. Quid ergo fiet nobis, qui uitam in omni mollicie ducimus, in delicijs, in uoluptatibus desides ac securi: qui intolerabile censemus, si quid duriusculum acciderit, aut contra animi sententiam, corpora Et animos gestamus delicatissima, nihil est tam leue à quo non impatientissimè percellamur. Qui tandem freti fiducia Christi nomen audemus ferre?

Et illū appellare patrem? et tribunalis illius expectare censurā? Si non coronatur, nisi qui legitimè certarit, ecquam tandem nos coronam uel petimus, uel speramus? qui nunquam certamus, qui certamen non aliter defugimus, atq; exhorremus, quā rem omnium longè miserrimam. Hi martyres & profuerunt olim testificatione ueritatis constantissima, et prosunt quotidie exemplis, ad cohibendos effrenes animos, & proiectos in uitia, ad excitandos iacentes dormientesq; in omni genere laudis.

Quum ad studium nos
paramus.

44 **N**os & in tenebris densissimis uersamur, & tenebras nobiscum circumferimus: tu Deus es lux nostra, illumina mentem meam, ut ueritatem, quæ tu ipse es, cognoscam, sequar, teneam: fac me sapientiorē,

entiozem, & meliozem, ut in alios quoq;
de isto tuo lumine transfundam, quod mihi
impartiris: quæ uerò me docueris, da eam
mentem, ne in uana ostentatione consumā,
ne ue alios bonos reddam, memetipsum
arrogantem & malum, sed primum ad
meam utilitatem conuertam, deinde proxi
morum, ut lucis ac beneficij tui effectum
in me potissimum sentiam, à me in alios di
manet, quos tu per me institui iusseris.

Quum quid aggredimur.

N Os in obscurissimam caliginem à pec 45
cato deturbati, futurorū improuidi,
quidq; nobis expediat ignari, opus hoc
quidem aggredimur tanquam nobis con
ducibile. O immensitas diuinæ bonitatis,
lucis, sapientiæ, cui sunt uniuersa cognita
& perspicua, quod mihi, hoc est menti
meæ potissimæ parti mei uideris officere,

¶ 3 id

BIO PRECES ET MED. GENER.

id oro atq; obsecro te ammoucas, meq;
inde quàm longissimè uel abducas sequen-
tem, uel etiam repugnantem abstrahas, &
quellas. quæ uerò profutura sint, ad ea me
impelle, me cunctum & inscium trado,
commendoq; tibi scientissimo, & cæcum
uidenti, & optimo ac præpotenti malum
atq; infirmum, ut te tanto modera-
tore, rectore, omnia ritè insti-
tuam ac peragam.

Brugis. 1535.

IOAN. LODOVI
CI VIVIS VALENTI
ni ad Sapientiam in-
troduc[t]io.

VERA sapiētia est, ¹
de rebus incorru-
ptè iudicare, ut ta-
lem unamquamque
existimemus, quas-
lis ipsa est. ne uilia
sectemur, tanquā
preciosa: aut preciosa tanq̃ uilia reijcia-
mus. ne uituperemus laudanda, ne ue lau-
demus uituperanda.

Hinc enim error omnis in hominū men-
tibus, ac uitiū oritur, nihilq; est in humana
uita exitiabilius, q̃ deprauatio illa iudicio-
rum, quū rebus non suum preciū redditur.

11

4

Qno-

- 3 Quocirca perniciosæ sunt uulgi opinionones, quæ stultissimè de rebus iudicant.
- 4 Magnus erroris magister, populus.
- 5 Nec aliud magis laborandū est, quàm ut sapiētiae studiosum à populari sensu abducamus, & uindicemus.
- 6 Primum omnium suspecta illi sint, quæcunq; multitudo magno consensu approbat: nisi ad illorum normam reuocarit, qui singula uirtute metiuntur.
- 7 Assuescat unusquisq; iam tum à puero, ueras habere de rebus opinionones, quæ simul cum ætate adolescent.
- 8 Et ea cupiat, quæ recta sint: fugiat, quæ praua. ut assuesfactio hæc bene agere, uertat ei propè in naturam: ut non possit, nisi coactus & reluctans, ad malè agendū pertrahi.
- 9 Eligenda est optima uitæ ratio, hanc
con-

consuetudo iucundissimam reddet.

Tota reliqua uita ex hac puerili educa- 10
tione pendet.

Ergo in curriculo sapientiæ, primus 12
gradus est, ille ueteribus celebratissimus,
SEIPSVN NOSSE.

DIVISIO RERVN.

Homo ex corpore constat, & animo. 12
Corpus habemus ex terra, & his ele-
mentis quæ cernimus ac tangimus, corpo-
ribus bestiarum simile.

Animum diuinitus datum, angelis & 12
Deo similem, unde censetur homo: & qui
solus meritò esset homo appellandus, ut
maximis uiris placuit.

In corpore sunt forma, sanitas, firmitas, 14
integritas, robur, celeritas, delectatio: &
his contraria, deformitas, morbus, mutila-
tio, imbecillitas, tarditas, dolor, et alia cor-
poris

poris seu commoda, seu incommoda.

15 In animo eruditio, & uirtus: & contraria, ruditas, uitium.

16 Extra hominē sunt diuitiae, potētia, nobilitas, honores, dignitas, gloria, gratia: & contraria his, paupertas, inopia, ignobilitas, uilitas, dedecus, obscuritas, odium.

RERVM NATVRAE, AC PRECIA.

17 **R**egina & princeps rerum omnium praestantissima est VIRTUS: cui reliqua omnia, si suo uelint officio defungi, ancillari oportet.

18 Virtutem uoco, pietatem in Deum & homines, cultum Dei & amorem in homines, uoluntatemq; benefaciendi.

19 Reliqua si quis ad uirtutem hanc referat, non mala uidebuntur.

20 Nec qui primum haec nuncupauere bona, sic de illis senserunt, ut nunc uulgus:
quod

quod ueros illos ac naturales significatus
corrupt, unde et rerum æstimationes mu-
tatae sunt.

Sic enim sunt intelligenda hæc quate- 21
nus censentur bona. Diuitiae sunt non gem-
mae, aut metalla, non magnifica ædificia,
uel supellex instructa: sed non ijs carere,
quæ sunt ad tuendam uitam necessaria.

Gloria, bene audire de uirtute. 22

Honor, ueneratio ob uirtutem. 23

Dignitas, recta hominum opinio de 24
magna uirtute.

Potentia & regnum, habere multos 25
quibus probè ac rectè consulas.

Nobilitas, excellentia actuum esse co- 26
gnitum: uel à bonis prognatum, similem
parentum se præbere.

Generosus est, ad uirtutem à natura o- 27
ptimè compositus.

Sanitas

- 28 Sanitas, talis habitudo corporis, ut ualeat mens.
- 29 Species, lineamenta corporis, quæ animum formosum ostendant.
- 30 Vires & robur, ut exercitijs uirtutis sufficias, ne facile defatigeris.
- 31 Voluptas, delectatio pura, solida et diuturna, qualis capitur ex ijs solis, quæ ad animum pertinent.
- 32 Si quis hæc aliter, ut à populo uidelicet intelliguntur, discutiat ac expendat, reperiет inepta, uana, noxia esse.
- 33 Primum externa omnia uel ad corpus referuntur, uel ad animū: ut diuitiæ ad tuendam uitam, honor ad iudicium uirtutis.
- 34 Corpus ipsum nihil aliud est, quàm tegumentum uel mancipiū animi, cui & natura, & ratio, & Deus ipse iubent subiectum esse, ut brutum sentienti, mortale immor-

immortali ac diuino.

Porro in ipso animo eruditio in hoc pa³⁵
ratur, ut cognitum uitium facilius fugia-
mus, cognitam uirtutem facilius persequa-
mur, teneamusq; alioqui superuacanea est.

Quid aliud est uita, quam peregrinatio ⁶⁸
quædam, tot undiq; casibus obiecta et pe-
tita? cui nulla hora non imminet finis, qui
potest leuissimis de causis accidere.

Quare stultissimum est, cupiditate tam ³⁷
incertæ uitæ foedum aliquid, aut prauum
agere.

Et quemadmodum in uia, sic in uita, ³⁸
quo quis expeditior, et paucioribus sarci-
nis implicitus, hoc leuius et incundius iter
facit.

Tum natura humani corporis ita con- ³⁹
stitutum est, ut paucissimis egeat: ut si quis
animaduertat, haud dubie insanie damnet

eos

eos, qui tam multa tam anxie congerunt,
quum sit tam paucis opus.

40 Diuitiæ namq; & possessiones, & uestimenta in usum tantum parantur: quem nō adiuuāt immensæ opes, sed opprimunt, ut nauem ingentia onera.

41 Nec aurum, si non utare, à cœno differt: nisi quòd magis angit eius custodia. & efficit, ut dum ubi uni studes, ea negligas, quæ maximè sunt homini curanda.

42 Est enim pecunia idolorum seruitus, quum ei reliqua posthabentur, nempe pietas, & sanctum.

43 Vt transeam, quot insidiæ diuitijs tenduntur, quot & quàm uarijs casibus pereunt, in quàm multa uitia detrudunt.

44 Culta uestimenta quid aliud sunt, quàm superbiæ instrumenta?

45 Vtile indumentum excogitauit necessitas,

tds,

tas, preciosum luxus, elegās uanitas: sub-
orta est in uestitu contentio. hæc multa do-
cuit superuacanea, & damnosa, dum ho-
mines etiam ex eo quod infirmitatem no-
stram arguit, honorem captant.

Ita diuitiarum pars maxima, ædificia, 46
supellex numerosa & opulenta, gemmæ,
aurum, argentum, ornamentorum omne
genus, spectantium oculis & comparan-
tur, & exponuntur, non possidentium
usibus.

Iam nobilitas quid est aliud, quàm na- 47
scendi sors et opinio, à populi stultitia in-
ducta: ut quæ sæpenumero latrocinij
queritur.

Vera & solida nobilitas à uirtute na- 48
scitur. Stultum quæ est, gloriari te paren-
tem habuisse bonum, quum sis ipse ma-
lus, & turpitudine tua dedecori sis
pulchri.

pulchritudini generis.

49 Sed certè omnes ex eisdem constamus
elementis, & idem omnium pater Deus.

50 Ignobilitatē cōtemnere, hoc est Deum
nascendi autorem tacite reprehendere.

51 Potentia quid est aliud, quàm speciosa
molestia? in qua si quis sciret, quæ sollici-
tudines, quæ anxietates insint, quantū
malorum mare, nemo est tam ambitiosus,
qui non eam fugeret, ut grauem miseriam.

52 Quantum est odium, si regas malos?
quanto maius, si malus ipse?

53 Honor si ex uirtute non oritur, prauus
est: si ex uirtute, hoc præstat uirtus, ut is
negligatur. aliter uera non erit uirtus, si
quid honoris facit gratia: sequi enim de-
bet honor, non expeti.

54 Dignitates, quis potest sic appellare,
quum indignissimis quoq; hominibus con-
tingant?

tingant? nempe fraude, ambitione, præ-
mijs, pessimis artibus quæsita.

Et gloria, est ne aliud, quàm (ut ille di- 55
xit) Aurium uana inflatio?

Ex qua, ut honore & dignitate, nihil 56
omnino ad eum pertingit, de quo sunt: &
incertæ, uagæ, iniquæ, momentaneæ sunt,
similes parentis suæ multitudinis: quæ
eodem die eundem hominem & commen-
dat atq; euehit summè, & uituperat ac de-
primit extremè.

Quid dicam nasci ex his rebus partim 57
deridendis, partim stultis, partim scelera-
tis, sicut ludo pilæ, profusione patrimonij
in comesationes, scurras, mimas: bello po-
tissimū, hoc est impunito latrocinio, quo
magis uulgi dementiam agnoscas?

Secedat in se unusquisque, ac solus cogi 58
tet: inueniet quàm parū ad se attingat ex
fama.

fama, rumoribus, ueneratione, honore populi, de quibus gloriatur.

59 Quid in somno, quid in solitudine inter summū regē interest, & infimū seruū?

60 Deniq; sic unusquisq; sentiat, nobilitatem, honores, potentiam, dignitates ex prisca hominum persuasione, quam Christus animis suorū ademit, nata & relictā esse: & in Christianos homines inuicta, tanquam lollura, quod hostis diabolus aspersit bonæ segeti Dei.

61 In corpore ipso quid est forma? nempe cuticula bene colorata. si intraria cerni possent, quanta uel in corpore speciosissimo cerneretur fœditas?

62 Lineamenta & corporis decor quid iuuant, si turpis sit animus? & sicut Græcus ille dixit, In hospitio pulchro hospes deformis?

Rob

Robur quorsum pertinet in homine, 63
quum res maximæ & homine dignæ, non
uiribus neruorum gerantur, sed ingenij?

Nec vires quantumcunq; augeantur, 64
maiores erunt quàm tauri uel elephanti.
ratione illos, ingenio, uirtute superamus.

Transeo quòd forma, vires, agilitas, & 65
cæteræ corporis dotes, ut flosculi, celeri-
ter marcescunt, exiguis casibus diffugiunt:
uel una febricula ualidissimum quandoq;
hominem concutit, & summum decorem
tollit.

Vt nihil accidat, certè necesse est illa 66
omnia, cum ætate flaccescere, ac decidere.

Nemo ergo potest externa iure sua di- 67
cere, quæ tam facile ad alios transeunt:
nec corporea, quæ tam citò auolant.

Quidquòd hæc quæ multi admirantur, ma 68
gnorū uitiorū sunt causæ: uelut insolentiæ,

arrogantiae, socordiae, ferocitatis, liuoris,
emulationis, simultatum, rixarum, bello-
rum, caedis, stragis, cladis?

69 Delectatio corporis, ut corpus ipsum,
uile ac pecudina est, qua saepius & uehe-
mentius & diutius pecora quam homines
perfruuntur.

70 Ex hac quum morbi plerique ad corpus
redundant, & ad rem familiarem perma-
gna damna: tum ad animum certa poeni-
tentia, & hebetudo ingenij, quod delicijs
corporis extenuatur, ac frangitur: denique
odium uirtutum omnium.

71 Nec apertè frui licet: nam ut dedecent
generositatē nostrae mentis, ita nemo tam
perditus est, quin eas erubescat apud ar-
bitros capere. pariunt enim ignominiam:
idcirco tenebras & latebras quaerunt.

72 Quid quòd sunt fugacissimae, & mo-
menta

mentaneæ, nec retineri ulla ui possunt, nec unquam ueniunt puræ, cuiuscunq; amaritudinis expertes?

Ergo exclusis uulgi sensibus, maximū 73
malū putato, non paupertatem, aut ignobilitatem, aut carcerem, aut nuditatem, ignominiam, deformitatem corporis, morbos, imbecillitatem: sed uitia, & his proxima, inscitiam, stuporem, dementiam.

Magnum bonum credito horum con- 74
traria, uirtutē, & quæ huic sunt finitima, peritiam, acumen ingenij, sanitatē mentis.

Reliqua uel externa, uel corporis, si ha 75
bes, proderunt tibi ad uirtutem relata: oberunt, ad uitia. Si nō habes, caue ne quæras, uel cum minimo dispendio uirtutis.

Prolixus quæstus est, pietas cum suffi- 76
cientia. Fama, tametsi nihil agendū est ut uidearis, conseruanda tamen est integra,

x 3 quæ

quod interdum ea cura à multis nos turpi-
bus cohibet, sed præcipue in exemplum
cæterorum.

77 Vnde præceptum illud sapientium &
sanctorum uirorū: Nec malum faciendū,
nec eius simile.

78 Quod si hoc assequi non possumus, cō-
scientia debemus esse contenti. & quum
tam deprauati erunt hominum sensus, ut
quæ sunt optima, putent esse scelestissima:
tunc laborandum erit, ut interna & ex-
terna soli Deo approbemus, idq; abunde
nobis sufficiat.

79 Etiam mala, quæ dicuntur corporis,
uel fortunæ, licebit in bonum uertere, si
patienter feras: & tanto sis ad uirtutem
promptior, quo minus tibi in illis succedit,
ac proinde es expeditior.

80 Sæpenumerò ex damnis corporis, uel
externo-

AD SAPIENT. INTRODUC. 27
externorum, magnæ sunt accessiones uir-
tutibus natæ.

DE CORPORE.

ET quoniam in hac nostra peregrina- 81
tione animum gestamus in corpore in-
clusum, maximasq; opes in uasis fictilibus:
non omnino repudiandū nobis est & con-
temnendum corpus.

Sic curandum tamen, ut se non domi- 82
num, non socium esse sentiat, sed manci-
pium. nec sibi pasci, aut uiuere, sed alteri.

Quo curatius est corpus, hoc animus 83
neglectior.

Quo mollius habetur corpus, hoc a- 84
crius menti reluctatur. & ut equus delica-
tè pastus, sessorem excutit.

Grauis sarcina corporis, animum eli- 85
dit: acumen ingenij, sagina corporis, aut
indulgentia retunditur.

x 4

Cibi,

- 86 Cibi, somni, exercitationes, tota corporis curatio, ad sanitatem referenda est, nō ad uoluptatem: ut animo promptè inserviat, nec ferocia cultus insolescat, neu virium inopia decidat.
- 87 Nihil est quod æquè & uigorem mentis debilitet, & robor ac nervos corporis infringat, ut uoluptas. quippe uires omnes & corporis & mentis, opere ac labore uegetantur, ocio & mollitie uoluptatis languescunt.
- 88 Mundicies corporis et uictus citra delicias aut morositatem, ad ualetudinem & ingenium confert.
- 89 Ablues subinde manus & faciem frigida, detergesq; mundo linteolo.
- 90 Repurgabis crebrò eas partes, quæ sordibus & recrementis ad extima corporis meatus præbent.

Hæ

Hæ sunt, caput, aures, oculi, nares, axillæ & pudenda. 91

Pedes mundi & calidi foueantur. 92

Arceatur frigus quā ab alijs partibus, 93
tum uel maxime à ceruice.

Ne statim edas à quiete, nec ante prandium, nisi tenuiter. 94

Ientaculum enim sedando stomacho, 95
aut refocillādo datur corpori, nō satietati.

Ideo tres aut quatuor panis buccæ sufficiunt, sine potione, aut certè exigua, atq; ea tenui. salutare hoc non minus ingenio, quā corpori. 96

In prandio & coena assuesce non uesci, 97
nisi ex uno obsonij genere: eodem simplicissimo, & quantum per facultates licebit saluberrimo, quamuis multa mensæ inferantur: & si tua sit mensa, noli admittere.

98 Varietas ciborum hominì pestilens, pestilentior condimentorum.

99 Munda & pura parsimonia, temperatis & castis animis congruens, conservatrix rei familiaris: & quæ sola efficit, ne multis indigere nobis uideamur, nec suscipiamus pessima facinora quæstus gratia, quo gulæ morẽ geramus, irritatæ uel luxu, uel lauticijs, uel delicatis nimium et exquisitis cibis.

100 Tum præstat, ut quæ adsunt non modò nobis sufficiant, sed ex eis liceat egentibus impartiri.

101 Ostendit hoc Dominus exemplo sui, qui post exaturatam multitudinem, reliquias perire panũ & pisciũ nõ est passus.

102 Natura necessaria docuit, quæ sunt pauca, & parabilia. Stulticia superflua excogitauit, quæ sunt infinita & difficilia.

Natu-

Naturæ si des necessaria, delectatur, et 103
 roboratur, tanquam proprijs: sin super-
 flua, debilitatur, & affligitur, tanquam
 alienis.

Stulticiam necessaria non explent: su- 104
 perflua quum obruant, non satiant.

Potus erit, uel naturalis ille uniuersis 105
 animantibus in commune à Deo paratus,
 pura & liquida aqua, uel tenuissima cerui-
 sia, uel uinum bene dilutum.

Nihil est quod iuuenum corporibus 106
 magis officiat, quàm calidus cibus, aut po-
 tus. incendit enim & exurit eorum uisce-
 ra, agitq; in libidinem & temeritatē præ-
 cipites.

A ccena ne bibe: aut si id admonet si- 107
 tis, sume humidum aliquid & frigidiuscu-
 lum, aut perpusillum tenuis potiuncula.

Iner cam potionē & quietem, interpo 108
 ne

ne quum minimum horæ dimidium.

109 Leuaturus animum, fac cogites, quàm exiguum tempus datum sit uitæ hominū: ex illo non oportere multum descindi ad lusus, ad comestationes, ad puerilitates, ad ineptias.

110 Breue spaciū esse uitæ nostræ, etiam si totum bonæ menti impenderetur.

111 Non esse nos à Deo creatos ad lulum, aut nugas: sed ad seria, ad moderationem, modestiā, temperantiā, religionem, omne genus uirtutis & laudis.

112 Morbos corporis, morbis animi ne curaueris.

113 Exercitationes corporis non erunt immodicæ, cæterum aptandæ rationi ualitudinis. in quo sequenda erunt medicinæ cōsultorum consilia.

114 Sic tamen, ne quid habeant turpe, immoder-

modestum, obscœnum, flagitiosum. etiam
in remissionibus, & refectiõibus animi,
adsit aliqua memoria uirtutis.

Absit arrogantia, contentio, rixa, inui- 113
dia, cupiditas: qui enim conuenit cruciare
animum, dum delectare studes? non aliter
quàm si fel infundas in id mel, quod cupis
esse quàm dulcissimum.

Somnus sumendus est tanquam medi- 116
cina quædam, curando corpori: tantum-
modo quantus sufficit. immodicus enim
reddit corpora redundantia noxijs humo-
ribus, segnia, pigra, lenta, & celeritatem
mentis tardat.

Nec est existimandũ uitæ id tẽpus, quod 117
somno impenditur. uita enim uigilia est.

DE ANIMO.

IN animo duæ sunt partes: illa quæ intel 118
ligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, in-
genio

genio utitur ac ualet. hæc pars superior appellatur, & proprio nomine, Mens: qua homines sumus, qua Deo similes, qua cæteris animantibus præstamus.

119 Est altera ex coniunctione corporis bruta, fera, atrox, bestia quàm hominis similior: in qua sunt motus illi, qui siue affectus, siue perturbationes nominantur, Græcè *πάθος*, arrogantia, inuidentia, maleuolentia, ira, metus, moeror, cupiditas, stulta gaudia. pars inferior nominatur etiã Animus: qua nihil à beluis differimus, & quàm longissimè discedimus à Deo, extra morbum et perturbationē omnem posito.

120 Hic est naturæ ordo, ut sapientia regat omnia, pareant homini cætera quæ uidemus. in homine uerò corpus animo, animus menti, mens Deo. Si quid hunc ordinem egreditur, peccat.

Ergo

Ergo peccatum est, in homine perturbationes illas tumultuari, seuire, ac trahere ad se ius & ditionem totius hominis, spreta & contempta mente: mentem etiā relicta Dei lege, animo et corpori seruire. 121

DE ERVDITIONE.

I Deirco menti indita est uis intelligendi, ut singula expendat, sciatq; quid factu bonum sit, quid secus: & uis uolendi summa, ut imperio huius nihil sit in animo quod non pareat, si illa contendat, nec de iure decedat suo. 122

Ingenium multis artibus, & humanis & diuinis excolitur & acuitur: instruiturq; magna & admirabili rerum notitia, quo exactius singulorum naturas & precia cognoscat: possitq; uoluntatem docere, quid sequendum bonum, quid uitandum malum. 123

Igitur

124 Igitur fugiendæ artes illæ, quæ cū uirtute pugnant. quales sunt diuinatrices omnes, quæ à Græcis *μαρτυρία* dicuntur: ut chiromantia, pyromantia, necromantia, hydromantia, etiam astrologia, in quibus est plurimum exitiabilis uanitatis, excogitatae ab impostore nostro diabolo.

125 Tractantq; & profitentur id, quod sibi uni Deus reseruauit, futurarum et abstrusarum rerum peritiam.

126 Nec inquirendum in Dei maiestatem, & arcana à cognitione nostra procul remota, à quibus Deus hominem arcuit.

127 Qui scrutatur maiestatem, opprimitur à gloria.

128 Et Paulus iubet nos non plus sapere, quàm oporteat: sed sapere ad moderationem. Hebræus quoq; concionator inquit: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne
scru-

scrutatus fueris : sed quæ præcepit tibi
Deus, illa cogita semper, & in pluribus o-
peribus eius ne fueris curiosus.

Et arcana illa, quæ uidit, negat licere 129
homini eloqui.

Vitanda ars omnis à dæmone tradita, 130
cum quibus uelut Dei hostibus nullum de-
bet nobis esse commercium.

Nec expedit uel philosophorum, uel 131
hæreticorū opiniones, pietati nostræ con-
trarias cognoscere : ne quem scrupulum
subtilis artifex diabolus in animos nostros
inijciat, qui nos nimium torqueat, etiam
adducat in exitium.

Non attingendi autores spurci, ne quid 132
sordium animo ex contagio adhæreat.

Corrumpunt bonos mores collucutio- 133
nes malæ.

Reliqua eruditio munda est, & frugi 134
y fera.

fera, referatur modò ad suum scopum, uirtutem, hoc est rectè agere.

135 Est diuina eruditio à Deo tradita, in qua sunt thesauri omnes scientiæ & sapientiæ reconditi. hæc est uera mentium lux. reliqua omnis ad hanc collata, densissimæ sunt tenebræ, & ut res hominum ludicra & puerilis.

136 Legitur tamen uel in hoc, quo tanquam ex comparatione fulgentior appareat nostra lux.

137 Tum ut testimonijs hominum aduersus eos utamur, qui diuinis parū acquiescunt, ut uitiosi oculi auersantes solis splendorem.

138 Ad nos quoq; commonefaciendos, quū in multis gentiliū tanta præstantia fuerit uirtutis, quantam esse conuenit in homine Christiano, discipulo magistri Dei,
cui

AD SAPIENT. INTRODV. 339

cui ex luce pietatis, quam profitetur, magna est imposita necessitas bene uiuendi.

Suppeditant quoq; facundiã & usum, 139
ac prudentiam uitæ communis, quibus non-
nihil interdum indigemus.

Tribus uelut instrumentis fabricamur 140
eruditionem, ingenio, memoria, cura.

Ingenium exercitatione acuitur. 141

Memoria, excolendo augetur. 142

Vtrunq; enervant deliciae, bona ualetu- 143
do confirmat, otia & diuturnæ remissio-
nes profligant, exercitamenta ad manum
& in promptu ponunt.

Siue legis ipse quid, siue audis, attentus 144
id fac (nec uagetur mens tua: sed coge illã
ibi esse, & agere quod adest, non alia.

Si incipit digredi, paruo murmure eam 145
reuoca. cogitationes omnes ab studijs alie-
nas, in aliud tempus differ.

γ

2

Scito

146 Scito te operam & tempus perdere, si
quæ legis, uel audis, non attendas.

147 Quæ ignoras, ne pudeat quærere. Ne
erubescere à quouis doceri, quod maximi ut
ri non erubuerunt. erubescere potius igno-
rare, aut nolle discere.

148 Quæ ignota tibi sunt, ne iactes te scire:
sciscitare potius ab ijs, quos scire credis.

149 Si uideri uis doctus, da operam ut sis:
nulla est compendiosior uia. quemadmodum
non alia ratione facilius consequeris ut
existimeris bonus, quam si sis talis.

150 Denique quicquid uideri cupis, fac ut
sis. aliter frustra cupis.

151 Falsa tempus infirmat, uera corro-
borat.

152 Nulla simulatio diuturna.

153 Magistrum semper sequere, noli præ-
currere. & illi crede: ne repugna.

Ama

Ama illum, & parentis loco habe: pu- 154
taq; uerissima & certissima esse, quaecun-
que dicit.

Attende, ut quod semel errasti, emenda 155
tus iterum aut tertio ne idem pecces. labo-
ra, ut proficiat emendatio.

Illorum decet te præcipue meminisse, 156
in quibus falsus es, ne te rursum decipiant.

Cuiusuis hominis est errare: nullius, 157
nisi insipientis, perseverare in errore.

Scito nullum esse sensum, per quē prom 158
ptius docemur, quā auditum.

Et nihil facilius, quā audire multa, 159
& nihil utilius.

Nec malis leuia, aut inepta, aut ridi- 160
cula audire: quā seria, graua, prudētia.

Pari labore utraq; discuntur, quum sit 161
adeò commodum dispar.

Ne labores quā multa respondeas, 162

2 3 sed

sed quàm aptè, & in tempore.

163 Prandio tuo & cœnæ illos adhibe, qui te possint instituere, quiq; suavi ac docta colloctione pariter & exhilarant te, & peritiorum reddant.

164 Scurras, parasitos, imperitè loquaces, aut spurcè, moriones, nugatores, bibaces, & id genus hominum aptum ad risum mouendum uel uerbis uel factis, nec honore mensæ tuæ digneris: nec illi te dum reficeris, oblectent: potius iucunda aliqua, & ingeniosa confabulatio.

165 Non os modò à turpibus cohibe, sed etiam aures, tanquam fenestras animi. memor dicti ueteris, quod citat Apostolus: Corrumpunt mores probos confabulationes malæ.

166 Siue ad mensam, siue alio quouis loco diligenter quid quisq; dicat ausculta.

Ex

Ex sapientibus discas, quo fias melior. 167

Ex stultis, quo fias cautior. 168

Quæ sapientes probarint, sequêris. 169

Quæ stulti laudarint, uitabis. 170

Si quid uideris à cordatis recipi, tan- 171
quam uel argutè, uel grauter, uel sapien-
ter, uel doctè, uel ingeniosè, uel urbanè di-
ctū, retinebis, ut et ipse in occasione utaris.

Habebis librum chartaceum, in quo an 172
notabis si quid legeris, uel audieris dictum
festiuè, aut elegantè, aut prudenter: uel
uocabulum aliquod exquisitum, rarum,
utile sermone quotidiano, ut quum usus po-
scat, habeas paratum.

Annitere, ne sola uerba intelligas, sed 173
præcipuè sensa.

Quæ legeris, uel audieris, fac alijs nar- 174
res, tum tuis condiscipulis Latine, tū alijs
lingua tibi uernacula: & conare, ne minus

y 4 ipse

ipse uel lepidè, uel uenustè referas, quàm audieris, aut legeris : sic & ingeniū exercebis, & linguam.

175 Est etiam tractandus & agitandus sēpenūero stylus, optimus dicendi magister.

176 Scribe, transcribe, rescribe crebrò, atq; annota : compone alternis diebus, aut ad summū tertio quoq; epistolam ad aliquem qui tibi respondeat : & tuam ostende institutori emendandam. mendarum, quas sustulerit, fac recordere, ne rursus ad easdem impingas.

177 Post cibum, uelut à prandio & coena, cesset studium : sumpto prandio sede, confabulare, audi aliquid suaue : aut sic lusita, ne nimium corpus exagites & concutias.

178 Post coenam, quam uolo esse modicam, deambulato cum iucundo aliquo & docto confabulatore : qui te sermone oblectet,
cuius

AD SAPIENT. INTRODUC. 145
cuius uerba & sententias imitari cum de-
core possis.

Inter coenam & quietem, uita omnino 179
potum: nihil perniciosius simul corpori,
memoriae, ingenio. quum urgebit te sitis,
si biberis, pone inter potum & lectum in-
teruallum, quum minimum semihoræ.

Memoriam quiescere non fines. 180

Nihil est quod æquè labore gaudeat, 181
& augeatur.

Commenda ei quotidie aliquid. 182

Quo plura commendabis, hoc custo- 183
diet omnia fidelius: quo pauciora, hoc
infidelius.

Quum aliquid ei credideris, sine eam 184
quiescere. & aliquanto post ab ea uelut
depositum reposce.

Si quid uis ediscere, id de nocte quater 185
aut quinquies attentissimus legito: hinc

7 5 ito

ito cubitum. de mane exigitò à memoria
rationem eius, quod pridie credideris.

186 Cauendum à crapula, à cruditate, à fri-
gore, potissimum cervicis.

187 Vinum memoriæ mors.

188 Optimum esset singulis noctibus paulo
antequàm cubitum concederes, in sella te
sine arbitris sedentem, quæcunq; die illo ui-
disse, legisse, audisse, egisse, in memo-
riam reuocare.

189 Si quid fecisses honestè, moderatè, pru-
denter, cordatè, cum decore et laude, gau-
deres: sciresq; id esse Dei munus, & simi-
lia pergeres facere.

190 Si quid turpiter, immodestè, flagitiosè,
pueriliter, ineptè, vituperio dignum, scires
ex tua malitia profectum: doleres, & ui-
tares in posterum.

191 Si quid uel audisses, uel legisses elegans,
doctum,

doctum, graue, sanctum, retineres.

Si quid uidisses probatū, imitarere: si 192
quid improbatum, fugeres.

Nulla tibi abeat dies, in qua uel non le- 193
geris, uel audieris, uel scripseris aliquid,
quod seu eruditionem, seu iudicium, seu
uirtutem augeat.

Cubitum iturus lege, uel audi aliquid 194
dignum, quod memoriae mandetur, & de
quo salubre ac iucundum sit per quietem
somniaire: ut etiam nocturnis uisis discas,
& fias melior.

Studio sapientiae nullus in uita termi- 195
nus statuendus est, cū uita est finiendum.
semper illa tria sunt homini, quādiu uiuit,
meditanda: quomodo bene sapiat, quomo-
do bene dicat, quomodo bene agat.

Ab studijs arrogātia omnis arcēda est. 196
nā ea quae uel doctissimus mortalium nouit,

non

non sunt minutissimum eorum quæ ignorat. exiguum quiddam & obscurum & incertum est, quicquid homines sciunt, mentesq; nostræ in hoc corporeo carcere deuinctæ magna ignoratione, & altissimis tenebris premuntur. aciemq; adeò retusam habemus, ut nec summas penetremus rerum facies.

197 Tum profectui studiorum plurimum nocet arrogatia. multi enim potuissent ad sapientiam peruenire, ni iam putassent se peruenisse.

198 Vitanda etiam contentio, æmulatio, obrectatio, inanis gloriæ cupido: quum in hoc sequamur studia, ut illa fugiamus.

199 Nihil excogitari potest iucundius cognitione multarum rerum, nihil intelligentia uirtutis fructuosius.

200 Studia res lætas condiūt, tristes leniūt,
teme-

temerarios impetus iuuentæ cohibent, senectutis molestam tarditatem leuant: domi, foris, in publico, in priuato, in solitudine, in frequentia, in ocio, in negotio comitantur, adsunt, imò præsunt, opitulantur, iuuant.

Eruditio pastus ingenij uerissimus, ut 201
indignum sit, pasci corpus esuriente animo: ex qua uoluptates, & oblectamenta,
& solida & perpetua: quæ alia ex alijs
nascentia, & se renouantia, nunquam nos
deserunt, nec lassant.

DE VIRTUTE.

Prestantissima illa rerum uniuersarum 202
uirtus, neq; dono ab hominibus datur,
neq; accipitur: diuinitus contingit.

Idcirco à Deo suppliciter ac piè petenda est. 203

De

204 **S**ummum in literis omnibus atq; crudi-
tione est ea Philosophia, quæ ingenti-
tibus animi morbis remedium adfert.

205 Magna cura adhibetur curando cor-
pori : maior adhibenda est animo , quo
huius morbi & occultiores, & grauiore,
& periculosiores sunt.

206 Hi non iniuria tempestates, cruciatus,
tormenta, flagra, faces, furie animi huma-
ni nuncupantur. maximam hi adferunt
calamitatem, & indicibiles dolores, si re-
gnent, si agitentur : incredendâ tranquilli-
tatem, & beatitudinem, si sedentur, &
cohibeantur.

207 Huc tendunt, quæcunq; à maximis in-
genijs de uita moribusq; acutissimè sunt
excogitata, atq; perscripta.

208 Hoc est ingens præmium literati labo-
ris,

ris, cuius uerissimus fructus est, ut non in admirationem, aut ostentationem uanam sit nobis magna illa rerum supellex collecta: sed ut transeat in usum uitæ, & primum omnium proffit possidenti: nec in eius mente sit tanquam in pixidicula, unde petitur res alios iuuatura, ipsi uasculo inutilis.

Nec aliud conatur pietas Christiana, 209
quàm ut serenitas humanos animos exhilaret: & tranquillitate animorum, compositisq; affectionibus simus Deo & angelis quàm simillimi.

Remedia his morbis, uel ex rebus ac 210
nobisipsis, uel ex Deo, uel ex CHRISTI lege ac uita petuntur.

Natura rerum est, ut incerta & fluxa, 211
& momentanea, & uicissitudinaria, & uilia sint omnia, præter animum: qui est
unus.

unusquisq; aut certè potissima eius pars.
reliqua ab alijs ad alios transferuntur, ne
quis extra animum quicquam possit suum
dicere.

212 Quæ habet, non donata esse putet, sed
accommodata.

213 Quocirca ingentis dementiæ est, graue
aliquod crimen, et magna luendum poena,
ob res minutas suscipere.

214 Nec se quisquam efferat, quod aliquid
de externis aut corporeis contigerit: quoniam
id omne breue futurum sit, ac incertum.
nec proprium, sed alienum: quod ut con-
cessum est, sic etiam reposcetur, ad summum
in morte, sæpe in uita ipsa.

215 Nec dolendum, si quod accommodatum
ac uelut depositum est, repetatur: quin
potius agenda gratiæ, quod tantisper uti
licuit.

Et.

Intoleranda ingratitudinis est, si sis ali 216
quando affectus beneficio, iniuriam te cre-
das accipere, quod id non sit perpetuum.
nec quid habueris spectes, aut quamdiu:
sed quid, aut quamdiu non habueris.

Nec letandum, quod fortuita tibi ac- 217
cesserunt, aut amicis, adempta sunt inimi-
cis: quum in omnibus tanta si celeritas, &
ambiguitas, ut plerunq; inani leticiæ pro-
ximus sit acerbus fletus.

Nec despondendus animus, aut cōtra- 218
hendus reflante fortuna: quippe aduersis
matutinis, interdum succedunt prospera
uespertina.

Iam quæ conditio corporum, quæ ra- 219
tio uitæ fictis ex tam uili initio, tam fragi-
li, quum sit anceps uita, septa tot undique
periculis: & ut sit aliquantisper certa,
utique non est diu duratura. quid habe-
mus,

mus, quur in tãta infirmitate ferociamus?

220 Quumq; nihil sit aliud hæc uita, quàm peregrinatio, qua in alteram sempiternam tendimus, paucissimisq; rebus ad hoc iter conficiendum egeamus:

221 Quid est quam ob rem his quæ huc atque illuc uolui & iactari cernimus, sollicitemur, aut omnino moueamur?

222 Cupiditati quare seruiendum est, quum sint futura incertissima, et præsentia paucis contenta?

223 Liber ille, qui cupit solum, quæ sunt in ipsius manu: seruus, qui contrà.

224 Iam fortunæ muneribus expleri, quid aliud est, quàm peditem multis sarcinis impediri, ac obrui?

225 Nemo est tam stupidè amens, qui nō se illi ciuitati, ad quam tendit, & ubi morari destinat, potius quàm itineri adornet, componatq;.

Vita

Vita hæc nostra, quum sit natura sua fu- 226
 gax, & arcta: maxima eius pars, ac ferè
 tota perturbationibus perit. neq; enim ui-
 uimus, quamdiu affectibus concutimur, et
 in primis mortis metu.

Quæ quum ex infinitis causis immi- 227
 neat, & appropinquet, expauenda nō est
 ex una & altera: quum necessario per-
 uentura, fugienda non est per scelus, aut
 mœrendum quòd accedat.

Quum sit uita innumeris tædijs ac mi- 228
 ferijs referta, cur est tam arctè retinenda?
 quum ad alteram æternam proficiscamur,
 ita nos comparemus, ut rectà ad illam euo-
 lemus, plenissimam bonorum omnium.

Ergo premimur sæpius nostris errori- 229
 bus, quàm rebus ipsis: quum magna mala
 aut bona censemus, quæ non sunt.

Natura & conditio, & uera rerū pre 230.

2 2 cia

cia illa sunt, quæ initio posui. quo apparet,
nihil præter uirtutem pulchrum aut ma-
gnum esse, aut etiam nostrum.

231 Nos uerò in consilium mentis amorem
corporis, & cupidinem rerum uitæ huius
accersimus, quæ à multis uocari solent A-
mor nostri.

232 Hic animos uiriles eneruat, ut nulla res
tam minuta sit, quæ in eos non penetret:
nec ulla tam exilis aut tenuis, quin eos
concutiat.

233 Hinc tenebræ oboriuntur oculo men-
tis. & ubi regnum affectus occupauere,
iam illis tanquam dominis blandimur, in-
dulgemus, parèmus.

234 Ita aliena mordicus tanquam nostra
apprehendimus: & si detrahantur, lamen-
tamur & afflictamur nosipsos.

235 Et nostra tanquã aliena negligimus, &
auer-

aduersamur profutura, ceu imprimis noxia:
 Et nocitura amplectimur pro utilibus.

Aliena mala nobis uidentur leuissima, 236
 nostra illis non maiora intollerabilia: Et
 semper queruli nec aliena desideria feri-
 mus, nec nostra.

Nec iam nobis placemus ipsi, nec hic 237
 mundus cum sua lege nobis satisfacit. im-
 mutatas uellemus rerum naturas: tanta
 est ex delicijs impatientia.

Quae cruces possunt cum his compa- 238
 rari? nec sunt alia apud uitae functos tor-
 menta.

Nec demones alijs supplicijs sunt mi- 239
 ferrimi, quam superbia, inuidia, odio, ira.

Cernere est uultus eorum, qui his affe- 240
 ctibus tenentur, quam uarij sunt, quam
 anxij, anhelj, truces, horridi: ad eundem
 modum Et animi sunt affecti.

241 Ira perturbationum omnium atrocissima, maximè hominem dedecet.

242 Naturam hominis in truculentam mutat feram.

243 Et quum quævis perturbatio mentis aciem & iudicium omne obscuret, tum ira tenebras densissimas offundit, ut nec uerū, nec utile, nec decorum possit cernere.

244 Arrodit cor, & valetudinem affligit.

245 Id cogit facere, quod illico pœnitentia consequatur.

246 Iam in facie quàm turpis mutatio? quæ tempestas? oculorum ardor? dentium stridor? despumatio? & totius oris pallor? fœda in lingua titubatio, & clamor?

247 Vt ille qui iratum se ad speculum uidit, non sine causa dicatur se non agnouisse.

248 Ob hanc toruitatem uultus, atrocitatem dictorum, crudelitatem factorū, adi-
mitur

AD SAPIENT. INTRODV C. 359

mitur uiro omnis autoritas, omnis beneuolentia, diffugiunt amici, recedunt obuij, solitudo undiq; omnes oderunt, omnes detestantur.

Quo fit, ut maximi uiri nihil uel cauerint magis, uel texerint, quàm iram, & irati opera: adeò ut naturæ etiam suæ repugnarint, ac uim attulerint. 249

Quid enim ridiculum magis, quàm tantulum, tam imbecillum animalculum, sic ferocire, ac furere? 250

Et tantas tragœdias, tam atroces, de uilissimis rebus excitare, ut de corporeis, de fortuitis: etiam, si dijs placet, de uno uerbulo? 251

Iram facile domabis, si illud animo perceptum & fixum tenueris: 252

Iniuriam non fieri, nisi lædatur animus: 253

2 4 Cui

cui à nemine noceri potest, nisi à possidente, introducto in eum uitio.

- 254 Hæc ad hominem, ex homine. nunc altius, nempe ex Deo. etiam si & illa quoq; ex Deo: sed hæc aliquanto expressius, ac propius.

DE RELIGIONE.

- 255 **N**ihil potuit hominum generi dari maius, aut præstabilius, quàm religio: quæ est cognitio & amor Principis & parentis uniuersitatis mundi huius.
- 256 In nullos homines æquè est beneficus Deus, ac in illos, quos docet qui sit uerus sui cultus.
- 257 Idcirco Psalmista inter maxima Dei in populum Israëliticum munera, illud ponit: Qui annunciat uerbum suum Iacob, iusticias & iudicia sua Israëli.
- 258 **X.** Non fecit taliter omni nationi, & iudicia

cia sua non manifestauit eis.

Per religionem Deus cognoscitur: co- 259
gnitus fieri nequit aliter, quin ametur.

Vnus Deus est princeps, & autor, & 260
Dominus uniuersorum, qui potest, qui scit
omnia.

Mundus hic, est uelut domus quædam 261
eius, uel potius templum: ipse ex nihilo in
hanc faciem atq; ornatum protulit. unde
nomen accepit apud Græcos, ornati.

Idem regit atq; administrat, non mino- 262
re conseruationis miraculo, quàm creatio
nis.

Et quemadmodum in domo prudentis- 263
simi patrisfamiliâs nihil iniussus eius agi-
tur: sic in omni mundo nihil iniussu Dei
geritur, omnia potentis & scientis.

Illi angelos, demones, homines, animan- 264
tia, stirpes, lapides, coelos et elementa, cur

z s Aa

Et deniq; curæ esse, ac parère.

- 265 Nihil fieri, nihil moueri, nihil contingere, ac ne stipulam quidem attolli ullam, aut floccum uolitare, extra illius præscripta & iussa.
- 266 Hanc esse uniuersi legem, non aliū esse in rebus casum, non fortunam, aut sortem.
- 267 Omnia ab eo fieri cum summa æquitate, et sapiētia, tametsi uis nobis ignoratis.
- 268 Quæcunq; cuius contingunt, ad eius referri commoda, si sit bonus: non ad ista pecuniolæ aut mundi huius momentanei, sed illius æternæ salutis.
- 269 Ergo quæcunq; in hoc mundo accidunt, tanquam ab autore Deo profecta, æquis animis accipienda atq; approbanda sunt. ne affectu nostro, & tanquam iudicio consilium damnare uideamur, & improbare uoluntatem iustissimi illius & sapientissimi

pientissimi rectoris omnium Dei, quia non
assequimur.

Ei nos obsequi ac subditos præbere, 270
laudare atq; approbare cuncta quæ facit,
fas piūq; est.

Nos pueri, & meliorum rerum inscij, 271
quæ damnosissima sunt deflemus non da-
ri, tanquam utilissima: quæ utilissima, hor-
remus tanquam aduersissima.

Vt nihil sit nobis sæpenumero pestilen 272
tius, quàm fieri uotorum nostrorum com-
potes.

Quūq; in tantis tenebris ignorationis 273
uersemur, sic Deo uisum est, ut nobis sola
sit præstanda culpa, cætera omnia illius
curæ remittantur.

Nobis uelimus nolimus exequendū est, 274
quod de nobis statuit ac iubet rector huius
tanti operis: quorsum igitur spectat malle
cum

cum lachrymis detrectantes & reluctantes trahi, quàm hilariter & ultrò duci?

275 Certè amicus omnis Dei, legibus & uoluntati amici obtemperabit.

276 Hæc potissimè ratio est Dei amandi, sicut CHRISTVS inquit: Vos amici mei eritis, si feceritis quæ ego præcipio uobis.

277 Pacificator humani generis cum Deo, et autor salutis nostræ est IESVS CHRISTVS, homo Deus, Dei omnipotentis filius unigenitus, quem ad hoc ipsum pater misit, quum ei uisum est misereri generis humani, quod maximo suo malo inimicum se fecerat Deo.

278 Nullum excogitari potest malum pestilentius, aut exitiabilius, quàm per peccatum à Deo separari, perenni bonorum omnium fonte, ad perniciosissimam conuerti miseriam, & à dulcissima uita in acerbissimam

bissimam mortem.

In hoc inter cætera CHRISTVS uenit, ut rectissimam uiam nos edoceret, qua insisteremus proficiscentes ad Deum, nec ab ea uel pilum deflecteremus. 279

Hanc ipse et uerbis indicauit, ac patefecit, et exemplo uitæ suæ munuit expeditissimam atq; certissimam. 280

Humana omnis sapientia, si cū religione Christiana conferatur, coenum est, et mera stultitia. 281

Quicquid graue, prudens, sapiens, purum, sanctum, religiosum: quicquid cum admiratione, exclamatione, plausu apud gentiles sapientes legitur: quicquid ex illis commendatur, ediscitur, in coelum tollitur: id totum purius, rectius, apertius, expeditius inuenitur in pietate nostra. 282

Hanc nosse, perfecta est sapientia: iuxta hanc 283

hanc uiuere, perfecta uirtus. sed nemo uere nouit, qui non sic uiuat.

284 Vita CHRISTI testatur humanam eius probitatem: miracula, omnipotentiam diuinitatis: lex, coelestem sapientiam.

285 Vt ex probitate accedat exemplum ad imitandum, ex autoritate uis ad obediendum, ex sapientia fides ad credendum.

286 Probitas amorem eliciat, maiestas cultum, sapientia fidem.

287 Si quis quæ CHRISTVS præcipit expendat, comperiet omnia ad nostras utilitates referri, ut nemo nisi maximo suo bono sentiat se credere.

288 Vt nihil est homini gratius, quam fide sibi, ita nec Deo. nec quisquam bene de illo cogitat, cui timide seipsum tredit.

289 Fundamentum salutis est, credere Deum esse patrem, & huius filium unicū IESVM Christum

CHRISTVM legislatoř nostrum: & ex utroq; spirari sanctum illum afflatum, sine quo nihil agimus, nihil cogitamus excelsum, aut profuturum nobis.

Verus Dei cultus est, animum morbis 290
& prauis affectibus perpurgare. & in illius quàm proxime possumus transformari simulachrum, ut puri & sancti simus, sicut & ipse est, neminem oderimus, omnibus prodesse studeamus.

Quo magis te à corporalib. ad incorpo 291
rea transtuleris, hoc uitam diuiniorē uiues.

Ita fiet, ut Deus cognatam & similem 292
sibi naturam agnoscat, eaq; delectetur: ac uelut in uero & germano templo habitet, multo sibi acceptiore, quàm ista sunt lapidum & metallorum.

Templum Dei sanctum est, inquit Pau 293
lus, quod estis uos.

Tantum

294 Tantus hospes conseruandus est: nec
tetro peccatorum foetore expellendus.

295 Corporalia opera fatua sunt ante Deū,
nisi conditura ex animo addatur.

296 In occultissimis recessibus, & procul ab
omnium oculis, atq; adeò in corde ipso,
atq; in animo tuo scito te habere Deum ar-
bitrum, testem, iudicem omniū, etiam co-
gitationū tuarū: ut illius præsentiā reue-
ritus, nihil non modò facias, sed nec in ani-
mum admittas nefarium, aut turpe.

297 Charitas erga Deum hæc esse debet, ut
illum cæteris rebus uniuersis anteponas,
honoremq; & gloriam illius chariorem
habeas, cunctis uitæ huius honoribus &
commodis.

298 Et quemadmodum amicus, quum ami-
ci memoria occurrit, beneuola quidam af-
ficitur & pia letitia: sic curare te decet,
ut di-

ut diuina omnia amicissima tibi sint, &
proinde gratissima, uerserisq; in illis mul-
to libentissime.

Quoties nominari audis Deum, maius 299
quiddam & admirabilius occurrat, quàm
quod possit humana mens capere.

Quæ de illo & diuis dicuntur, audi, nō 300
quo modo humana, sed cum magna animi
admiratione.

De Deo ne quid temere censeas, aut de 301
illius factis pronuncies aliter, quàm uene-
rabundus & timide.

Impium, in res sacras iocari, aut dicta 302
sanctarum scripturarum ad lusus, ineptias,
aniles fabulas, scommata conuertere: ceu
quis medicina ad salutem parata cœnum
aspergat. ad obscœnitatem autem trahere,
id uerò nefarium & intollerabile.

Omnia decet illic esse admiranda: & 303

aa

cum

cum ingenti dignatione in animos recipienda.

304 Sacris intersis attentè ac piè, non ignarus, quæcunq; ibi seu uides, seu audis, esse purissima & sacro sancta, spectareq; ad immensam illam Dei maiestatem: quam adorare facile est, comprehendere impossibile.

305 Ita ut in diuina illa sapientia altiora semper existimes latere, quàm quò possit uis ulla humani ingenij pertingere.

306 Dicta sapientum hominum etiam non intellecta ueneramur, quanto id æquius est diuinis deferri?

307 Quoties nominari audis IESVM CHRISTVM, toties ueniat tibi in mentem charitas illius in nos inæstimabilis, & recordatio illius sit tibi dulcedinis & uenerationis plena.

Quum

Quū titulum aliquem, aut epitheton 308
 CHRISTI audis, extolle te in eius con-
 templationem: & ora, ut talem se præ-
 beat erga te. uelut cum clementem, mitem,
 placidum: ut talem illū experiare. quum
 omnipotentem, ut id ostendat in te, ex pes-
 simo reddens optimum, ex hoste filium, ex
 nihilo aliquid: quum terribilem, ut eos à
 quibus terrere, terreat.

Quum Dominū uocas, fac illi seruias: 309
 quum patrem, fac ames, & te dignum præ-
 stes tanto patre filium.

Nulla res est in toto uniuerso, cuius si 310
 uel originem, uel naturam, uiresq; intuea-
 ris, non suppeditet, quo autorem omnium
 Deum admireris, & adores.

Nihil exordire, nō inuocato prius nu- 311
 mine. Deus enim, in cuius manu sunt pro-
 gressus & exitus, optatos eos tribuit ijs
 actibus,

actibus, quos ab ipso auspicamur.

312 Quicquid aggressurus es, finem spectato: & ubi tu rectum consilium praestiteris, de euentu ne sis sollicitus.

313 Illi fide, in cuius potestate sunt rerum euentus.

314 Quandoquidem religio omnis fita est in intimis pectoris, preces da operam ut intelligas: & caue ne ore tantum permurmures, sed quum oras, totus & animo & mente & cogitatione & uultu in hoc sis, ut omnia secum consentiant, & excellentissimae respondeant actioni.

315 Execrantur illum coelestia oracula, qui opus Dei facit negligenter.

316 Si in citharædo turpe est, aliud ipsum ore, aliud fides eius sonare: multo est turpius, quum Deo psallimus, aliud linguam dicere, aliud animum cogitare.

Vota

Vota nostra sobria sint, & digna quæ 317
à Deo petantur, & quæ Deus det: ne stul-
ta illum, aut inepta offendant.

Sumpturus cibum, recordare omnipo- 318
tentia Dei, qui cuncta ex nihilo condidit:
sapientia ac benignitatis, qui ea sustinet:
mansuetudinis & clementia, qui etiam
inimicos suos pascit.

Expende quantum illud sit, tot vitis 319
uniuersitatis mundi huius, tam uaria quo-
tidie alimoniam sufficere, conseruare om-
nia, & uindicare ab interitu, quò nutu suo
tendunt.

Nullam neq; hominū, neq; angelorum 320
sapientiam non modò hoc non posse præ-
stare, sed nec intelligere.

Itaq;, quum scias te de illius bonis uiue- 321
re, cogita quàm execranda sit ingratitu-
dinis, quàm perditæ temeritatis, audere te

cum illo inimicitias exercere, cuius beneficio & uoluntate consistis: non amplius, si nolit, futurus.

322 Ad mensam sint casta omnia, pura, cordata, sancta: qualis ille est, inter cuius munerum tunc uersaris.

323 Omnis detractio, uirulentia, atrocitas, crudelitas à mensa arceatur, in qua tu sentis incredibilem Dei erga te suauitatem & clementiam.

324 Quo intolerabilius est, eum te locum asperitate aut odio in fratrem contaminare, ubi tu benignam & largam in te lenitatem percipis.

325 Quod nec gentiles ignorarunt, qui eam ob causam mensæ sacra nominabant læta & festa: ad quam triste aliquid aut atrox dici, fieri uel nefas erat.

326 Quamq; sis omnipotenti, sapientissimo,
lar-

largissimo Deo curæ, tu immodicam susten-
tandi tui curam depone, tanquam bonitati
illius diffusus. unicam curam suscipe, quo-
modo illi placeas, ac satisfacias.

Stultissimum est, alimenti causa prauū 327
ullum facinus admittere: & illum offen-
dere, à quo solo alimenta ueniunt: ut eum
tibi iratum facias, à quo aliquid conten-
dis impetrare.

Præsertim quū non alimentis conserue- 328
tur uita, sed uoluntate Dei, quemadmodū
diuinis oraculis declaratum est, Non pa-
ne hominem uiuere, sed uerbo Dei.

Habemus syngrapham I E S V, uniuer 329
sorum in cœlo & in terra Domini: nihil
eorum quæ opus sunt homini, de futurum
ijs, qui quæsierint regnū Dei, & iustitiam
eius.

Tum ex Deidonis, quæ ipse arbitrio suo 330

Et largitur, Et tollit, quum is in te tam benignus fuerit, tu in fratrem tuum, illius filium, malignus ne esto, reputans uos ex æquo esse Dei filios: nec Deum plus tibi debere, quàm illi: tantum uoluisse te dispensatorem Et administratorem esse, Et à quo secundū Deum frater tuus peteret.

331 Nihil uerius datur CHRISTO, quàm quod egenis datur.

332 Sumpto cibo, considera cuius sit sapientiae, cuius potentiae, uitam nostram ijs rebus quas edisti sustentare, Et ruentem fulcire.

333 Itaq; habes Deo gratiam, non quantum haberes illi, qui tibi pecunia sua cibarium emisset: sed quanta habenda est ei, qui te Et cibum ipsum condidit, Et cibum propter te, Et cibo te sustentat, non ui illius, sed sua,

Quum

Quum petis quietem, et quum surgis, 334
reminiscere beneficiorum Dei, non in te so-
lum, sed in totum genus hominum, atque
adeò mundum uniuersum.

Cogita quantæ sint hostis hominum 335
per licentiam quietis insidiæ, dum homo
uelut cadauer iacet, impos sui. quo instan-
tius orandus est CHRISTVS, ut nos tã
imbecillos tueatur.

Nec ullo nostro peccato irritandus est 336
custos & præses noster.

Et frons et pectus crucis nota exterius 337
muniendum: interius uerò, pijs precibus,
& sanctis meditationibus.

Vbi iam lectum ingrederis, fac cogites, 338
unumquemq; diem imaginem esse huma-
næ uitæ: cui succedit nox & somnus, si-
mulachrum mortis expressissimum.

Itaq; rogandus est CHRISTVS, ut 339

in uita & in morte adsit semper propitius
ac fauens, illamq; ipsam noctem præbeat
nobis placidam atq; tranquillam.

340 Ne' ue insomnijs terreamur: semperq;
etiam sopitis, ille menti nostræ obuerse-
tur. illius solatijs recreati ad matutinum
tēpus, sospites & leti perueniamus, cū pia
memoria sanctissimæ mortis ipsius precij,
quo genus humanum redemptum est.

341 Cubile seruabis castum mundumq;, ne
ius ullum in id inueniat autor ille & ca-
put totius spurcitiei.

342 Signo crucis, & sacra aqua, & inuo-
catione diuini numinis, sed in primis san-
ctis cogitationibus, et statuto custodiendæ
pietatis, omnem ab eo diaboli ditionem
pelles.

343 De mane surgens cōmenda te CHRI
STO: cui & age gratias, quod illius ope
ac præ-

ac praesidio non es illa ipsa nocte oppressus dolis & inuidia immanis hostis.

Et quemadmodum de nocte dormijsti, 344
postea euigilasti: sic nostra corpora recordare dormitura per mortem, hinc reddenda uitae à CHRISTO, quum apparebit iudex uiuorum & mortuorum.

Quem supplex obtestare, ut sequen- 345
tem diem uelit ac faciat te in obsequio suo totum consumere, ne quem laedas, neu à quo laedatur tua probitas: sed septus undiq; ac munitus pietate Christiana, sospes & integer tot euadas retia, tot pedicas, quot per uias omnes & aditus humanos sparsit tetendit que insidiosus diabolus.

Sanctissimã Dei parentem MARIAM, 346
& reliquos diuos, diuasq; uenerare, tanquam charos amicos CHRISTI Dei, uiuentis in secula seculorum.

De

347 De illorum uita & actis crebrò uel legito, uel audito attentissimus & libentissimè, pio & uenerabundo animo, ut tibi ad imitationem profint.

348 De illis sic senti, sic loquere, tanquam non iam hominibus, sed suppergressis naturam omnem & fastigium humanum, diuinitati proximis & coniunctis.

349 Inter homines uerò quum tanta sit cognatio similitudinis in corpore, & toto animo, simusq; omnes pari iure in mundū inuecti, ad societatem & uitæ communionem facti: ad hanc conseruandam lex est à natura proclamata, ne quis alteri fecerit, quod sibi factum nolit.

350 Hoc unum instaurator ille naturæ collapsæ suū esse dogma professus est, sed explicatum & illustratum.

351 Nam ut humanam naturam ad similitudinem

tudinem Dei, quoad eius fieri potest, sublatam suis omnibus numeris consummaret, non modò mutuū amorem imperauit, sed eorum quoq; qui nos oderunt.

Vt simus coelestis patris similes, qui 352
suos quoq; inimicos amat: quod declarat beneficijs illos prosequendo, & quidem maximis, neminem odit.

Quid quod hominum ingeniū ita fert, 353
ut beneuolos in se illos uelint, etiā in quos ipsi sunt maluoli.

DE CHARITATE.

Sapientissimus uitæ nostræ magister, 354
S nempe & autor, unicum dedit ad uiuendum documentum, ut amemus: gnarus uitam nostram, si amemus, fore foelicissimos, nec alijs opus esse legibus.

Nihil foelicius quàm amare. idcirco 355
Deus et angeli foelicissimi, qui amāt omnia.

Infœ-

356 Infœlicius nihil quàm odisse, quo affectu miserrimi sunt diaboli.

357 Verus amor omnia exæquat. ubi is uiget, nemo alteri quærit præferri, nemo à dilecto rapere: quum apud se esse censeat, quæ apud illum.

358 Non litem mouere fratri charo, ac neq; se unquam iniuria putat ab illo affici: ideo nec ultionem meditatur. nemo inuidet ei, quem amat: nec quisquam malis amici gaudet, nec bonis inolet. contrà potius gaudet cum gaudentibus (iuxta dictum Apostoli) flet cum flentibus: idq; non fictè aut simulatè, sed ex animo. quoniam amor omnia reddit communia, suaq; esse existimat, quæ sunt eius quem amat.

359 Documenti huius solidum & uerissimum exemplar oculis nostris ad imitationem propositum, sunt CHRISTI actiones.

Venit

Venit enim Dei filius, non ut uerbis mo- 360
do, sed exemplo uitæ suæ rectam nos doce-
ret uiuendirationem, ut illustratis sole illo
suo animis nostris, apertè qualis quæq; res
esset cerneremus.

Primum exercitus per omne genus pa- 361
tientia, quantam ostendit animi modera-
tionem, in quanta potentia? impetitus tot
tam grauibus contumelijs, nemini remale-
dixit: tantum docuit uiam Dei, aduersam
detestatus. uinciri se est passus, qui mundū
euertere uel unico poterat nutu.

Calumniam quàm patienter tulit? 362

Deniq; sic gessit sese, ut nemo in co po- 363
tentiam nouerit, nisi ad uiuandum.

Rex & Dominus uniuersorum, per 364
quem fecit pater hunc mundum, quàm
equè tulit æquari se infimis mortalium?
& propriam sibi domum, & charis suis
ministris

ministris deesse alimenta?

365 Conditor rectorq; naturæ, malorū naturæ nostræ expers non fuit, esuriit, sitiit, delassatus fuit, & mœstus. quorsum hæc, nisi ad exemplum nostrum?

366 Tam amicus pacis, concordie, charitatis, ut nullum vitium magis sit infectatus, quàm superbiam: & quæ illinc oriuntur, arrogantiam, ambitionem, contentionem, dissidia, simultates.

367 Ostendens nihil esse quur quis uel ab externis sibi quicquam arroget, uel à corporeis quum sint aduentitia & aliena.

368 Nec ab internis, & uirtute, quū à Deo dentur. & ob hoc ipsum tolluntur, quod quis eiusmodi muneribus sese efferat, nec fontem atq; originem agnoscat: despiciēs eos ad quorū utilitatē hæc à Deo accepit.

369 Et ad superbiam infringendam, ne quis
tanquam

tanquam ritè subditus religioni, & seruator legis Euangelicæ sibi placeat, audiui-
mus ab eo: Quum omnia quæ uobis præ-
cepi feceritis, dicite, serui inutiles sumus.

Quanta stultitia est eorum, qui se ex- 370
actè Christianos gloriantur? & alijs in
obseruanda lege sese anteponunt?

Quum nemo de se norit, an uirtutem 371
habeat, utrum odio Dei an gratia dignus
sit: an ille, cui sese præfert, uirtute sit locu
pletior: an ascitus & destinatus in consor-
tium coelestium, quum sit ipse miserijs sem-
piternis assignatus.

Idcirco iudicium omne de homine ho- 372
mini ademit, cæco & ignaro recessu cor-
dis, ad se transtulit scrutatorem pectoris
humani.

Exteriora enim quæ sola oculus homi- 373
nis intuetur, infirma & incerta sunt inte-
riorum

bb

riorum

386 IOAN. LOD. VEVIS
riorum signa.

374 Non ergo uno congressu, quod nonnul-
li faciunt temerarij, non centum, non lon-
gissimo conuictu de ingenio, uitijs, aut uir-
tutibus cuiusquam sententiam in totum
feras.

375 Longissimæ & obscurissimæ sunt in hu-
mano corde latebræ, quæ humana acies in
tantam caliginem penetrabit ?

376 Et cum CHRISTVS uniuersum ge-
nus hominum morte sua sibi asseruerit, tan-
toq; precio de seruitute diaboli redemerit,
nemo ausit contemnere, nemo ludere ani-
mam : quam ita Dominus amauit, ut nihil
cunctatus sit uitã suam pro illa effundere.

377 Pro uniuersis crucifixus est Dominus,
& pro singulis.

378 Nec speres fore CHRISTO rem gra-
tam, si tu oderis, quem ille amat.

Hanc

Hanc uult sibi referri gratiã, ut quem - 379
admodum ipse Dominus nos seruos ne-
quam & pessimè meritos amauit, ita &
nos conseruos nostros.

Hic inchoauit mutuam hominum in- 380
ter se & cum Deo charitatem, hoc est hu-
manæ beatitudinis iecit fundamenta, in cœ-
lo absoluit.

Hæc est uita & gratia CHRISTI, sa 381
pientia humanum ingenium excedens:
æquitate intelligentibus congruens, boni-
tate cunctos alliciens.

Nemo se Christianum esse putet, nemo 382
se Deo esse charum confidat, si quem odit:
quum CHRISTVS nobis homines o-
mnes commendarit.

Homine tibi à Deo cōmendatum, si di 383
gnus est, ama, quia dignus est quē ames: si
indignus, ama, q̃a Deus dignus cui pareas.

bb

2.

Non

384 Non ieiunia, non erogatae opes omnes
in pauperum usum, hominem Deo gratio-
sum reddunt: sola hoc præstat hominum
charitas. hoc nos Apostolus eius docuit.

385 Nullum uidebis hominem, quem non
existimes debere tibi esse fratris germani
loco, ut eius rebus prosperis gaudeas, ad-
uersis doleas, iuuesq; quantum erit opis
tue.

386 Non natio affectum hunc minuat, non
ciuitas, non cognatio, non professio, non
conditio, non ingenium. unus est omnium
pater Deus: quem tu edoctus à CHRI-
STO quotidie patrem compellas. qui te
filium agnoscat, si tu eius filios fratres
agnoueris?

387 Ne sit tibi turpe fratrem illum habere,
quem Deus non dedignatur filium.

388 Pacem & concordia, & amorem inue-
nit Deus. Partes

Partes, & factiones, & priuatas utili- 389
tates cum alienis damnis, sicut etiam dissi-
dia, rixas, contentiones, bella, diabolus, pe-
ritissimus horum artifex.

Deus quia uult nos saluos, spargit be- 390
neuolentiam: diabolus quia perditos, ini-
micitias.

Concordia etiam pusilla coalescunt: di- 391
scordia maxima dissipantur.

Qui pacem, qui concordiam student 392
inter homines uel conciliare, uel conserua-
re sartam tectam, ij filij Dei uocabuntur,
teste CHRISTO: hi uerè sunt pacifici,
de quibus ipse loquitur. qui uerò discor-
dias serere, charitatem hominum inter se
rescindere, ij filij diaboli.

Summum inimicitarum, quo bellua- 393
rum feritatem omnium homo superat, bel-
lum: scito rem esse non hominū, sed quod

calumnia

bb

3

uerbum

uerbum ipsum loquitur, belluarum.

394 Quàm detestatur natura, quæ hominẽ inermem genuit, ad mansuetudinem & cõmunionem uitæ: auersatur Deus, qui penitus uult & imperat mutuam inter homines omnes charitatem.

395 Nec quisquam homo homini uel bellũ facere, uel nocere potest sine scelere.

396 Si quem arbitraris iniquo aut infenso esse in te animo, nullum laborem aut operam refugias, dum illum quacunq; ratione lenias, & places tibi.

397 Neq; in ea re uel precibus, uel obsequio, uel fortunis parcas, modò tibi gratiam omnium pares, celerem uiam ad gratiã Dei.

398 Neminem irriseris, cogitans quod uni alicui accidit, posse cuius accidere. age potius Deo gratias, quòd te extra eam sortem posuerit: et ora, tum tibi ne quid tale accadat,

accidat, tum illi sic afflicto saltem remediū
aliquod, uel æquū animum: & ipse subue-
ni, si potes.

Crudelis animi est, alienis malis gaude- 399
re, & non miserari communem naturam.

Esto hominibus misericors, & conse- 400
quere à Deo misericordiam.

Fortuna & casus humani, sunt omni- 401
bus communes, unicuiq; minantur, uni-
cuiq; impendent.

Hoc amore hominibus debito, nihil exi 402
stimato posse te facere aptius & congru-
entius, quàm si maximum bonum, hoc est
uirtutem, eis procuraueris: si studueris, ut
omnes si potes, utiq; quàm plurimos red-
das bonos.

Nihil magis amori dissonū, nihil damno- 403
sius aut deterius feceris, quàm si quos ma-
los reddideris uel suasis, uel exemplo,

bb 4 uel

uel ullo alio incitamento.

404 Primum omnium & foelicissimum est,
si ames etiam odiosus: sed iucundissimum
quoq; est, et maximè tutum amari.

405 Nullæ certiores opes, quàm certæ a-
micitiæ.

406 Nullum potentius satellitium, quàm
amici fideles.

407 Solem è mundo tollit, qui è uita ami-
citiam.

408 Sed uera & solida & duratura amici-
tia, tantūmodo est inter bonos, inter quos
facile amor coalescit.

409 Mali nec inter se amici sunt, nec cum
bonis.

410 Ut ameris, certissima est & breuissima
per amorem uia: nihil enim sic amorē eli-
cit, ut amor.

411 Conciliatur quoq; uirtute, quæ natura
sua

sua amabilis est, ut uel ignotissimos ad se amandam inuitet & trahat.

Tum etiam uirtutis signis, mansuetudine, modestia, pudore, humanitate, comitate, affabilitate: si nihil uel dixeris, uel feceris, quod arrogantiam, aut insolentiam, aut petulantiam, aut obscœnitatem respiciat: omnia sint dulcia, mitia, lenia & pura.

Amicitiae uenenum, si ames tanquam osurus: & amicum sic habeas, ut putes posse inimicum fieri.

Salutare illud, odi tanquam amaturus.

In amicitia nulla sit inimicitiae cogitatio. quem habes amicū, ne credas futurum unquam inimicum: alioqui infirma & fragilis erit amicitia.

In qua decet inesse fidem, constantiam, simplicitatem, ut de amico nec ipse suspice

bb s ris,

vis, nec suspicantibus aut deferentibus aurē
accommodes.

417 Vita non est uita suspicacibus aut timi-
dis, sed assidua mors.

418 Ne in alienas uitas inquiras, ne' ue cu-
riosius scruteris quid quisq; agat. multæ
hinc suboriuntur simultates.

419 Et qui hæc faciunt, suorum solent esse
incuriosi, alienorum solliciti. Stultum est.
alios tam probè nosse, seipsum ignorare.

420 Nec amare tantum homines debes, sed
etiam quos æquum est reuereri, ac inter
eos honestè uersari, et cum decore: in quo
est officium uitæ communis.

421 Ne putes nihil interesse, ubi, cum qui-
bus, apud quos agas.

DE CONVICTU HOMINVM.

422 **S**it tibi inter homines modestia, & mode-
ratio in uniuerso corpore: et præcipuè
in

in oculis, ac ore toto, à quo absit species
omnis fastidij & contemptus, absit gesti-
culatio & lasciuias: serenitas illud & quie-
tudo exornent, argumentum animi ad eum
modum affecti.

Solum humanæ faciei tegumentum de- 423
corum in primis & fauorabile, modestia
& uerecundia, qua nudis nihil dici potest
foedius aut detestabilius.

Desperanda illius salus, quem desijt pu 424
dere malefacere.

Nec uultus sit in atrocitatem, aut seue- 425
ritatem nimiam compositus. unde colligi-
tur saeuus & impotens animus.

Risus ne sit frequens, aut immoderatus, 426
aut cum clamore et concussione corporis,
ne in cachinnum aut irrisum exeat.

Nullam esse rem talem existima, quæ 427
te tantopere queat exhilarare, ut ingentē
attollere

attollere risum cogat.

428 Sed risus potest esse causa aliqua, irrisus nulla.

429 Irridere bona nefas, mala crudelitas, media stultitia, probos impium, improbos sæuum, notos immanitas, ignotos dementia, deniq; hominem inhumanum.

430 Oculi sint quieti, manus ne ludibundæ, ne gesticulatrices.

431 Nec assuesce quenquam cedere. ex talitro uenitur ad pugnum, hinc ad fustem & ferrum.

432 Solos bonos uero ac germano honore prosequere, qui ex ueneratione animi nascitur.

433 Magistratibus exteriorẽ honorem exhibe, illisq; audiens esto, etiam si graui et molesta imperent. hoc enim uult Deus, propter publicam quietem.

Diui-

Diuitibus cede, ne irritati & tibi & 434
alijs bonis noceant.

Seni assurge, reueritus ætatem & rerū 438
usum, prudentiamq; quæ in illa esse solet.
Honorationi alienæ non modò paria faci-
to, uerumetiam iuxta præceptum Aposto-
li, præuerte. Salutantem nō resalutare, nec
foeliciter precanti foeliciter reprecari, si id
factum cognoscas, aut extremæ barbariei
est, aut incuriæ secordissimæ. Quàm exi-
guæ res sunt & nullius impendij, saluta-
tio, affabilitas, comitas, honor? at quàm
magnas amicitias conglutinant exhibitæ,
dissoluunt prætermisæ? Quanta est bo-
narum rerum ignorantia, nolle multorum
beneuolentiam tantulo redimere? Gene-
rosissimè ut quisq; est, et optimè educatus,
ita se maximè mitem omnibus & comem
præbet: ut fastidium & ferocia ex utili-
tate

tate sunt, aut hebetudine, aut imperitia,
unde in bonas artes eruditio Humanitas
nuncupata est. Ipse si non salutâre, aut re-
salutâre, negligentie magis ascribito,
uel inconsiderantie, quàm contem-
ptui. parum blandè aut honorificè appel-
latus, seu moribus, seu naturæ attribue,
non malitiæ, uel odio. Hisce interpretatio-
nibus ac similibus, sanctam tibi ac iucun-
dissimam parabis uitam. quippe omnes
diliges, nec à quoquam te offensum arbi-
trabere. Vetus dictum, ut uerax, ne suspi-
cax: hoc uerbis nouum, sententia priscum,
Vt quietus, ne suspicax.

436 Neminem contemnere uidearis, non
uultu, non uerbo, non facto aliquo.

437 Si inferior es, quis superiorum ferat se
cōtemni abs te? sin maior, irritas, & auer-
tis minorem contemptu.

Un-

Intolerabilis est contemptus, propterea quod nemo uidetur sibi tam uilis, ut contemptum mereatur. 438

Multi laborant ut à contemptu se uindicerent, sed plures ut de contemptu. 439

Nec quisquam tantus est, quem non aliquando fortuna indigere minimis cogat. 440

Præter hæc omnia, nullus est contemptibilis, quem Deus filium dignatur, nisi in hoc Dei iudicium contemnas. 441

Et sæpe quem homines contemptu dignum putant, si perscrutarentur, ueneratione et adoratione dignissimū cōperirent. 442

DE VERBIS.

Inquam dedit Deus hominibus, ut sit **L** instrumentum societatis & communionis, ad quam natura hominem homini conciliat. 443

Hæ magnorum & bonorum & malorum 444
rum

rum est causa, prout utaris. scitè Iacobus
Apostolus assimilavit eam clauo nauis. fre-
ni sunt illi iniijciendi: & cohibenda, ne uel
alijs noceat, uel sibi ipsi.

445 Nullum est peccati ut facilius instru-
mentum, ita nec crebrius.

446 Nemini conuicium feceris, neminem
execreris, nemini noceto, non modò in re,
sed nec fama atq; existimatione.

447 In neminem petulantius aut procacius
debaccheris, uel effusius ac immoderati-
us inuehere, etiam lacesitus & lesus. magis
enim te & apud Deum, & apud homines
cordatos lades, quàm illum ipsum cui ma-
ledicis.

448 Conuitiū conuitio regerere, est lutum
luto purgare.

449 Mimitari, muliercularum est, nec pro-
barum.

Nec

Nec sis tam tener, ut uerbulis transuer 450
bereris.

Nec facundiam exerceas caninam. nec 451
diserti laudem affectes in alienam contu-
meliam, in quem infantem & mutum esse
satius est.

Alios reprehendere ne sis sollicitus. hoc 452
cura, ne in te sit, quod alij possint meritò
taxare.

Verum reprehendens ne utare acerbi- 453
tate, aut atrocitate ulla uerborum. fac ut
obiurgationis amarori aliquid admiscea-
tur dulce, quod plagā leniat, si quam facis.

Modò ne fructus pereat reprehensio- 454
nis, dum rem studes nimium mitigare: neu
in assentationem prolabaris.

Assentatio deforme uitium. turpe illi, 455
qui dicit: perniciosum ei, qui audit.

Nec putes rem ullam esse tantam, ut à 456
cc recto

recto & uero propter eam sustineas defle-
 etere. non hoc abs te opes, non ullæ neces-
 situdinnes, non preces, non minæ, non mor-
 tis metus & certum periculum extor-
 queant.

457 Sic tibi & auctoritatem parabis, & fi-
 dem, ut oracula putenter esse, quæcunq; di-
 cas. aliter despiciaris, & indignissimus iu-
 dicaberis, qui uel audire.

458 Sermone utitor modesto, ciuili, comi:
 non aspero, non rusticano, uel imperito,
 sed nec accurato aut affectato nimis. ne,
 quum loquendum sit ut intelligamur, ser-
 moni tuo interprete sit opus.

459 Nec contumeliosum usurpes sermonē,
 aut reprehensorium, aut rigidum. sed neq;
 blandum, aut fractum, aut adulatorium.

460 Est quiddam mediocre, quod nec suam
 dignitatem abiicit, nec alienam tollit.

Lasclua

AD SAPIENT. INTRODUC. 403

Lasciuia et spurcicies à sermone extir- 461 / ∴
panda, ut à cibis uenenum.

Nec celeritatem in loquendo nimiam 462
suscipias, nec ut cogitationem præuertant
uerba: nec respondeas, antequam qua de
re agatur plenè intellexeris: & quid ille
cui respondes dixerit, senseritq;.

Rarissimum debet esse illud Ciceronis, 463
Quicquid in buccā: & meritò soli Attico
dictum, ac nescio an usquam admittendū,
quum inter amicos cauendum sit, ne quid
dicamus, quod amicitiam dirimat aut
lædat.

Quàm turpe illud & periculosum, 464
Lingua quo uadis?

CHRISTVS Dominus noster, sciens 465
ex loquacitate plurima oriri mala, & illa
in primis quæ pugnant cum capite legis
sue, rixas, discordias, simultates:

CC

2

Ad

466 Ad circumspeditionem loquendi interminatus est: De omni uerbo ocioso, quod homines fuerint loquuti, reddituros eos rationem in disquisitione illa mundi.

467 Idcirco Psalmista inquit: Pone custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.

468 Ne sis in sermone immodicus, ac ne multus quidem: ne uel audiri uelis solus. est enim in loquendo uicissitudo: etiam si cum imperitissimis agas, aut uilissimis. sed nec adeo rarus aut tardus, ut ipse te ascultare existimeris, idq; facere, quod singula tua uerba singulae tibi rosæ uideantur.

469 Inter prudentes præstat audire, quam loqui. sed est locus ubi tacere tam est uitiū, quam loqui quando non oportet. Nulla uoluptas est tanta, quæ comparari queat colloquio prudentis hominis ac disertī.

Ne

Ne sis nimius percontator : est enim 470
molestum & odiosum. Noris & illud Ho-
ratij, Percontatorem fugito, nam garrulus
idem est.

In differendo ne sis contentiosus, aut 471
pertinax. si uerum audias, hoc protinus
silentio reuerere, illiq; tanquam diuinæ rei
assurgito.

Si non audias, nihilominus concede 472
hoc uel amico, uel modestiæ tuæ : præser-
tim ubi nullum neq; probi mores detrimen-
tum accipiunt, neq; pietas.

Superuacanea est contētio, si non adsit 473
proficiendi spes.

Arrogantiā, aut iactantiam, aut super- 474
bam & fastidiosam autoritatē non ferunt
homines, ne in maximis quidem uiris, &
omnem laudem meritis.

Ne uerbis quod scis ostentes, sed rebus 475

te ostende scire.

476 Nec quicquid est iucundū tibi dicenti,
idem credideris esse alijs audientibus.

477 Caue ne quid facias, quod securus non
sis, nisi celetur: sed si fecisse contingat, ne-
mini detexeris. quod taceri uis, prior ipse
taceas: sin detecturus es, uide etiam atque
etiam cui. Arcanum quid, aut celandum,
maximè amico, quum committis, caue ne
iocum admisceas, ne ille iocum ut referat,
occultum retegat.

478 Tibi uerò arcanū creditū, accuratius
et fidelius custodi, quàm depositā pecuniā.

479 Nihil erit in humana uita tutum, si tol-
latur secretorum fides.

480 Si quid promiseris, præsta, etiam si res
sit ardua in primis, & difficilis, saltem ut
obligatam alteri tuam fidem soluas.

481 Si quid tibi sit promissum, ne exigas:
acrior

acrior semper in te iudex, quàm in alios.

Existimare decet te, homines habere 482
sensum, rationem, mentem, iudicium: ne
speres te illis posse persuadere, malefacta
esse benefacta, aut contrà. nec falli posse
rebus simulatis, tectis, fucatis, adumbra-
tis: quæ tandem produnt se, & fiunt tan-
to foediores ac inuisiores, quanto prius oc-
cultiores fuerant.

Infestis enim animis accipimus ea, qui- 483
bus sumus decepti.

Ideo consultius est omnia esse aperta, 484
nuda, simplicia.

Nam etsi aliquando ueritas initio o- 485
diosâ sit, deinceps tamen nihil est amabi-
lius aut gratius.

Laborat aliquando ueritas, nunquam 486 /
opprimitur.

Nec mēdacijs utilitas solida est, ac diutur 487

CC 4 na:

na: nec ueritatis damnum diu nocet.

488 A'mendacio tanquam corruptela quada-
dam abhorreto: nihil est enim humane
conditioni abiectius, ut quod illam procul
à Deo separat, diabolo similem ac manci-
pium facit.

489 Deinde seu tardè, seu celeriter menda-
cium deprehenditur, uertiturq; mentienti
in turpem ignominiam.

490 Quid despectius aut uilius mendace?

491 Si mendacem te norint, nemo credet ti-
bi, etiam si affirmes uerissima.

492 Contrà si ueracem, maiorem habebit
fidem nutus tuus, quàm aliorum sanctissi-
mum iusiurandum.

493 Si non uis loqui repugnantia, si uis in-
esse uerbis tuis constantiam, nihil opus est
memoria, aut arte alia, quàm ut dicas sem-
per quod credis uerum esse.

Verum

Verum uero consentiens, falsum nec 494
uero, nec falso.

Sed si uis in opinione tua uerum inesse, 495
ne facile credas nisi comperta, uel magnā
ueri faciem præ se ferentia.

Neu sis suspicax. unde illud sapienter 496
dictum: Si uis esse uerax, suspicax nō eris.

Miserum illum, qui id egit, unde extri- 497
care se non potest, nisi per mendacium.

Iurare ne consuegas. Sapiens enim ait: 498
Vir multum iurans replebitur iniquitate,
& non recedet à domo eius plaga.

Et Dominus in Euangelio suo uetat nos 499
penitus iurare. tantum affirmare, ita est:
aut negare, non est.

Magna est Dei reuerentia, non illū pas- 500
sim, aut facile testem adducere. non hoc
debet, nisi ab inuito & coacto fieri.

Qui facile in serijs iurat, in iocis iura- 501
bit:

cc

s

bit:

bit: qui in iocis, & in mendacio.

- 502 Si qui tibi credituri sunt, æquè iniurato credent, ut iurato: si non credituri, magis etiam si iurciurando auertentur.

QVOMODO HOMINIBVS
VTENDVM.

- 503 **I**nter homines est aliquod faciendum discrimen. Sunt enim ex eis alij domestici, alij noti tantum, alij ignoti.
- 504 Domesticos uoco, consanguineos, affines, & quibus cum in eadem domo & familia degis.
- 505 Omnes sunt diligendi, etiam in ignotos talem te ostendes, ut sentiant te in uniuersum toti generi humano amicum esse: omnibusq; bene cupere.
- 506 Non tamen te eundem præstabis omnibus, ut lineam albam in albo saxo. alios adhibebis consilijs, alijs parêbis & obsequere,

quære, alios reuereberis ac coles, alijs gratiam referes, si quod ab eis tuleris beneficium: & ijs potissimum, quorum opera usus es utili tibi, aut diligenti, aut fideli.

In quo animus pro opere computandus 507 est, non in multo peiore loco uideatur esse qui conatus est, qui uoluit prodesse, quàm qui profuit.

Operam si accepisti, ne sis minus de 508 reddendo et compensando sollicitus, quàm si pecunias mutuas.

Nec putes minus esse operam dedisse, 509 duntaxat honestã, & à sincero profectam animo, quàm pecuniam: quin hoc maius, quo cuiq; corpus quàm externa charius debet esse. Ne expectes, dum necessitates ad te suas familiaris deferat: tu illas odora re, & cis ultrò subuenias. Honestis precibus occurre, et antequam oreris exorare.

Paren-

510 Parentes non amabis solum, sed secundum Deum unicè uenerabere: illorū iussis tanquam diuinis imperijs obtemperabis.

511 Persuasus id quod res habet, illos uicem tibi referre in terris Dei, nec te uel chariorem cuiquam esse, uel maiori curæ.

512 His proximi sunt præceptores, pædonomi, tutores, deniq; quibus commendata est morum tuorum cura, quibus nihil est in homine preciosus, aut præstabilius.

513 Istos uelut alteros parentes amare & reuerere, his modestè, imò cum alacritate quadam pare, reputans quæcunq; præcipiunt, non ad sua illos referre commoda, sed ad tua.

514 Quod quum ita sit, pessimam tu illis gratiam redderes, si ubi ipsi cōmodis tuis intentissimi sunt, tu eis odium aut contumaciam pro tali beneficio reponeres.

Crede

Crede te illi esse charum, à quo amice 515
reprehenderis.

Nec unquam reprehensionē obesse, uel 516
inimici. nam si uera obijcit, ostendit quod
emendemus: sin falsa, quod uitemus. ita
semper uel meliores reddit, uel cautiores.

Quos familiares tibi factururus es, explo 517
ra prius, quibus sint moribus, & quemad-
modum se cum alijs amicis gesserint, ne te
postea necessitudinis poeniteat.

Ne familiaris illi fias, cuius familiarita- 518
tem bonos uides auersari. Eos etiam uita,
qui non te amabunt, sed tua: quales sunt
parasiti, & quorum consuetudine ac tan-
quam affricu uel peior fies, uel labem aut
periculum contrahes. Illos quoq; qui ami-
cis foelicioribus inuident: tum qui iocorum
studiosi, nihil pensi habent, in uitā & ma-
ximè arcana amicorum ludere, ac dicta di-
cere:

cere : aut innata loquacitate reticenda cum primis effutiunt. sed illos potissimum, qui ob leuem rixulam gravissimas inimicitias cum charissimis suscipiunt, acriusq; in eos ulciscuntur, quos aliquando amarunt, quàm quos semper oderunt, barbarica quadam persuasione, minus ferendam esse iniuriam quæ fit ab amico, quàm quæ ab inimico. in quo se ostendunt, nunquam amasse : alioqui non putarent se tam citò læsos. Eiusmodi præstat inimicos, aut certè ignotos habere, quàm amicos.

519 Esto in admittendis ad familiaritatem cunctantior, in retinendis semel admissis constantior.

520 Familiares elige, non placituros tantum, sed & profuturos : non eos qui omnia loquentur ad gratiam, sed qui ad commodū : nec qui suaviter assentabuntur, sed qui

qui uerè admonebunt.

Si consueueris assentatoribus delectari, 522
nunquam uerum audies.

Ex bestiis exitiabiles maximè, inter fe- 522
ras inuidia, inter mansuetas adulatio.

Quàm amandæ sapientia & uirtus, 523
tam execranda assentatio, quæ impedit ne
illuc perueniamus, dum suadet iam perue-
nisse : tam diligenda recta admonitio, quæ
illuc prouehit, dum quantum supersit, &
quemadmodum conficiendum sit, docet.

Si reprehendi fers ægrè, reprehenden- 524
da ne feceris.

Miserum illum, qui admonitorem, cum 525
eget, non habet.

Malorum hominū consuetudinem non 526
secus atq; ictos peste deuota : utrinq; enim
metuendum contagium.

Nisi

527 Nisi talis sis, qui confidas te posse illos
meliores reddere.

528 Sed huic fiducia non est nimis fidendū,
præsertim quoniam natura nostra in ma-
lum fertur prona: ad uirtutem autem ac-
tius est atq; ardua semita.

529 Explora & ipse qui sis, quo loco, qua
conditione: nec putes rem ullam esse tan-
tam, ob quam tibi plus quàm cæteris liceat.

530 Quo tibi plus concedente more licet,
hoc minus retrahente moderatione libeat.

531 In minores præbe te comem, in maiores
reuerentem, in pares facilem ac tracta-
bilem.

532 Sic ut uitio sis semper durus, rigidus,
inexorabilis.

533 A potentioribus contemni te ne iniquè
accipias: potiusq; id crede fortunæ uitio
fieri, quàm hominis.

Si

Si quid à minore proficiscatur, quod 534
tibi parum placeat, cogita non id protinus
contumeliam esse, sed libertatem.

Te etiam nimis esse delicatum, cui leues 535
titillationes, grandes uideantur esse plagæ.

Nec oportet existimes te solum esse ho 536
minem, reliquos pecudes, quibus nec mu-
tire liceat. homo es, uiue æquo cum reli-
quis hominibus iure.

Imò uerò si sapientior es, si melior, hoc 537
indulge, hoc concede magis de iure tuo cæ-
teris: tanquam imperitioribus, aut imbe-
cillioribus. tibi uerò minus uelis ignosci,
cui tantum robur sapientia & uirtus at-
tulere.

Si uirtute non excellis, cur postulas ui- 538
deri alijs potior? si excellis, cur affectibus
moderandis non plus quàm uulgus præ-
stas?

ad

Iniu-

- 539 Iniuriam accipere, quàm facere: decipi,
quàm decipere, satius et præstantius. quod
nec humana ignoravit sapientia, ut Socra-
tes, Plato, Aristoteles, Seneca.
- 540 Memineris humanæ imbecillitatis esse
falli, errare: ne te grauius aliorum delicta
offendant, præsertim aduersum.
- 541 Ignoscere, generosi pectoris: iram re-
tinere, atrocis, sæui, degeneris, uilis: quod
et natura in mutis animantibus ostendit.
- 542 Quūq; Deus nihil uel crebrius faciat,
uel libentius quàm ignoscere, quis est tam
demens, qui negare possit illud esse pul-
cherrimum atq; excellentissimū, quo tam
propè ad naturam illam accedimus summi
et præpotentis Dei?
- 543 Eris in homines talis, qualem cupis
CHRISTVM ergate.
- 544 Et est profectò æquū, ut eam tu des ho-
minibus

minibus ueniam, qua in eisdem delictis, aut alijs non paulo leuioribus ipse eges.

Nulla oratio praestantior, aut efficacior 545
apud Deum illa, quam edocti sumus ab
eius filio CHRISTO Domino: quae id-
circo Dominica nominatur.

At illam non potes uerè ac puro animo 546
dicere, nisi toto pectore homini cōdonaris
quicquid ipse condonari tibi à Deo petis.

Hac lege remittitur nobis ingens debi 547
tum, si nos exiguum remittamus.

Quicquid unquam homo in hominem 548
peccauit, minutissima pars est eius, quod
quiuis hominū singulis momentis in Deū
peccat. nimirum tantum, quanto maior et
excelsior est homine Deus.

Si cui es iratus, fac iuxta monitū Apo- 549
stoli, ne sol occidat super iram tuam.

Concessurus cubitum, omnes ex animo 550

dd 2 rixas,

rixas, iras, offensiones, cupiditates, sollicitudines depone : ut composito & tranquillo animo placidissimæ te quieti tradas.

551 Cui semel ignoueris, cura ut ille sentiat bona fide id esse actū, ut nec ipse iniuriarum memineris, et experiatur te amicum, si qua in re iuuare aut commodare illi potes.

552 Affectus iniuria, caue ne ultionem tuis manibus de quoquam sumas, nec eam ulli mortaliū mandes. nō est tibi ius in seruum alienum : imò in conseruum tuum. Domino tuo iniuriam facis, si non illi cognitionem relinquis de conseruo tuo.

553 Atqui Deus est omnium Dominus, uniuersi sumus eius serui. sit satis, te questum : ac ne queraris quidem. oculus Domini singula intuetur : & iuxta sacrum uerbum, ipse nouit & facientem iniuriam,

¶

Et patientem.

Idcirco sic ipse omnibus edicit: Mihi 554
vindictam, Et ego retribuam.

Nam quum in animo sit iniuria, non in 555
facto, solus Deus scit, qui fuerit animus, Et
quod ei debetur supplicium.

Plerumq; putamus eam esse iniuriam, 556
quæ non est: ut sunt nobis affectus nostri
nimis chari, qui nō sinunt nos singula ritè
examinare, sed ad iudicandum transversos
in sua rapiunt.

QVOMODO SE QVISQVE GERET
ERGA SEIPSVM.

Conuenit te non charum modò esse ti- 557
bi ipsi, sed etiam uenerabilem præbe-
re, ut pudeat te tui ipsius aliquid facturi
uel ineptè, uel imprudenter, uel impuden-
ter, fœdè, flagitiosè, sceleratè, nefariè, im-
piè.

ad 3

Pluris

558 Pluris facias iudiciū conscientiae tuae,
quàm uoces omnes ingentis multitudinis,
quæ imperita & stulta est, ignota temerè
ut probat, sic & damnat.

559 Consciētia est, quæ turbata maximos af-
fert animo cruciatus. tranquilla, maxi-
mam beatitudinem: cui nullæ opes, nulla
possunt regna comparari.

560 Hoc est quod Dominus in Euangelio
pollicetur suis, multo plura etiā in hac uita
recepturos eos, q̃ quæ pro se repudiarint.

561 Fama nec profutura malo, nec læsura
bonum.

562 Mortuus quid plus referes de fama,
quàm pictura Apellis laudata? aut equus
in Olympia uictor? nec uiuo quidem pro-
dest, si eam ignorat. si nouit, nihil adfert
aliud, nisi ut sapiens contemnat, insipiens
sibi magis placeat.

Con-

Conscientia uerum & solidum & du- 563
 raturum reddit testimonium, plurimum in
 illo Dei iudicio ualiturum, uitæq; huius
 magna est magistra. Et quemadmodum sci
 tē ille dixit, murus aheneus, quo & tuti a-
 gimus inter innumera uitæ pericula, &
 securi: nec ullus est tantus terror, qui eum
 commoueat. est enim mente defixus Deo,
 illiq; fidit uni, ac ei se nouit peculiari esse
 curæ, cui scit parēre uniuersa.

Not.

Turpe est alijs notū esse, ignotum sibi. 564

An non tibi sufficit, te & tibi notum es- 565
 se, & (quod maximum est) Deo?

Qui tamen nominis curam abijciunt, 566
 ut audacius & securius peccent, ij dupli-
 citer sunt mali, quod nec homines reueren-
 tur, nec Deum.

Et in conscientiam iniurijs sunt, quam 567
 derident ac deiudunt, tanquā ob id spreue-
 dd 4 rint

rint famam, ut se conscientiæ suæ liberius uendicarent. quæ hac de causa effusius delinquit, quod iam nullo metu coërcetur.

568 Hoc est amare se, conari, laborare, magnis precibus à Deo petere ac contendere, ut excellentissima nostri pars ornata atq; exculpta sit ueris germanisq; ornamentis, nempe religione.

569 Non is amat se, qui opes, qui honores amat, qui uoluptates, deniq; quæcunq; siue extrinsecus sunt, siue in corpore : quum potissima hominis pars sit mens.

570 Nec amat se, qui ignoratione sui seipsum fallit, uel falli se ab alijs patitur : interdum gaudet, quum ea sibi persuadet inesse bona, quæ nulla insunt.

571 Hic non est in homine amor sui, quum ipse sit animus : sed amor corporis inconsultus, cæcus, ferus, perniciosus, sibi et alijs.

Quem

Quem non iniuria caput esse ac origi- 572
nem malorum omnium Socrates pronun-
ciauit. quippe tollit charitatē mutuā, unde
in genere humano mala omnia nascuntur.

Nimirum qui se hoc modo amat, is 573
nec alium amat, nec ab alio amatur.

Superbus mitibus discors, superbis mul- 574
to etiam magis.

Seruator noster breui declarat docu- 575
mento, quid sit amare se, quid odisse: Qui
odit, inquit, animam suam, nihil illi in re-
bus istis fortuitis aut perituris indulgen-
do, is uerē amat eam, & saluam cupit: qui
uerō amat indulgendo, is odit, is uult per-
ditam.

Laborem pro æterno & coelesti præ- 576
mio, quis nisi amens refugiat? quum nec
caduca hæc & fragilia citra laborem ac-
quirantur.

dd

s

Hæc

577 Hæc est lex eorū quibus pater est Adā,
ut laborent: hæc eorum execratio, quibus
mater Eva, ut affligantur.

78 Quanto præstat anniti ut maxima mer-
ces opera nostra quærat: quàm exigua,
uilis, & euanida, atq; hinc sempiternus
cruciatus & mœror?

579 Quid quod facilius & tutius & secu-
rius, ac proinde iucundius leuiusq; est, be-
ne agere: quum peccatū timoris & solli-
citudinis sit plenum?

580 Peccatum hominis mors: ut iugulare
seipsum uideatur, quisquis peccat. abducit
enim se à Deo, uita nostra: & à quiete
conscientiæ suæ, qua nihil est beatius.

581 Peccati sordes ablues lachrymis, poeni-
tentia, & inuocatione diuinæ clementiæ,
multum huic confisus.

582 Occasio omnis peccandi, & causa, in-
tentissima

Not. J. A. Lr.

tentissima cura uitanda est. Sapiens ait:

Qui amat periculum, peribit in eo.

Et imminet semper occasione suæ diabo 583
lus, per quem nunquam nobis licet securis
agere.

Semper est cum eo belligerandum, ut 584
uere Iob dixerit: Militia est uita hominis
super terram.

Et quum sit hostis tam potens, robu- 585
stus, uaser, tam callidus, ueteranus, exerci-
tatus, tot uires habeat, tot stratagemata:
nulla ratione, aut arte, aut ui nostra pro-
pria possemus pares illi, nedum superiores
è conflictu excedere. idcirco diffusi nostris
copijs, ad Deum accurrendum est, ad opẽ
implorandam.

Hac causa Dominus ac magister no- 586
ster suis illud subinde præcipit, orent, &
religiosis affectibus à patre omnium petant,
ne in

ne in tentationem ducantur, hoc est in prælium, quo manus cum diabolo conserant.

587 Et in oratione, quam ipse nos docuit, illa est coronis: Et ne nos inducas in tentationē, sed libera nos à prauo illo insidiatore.

588 Sic ergo agamus semper, tanquam in acie armati: uigilantes, accincti, intenti, occasionibus nostris non indormientes. et quum tanta sit uitæ fugacitas, in tanta incertitate, ut ne crastinum quidem possit sibi quisquam polliceri, stultum est & periculosissimum, si spes nostras in longum tendamus, differamusq; nos adornare futuro itineri, quò singulis momentis uocamur, insciij quando (uelimus nolimus) in illud pertrahemur. Quam ob rem paremus nobis thesaurum ad futuram uitam, cui aliquid quotidie accrescat, quo instrueti & confisi, nunquam per segnitiam aut secor-

secordiam inopinantes opprimamur, aut
discedamus mœsti, sed parati abire, & ui-
tæ huius pleni, agentes præ nobis magnā
& optimam spem uitæ, innocenter san-
ctæq; transactæ per fidem filij Dei & pie-
tatem, quam nos edocuit, quo munere nul-
lum potuit homini à Deo maius aut pul-
chrius dari: quo Deū noscimus, & quan-
tum effici à mortali potest, æmulamur, se-
quimur, consequimur.

Sine hoc quid est homo aliud, quàm im 589
mortale pecus?

Vt unus dies humanæ uitæ præferen- 590
dus est longissimæ ætati corui, aut cerui: ita
dies unus ex religione actus, hoc est, diui-
næ uitæ, toti æternitati sine religione an-
teponendus.

Hæc est uita æterna, inquit CHRI- 591
STVS Dominus, ut agnoscamus patrem,
&

430 IOAN. LOD. VIVIS
¶ quem ille misit IESVM CHRIS-
TVM.

592 Hic est cursus absolutæ sapientiæ, cuius
primus gradus est nosse se, postremus nos-
se Deum.

Regi seculorum immortalis & inuisibili,
soli Deo honor & gloria.

BRVGIS, 1524.

IOAN. LODOVI
CVS VIVES D. MARIAE
CAMBRIAE PRINCIPI
HENRICI VIII. ANGLIAE
REGIS FILIAE, S.

SOLITVM est princi-
pibus adhiberi satellitiũ,
quod pro custodia cor-
poris ac uitæ illorũ per-
petuò excubet, recepto
magis more quàm sapienti aut probo: quĩ
principes eo ipso metum suũ testentur, qui
ferè ex conscientia nascitur: nec ulla cer-
tior custodia sit, aut fidelior, quàm inno-
centia, & populorũ amor, qui non armis
aut terrore extorquetur: amore, fide, dilige-
tia, cura communiũ commodorũ elicitur.

Nec

Nec immeritò laudata est Agasicles La-
cedæmonum regis sapientissima uox, pos-
se quemuis sine satellitio regnare, qui sic
subditis imperaret, ut filijs pater. Sed si
consuetudo tot annorum usu comprobata
tollī tam subitò non potest, ne custodibus
corporis istius careas, parentes tui cura-
bunt. Ego uerò à matre tua, inclyta & san-
ctissima foemina rogatus, Satellitium cir-
cundabo animo tuo: quod te securiorem
ac tutiorem præstabit, quàm hastati aut
sagittarij quicunq;. Nam hæc corporea
custodia, corrupta nonnunquam uel pre-
cio, uel metu, uel delicijs, imperatorem
suum aut deseruit, ut Neronem: aut pro-
didit, ut Galbam: aut etiam occidit, ut Per-
tinacem. Hi abs te semel bona fide asciti,
pectora sua pro salute tua aduersus impe-
tus assultusq; & insidias omnes obijcient.
Est.

Est enim maius animo periculum à uiribus & astu uitiorū, quàm corpori ab externis aut intimis simultatibus: quanto cuiq; charior esse debet animus quàm corpus, & uitiorum callidiores insidiæ atque occultiores, & eorum tyrannis grauior, & interitus animi acerbior ac terribilior. Accipies igitur Satellites ducentos, aut paulo plures, quos sic tibi facies familiares, ut nec noctu, nec interdiu, nec domi, nec in publico finas à tutela tui uel latum unguem discedere. ne his, aut certè similibus destituta, prædæ sis diabolo: qui, ut Petrus ait, tanquam leo rugiens circumit, quærens quem deuoret. Symbola
la. Symbola appellaui, quasi notas quasdam, cuiusmodi uetus mos erat Principib. se insignire, quod & fit hodie. Sed latius res patuit, ad uulgum etiam progressa. unde tanquam ex
ce. stul.

Insignia

stultitiæ fonte manarūt illa stolidæ cuius-
 dam arrogantia, quæ hoc tempore Prin-
 cipes usurpant, indigna non modò Chri-
 stianis, sed etiam Gentilibus: quibus illi
 omnibus minantur, omnes terrent: & si-
 bi ipsi plus tribuunt quàm homini est con-
 cessum, maioremq; in potentia sua fiducia
 collocant, quàm in Deo. Intelligi potest de
 quibus loquar, nec mihi explicatius quic-
 quam dicere necesse est. Eiusdem ferociæ
 sunt insignia leonum, ursorum, pardorum,
 luporum, serpentum, draconum, molosso-
 rum, aquilarum, uulturum, gladiatorum, ig-
 nium, & huiusmodi: tanquam pulchrum
 & magnificum & uerè Principe dignum
 sit, talis esse ingenij, qualis sunt illa, atro-
 cis, rapacis, sæui, cruentiq; quanto præsta-
 ret, aliquid pro insignibus ostendere, quod
 humanitate, comitate, lenitate, dulcedine
 alli-

alliceret atque inuitaret? aut grauitatis
& præstantiæ magnitudine ac maiestate
detineret? Porro symbolorum hæc est Symbo
lorum
lex.
lex, ut sententiam absoluant uerbis ad
summum quinque, & quo breuiora sunt,
hoc uenustatis plus habeant. quale est il-
lud Augusti, Matura. Obscuritatis aliquid
& allegoriæ symbolum condit, ut pau-
lum à naturali sensu deflectatur: modò ne
tanta sit, quanta Pythagoras est usus, ut
ab intelligentia dictorum suorum arce-
ret imperitos. qui symbola sua longissimè
uerbis abduxit illinc, quò sensus specta-
bat: adeò ut Tyrrhenos induxerit, illis
citra omnem allegoriam parère, quum
eam non assequerètur. idcirca & exposi-
tiunculas addidi, breues quidem pro rei
argumento, sed in hoc tantum, ne te in

ec

a

multis

multis ambiguitas uel remoraretur, uel falleret. Mihi pro hoc satellitio nolo stipendium aliud numerari, quàm ut lex CHRISTI, unde sunt nobis hæc desumpta, utiq; uoluimus, in tota uita atq; actionibus tuis regnet: magno exemplo priuatarũ, si talis sis Princeps ipsa. quod facile consequêris, matris tuæ imitatione. Homini enim Christiano, quod potest amplius præmium aut præstabilius in hac uita contingere, aut ad futuram fructuosius, quàm uidere rectas suas admonitiones, non irritas cecidisse? & opera sua auctam aliquorum pietatem? Impartiat tibi Dominus IESVS spiritum suum, ut & foelicissima quàm diutissimè uiuas & fortunis omnibus probitatem anteponas. Brugis, ad Calend. Quintiles.

M. D. XXIIII.

Scopus

COPVS vitæ
Christus.

Sit hoc primū
symbolū, tanquam
fœlix auspiciū cæ-
terorum. quo mo-
nemur, omnia referenda in Christū, & in
eum dirigenda, ut iaculantium sagittas in
scopum.

Pax Christi.

2

Hæc est, quæ in totum hominem placi-
dissimam concordiam & quietem inuehit,
ne quid in ipso tumultuetur: ne cum alio
intus aut foris pugnet, uel dissentiat.

Murus æneus sana conscientia.

3

Impenetrabilis est enim, & qui maxi-
mè hominem tutatur, ex Horatio: Hic mu-
rus æneus esto, Nil conscire sibi, nulla

ee

3

palle-

pallefcere culpa.

4 Felicitas unica, intus nil ftrepere.

Fons humanæ felicitatis et miſeriæ in animo eſt, qui ſi tranquillus ſit, ſuauiſſimè agimus: ſi commouetur, inſuauiſſimè. ut ſi fons turbetur, cœnoſa eſt aqua: ſi quieſcat, liquida, & guſtui grata.

5 Bonis omnia in bonum.

Homo probus & ſapiens, quæcunque ſiue bona contingant, ſiue mala, ad ſuam utilitatem uertit, dexteritate ſapientiæ. Deus etiam omnia quæ dat charis ſibi, conuertit in ſalutis inſtrumentum: ſicut Paulus inquit, Diligentibus Deum omnia redeunt in bona.

6 Suspicionibus securis.

Non indulgendum ſuſpicionibus: nō leuiter auertendæ, ſed ſecuribus ſunt reſcindendæ.

Virtus

Virtus instar omnium.

7

Nulla enim re ad bene uiuendum indiget, qui eam habet, quod Stoici senserunt: & id sentire Christianos magis decet.

Virtus citra fortunam ualida.

8

Et hoc ex Stoicis, & Christianis.

Tibicen fortunæ uirtus.

9

Infirma sunt sine uirtute, quæcunq; uel exterius contingunt, uel corpori: ideo sustentaculū fortunæ est uirtus. hoc est enim in ædificijs tibicen.

Sanus intus & exterius.

10

Iuuenalis, ex Socrate: Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

Antidotum uitæ, patientia.

11

Horatius, Cuius dolori remedium est patientia. hoc est uerum antidotum contra tot uenena uitæ huius, quibus undique

cc

4

intrin-

intrinsecus & extrinsecus inuadimur, ac urgemur.

12 *Sal uitæ, amicitia.*

Insulsa est enim uita sine amicitia, & maxima quæq; oblectamenta insuauia, ut Cicero in Lælio declarat.

13 *Oculus uitæ, sapientia.*

Sapientia est rerum humanarum & diuinarum notitia, qua sublata, cæca esset uita nostra, & in densissimis tenebris destituta.

14 *In uirtute oculi & manus.*

Inspicienda enim uirtus, & agenda.

15 *Multi nimium, nemo satis.*

Habent, intellige. ex Seneca: Fortuna multis nimium dedit, nemini satis. Nam multi quàm plus quàm sufficit, aut oportet possideant, nondum tamen uidentur sibi habere

bere satis : quod ad cupiditatem uiuunt,
quæ insatiabilis est.

Satis hoc contento. 16

Nihil tam exiguum, quod non sufficiat
ei, qui amplius non requirit.

Satis relicturo. 17

Quid iuuat tam multa congerere, aut
tam anxie custodire : quum uelimus noli-
mus, relinquenda sint ?

Intus quàm exterius formosior. 18

Vera pulchritudo est in animo. idcirco
Stoici solū sapientem uocabant pulchrū.
Cicero 3. de Fin. & Socrates apud Plato-
nē in Alcibiade de uotis, optabat, ut intus
pulcher efficeretur.

Intus quàm exterius ornatio. 19

Ornamēta interiora sunt uirtutes, eru-
ditio, acumen : quæ excellentiora sunt ue-
ce s stimen

stimentis, aut forma corporis.

20 Harmonia interna.

Vt nihil ab alio dissonet, sed sit concentus in animo dulcissimus, hanc ueram esse musicam dicebat Socrates.

21 Velle instar omnium.

Apud Deum sufficit uelle. & gentiliū sunt illa celebrata: Si desunt uires, tamen est laudanda uoluntas. & Voluntas pro facultate.

22 Natura quis pauper?

Nulli potest deesse, quo se sustentet: sic enim prouidit natura, ut facile suppetat animantibus alimonia, modò ne quis putet se non posse uiuere sine pane siligineo, & pisculis ex mari Aegeo aduectis, aut auiculis multo parardis. panis & aqua uitæ sufficit, interim solum olus.

Opi-

Opinione quis diues?

23

Nemo est humanis opinionibus diues:
quæ in immensum nostros usus auxerunt,
ut nemo tam habeat multa, cui non ali-
quid deesse uideatur. quo fit, ut diues non
sit, quā aliquid requirit amplius. Ita si er-
rorem communem recipimus, nec sua opi-
nionem quisquam erit diues, nec aliena.

Nec malum, nec frontem.

24

Nec mali quid feceris, reueritus Deum:
nec quod malum esse existimetur, reueri-
tus homines: tum ne alios offendas, aut ex
emplo sis ad malum.

Sapiens solus longæuus.

25

Vita enim stultorū non est uita. ea de-
mum est uita, quæ per sapientiam agitur.
ita præferendus est dies unus sapientis
longissimæ æternitati stultorum. ex Ci-

cerone

cerone 5. Tuscul. questionum.

26 Nocere promptum, ut pessimum.

27 Prodesse abstrusum, ut optimum.

Nihil est tam imbecillū, aut tenue, quod non possit aliquā nocere. sed prodesse difficillimum: non est hoc cuiusvis. & nocere pessimum, nempe diabolicum: prodesse uerò, utpotè diuinum, præstantissimum. idcirco nemo explicare debet vires suas nocendo, quum aranei morsus possit hominē necare. sed iuuando, quod rarū est, & pulcherrimum, diuinæq; naturæ cognatum.

28 Pauper egens, non carens.

Non est pauper, qui caret: sed qui eget, qui desiderat. Socrates forum ingressus, quā multis ego, inquit, non egeo?

29 Alienis lachrymis cautior.

30 Alieno risu lætior.

Non

Non est gaudendum alienis malis, sed danda opera, ut illis fiamus cautiores, ne in illorum causam incidamus: nec inuidendum alienæ lætitiæ, sed gaudendum, tanquam si tibi contigisset.

Cor canum in iuuenili corpore. 31

Vt sit prudentia senilis in iuuenta. cor enim sedes est ingenij et mentis, unde cordati homines.

Pedica nimia fiducia. 32

Decipitur facile, quisquis nimium fedit alijs: sed potissimum, qui sibi ipse. ne uirtuti quidem suæ: unde facile nascitur arrogantia, & uanitas, quæ sæpiissime uirtutibus succrescit.

Columbi oculus in serpentino corde. 33

Hoc ex Euangelio: Estote prudentes ut serpentes, et simplices ut colūbæ. Decet enim

enim nos corde sapere, sed oculo in iudicando uti minime maligno, aut uafro.

34 Oculus in sceptro.

Nulla uirtus magis decet principem, quàm prudentia. quid enim aliud est potentia in stulto, quàm gladius in manu furentis? Istud sumptum ex Hieroglyphicis Aegyptiorum.

35 In uirtute delphinus.

Narrant nullum animalium celerius esse delphino. Admonemur, nō debere nos differre bene agere: sed uti in eo aggrediendo magna celeritate.

36 In ultione Callipedes.

Suetonius in Tyberio refert, hunc seu hominem, seu animans aliud, quum diem totum se commoueret, non promouere tamen cubitum unū, ut tarditas illa in prouerbiū

bium uenerit. Significat symbolum, lentissimos debere nos esse in ulciscendo.

Temporis minister.

37

Allusio ad uetus oraculum, Tempori pare: de quo Plato, & Cicero, & Seneca. Accommodare se debet unusquisq; tempori, nec speret coacturum se tempora, ut suis rebus seruiant. ipse potius præsenti rerum statui subseruiat.

Tempori parcus dispensator.

38

Et istud uetus, Tempori parce. Nihil carius debet nobis esse. quippe nihil est aliud tempus, quam uita, quam unusquisq; tantum se amare profitetur, quum nullius rei magis sit prodigus quam temporis. Seneca de breuitate uitæ eodem spectat.

Magno uendendum tempus.

39

Gloria Crocodilus.

40

Animal

Animal est in Nilo, amne Aegypti, cuius hanc ferunt naturam, ut persequentes fugiat, fugientes persequatur. sic gloria quæ rentes fugit, negligentes sequitur. Sallustius de Catone: Quo minus gloriam petebat, hoc eam magis assequebatur.

41 Hemerobia uana gloria.

Aristoteles scribit, ad Hippanim Scythiæ fluvium nasci bestiolas, quæ ad perendinum diem nunquam perueniant, quæ hac de causa dicuntur ἡμεροβίαιες & ἡμεροβίαι, quasi diariæ: sic inanis gloria citò extinguitur, nec diuturna esse potest.

42 Disce uiuere.

43 Disce mori.

Vtrunq; ex æquo discendum, & rectè uiuere, & rectè mori. nemo rectè moritur, qui non rectè uixerit. hoc est totius uitæ exerci-

exercitium, ut bene uiuamus, nec iniquo moriamur animo.

Viue ut pòst uiuas.

44

Sic est hic uiuendum, ut ad alterã perueniamus meliorẽ, atq; adeò ueram uitam. nam præsens uita, quid aliud est quàm peregrinatio?

Virtus exercetur, non perit.

45

Generosa uirtus flatu accenditur.

46

Virtus inimicitij fortunæ crescit.

47

Eòdem pertinent. Virtutem maiorem fieri aduersis, tanquam materia suorum incrementorum. Medium referri potest, uel ad flatũ iratæ fortunæ, uel ad laudem.

Extorquet quies.

48

Nullum imperium grauius aut potentius quieto, in quo inest plus autoritatis & maiestatis, quàm in uehementi & turbulento.

ff

bulento.

bulento. tale describit Vergil. 1. Aeneidos:
 Ac ueluti magno in populo: et Claudianus
 de consulatu Manlij Theodori. Imperium
 concitatum ut multum habet impetus, sic
 minus uirium, citius contemnitur, facilius
 frangitur.

49 Terret imperium.

De imperio uehementi, quod metum
 quidem incutit, sed debilitat subditorum
 uires.

50 Blandum imperium imperiosum.

Maiores enim habet uires, & fortius
 cogit. Ausonius: Blando uis latet imperio.

51 Domitrix omnium patientia.

Vergilius, Vincenda omnis fortuna fe-
 rendo est. Fortuna et casus humani, et im-
 petus hominum retunduntur, si oppona-
 tur moles patientiae: quod ostenderunt
 martyres.

martyres nostræ pietatis.

Nobilitatem non dat unus dies.

52.

Nemo est nobilis, quòd his aut illis parentibus natus sit. nec sors nascendi, quæ uno die contingit, facit nobilem, sed præclari uirtutis actus. Iuuenalis: Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ Atria, Nobilitas sola est atq; unica uirtus.

Generositas uirtus, non sanguis.

53.

Ad idem tendit. Inductione ad eam rem utuntur. Quis equus generosus? quis canis? nōne qui optimus? & sic in cæteris animantibus, ac stirpibus. ergo & generosus homo non alius, quàm optimus.

Fortuna nimis blanda, hamata.

54.

Publius in Mimis: Fortuna cum blanditur, captatum uenit. nulla est alia fortuna, quàm Deus: sed admonemur, non

ff

2

efferris,

effferri, non fidere corporis aut diuitiarū
ſucceſſibus: hi enim fortunæ nomine ſolēt
intelligi, nec Deus nos fallit: ipſi nos falli
mus, ſtultè utentes rebus.

55 Fortuna fallacior, quo blandior.

Quod ego ad moderationem animi Car
dinali Cronio dederam. ſed non tam ſym
bolum id fuit, quàm uaticiniū. nam quum
ſe effuſiſſimè fortuna in illius & Ceruiani
patruī ſinum effudiſſet, repente utrunq;
abſumpſit: ſed Cardinalem adoleſcentem
adhuc, alterius & uiginti annorum.

56 Statiſſima fortuna ſtultiſſima.

Idem Mimus: Fortuna nimium quem
fouet, ſtultum facit. adimit enim mentem,
& tantis ſucceſſibus inſoleſcit animus hu
manus, ut iam nec alios ferre poſſit, nec ſe.
Memini matrem tuam ſapientiſſimam ſoe
minam

minam dixisse mihi, quum à Sion ad Richemundiam cymba reueheremur, se quidem temperatam et mediam quandam fortunam malle, quàm uel asperrimam, uel lenissimam : alterutrum tamen optandum si esset, electuram citius tristissimam, quàm blandissimam. infœlicibus non deesse consolationem, fortunatissimis deesse mentē, Quod dictum uere pudici pectoris, & sapientis, ego apud multos in hac regione celeberrimum feci.

Corpus excors fragile.

59

Horatius, Robur sine consilio mole ruit sua. & apud Ciceronē sæpe, Nihil esse uires citra consilium.

Cor uel incorporeum firmum.

60

Consilium magnas per se habet uires, etiamsi corporeæ uires desint. quod osten-

ff

3

dit

dit natura in formicis, & apiculis. Sallustius: Non uiribus, aut uelocitate corporū res magnæ geruntur, sed consilio, autoritate. Eadem est sententia Ciceronis in Catone maiore.

59 *Fideli nullæ seræ.*

Omnia ei conceduntur, nihil est ei clausum. Theognides: O Cyrne, argento fidelis præstat & auro. Contrà, infideli nihil est satis clausum.

60 *Autoritas rerum gerendarum telum.*

Plura perficit autoritas, quàm uires, aut etiam consilia. declarari hoc potest in principibus, qui magnas res gerunt, non tam opibus aut sapientia, quàm autoritate & maiestate. Bella dicebat Cæsar, fama plurimum confici. multum quoq; interest, quis dicat, honoratus an inhonoratus: ut
ait

ait apud Euripidem Hecuba.

Veraci creditur, & mentienti.

62

Propter autoritatem, & præceptam
fidem.

Mendaci non creditur, & iurato.

62

Aristoteles interrogatus quid lucraren-
tur mendaces, respondit, ut quum uera di-
cant, nemo credat.

Magnes amoris amor.

63

Nihil est, quod sic eliciat amorem, ut
amor. Martialis: Hoc nõ fit uerbis, Marce,
ut ameris ama. Est naturalis quædam in
rebus coniunctio & harmonia, ut nemo il-
lum oderit à quo diligitur. De hoc Plato,
Seneca, & alij.

Philtera amor.

64

Itaq; non est opus alio poculo amato-
rio ad amorẽ exprimendum, quàm amore.

ff

4

Magnum

65 Magnum satellitium amor.

Claudianus: Non sic excubiæ, nec circumstantia pila, Vt tutatur amor. Sallustius: Non arma, aut opes præsidia regni sunt, sed amici. nemo enim uult nocere ei, quem amat: Simile est quod sequitur.

66 Firmissimæ opes amor.

Non modò impia, sed stulta est etiam in rebus mundanis illorum uox, qui aiunt omnia in pecunia esse constituta, amorem parum posse, quum uideamus maximas opes propter odiū subuersas: minimas uerò & infirmas, amicitijs constabilitas. Hinc uerbum uetus: Vbi amici, ibi opes. Apud Germanos & Scythas nullæ fuerunt olim opes aliæ.

67 Vbi terror, ibi timor.

Necesse est eum timere, qui terret alios.

Ex

Ex uetere sententia, apud multos celebri.

Vbi uber, ibi tuber.

68

Apuleius in Floridis: Nihil quicquam homini tam prosperum diuinitus datum, quin & tamen admistum sit aliquid difficultatis, ut etiam in amplissima quaq; lætitia subsit quæpiã uel parua querimonia, coniugatione quadam mellis & fellis: Vbi uber, ibi tuber.

Omnia proposuit labori Deus.

69

Horatius: Nil sine magno Vita labore dedit mortalibus. & Verg. Labor omnia uincit Improbis. Ferunt fabulæ, Iouem hominibus omnia uenalia exposuisse, præciũ esse laborem. Dicit non potest, quantũ in re omni ualeat quantulacunq; sedulitas, ut de formicis scribit Plinius.

Immodica imbecilla.

70

ff

s

Modica

71 Modica firma.

Quum Theopompus rex Lacedæmoniorum Ephoros regio imperio opposuisset, querenti uxori, quòd minorẽ filijs potentiam esset traditurus, quàm à patre accepisset: Atqui firmiorem, inquit. Modicũ uero cum mediocre est, tum moderatum. utròque dictum pertinet. Et in omni uitares mediocres iucundiores ac stabiliores sunt, quàm uastæ ac immanes. unde illud Hesiodi: Dimidium plus toto. quia mediocritas nimietate præstabilior. & Claudianus: Viuitur exiguo melius.

72 Magnus ope minorum.

Nemo ad magnitudinem peruenit, nisi auxilio minorum. quo grauius est illum infirmiores despicere, quorum adiumento eò euectus est, unde hoc ipsi facere liceret.

Vicit

Vicit uim uirtus.

73

Virtus ut Deo cognata, vires omnes hominum infringit.

Strauit fortunam uirtus.

74

Multis exemplis ostensum est, potentiores esse uirtutem opibus & casibus fortuitis, ut magni & excellentes uirtute uiri humanos casus sublimes & intrepidi calcarint: & quibus opes succubuissent, ea uirtus superauit, uelut carcerem Socrates, Rutilius exiliū, inimicitias potentum Cato: sed atrocissima dictu nostri martyres.

Fortitudo in fortunam, non homines. 75

Non est fortitudo cedere, sternere, cladem hominibus asferre. hoc belluarum est, non hominum. Vera fortitudo est, uitia cohibere, fortuita despicere, nihil nisi pro-

probitatis timere iacturam.

76 Optima, cibus inuidiæ.

Inuidia non arrodit nisi excelsa, & optima: humilia, abiecta, uilia negligit, non sunt illi esui. molestum est inuidiam ferre: & tamen molestius, nihil habere inuidendum.

77 Inuidia sibi & alijs uenenum.

Alia perimit, sed primum se ipsam. in cæteris inuidia est iniquissima: in hoc æquissima, quod & illum tanquam ueneno consumit, in quo est: & eum ulciscitur, quem impetit.

78 Inuidia uipera.

Ferunt hanc edi, arrosis matris lateribus: ita priusquam exeat, matrem perimit. sic inuidia, primum omnium enecat eum, in quo gignitur, tum prodit uenentissima &

tissima fera.

Quod Deo, & homini.

79

Acquū est, nos ipsos uoluntati Dei præbere morigeros, ac obsequentes: nobisq; idem placere, quod Deo. ne quis indignetur, aut improbet, res sic aut aliter euenire, quum autor omnium sit Deus: nos quorum tendant ignari.

Da cæcus.

80

Accipe oculatus.

81

Decet eum qui dat, non meminisse beneficij: nec multum spectare cui det, certe continuo oculos auertere: ne exprobrare aut imputare uideatur, aut laudē quærere. eum uerò, qui accipit, intueri non tam minus, quàm dantem, & semper meminisse gratiæ. Idcirco fingunt tres esse Gratias, duas nunquam retrospicere, tertiam semper

per priores intueri.

82 Bonus bonis & malis.

83 Malus nec malis, nec bonis.

Bonus & admirabilis & charus est bonis & malis: malus uero, neutris.

84 Præsidium in innocentia.

Inter tot uitæ huius pericula, quum reliqua omnia iniuriæ obnoxia sint, innocentia noceri non potest. tū & reliqua fluxa, & euanida, & infirma sunt: sola innocentia efficit, ne aliqua uiolari possimus. nec quisquā alia re magis fidere, aut alia debet cōparare suæ salutis munimenta, quīs non tutus modò agat inter pericula, sed inter maximos terrores securus. Innocentia humanorū summū, inq̃t Plin. in Præfatione.

85 Matura.

Quod aliter dicitur, Festina tarde, Augusti

gusti uerbum apud Suetonium. Per quod
intellige, debere in negotijs gerendis cele-
ritatem tarditati admisceri, nec quicquam
nimis properanter agi, nec nimis lente.
Hæc duo, uerbo unico significari putant,
Matura. ut apud Sallustium: Nam prius
quàm incipias, consulto: & ubi consulue-
ris, maturè opus est factum. Quanquàm in consu-
lendo uelim suscipi plus tarditatis: in agen-
do autem, modo sit satis grauitè delibera-
tum, plus celeritatis.

Ciconiæ beneficium.

86

Ciconiæ hic est mos, ut unum è pullis
relinquat ei domui, in qua est nidulata.
tum & parentes senio defectos tandiu &
nutrit & gestat humeris, quàm ipsa eis
fuerat paruula atque imbecillis educata.
unde ἀντιπαραργεῖν. Ita optime in eam
collocatur beneficium: & in homines
gratos.

gratos, qui eius significantur nota. tametsi commodandum est, cuicumq; possis. Quod vulgò nostrates dicunt: Benefac, nec spesces cui, sed gratis, potissimum propter exemplum.

87 Comœdia uita humana.

Est enim ceu ludus quidã, in quo unusquisq; agit personam suam. Danda est opera, ut moderatis affectibus transigatur, nec cruenta sit catastrophe, aut funesta, qualis solet esse in Tragœdijs: sed lata, qualis in comœdijs. ideo additur,

88 Ne uita tragœdia.

In qua turbulenta, & seua sunt omnia.

89 Confide rectè agens.

Neminem metue innocens. Nam probò animo nemo potest nocere: & si corpori noceat, hætenus nocet, ut animam
ex

ex eo tanquam è carcere in libertatem emittat, ueramq; uitam.

Veritas temporis filia.

90

Verum quod diu latuit, procedente tempore existit & apparet, ne quis fidat mendacio, uel putet in occulto semper ueritatem fore. Cicero: Opinionum commenta delet dies, naturæ iudicia confirmat.

Lupus mendacio tempus.

91

Vorat enim, & absurnit.

Veritas premitur, non opprimitur.

92

Laborat uerum, sed eluctatur tandem.

Mendacio comites tenebræ.

93

 Tandem enim obscuratur: tum et amat tenebras, quibus tueatur sese.

Veritatis splendor comes.

94

Exilium inter malos.

95

88

Non

Non est exilium à patria abesse, sed à bonis, & inter malos agere. Relegarant Sinopenses Diogenem Cynicum: & illos relegauit, inquit Diogenes. quum hic Athenis uiueret, illi in Pontica barbarie.

96 Ne hilarem insaniam insanias.

Ex Seneca. quum quis mente abiecta, uel submersa, uoluptatibus se & delicijs mancipauit.

97 Inter spinas calceatus.

Admonet, non incautè agendum inter inimicos: quumq; inimicis septa sit hæc uita, circumspeditione & magna cautione opus est ad eam transigendam.

98 Deum sequere.

Vetus dictum, *ἑπὶ τοῦ θεοῦ*. potest sic dici, Deus dux: ut illius et ductui atq; auspicijs te totum in hac uitæ militia permittas, & impe-

imperijs obtemperes, & exemplum æ-
muleris.

Fama pluris quàm opes. 99

Et iucundior est, & utilior. multos ui-
demus magnis spoliatos opibus, propter
aduersam famam: alios propter secundum
& fauorabilem rumorem locupletatos.

Virtus pluris quàm fama. 100

Res solida et firma, et perennatura, plu-
ris æstimanda est, quàm ficta, atq; adum-
brata: et corpus quanto maioris q̃ umbra?

Virtutis umbra gloria. 101

Ex Socrate. ideo cōpendiosa est ad glo-
riam per uirtutem uia.

Oculos in pectus. 102

In pectore est cor, sedes cogitationum.
Perinde est ac sic dicas, Nosce te ipsum.

gg 2 Non

103 Non extorquebis amari.

Claudianus in Panegyrico sexti consularis Honorij. Cætera extorquentur ui, a-mori non potest uis inferri.

104 Tempus edax rerum.

Ouidij in Metamorph. 15. & Aristoteles: Omnia tempore contabescunt, & decidunt, præter Deum, & spiritus, quibus ille immortalitatem communicauit.

105 Subiecta Dei manu consistimus.

Nec angeli, nec animæ nostræ sunt natura sua immortales, sed uoluntate Dei: nec res ulla uel momentū duraret, nisi eam regentis Dei cura sustineret. quo intolerabilior est in tanta infirmitate superbia, aut ingratitude, si non agnoscas cuius munus sit uita, & ea quibus intumescis.

Gloria

Gloria uento discutitur. 106

Quñ aliud non sit, quàm flatus quidã.

Propter inuidiam uela opulentiam. 107

Inuidia, inquit Sallustius, ex opulentia orta est. idco opes celandæ sunt, ne inuidiam nobis pariant. graue est enim eam ferre, quamuis innoxiam.

Honores onera. 108

Multæ curæ & sollicitudines suscipiendæ sunt, multi labores adeundi constitutis in dignitate, aut honore: maximè quum illũ student conseruare. Non minus erit uenustum si dicatur, Fasces fasces. Erant fasces magistratũ Romanorum insignia, sunt & fasces sarcinæ ac onera.

Virtutis radices altæ.

Ad stabilitatem uirtutis pertinet, quum reliqua uix summo solo hæreant. 109

110 Mortalibus immortalia præferenda.

Vt uirtus & eius æternum præmium,
diuitijs aut honoribus, aut quibusuis hu-
manis affectibus.

111 Alata ætas.

Celerrimè enim auolat: & fugiunt fre-
no non remorante dies. Et hoc citius, si sit
bona ætas. nam mala diutius immorantur,
& premunt.

112 Fidens, non confidens.

Sperandū est benè, sed non stolidè, aut
imprudenter: quūq; incerta sint omnia fu-
tura, nec in foelicitate attollendus est ani-
mus, nec in aduersis contrahendus. nec id
tamen sperandum aut aggrediendū, quod
maius sit uiribus, aut uerecundiæ terminos
excedat.

113 Cuius pudebit, pigeat.

Ne

Ne feceris, quod factum nolis. 114

Finis in re omni spectandus est: stultumq; est id agere, quod postea multo redempturus sis. ne feceris, quum parū proderit poenitentia.

Stulta de alienis superbia. 115

Videtur enim absonum, si ob eas te res extollas, quæ tuæ non sunt. porro quid sit alienum, declaratur proximo symbolo.

Alienum quicquid adimitur. 116

Quod tolli potest, nostrū non est, ut fortuita & corporea: solus animus est noster.

Quod commodavit fortuna, tollet. 117

Quod mutavit natura, repetet. 118

Quod parauerit uirtus, retinebis. 116

Commodata uidentur à fortuna, quæ eadem redduntur: mutuata à natura quæ similia, non eadem. sed utraq; non diutius

gg 4 futu-

futura sunt apud nos, quàm creditor aut commendator permiserit. At uirtutis præclara facinora, quemadmodum inquit Salustius, sicuti anima ipsa, immortalia sunt.

120 Princeps priuatis sublimior sentiendo.

Non decet principē aut opibus modò, aut potentia priuatis excellere: sed sensu quodam, et opinionibus, supra popularem captum sapientissimis. ut non moueatur exiguis & uilibus re culis, sicut plebecula: sed sit in eo ut dignitas, ita sapientia quædam singularis. indignū enim est eos, quibus cæteri parent, non melius de rebus censere, quàm uulgus imperitorum hominum.

121 Princeps multis consulendo.

Hoc demum est principem agere, publicas utilitates suis antepondere, existimareq; neminem esse inter subditos, cuius cura pecu-

peculiariter ad se non pertineat. Itaq; princeps officium suum implet, propria com-
moda & proprios affectus exuendo, in-
duendo communes. idcirco enim electi
sunt princeps, ut essent, qui suis priuatis
soluti curis, publicis excubarent. Licebit
& sic dicere: Officium est imperare, non
regnum.

Tu tibi uenerabilis.

122

Ne quid turpe uel agas, uel cogites, reue-
ritus te ipsum.

Malum occultum perniciosissimum.

123

Non enim potest aut poenitudine dele-
ri, aut castigatione tolli, aut explicatione
leuari, aut consolatione leniri, siue sit deli-
ctum, siue affectus aliquis.

Non quàm diu, sed quàm bene.

124

Ad uitam & actiones omnes pertinet.

gg 5

Multis

Multis breue tempus seu uitæ contigit, seu
 quid aliud agendi: nemini adempta est in
 quantulocunq; tempore facultas rectè se
 in eo gerendi, quod instituit. ideo non re-
 fert, quanta sit ei diuturnitas, sed qualis ad-
 ministratio. nec uitam ut sit bona, longam
 esse oportet: uel in uno momento sanctissi-
 125 mē licet uiuere.

Nomen præ opibus.

Pluris enim faciendum est bonum no-
 men, quàm diuitiæ multæ, iuxta sententiā
 126 Solomonis.

Odiosus, modò immeritò.

Ne cures, quòd odio habearis, modò id
 culpa tua non contingat, quòd aliquid ipse
 127 feceris odio dignum.

Ingratitudo multis immerētibus noxia.

Cessant enim homines benefacere, si in-
 ingra-

ingratos inciderint: ita gratos recusant experiri, ab ingratis læsi. idcirco lex erat in Græcia aduersus ingratos, quòd id uitium uideretur communioni et societati hominum uehementer damnosum.

128

Iniuria obliuione ulciscenda.

Non est uerior aduersus iniuriam ultio, quàm si obliuiscaris eius: sic enim nec animus uret, nec magis lædet, quàm si facta non esset.

129

Præcipitis consilij assecla pœnitentia.

Multum enim cogitandum & deliberandum est, antequàm statuas. sententia ex Platone sumpta.

130

Quod uni, & omnibus.

Pari sumus omnes creati lege. quicquid uni euenit, potest & omnibus euenire: ne quis quum aliena uidet mala, securus agat.

Ne

131 Ne ferrum igni.

Non est ira ferro armanda. Ex Pythagoræ symbolis.

132 Lachrymis ignis extinguendus.

Iram contra te lachrymis, & poenitentia, & petitione ueniæ placato, non solum Dei, sed etiam hominum, non est turpe ueniam precari: turpe est, Deū aut hominem habere inimicum.

133 Fastigio caput summitte.

Potentia cede: ne cum opulentiore, aut maiore, aut meliore contendito.

134 Falso nomine non gaudendum.

Fluxum est enim, & momentaneum: nec iuuat, quum reclamet conscientia.

135 Amicus, ut non alius.

136 Inimicus, ut non idem.

Amicus sic amandus est, sic colendus,
sic

sic cum eo uersandum, ut non putes posse inimicum fieri: inimicum uerò sic oderis, tanquam aliquando amicus sit futurus. in quo damnatur à Cicerone sententia Bian- tis Prienæi, quam sequutus est in Mimis Publius.

Quod uideri uis, esto.

137

Nulla uia facilior. non idem ualent fucata & simulata, quod uera & solida. magna istis inest uis, infirma sunt illa.

Oculum in metam.

138

Spectandus est in rebus omnibus finis & exitus, ne præsentibus periculose decipiamur.

Nocens metuit poenam.

139

Innocens nec casum.

140

Nocens stimulante conscientia, me-
tuit paratam legibus poenam. innocens fi-
ducia

ducia conscientiae nec humanos casus
pertimescit: quum sua omnia in se uno,
hoc est, in animo & uirtute posita esse du-
cat: tum & illum sequitur, illi fidit, in cu-
ius manu sunt casus omnes.

141 Excusanda seruitus sub necessitate.

Non dico honesta, ut Publius: sed ex-
cusanda. causam enim probabilem potest
afferre, cur seruiat, quia necessitate impel-
latur. sed multum interest, quam quisq; sin-
gat sibi necessitatem.

142 Ne à pudendo uincaris hoste.

Vt uoluptatibus, libidinibus, cupidita-
tibus, ira, & cæteris uitijs.

143 Turpibus ne seruito.

Vt uitijs, & malis hominibus, quorum
consuetudine sis peior, & corū sceleribus
iuderis esse administer.

Ami-

Amicum inimicum fugito.

144

Hoc est, assentatorem, fucatū amicum, & cum qui sub amicitiae nomine odit, aut contemnit, aut inuidet. sunt enim qui amicos infelices diligunt, foelicibus inuident. Tum illos potissimè fugito, qui amorem simulant, quum insidientur probitati & uirtuti: aut qui familiaritate ostensa, labem & ignominiam afferunt: quiq; ad flagitia et facinora uel exhortantur, uel incitamento sunt exemplo sui.

Ne lingua mente celerior.

145

Cogitandum prius, quid loquaris. uelocissimus datus est animus, ne quid possit eum praeuerrere, si uelit: debet hic esse linguae clauus.

Bellum cum uitijs.

146

Non cū hominibus debet geri bellum,
nec

nec vires ac robur in eos ostentandæ: sed
in uitia, qui sunt ueri hostes, nobis exitia-
biles.

47 Diuitiæ iniuriæ pignora.

Ex Eucherio Lugdunens. Multis fit ini-
iuria, tantum ut tollantur opes: expilan-
tur à furibus, spoliantur à latronibus, &
cæduntur. in hos calumniatores inuadūt,
in hos iudices acriter cognoscunt, & ani-
maduertunt. præsertim in ijs criminibus,
ob quæ fortunæ adimuntur: in quibus nul-
li tutiores sunt, quàm qui quod perdant
non habent, nulli periculo propiores diuiti-
bus.

48 Bona ad benefaciendum.

Non conuenit bona uel animi, uel cor-
poris, uel externa data esse homini ad no-
cendum, nec ad malefaciendum tributa
sunt.

unt: quod nomen ipsum indicat, ut & sibi
profint & alijs.

Maximæ opes, prodesse.

149

Nihil iucundius ipsi, qui id facit: nihil
cidem tutius. nam qui profuit multis, hunc
tuentur multi.

Thesaurus gratia boni,

150

Magnus est thesaurus gratia, quam uir
bonus debet pro beneficio.

Quod uides, non diu.

151

Quæcunq; in uita cernis, non diu cer-
nes: aut enim illa interitus auferet, aut te.

Vt uerax, ne suspicax.

152

Ex Eucherio. qui enim suspicax est, fa-
cile quæ comperta non habet, affirmabit:
ita mentietur affectus impulsu.

Non diues, ni contemnas.

153

Ex Seneca: Nemo enim suis diuitijs ut
hb oportet

oportet utitur, nec fructū ex eis ullum capit, qui noctes et dies pro illis est sollicitus: qui uerò possidet tanquam alienas, hic demum tanquam suis fruitur. nullum bonum iuuat animum, nisi ad cuius amissionem ipse præparatus est. hinc illud Mimi: Despicere oportet, quod possis deperdere.

134 Expende.

Singulorum pondus et precium æstimandū, tum quæ dicturus, quæq; acturus, exordia, progressus, exitus rerum.

135 Sine querela.

Vinendum ita, ut non sit cur uel de te quisquam conqueratur, uel ipse de quoquam, aut de fortuna: nec ipse cuiquam facias iniuriam, nec factā tibi credas. Seneca de Tranquillitate uitæ: Assuescendum itaq; conditioni suæ, et quàm minimum de illa querendū,

querendum, & quicquid habet circa se cō-
modi apprehendendū. Nihil tā acerbū est,
in quo non æquus animus solatium inue-
niat. Hoc est symbolum nostrum.

Frenum in lingua.

156

Nē soluta dicat, quod noceat: unde in-
frenes nominantur.

Ne bos in lingua.

157

Allusio ad uetus prouerbum. Bos mo-
neta erat nummi Attici, & hinc ipse num-
mus sic appellabatur. qui tacebant precio
conducti, dicebātur loqui non posse, quod
bouem haberent in lingua. Simile est illud,
quod in Demosthenem mercede tacentem,
quum anginam causaretur, quidam dixit:
Non anginā patitur, sed argentanginam.

Accurrate cogita immutabilia.

158

Multum deliberandū est, antequam fa-

bb

2

cias

eias, quod factum mutari non poterit: ut ducere uxorem, sacris initiari, aut bellum suscipere, aut praelium committere. potest etiam aliò. referri: ut multum de æternis illis post uitam cogitemus, quo sanctius hic uiuamus.

159 Longius, modò tutius.

Ad uitam spectat, ad tempus etiam, ne sectemur dispendiosa cõpendia uel in eruditione, uel in parandis opibus, aut eiusmodi. Augustus solitus erat dicere: Sat cito, si sat bene.

160 Populo cede, non pare.

Non est cum multitudine pugnandũ, belua multicipiti: sed nec eius opinionibus assentiendum.

161 Et pilo sua umbra.

Nullus est tam contemptibilis, qui non

☞

Et prodesse in loco, Et quod facilius est,
nocere possit: ideo nemo contemnendus.

Hospes ne curiosus.

162

In aliena domo, in aliena ciuitate decet
unumquemq; modestè se gerere, nec curio-
sè se interponere in administrationē. mul-
to magis conuenit non in hoc mundo mi-
nimè sollicitè aut curiosè agere, in quo pla-
nè hospites sumus, seu exules uerius.

Cæde, modo doce.

163

Ex amore sciendi dictū à Diogene An-
tistheni, cum is sustulisset baculum, ut di-
scipulū cederet, molestum sciscitatorem.

Magnum hospitium, magni hospitis.

164

Non potest esse exiguū hospitium, quod
implet magnus hospes: nec contemnen-
dum id corpus, quod inhabitat excellens
animus.

hh

3

Tota

165 Tota uita dies unus.

Ex Quintiliano in Mathematico. Si omnia uitæ huius diligenter excutiantur, quid aliud est uita tota, quàm dies unus? aut quid est in uniuerſa uita, quod non ſit in quouis die? ut mirandum ſit, non exatari homines eiſdem toties redeuntibus.

166 Diarij omnes.

Ex ſuperiore pendet, & ad breuitatem ætatis refertur.

167 Ex uſu, non collatione fortuna.

Vt ſis diues, non ſpectandum eſt tibi quantũ alij poſſideant, ſed quãto tu egeas.

168 Maiores ſuperbus, minores mœſtus.

Ad minuendã ſuperbiam ſpectat quiſq; præſtantioreſ ſe, in eo de quo intumeſcit: ad leniendum mœrorem inſœliciores, in eo de quo triſtatur.

Foris

Foris Argus, domi talpa.

169

In eos, qui in aliena mirè oculati sunt,
ad sua cæci. Argus centoculus fuit, talpa est
cæca. Fabella est de manticis apud Aesopum
et Persium, quarum altera dependet
ad pectus, in qua sunt aliena vitia: altera
ad tergum, in qua nostra. Potest etiam dici:
Domi Tiresias, foris lynx.

Ne nimium scrutare.

170

In eandem sententiam et sic, Ne molestus
percontator.

Certum in incerto.

171

Nihil est vita incertius, in hac paranda
est uirtus certissima possessio: intuenda
altera illa immortalis. cogitanda mors, qua
nihil est certius: uana et incerta spes et
solicitudines dimittenda, quibus (quemad-
modum Manlius inquit) dum quaerimus

hb 4

euum,

488 IOAN. LOD. VIVIS
æuum, perdamus.

172 Voluptates spectata abeuntes.

Nam quum adueniunt, delectant : ideo
pulchræ iucundæq; existimantur. receden-
tes, turpitudinem ac foeditatem suam pro-
dunt. Posset sic affirmari, In uoluptate
dorsum, non faciem. Videbis foeditatem
earum, & poenitentia, quam relinquunt.
sic fiet, ut eas auerferis, ac detestere.

173 Voluptas malorum esca.

Platonis sententia. Malus capitur uo-
luptate, bonus consilio. bono uiro Deus est
lex, malo cupiditas.

Falle uiuens, sed non te.

174 Vetulus erat, λέβη βιώσας. Putant fuisse
dictum Epicuri. de quo Plutarchus, & Ho-
ratijs : Nec uixit malè, qui natus mori-
ensq; fefellit. addendum tamen, ne quis
seipsum

seipsum in uita ignoret, & si ab alijs ignoretur.

Non refert quâ, sed quò. 175

Nihil refert quâ tranſceas in hac peregrinatione uitæ, ſed quò peruenias. In omni loco, in omni fortuna licet rectè agere, & illò peruenire, quò intendimus.

Scopulus in undis. 176

Vt ſit in animo tanta firmitas, quam undæ omnes & fluctus humanorum caſuum concutere non ualeant, ſemper immobilis, & altior fortuna.

Miserrimum pendere. 177

Inter ſpem & metum ſuſpenſum eſſe, miſerrimum.

Ne bis puer. 178

Antiquum prouerbiũ, Bis pueri ſenes: de ſenibus deliris et dementibus. admonet,

hb s ne

490 IOAN. LOD. VIVIS
ne in grandiore ætate uiuamus, aut sapia-
mus pueriliter.

- 179 Ne laborem citra præmium. &
Ne laborem laboris præmium.

Laboris in res mundanas uel præmiū
est nullum, aut certè uanitas. uel alter la-
bor honestior quidem, sed molestior: ut
qui dignitates dignitatibus mutant. sic
clamat Hercules ille in tragœdia: Finis
unius mali, gradus est sequentis. Interim
præmium horum laborum est, sempiter-
nus cruciatus. sicut Paulus inquit, Stipen-
dia peccati mors.

- 180 Pertuso dolio nihil infunde.

Allusio ad doliū Danaïdum apud infe-
ros, ut habent fabulæ. Ad multa tendit,
ne quid des prodigo & profuso: ne rimo
sæ auri, & loquaci arcanum credas, ne cu-
piditatibus inscruias, ne uoluptatibus ob-
sequaris:

sequaris : ne insatiabilib. largiri assuescas.

Turpe gigantem in nano.

In tam pusillo corpore, quantum natura dedit hominibus, tam fragili et infirmo, tupissimum est esse tam ferum & superbium animum, qui stultitia & superbia cœlos etiam contingat.

Difficilis gloriæ custodia.

Quàm multa perferenda sunt studioso gloriæ, ut paretur, ut parta conseruetur. maior perpetienda est seruitus, quàm emptis de lapide : quum gloria nisi fundamentis uirtutis innitatur, fugacissima sit.

Malus potentiæ custos metus.

Fragiles opes, quas multi metuunt, ac proinde oderunt. Sententia est omnium ferè sapientum, quam tractat in Officijs Cicero.

Nescis

184 Nescis quid uester serus uehat.

Futura incertissima, ne quis nimium uel confidat, uel desperet. dictum est Varronis, qui sic Satyras aliquot suas inscripsit. Eodem refertur, Inter os & offam.

185 Faciem ne aperias.

Tecta est facies humana uerecundia, quod solum uelamentum reliquit ei natura: non est exuenda tam honesto tegumento. nihil enim in uerecundia detestabilius.

186 Manum per frontem ne ducito.

Allusi ad illud, Perfricare frontem, siue faciem, siue os. de ijs dictum, qui pudorem excutunt.

187 Splendor summus non intueendus.

Solem si sereno coelo intuearis, nocet oculis, interdum excæcat: sic si diuinitatis fulgorē tentes cōtemplari, oculos mentis amittes.

amittes. Qui scrutatur maiestatem, inquit
Sapiens, opprimetur à gloria. nō capiunt
angustiae mentis humanae rem tam subli-
mem atq; amplam. Non uidebit me homo,
Et uiuet: ait Deus. Adoranda sunt haec, nō
scrutanda.

Linguas ne praescinde, sed caue.

188

Non est libertas hominibus tollenda.
nam sicut Augustus dixit: Decet in liberis
ciuitatibus liberas esse linguas. sed sic uiuē-
dum, ne sit cur homines suam in te liberta-
tem uelint exercere.

Ora uirtute obtura, non metu.

189

Eodem spectat. Non claudenda sunt
ora metu, operculo fragili Et inualido: be-
ne agendo efficies, ne quis malè de te sen-
tiat, ac proinde nec loquatur.

Cogitatus liber.

190

Nemo

Nemo prohibere potest quęquā cogitare.

191 Cogitatus quis coget? uis ueritatis.

Hæc enim suspiciones omnes tollit, & tanta est, ut ultrò in mentes hominum se insinuet: efficiatq; ut nemini aliter libeat cogitare, sæpe nec liceat, ideò rectè agendum est. non aliter assequemur, ut omnes de nobis rectè sentiant.

192 Homo homini par.

Ne quis supra hominem se efferat, ne contemnat, ne despiciat, ne se præferat alteri, quum simus omnes à Deo parente omnium æquo iure conditi, & in hanc uitam missi. Potest etiam ex Seneca sic dici: Deo imperium, homini consortium.

193 Suauissimus post laborem fructus.

Sic demū frui iuuat, quū res labore quaesita est, ut molestia præterita usu præsentis leuetur.

leuetur. Vulgare est, Parta labore iuuant.

Animo corpus fulciendum.

194

Non succumbendum operib. honestis.
et deficientibus corporis uiribus, animi co
natus tantus sit, ut labens ac decidens cor
pus sustentet. ex Seneca lib. de Vita beata.

Nocens se iudice nunquam absoluitur.

195

Semper enim accusatur et cōdemnatur à
conscientia mentis suæ. Iuuenal. Exemplo
quodcunq; malo cōmittitur, ipsi Displicet
autori: prima hæc est ultio, quòd se iudice
nemo nocens absoluitur. De hac re Cic. in
Pisonem, & pro Roscio Amerino: et Sene
ca multis in locis. apud Quintil. est illud
prouerbij loco, Conscientia mille testes.

Ebrietas nec madida, nec sicca.

196

Ebrietas madida est, quæ fit ex uino aut
seruisia: sicca uero, quæ affectu aliquo im
modi-

modico, cum is uim omnem mentis & iudicij consopiuuit, ut ira, lætitia, metus, insolentia, ex immodicis fortunæ successibus: arrogantia, uoluptates, & omne delectamentorum genus, quam ebrietatem Græci uocant *ἄκορρον*, quasi inuina. utraq; cauenda, utraq; hominem extra se pellit, & impotem sui reddit. ○

197 Potentio rem in te ne admittito.

Consuetudo uitiorum, & qui à philosophis habitus dicitur, à Græcis *ἄξις*, uolentissimus est tyrannus, quum animum occupauit. ideo magnopere laborandum est, ne quis talis in nobis inuale scat. non erimus nostri iuris illo admissio. idem dicendū de multis perturbationibus, ut ira, ut auaritia, sed potissimū ludi cupiditate, amore, & uoluptate.

198 Precibus emptum, carum.

Vul-

Vulgare dictum. Cicero : Emere malo, quàm rogare. idem Apuleius in Florid. Magnum precium sunt preces, quippe illis additur uerecundia. Sic igitur te compara, ut paucis egeas, quo pauca roges. Et rogatus magnum te credito accepisse precium eius, quod rogaris, ne sis exoratu difficilis.

Quiesce nihil acturus.

199

Dictū Attilij, quod citat Plinius Noucomensis : Satius est ociosum esse, quàm nihil agere. Nihil agere, est rem inutilem, aut non successuram tractare. consultius est quiescere, quàm id agere.

Ingenium inexercitatum, torpidum.

200

Cato ingenium hominis dicebat ferro esse simile, quod ex usu splendet : at in ocio rubigine obducitur, et exeditur. Exercendum semper ingenium : ocia enim fe-

ii

raciss.

raciſſimū uitiorum ſeminarium: ſed honeſto aliquo & pulchro opere, uelut eruditione & uirtute. nam rebus flagitiſis aut turpibus exercere, hoc uerò non exercere eſt, ſed corrumpere: de quo eſt ſequens ſymbolum.

201 Ingenium ſitu pereat, non ſentibus.

Præſtat ocioſum degere, quàm malis exercitamentis occupari.

202 Nullus ſine linea dies.

Ex uetere dicto, & more Apellis Coi pictoris, qui tanta fuit in arte ſua diligentia, ut nullus præteriret dies tã alijs rebus occupatus, in quo non ipſe ſaltem lineam aliquam penicillo duxiſſet. Et erat olim maxima pars artis, in lineis tenuiſſimè diſcendis ſita. admonet, non debere diem ullum abire, in quo non aliquid dignum homine egerimus: opus uidelicet ingenij, uel
ad

ad eruditionem, uel ad prudentiam, uel ad probitatem & pietatem spectans. quem dicunt fuisse Censorij Catonis morem. Iis uerò qui alijs artibus uitam quæerunt, aliquid esse in sua cuiq; arte quotidie exercendum.

Calumniæ morsui remedium nullum. 203

Nullum ferè est tantum malum, cui natura remedium non parit, saltem fuga. atqui calumnia & clam mordet: & antè occidit quàm sentiatur.

Beneuoli multi, consiliarij pauci. 204

Ex Solomone: Multis bene & uelis, & facias. arcana tua ne cuius committas, nec quemlibet consule. Delige, quo possis in hanc rem tutò & cum fructu uti.

Iustitia gratuita. 205

Ex Cicerone, primo de Legibus: Nihil

ii 2 est

500 IOAN. LOD. VIVIS
est iniustius, quàm iustitiæ præmium quæ-
rere. Et qui mercede est uir bonus, merce-
de etiam erit malus.

206 Misericordia uenalis, crudelis.

Crudele est, cum qui sic affectus est, ut
misericordia indigeat, cogere aliquid pen-
dere, quo subleuetur. est enim acerbus Et
immitis animus, quem non flectit hominis
calamitas, sed suum commodum.

207 Bonorum rector, malorum uictor.

Ex Seneca, epistola 85. In secundis re-
bus regendum est, in aduersis pugnandum:
fortuna prospera gubernanda arte, consi-
lio, prudentia, ingenio: irata retundenda
magno robore, Et inuicto animo superan-
da Et calcanda.

208 Quod inuenisse pigeat, ne quæras.

Satius est id ignorari: ut probrū dome-
sticum,

sticum, tristem sortem à diuinaculo: quæ si
prædicatur, nihil aliud quàm angit assiduò
cor.

Tantum scis, quantum operaris. 209

Ferunt uerbū hoc fuisse frequens Diuo
Francisco. Ita est. Verius scit uir bonus &
rudis, quid sit uirtus, quàm malus & do-
ctus: & in rebus sacris CHRISTI spiri-
tus copiosissimè præbet se pijs. Quid pro-
dest malo scientia? nec uerè scit, tametsi
argutè differat: nam in peccato semper
inest cæcitas. An non melius nouit quid sit
pingere, qui imperitè de pictura dispu-
tans, peritè pingit: quàm qui doctissimè di-
sputans, indoctissime & lineas ducit, &
colores inducit?

Persona publica priuatam depone. 210

Cui magistratus, aut imperiū, aut prin-
cipatus

ii 3

cipatus

cupatus mandatur, is sciat iam non sibi suas utilitates quærendas, sed populi, cui præest. sic optime publicum officium administrabit, alioqui fiet tyrannus. Deberet procuriarum foribus dictum aliquod in hanc sententiam inscribi, quo admonerentur magistratus, & eorum consultores: Huc ingrediens, personam priuatam relinque in limine, publicam sume.

¶ **¶11 Paruo fames constat, magno fastidium.**

Naturæ paucis rebus satisfit, fames exiguuo cibo placatur, & tollitur. ingentes menses fastidium adferunt, & morbos.

¶ **¶12 Vnum est necessarium.**

Verbum Domini & Seruatoris nostri
CHRISTI, ad augendā curam pietatis,
 & minuendam sollicitudinem rerum periturarum. procuratio & cibi, & potus, &
 rei

rei familiaris, in qua Martha uersabatur,
utilis quidem homini ad tempus: at sedere
ad pedes Domini, & uerbum illius puris
animis haurire, quod erat Magdalene mu-
nus, id demum necessarium, & quod nun-
quam aufertur. Cum omnia siue ingenij de-
cora atq; ornamenta, siue corporis atq;
externa commoda expenderis, intelliges
unum esse homini necessarium.

Mente Deo defixus.

213

Hoc symbolum tam fausto omine pone-
tur ultimum, quàm illud primum, Scopus
uitæ CHRISTVS. ipse est initium, ipse
finis, ab ipso proficiſcuntur omnia, in ipsum
tendunt. Huic oportet nos affigamus, si uo-
lumus beati esse, non alio clauo, quàm men-
te ipsa. Possunt alia permulta symbola de-
duci ex Platone, Cicerone, Seneca, Ho-
ratio: sed præcipuè sacris literis, fonte

ii

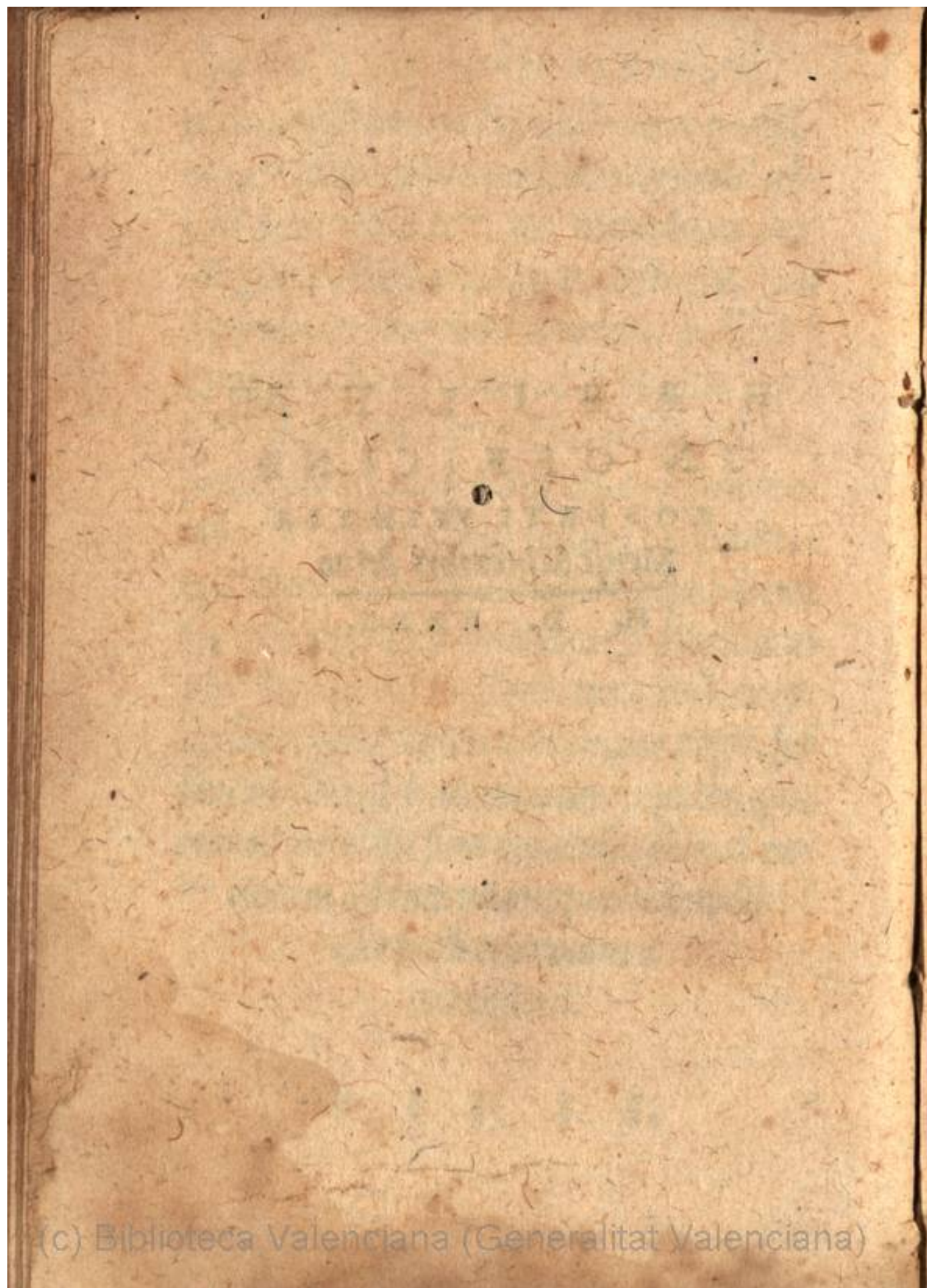
4

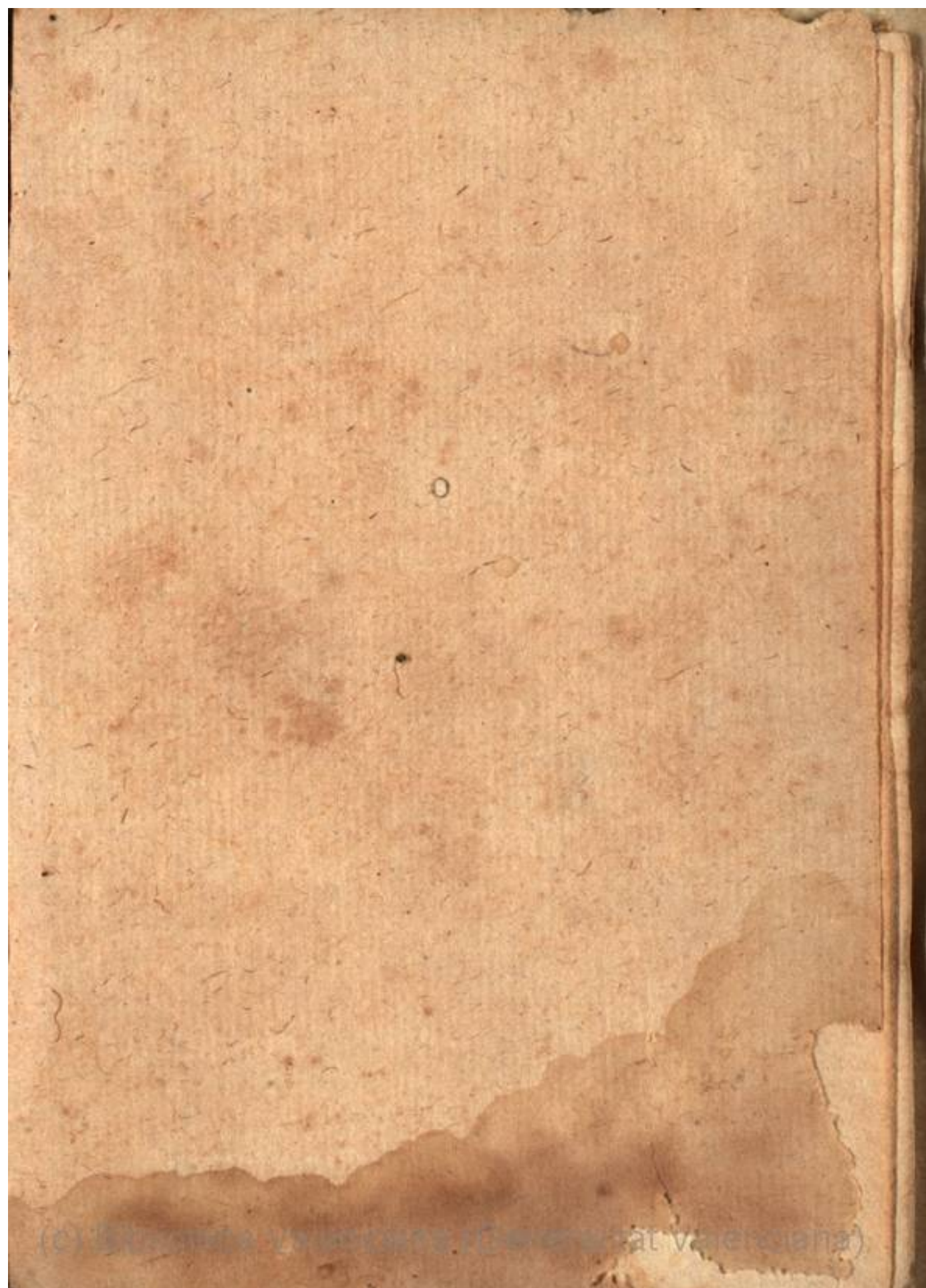
ut

ut copiosissimo, ita liquidissimo ac purissimo, & scriptoribus nostræ religionis. ad-
sunt proverbia tot, & metaphoræ, &
allegoriæ, fabulæ quoq; & historiæ, quæ
suppeditare magnum numerum possunt:
& nostra hæc mutari, atq; in alias uertè
formulas licebit, & ex scholiolis alia de-
sumi. quocirca nec illa attigi, quæ sunt om-
nibus in ore, Nosce te ipsum, Ne quid ni-
mis: Sponde, iactura præsto est. quæ dicun-
tur tria Apollinis oracula: & Dimidium
plus toto, quod Hesiodi: tum Sustine &
abstine, quod Epicteti. Hæc quæ posui, suf-
ficient siue ad sententiarum copiam, quæ
omnes penè his sunt conclusæ, siue ad ra-
tionem ostendendam, quemadmodum
alia possint innumera
excogitari.

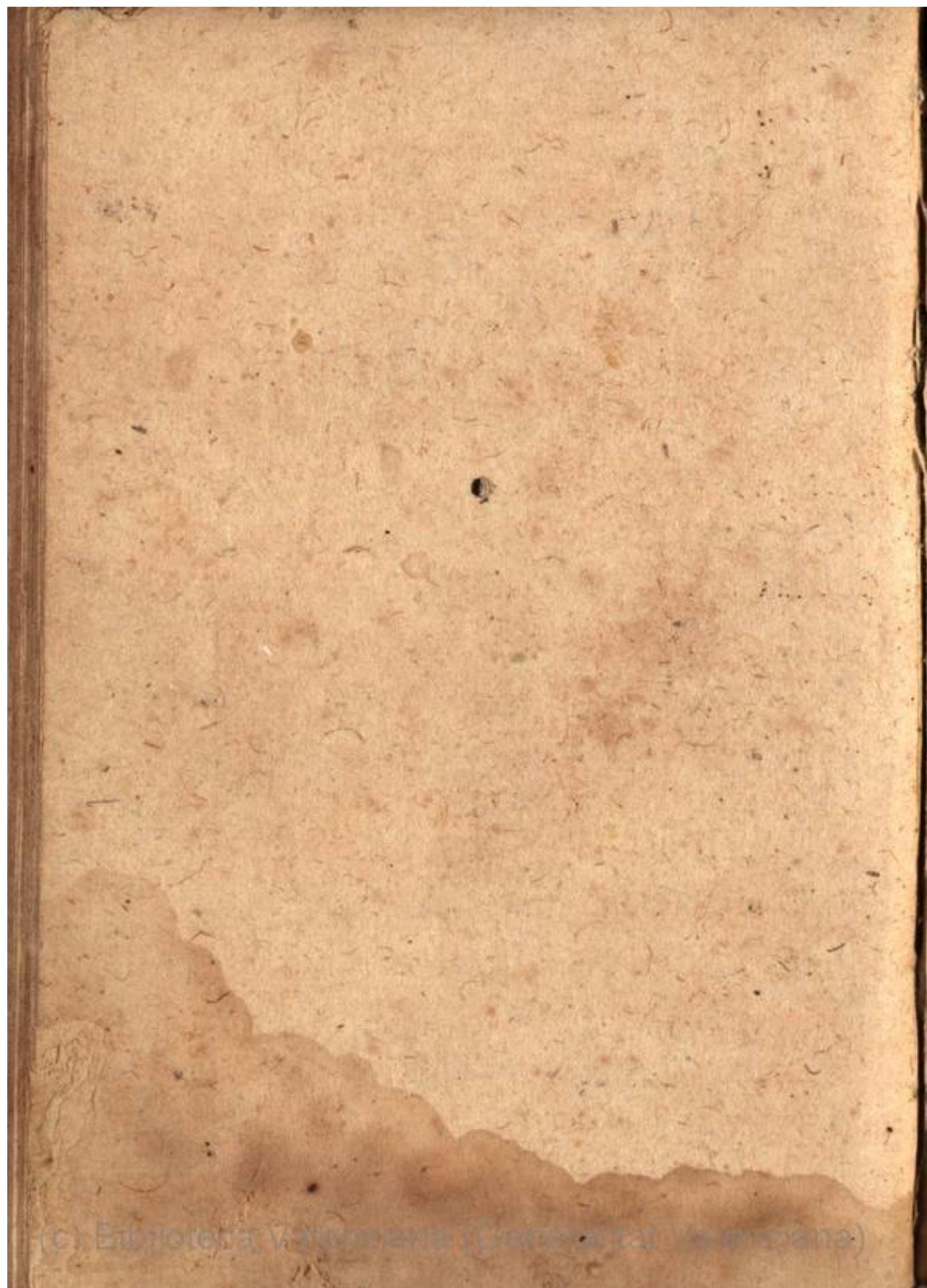
F I N I S.

B A S I L E AE,
I N O F F I C I N A
R O B E R T I V V I N T E R
Mense Septembri Anno
M. D. XXXX.

(c) Biblioteca Universitaria (Conservatorio Varesiano)

Rin+11-63-ufga

Gab

